

(ร่าง)
รายงาน

สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย
ภายใต้กติกาสากลระหว่างประเทศ
ว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
พ.ศ. 2548- 2552

“สิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

อังคณา นีละไพจิตร
ผู้เขียนรายงาน

สารบัญ

- บทที่ 1: บทนำ 3
- บทที่ 2: รายงานความก้าวหน้าและสถานการณ์ตามข้อสังเกตและ
ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ
ต่อรายงานฉบับแรกของประเทศไทยตามกติการะหว่างประเทศ
ว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1996 (สิทธิพลเมือง
และสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้) 9
- บทที่ 3: ความก้าวหน้าทางด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง 114
(สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้)

บทที่ 1: บทนำ

หลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน ได้มีดำริในการสร้างหลักประกันในสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามหลักกฎหมายและกติกาสากลระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน จึงได้ดำเนินการให้ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญานี้โดยการภาคยานุวัติเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2539 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2540

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง International Covenant on Civil and Political Rights- ICCPR เป็นสนธิสัญญาพหุภาคี ซึ่งสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้ให้การรับรองเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2509 และมีผลใช้บังคับเมื่อ 23 มีนาคม พ.ศ. 2519 สนธิสัญญานี้ให้คำมั่นสัญญาว่ารัฐภาคีจะเคารพสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของบุคคล ซึ่งรวมถึงสิทธิในชีวิต เสรีภาพในศาสนา เสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการรวมตัว สิทธิเลือกตั้ง และสิทธิในการได้รับการพิจารณาความอย่างยุติธรรม จนถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2552 กติการะหว่างประเทศนี้มีประเทศลงนาม 72 แห่งและภาคี 165 แห่ง¹

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองนี้ติดตามตรวจสอบโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (Human Rights Committee) (หน่วยงานต่างหากจากคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (United Nations Human Rights Council) ซึ่งได้แทนที่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (United Nations Commission on Human Rights) ภายใต้กฎบัตรสหประชาชาติใน พ.ศ. 2549 ซึ่งตั้งขึ้นอย่างถาวร เพื่อพิจารณารายงานตามกำหนดเวลาที่ส่งเข้ามาโดยรัฐสมาชิกตามข้อตกลงในสนธิสัญญา สมาชิกของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนนั้นจะคัดเลือกโดยรัฐสมาชิก แต่ไม่ได้เป็นตัวแทนของรัฐใด ๆ

ในฐานะรัฐภาคี ประเทศไทยมีพันธะผูกพันที่จะต้องดำเนินการตามพันธกิจหลักของกติกา ICCPR 4 ประการ ได้แก่

- 1) การประกันให้เกิดสิทธิต่าง ๆ ตามที่ระบุในกติกา ICCPR
- 2) การปฏิบัติให้เกิดสิทธิตามที่รับรองไว้ในกติกา ICCPR ด้วยความก้าวหน้า
- 3) การเผยแพร่หลักการของสิทธิตามกติกา ICCPR นั้นอย่างกว้างขวาง และ

¹ ‘ UN Treaty Collection: International Covenant on Civil and Political Right’ UN. 2009-02-24. http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-4&chapter=4&lang=en. Retrieved 2009-10-12.

4) การจัดทำรายงานความก้าวหน้า สถานการณ์และปัญหาอุปสรรค
ภายในประเทศเกี่ยวกับสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองซึ่งเป็นผลจากการอนุวัติกติกา
ICCPR เสนอต่อดคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Human Rights
Committee-HRC) ซึ่งแต่งตั้งขึ้นตามกติกาฉบับดังกล่าว

ในทางปกติรัฐภาคีจะต้องส่งรายงานฉบับแรก 4 ปีภายหลังจากให้สัตยาบัน แต่
ประเทศไทยส่งรายงานล่าช้า โดยได้ส่งรายงานประเทศ ICCPR ฉบับแรก (Initial
Report) ต่อดคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน HRC เมื่อปี พ.ศ. 2547 และคณะผู้แทนไทยได้
เดินทางไปรายงานด้วยวาจา ณ นครเจนีวาเมื่อเดือน กรกฎาคม 2548

ในการที่จะตรวจสอบรายงานรัฐนั้น สหประชาชาติได้มีกลไกที่จะตรวจสอบโดย
การสนับสนุนให้ประชาชน และภาคประชาสังคมในประเทศนั้นๆจัดทำรายงานคู่ขนาน
หรือรายงานเงา (Shadow Report) เทียบเคียงกับรายงานรัฐ อีกทั้งเปิดโอกาสในภาค
ประชาสังคมนำเสนอรายงานต่อดคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (Human Rights
Committee) ด้วย

ในฐานะที่ผู้เขียนรายงานได้มีโอกาสในการทำหน้าที่เขียนรายงานรัฐตามกติกา
สากลระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 (ICCPR
Country Reporter of Thailand) จึงได้นำประสบการณ์ของตนเองในการมีโอกาสร่วม
สังเกตการณ์ การรายงานของตัวแทนรัฐบาลไทยต่อดคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน เมื่อปี
2548 อีกทั้งการได้มีโอกาสนำเสนอปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้รายงานพิเศษของ
สหประชาชาติด้านต่างๆ (UN Special Rapporture) และคณะทำงานด้านการบังคับ
สัญญาโดยไม่สมัครใจของสหประชาชาติ (UN Working Group on Enforced or
Involuntary Disappearance- UN WGEID) จึงได้นำประสบการณ์เหล่านี้ มาใช้
ประกอบในการเขียนรายงาน เพื่อให้มีความสมดุลระหว่างทุกภาคส่วนมากขึ้น ทั้งหลัก
กฎหมาย หลักสิทธิมนุษยชน และสถานการณ์สิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นจริงในประเทศไทย
ระหว่างปี 2548-2552

ในการเก็บข้อมูลเพื่อเขียนรายงานฉบับนี้ ผู้เขียนรายงานพบว่าแม้ประเทศไทยจะ
มีหลักกฎหมายที่ให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียม อีกทั้งรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 82 วรรคแรก ได้รับรองกติกาสากลระหว่างประเทศ
ทุกฉบับที่ประเทศไทยเป็นภาคี แต่ในทางปฏิบัติยังพบว่ายังมีเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วนยังไม่
เข้าใจในหลักความเท่าเทียม และหลักการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อย่างแท้จริง
จึงทำให้ยังพบการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีการประกาศใช้
พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์

.....
(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
"สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้"

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ซึ่งผู้เขียนรายงานพบว่าผู้บังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะหน่วยงานความมั่นคงบางส่วนที่ยังคงยึดติดอยู่กับแนวคิดการรักษาความมั่นคงเฉพาะดินแดน โดยอาจละเลย หรือมองข้ามความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งยังคงต้องคำนึงถึงแม้ในสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือสถานการณ์อันเกิดความรุนแรง

จึงถือเป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่จะต้องแก้ไข โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีคิดและทัศนคติของเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วนและประชาชนบางกลุ่มที่ยังไม่เข้าใจบริบทใหม่ของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม (Plural Culture) ที่มีความหลากหลายของวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิด ทำให้มีปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอุปสรรคของความก้าวหน้าบางประการในการดำเนินการตามกติการะหว่างประเทศ ICCPR ในขณะเดียวกันพลเมืองไทยทุกคนที่มีความเกี่ยวข้องกับกติกาดังกล่าวโดยตรงก็ยังไม่มีความพร้อม และความเข้มแข็งอย่างเพียงพอในการเข้าถึงกลไกการตรวจสอบอำนาจรัฐ และไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้จริงตามที่กฎหมายรับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญและกติการะหว่างประเทศ ICCPR จึงพบว่ามีหลายครั้งที่รัฐใช้ความไม่รู้ของประชาชนในการละเมิดสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของพลเมืองของรัฐเอง

การปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (Human Rights Committee) ทั้งในเรื่องการส่งเสริมให้มีการอบรมเจ้าหน้าที่รัฐให้เข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชน รวมถึงการสร้างกลไกการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐโดยประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการตั้งคณะกรรมการพลเรือนอิสระเพื่อสอบข้อเท็จจริงกรณีประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือ การส่งเสริมและคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน (Human Rights Defenders) และการให้ความคุ้มครองแก่พยาน ฯ จึงมีความจำเป็น และสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้ข้อกำหนดในบทบัญญัติตามกติกานี้ และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยสามารถนำสู่การปฏิบัติ

ในการทำหน้าที่ผู้เขียนรายงานประเทศครั้งนี้ แม้ผู้เขียนรายงานฯจะเป็นผู้ทำงานในองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน แต่ผู้เขียนรายงานได้เขียนรายงานฉบับนี้ด้วยความซื่อสัตย์ ยึดหลักความถูกต้อง ปราศจากอคติ และความเกลียดชังใดๆต่อทุกฝ่าย โดยมีการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนอย่างเท่าเทียมโดยไม่เลือกปฏิบัติ แม้จะเป็นคนเล็กคนน้อยในสังคม จนถึงเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐ อย่างไรก็ตามการเขียนรายงานฉบับนี้ไม่อาจทำได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์เนื่องจากการขาดข้อมูลที่สำคัญจากเจ้าหน้าที่รัฐบางฝ่ายที่ยังไม่เข้าใจถึงความสำคัญของการรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนตามหน้าที่ของประเทศไทยในฐานะรัฐภาคีต่อสหประชาชาติ

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ผู้เขียนรายงานพบในระหว่างการเขียนรายงานคือ ในการรายงานการถูกละเมิดสิทธิ เสรีภาพของประชาชนนั้น เหตุของการถูกละเมิดสิทธิโดย

.....
(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

เจ้าหน้าที่รัฐยังขาดโอกาสในการเข้าถึงกลไกการร้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการหาพยานหลักฐาน เช่นการทรมานระหว่างการถูกควบคุมตัว ซึ่งพบการที่เจ้าหน้าที่มักไม่อนุญาตให้ญาติ หรือทนายที่ผู้เสียหายให้ความไว้วางใจเข้าเยี่ยม หรือตรวจสอบการได้รับการปฏิบัติระหว่างถูกควบคุมตัว เป็นต้น

อย่างไรก็ตามหากผู้อ่านได้มีโอกาสอ่านรายงานฉบับนี้ทั้งหมด และวิเคราะห์ด้วยใจเป็นธรรมแล้วจะพบพัฒนาการในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ มีการเคารพหลักสิทธิมนุษยชน และกฎหมายมากขึ้น แม้จะพบมีเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วนซึ่งมีกระบวนการที่แข็งตัว และมีข้อจำกัดในการเข้าถึงกติกาสากลฉบับนี้ แต่พบว่าเป็นเพียงส่วนน้อย อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยงานก็ได้ใช้ความพยายามในการแก้ไขและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนขึ้นอีก

การจัดทำรายงานฉบับที่ 2 ได้กำหนดกรอบระยะเวลาในช่วงระหว่าง ปี 2548-2552 ต่อเนื่องจากรายงานฉบับที่ 1 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ ที่สำคัญเกี่ยวกับ

1) ด้านกฎหมาย

ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในปี 2550 และมาตรการทางกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งเอื้อต่อการดำเนินงานในเรื่องสิทธิมนุษยชน สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง รวมทั้งมีกลไกสำคัญที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเอื้อให้การดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การเพิ่มอำนาจให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหายเมื่อได้รับการร้องขอจากผู้เสียหายและเป็นกรณีที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นส่วนรวม อีกทั้งรัฐธรรมนูญ 2550 สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบอำนาจรัฐทุกระดับ

2) ด้านนโยบายและยุทธศาสตร์

ซึ่งถือว่าเป็นกรอบทิศทางและแนวทางการปฏิบัติ ที่ให้รายละเอียด เรื่องความสมดุลระหว่างสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียม กับความมั่นคงของชาติ

3) ความพยายามในการเผยแพร่และการทำความเข้าใจ

เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชน เพื่อให้มีการปรับกระบวนการที่ใหม่และมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการดำเนินงานตามกติกา ระหว่างประเทศ ICCPR

.....
(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

4) ความพร้อมมากขึ้นของเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชน

ในการเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เริ่มต้นด้วยข้อมูลที่เป็นความจริงชุดเดียวกันและการร่วมคิดและหาทางแก้ไขปัญหาหรือป้องกันปัญหาด้วยกัน

โดยสรุปการจัดทำรายงานฉบับนี้ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง ทำให้มีความครอบคลุมในหลายมิติ และเพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ จึงได้เสนอการรายงานผลการดำเนินการในสามหัวข้อหลัก กล่าวคือ

- (1) การชี้แจงข้อกังวลและข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ
- (2) การรายงานความก้าวหน้า ในการดำเนินการจากรายงานฉบับที่ 1 ทั้งทางกฎหมายและแนวทางปฏิบัติ รวมถึงข้อจำกัด และข้อเสนอแนะตามข้อบททั้ง 27 ข้อบท

ท้ายนี้ผู้เขียนรายงานขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อหัวหน้าคณะที่ปรึกษาผู้เขียนรายงานประเทศ **ท่านจิราพร บุณนาค** ผู้ซึ่งเป็นที่เคารพรัก อีกทั้งเป็นผู้ซึ่งมีความพยายามและความอดทนอย่างสูงในการโน้มน้าวให้ผู้เขียนรายงานเห็นความสำคัญของการทำหน้าที่ผู้เขียนรายงานประเทศ โดยยึดหลักการนำเสนอความจริงโดยไม่ปิดบัง แม้จะเป็นเรื่องลอบเพื่อให้ทั้งเจ้าหน้าที่รัฐ และพลเมืองไทยทุกคนมีพื้นที่เรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของความอดทน อดกลั้น รวมถึงการเคารพสิทธิ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของทุกฝ่ายอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ขอขอบคุณหน่วยงานรัฐทุกภาคส่วน โดยเฉพาะหน่วยงานความมั่นคง ที่อดทนต่อการถูกตั้งคำถาม และตอบคำถาม ขอขอบคุณพลตำรวจเอกอดุลย์ แสงสิงแก้ว อดีตผู้บัญชาการศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ พันตำรวจเอกทวี สอดส่อง รองปลัดกระทรวงยุติธรรม พลตำรวจโทพีระ พุมพิเชษฐ์ ผู้บัญชาการศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ นายกฤษฎา บุญราช ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา นายจำนัล เหมือนดำ นายอำเภอสุโขทัย และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่นๆของรัฐ ที่กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการเขียนรายงานฉบับนี้ จนถึงวันสิ้นสุดการเขียนรายงาน เพื่อให้รายงานฉบับนี้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะสามารถกระทำได้

อีกภาคส่วนสำคัญที่ทำให้รายงานฉบับนี้ปรากฏภาพความจริงของสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยได้ชัดเจน และสมควรได้รับการยกย่องและกล่าวถึง คือ ความกล้า

.....
(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

หาญของเหื่อของการถูกละเมิดสิทธิทุกท่านในการให้ข้อมูล และข้อเท็จจริงต่างๆโดยไม่ปิดบัง ขอขอบคุณองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และท้ายสุด ผู้เขียนรายงานใคร่ขอขอบคุณพลเมืองไทยทุกคน ในความอดทนที่จะอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของความแตกต่างหลากหลาย แม้จะต้องประสบกับเหตุการณ์ความรุนแรง เพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่า ความแตกต่างมิได้เป็นปัญหา และอุปสรรคในการอยู่ร่วมกันด้วยสันติวิธี บนพื้นฐานของความเท่าเทียม และการเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

ด้วยความเชื่อมั่นในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

อังคณา นีละไพจิตร

ผู้เขียนรายงานประเทศไทยตามกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 (สิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้)

กรุงเทพมหานคร

กุมภาพันธ์ 2553

.....
(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

บทที่ 2: การจัดทำรายงานประเทศไทยตามข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ

ต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติต่อรายงานฉบับแรกของประเทศไทย ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1996

ตามที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติได้พิจารณารายงานฉบับแรกของประเทศไทย ซึ่งได้เสนอสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ กรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ในการประชุมสามัญ ครั้งที่ 84 ระหว่างวันที่ 18-20 กรกฎาคม 2548 และคณะสิทธิมนุษยชนแห่งประชาชาติได้ตั้งประเด็นข้อกังวลและข้อเสนอแนะ 18 ประเด็น (ในข้อ C ข้อ 7-24) ต่อรายงานฉบับแรกของประเทศไทย เพื่อให้รัฐบาลไทยตอบคำถามชี้แจงเพิ่มเติมในรายงานฉบับที่ 2 นั้น

ในการตอบข้อกังวลตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ในรายงานของประเทศไทย ฉบับที่ 2 ในส่วนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คณะที่ปรึกษา และผู้เขียนรายงานได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยได้ให้ความสำคัญในการประมวลข้อมูลความเป็นจริงจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชนทุกระดับ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศ ภาควิชาการและสื่อมวลชน โดยมีสาระสำคัญดังนี้

ข้อที่ 10

คณะกรรมการมีความห่วงใยต่อการกล่าวหาอย่างต่อเนื่อง เรื่องมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง รวมทั้งเรื่องที่มีการวิสามัญฆาตกรรมเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง และการปฏิบัติที่มีขอบโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ของฝ่ายทหาร ซึ่งแสดงให้เห็นจากเหตุการณ์ต่างๆ เช่น กรณีเหตุการณ์ที่ตากใบ เมื่อเดือนตุลาคม 2547 กรณีเหตุการณ์ที่มัสยิดกรือเซะที่เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2547 การฆ่าจำนวนมากที่เกิดขึ้นระหว่าง “การทำสงครามกับยาเสพติด” ซึ่งเริ่มขึ้นเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2546 นักพิทักษ์สิทธิมนุษยชน หัวหน้าชุมชน ผู้เดินประท้วง และสมาชิกของกลุ่มประชาสังคมอื่นๆ ยังคงตกเป็นเป้าของการกระทำที่ละเมิดสิทธิตั้งกล่าว รวมทั้งเรื่องการสอนทรมานทั้งหลายที่ล้มเหลวในการดำเนินคดีและการลงโทษจำคุกที่เหมาะสมกับขนาดของการกระทำความผิดทางอาญาที่นำไปสู่การสร้าง “วัฒนธรรมการไม่ต้องรับโทษ” คณะกรรมการมีข้อกังวลต่อสถานการณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงการขาดการช่วยเหลือเยียวยาที่มีประสิทธิภาพที่จะให้แก่ผู้เสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งไม่สอดคล้องกับ ข้อ 2 ย่อหน้า 3 ของกติกาฯ (ข้อ 2,6,7)

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

รัฐภาคีควรดำเนินการสอบสวนเหตุการณ์เหล่านี้และเหตุการณ์อื่น ๆ อย่างเต็มที่ และใช้ผลที่ได้จากการสอบสวน ในการดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิด รัฐภาคีควรสร้างความมั่นใจว่าผู้เสียหายและครอบครัว รวมทั้งญาติ ๆ ที่หายไป จะได้รับการชดเชยที่เพียงพอนอกจากนี้ ควรมีความพยายามที่จะจัดให้มีการฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหารและเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ต่อไป เพื่อให้มีความระมัดระวังและสนใจอย่างแท้จริงต่อการเคารพและนำมาตรฐานสากลไปใช้ รัฐภาคีควรมีความกระตือรือร้นที่จะจัดตั้งหน่วยงานพลเรือนอิสระ เพื่อให้มีหน้าที่สอบสวนการร้องเรียนที่มีต่อเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย

จากข้อห่วงใยต่อปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง รวมทั้งเรื่องที่มีการวิสามัญฆาตกรรมเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง และการปฏิบัติที่มีขอบโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ของฝ่ายทหารในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ว่าจะเป็นกรณีเหตุการณ์ที่ตกไปเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2547 กรณีเหตุการณ์ที่มีสยิดกรือเซะที่เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2547 การเสียชีวิตของประชาชนจำนวนมากที่เกิดขึ้นระหว่าง“การทำสงครามกับยาเสพติด” ซึ่งเริ่มขึ้นเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2546 กรณีนักพิทักษ์สิทธิมนุษยชน (Human Right Defenders) หัวหน้าชุมชน ผู้ชุมนุมประท้วง และสมาชิกของกลุ่มประชาสังคมอื่นๆ ซึ่งยังคงตกเป็นเป้าของการกระทำที่ละเมิดสิทธิดังกล่าว รวมทั้งเรื่องการสอบสวนทั้งหลายที่ล้มเหลวในการดำเนินคดีและการลงโทษจำคุกที่เหมาะสมกับขนาดของการกระทำความผิดทางอาญาที่นำไปสู่การสร้าง “วัฒนธรรมการไม่ต้องรับโทษ” (Culture of Impunity) นั้น รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญในการคลี่คลายคดี และมีการสืบสวนสอบสวนอย่างเป็นธรรม ภายใต้ศาลซึ่งเป็นอิสระ โดยให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมกัน รวมถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งในสิทธิตามกระบวนการยุติธรรม ของประชาชน โดยเฉพาะสิทธิในการเข้าถึงความยุติธรรม (Access to Justice) ด้วยตนเองได้โดยง่าย รัฐบาลไทยยังได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งในเรื่องของการไม่ต้องรับผิด (Impunity) โดยเฉพาะเมื่อเป็นความผิดซึ่งเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ อีกทั้งยังสนับสนุนส่งเสริมประชาชน และองค์กรภาคประชาสังคมในการตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ และตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย ได้ให้สิทธิแก่ผู้เสียหายที่จะสามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลได้เอง หากอัยการไม่เห็นชอบ หรือมีคำสั่งไม่ฟ้อง เป็นต้น

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

10.1 ประเทศไทยได้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนคดีการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญซึ่งเป็นข้อห่วงใยของทุกภาคส่วน ซึ่งมีความก้าวหน้าและข้อจำกัดดังนี้

10.1.1 กรณีเหตุการณ์ตากใบ

เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2547 เกิดการชุมนุมของประชาชนที่บริเวณหน้าสถานีตำรวจภูธร อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เพื่อร้องขอความเป็นธรรมให้แก่ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้านจำนวน 6 คน ที่ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมดำเนินคดีในความผิดฐานแจ้งความเท็จและยกยอกทรัพย์สินของทางราชการ ต่อมาเกิดการสลายการชุมนุมที่บริเวณหน้า สภ.ตากใบ ทำให้มีผู้เสียชีวิตทันทีที่เกิดเหตุ 6 ศพและไปเสียชีวิตที่โรงพยาบาลอีก 1 ศพ รวม 7 ศพ หลังจากนั้นมีการควบคุมตัวผู้ชุมนุมไปที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร จังหวัดปัตตานี จำนวน 1,370 คน เมื่อเดินทางไปค่ายอิงคยุทธบริหาร พบว่า มีผู้ที่ถูกควบคุมตัวเสียชีวิตในรถทั้งสิ้น 78 ศพ ต่อมาเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2547 รัฐบาลไทยได้ตั้ง คณะกรรมการอิสระเพื่อสอบสวนผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส โดยมีนายพิเชษฐ สุนทรพิพิธ เป็นประธานคณะกรรมการ และคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส) มีมติให้เปิดเผยผลสอบข้อเท็จจริงดังกล่าวต่อสาธารณชน

การสอบสวนตามกระบวนการยุติธรรม

- พนักงานอัยการได้ฟ้องผู้ชุมนุม 59 คน² (ต่อมาเสียชีวิต 1 คน) เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2548 ฐานความผิดร่วมกันมั่วสุมตั้งแต่สิบคนขึ้นไปใช้กำลังประทุษร้าย ชูเชื้อว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง ร่วมกันทำให้เสียทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์ ฯ ต่อมาภายหลังได้ถอนฟ้องเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2549 โดยให้เหตุผลต่อสาธารณะว่า การยุติข้อพิพาทในคดีนี้จะเห็นเงื่อนไขหนึ่งซึ่งส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การฟ้องคดีและการดำเนินคดีนี้ต่อไปจึงไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณะและอาจกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ รวมทั้งผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ³

² คดีหมายเลขดำที่ 96,511/2548

³ ดู เอกสารการถอนฟ้อง คดีหมายเลขดำที่ 96,511/2548 ศาลจังหวัดนราธิวาส 6 พฤศจิกายน 2549

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ไต่สวนการเสียชีวิตกรณีมีผู้เสียชีวิตจากการชนย้ายผู้ชุมนุมจำนวน 78 ศพ⁴ ต่อมาเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 ศาลจังหวัดสงขลาอ่านคำสั่งคดี ช. 16/2548 ได้ความสรุปจากคำสั่ง รวม 16 หน้า มีใจความสำคัญโดยย่อดังนี้

"...พยานผู้ร้องทั้งแปดได้ร่วมกันทำการชันสูตรพลิกศพผู้ตายทั้งเจ็ดสิบแปดที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร (ระบุว่าแพทย์ท่านใด ชันสูตรพลิกศพใด) พบว่า ผู้ตายทั้ง 78 ถึงแก่ความตาย เนื่องจากขาดอากาศหายใจ โดยมีพนักงานสอบสวนเบิกความยืนยันสนับสนุนเห็นว่า พยานผู้ร้องทั้งสิบห้าต่างได้เบิกความถึงเหตุการณ์ที่พบเห็นในวันเกิดเหตุทั้งก่อน ขณะและเกิดเหตุได้อย่างสอดคล้องต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน แม้ผู้ร้องซักถามได้นำสืบในทำนองว่าผู้ที่ถูกควบคุมตัวบางคนเป็นผู้ที่เข้าไปดูการชุมนุม การสลายการชุมนุมและการควบคุมผู้ร่วมชุมนุมเดินทางเคลื่อนย้ายไปที่ค่ายอิงคยุทธฯ ไม่ถูกต้องตามขั้นตอนและวิธีการในการสลายการชุมนุม การเคลื่อนย้ายผู้ร่วมชุมนุมไปค่ายอิงคยุทธบริหาร ใช้เวลาในการเดินทางนานกว่าปกติ แต่เมื่อได้พิจารณาถึงสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างฉุกฉลุมปัจจุบันทันด่วนในวันเกิดเหตุ กลุ่มผู้ร่วมชุมนุมที่มีจำนวนมากว่าหนึ่งพันคนซึ่งร่วมชุมนุมกันในบริเวณหน้าสถานีตำรวจภูธรตากใบอันมีพื้นที่จำกัด และบริเวณที่เกิดเหตุอยู่ใกล้พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ประกอบกับการสลายการชุมนุมเสร็จสิ้นลงในเวลาค่ำ รถยนต์บรรทุกที่ใช้เคลื่อนย้ายผู้ร่วมชุมนุมไปยังค่ายอิงคยุทธบริหาร ที่ทางราชการสามารถจัดหาได้ในท้องที่เกิดเหตุในขณะนั้น ระยะทางจากหน้าสถานีตำรวจภูธรตากใบไปยังค่ายอิงคยุทธฯ ห่างไกลกัน สภาพภูมิอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเดินทางกับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นขัดขวางต่อการเดินทาง ดังนี้ หากมิได้ควบคุมเคลื่อนย้ายผู้ร่วมชุมนุมออกจากบริเวณที่เกิดเหตุโดยเร็ว อาจเกิดเหตุการณ์ลุกลามบานปลายซึ่งไม่อาจคาดหมายได้ขึ้นอีก จึงเป็นการจำเป็นที่จะต้องรีบดำเนินการดังกล่าวในทันทีอย่างต่อเนื่อง พยานหลักฐานของผู้ร้องซักถามจึงไม่มีน้ำหนักหักล้างพยานหลักฐานของผู้ร้องข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ในวันเกิดเหตุเจ้าหน้าที่ทหาร เจ้าพนักงานตำรวจ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการเข้าสลายการชุมนุมและควบคุมผู้ร่วมชุมนุมนำตัวไปยังค่ายอิงคยุทธบริหาร อำเภอนงจิก จังหวัดปัตตานี ตามความจำเป็นแห่งสภาพการณ์เท่าที่เอื้ออำนวยให้ได้ในขณะนั้น อันเป็นการปฏิบัติ

⁴ คดีหมายเลขดำที่ ช. 16/2548

การตามหน้าที่ แม้ปรากฏตามภาพเหตุการณ์ที่ได้จากแผ่นบันทึกภาพ (VCD) ว่าบุคคลที่แต่งกายคล้ายเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าดำเนินการสลาย การชุมนุมบางคนทำร้ายผู้ร่วมชุมนุมขณะที่เข้าสลายการชุมนุมก็ตาม เชื่อว่าเป็นการกระทำของบุคคลดังกล่าวในทันทีทันใดโดยพลการ เมื่อไม่ปรากฏว่า หลังจากที่ถูกตายเป็นเหตุเสียชีวิตและผู้ร่วมชุมนุมที่ถูกควบคุมตัวขึ้นรถยนต์ บรรทุกนำส่งค่ายอิงคยุทธบริหารจนแล้วเสร็จได้มีการกระทำต่อผู้ตายเจ็ดสิบแปดหรือผู้ร่วมชุมนุมที่ถูกควบคุมตัว หรือเกิดเหตุร้ายอย่างอื่นกับผู้ตายทั้งเจ็ดสิบแปดหรือผู้ร่วมชุมนุมที่ถูกควบคุมตัวอีก การที่ผู้ตายทั้งเจ็ดสิบแปดถึงแก่ ความตายในระหว่างการควบคุมเคลื่อนย้ายเพื่อนำส่งค่ายอิงคยุทธฯ จึงถือได้ว่าผู้ตายทั้งเจ็ดสิบแปดถึงแก่ความตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติราชการตามหน้าที่ อาศัยเหตุผลดังวินิจฉัยมาจึงมีคำสั่งว่า ผู้ตาย (ระบุชื่อ 78 รายชื่อ) ทั้งเจ็ดสิบแปดตายที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร ตำบลบ่อทอง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2547 เหตุ และพฤติการณ์ที่ตายคือ ผู้ตายทั้งเจ็ดสิบแปดขาดอากาศหายใจ ในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติราชการตามหน้าที่⁵

- คดีแพ่งที่ญาติผู้เสียชีวิต และผู้บาดเจ็บ ทูลเกล้าฯ เป็นโจทก์ยื่นฟ้องหน่วยงานรัฐ เพื่อเรียกค่าเสียหายในกรณีผู้เสียชีวิตจากการขนย้ายในเหตุการณ์ที่ตากใบ จำนวน 7 ล้านบาท ในปี 2548-2549 ต่อมาได้มีการเจรจาไกล่เกลี่ย ประนีประนอมยอมความ โดยทั้งสองฝ่ายตกลงยอมรับค่าเสียหายทางแพ่งเป็นจำนวนทั้งหมด 42,201,000 บาท ทั้งนี้เงินส่วนหนึ่งได้จ่ายให้ญาติผู้เสียชีวิตรายละ 400,000 บาทไปแล้วเมื่อปี พ.ศ. 2548 ส่วนกรณีผู้ได้รับบาดเจ็บ และทูลเกล้าฯ เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2551 ศาลได้มีคำพิพากษาตามสัญญา ประนีประนอมยอมความ โดยกำหนดให้จำเลยจ่ายเงินแก่โจทก์จำนวนประมาณ 7,000,000 บาท และจ่ายให้ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บทั้งหมดเท่ากัน เป็นเงินคนละ 30,000 บาท และส่วนที่เหลือขึ้นอยู่กับเอกสารหลักฐานค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของผู้บาดเจ็บและพิกัดแต่ละราย

⁵ คำสั่งคดีไต่สวนการตาย "ตากใบ" เป็นการไต่สวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 คดีดำหมายเลข ช. 2/2548 ระหว่างศาลจังหวัดปัตตานี และนายมาหามะ เล๊ะบากอ กับพวก รวม 78 คน เพื่อให้ศาลไต่สวนว่าผู้ตายคือใคร เหตุและพฤติการณ์ที่ตายคืออะไร ใครทำให้ตาย โดยต่อมาัยการจังหวัดปัตตานีได้ขอให้โอนการพิจารณาที่ศาลกรุงเทพฯ แต่มีการคัดค้านว่า ผู้เสียหายมีภูมิลำเนาในเขตจังหวัดนราธิวาส ศาลจึงได้อนุญาตให้โอนการพิจารณาที่ศาลสงขลา เป็นคดีหมายเลข ช 16/2548

- กรณีผู้เสียชีวิต 7 ศพจากการสลายการชุมนุมหน้า สภ.ตากใบ พนักงานอัยการสั่งงดการสอบสวนและยุติคดีเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2549 เพราะมีพยานบุคคลยืนยันว่าผู้เสียชีวิตทั้ง 7 รายมีพฤติกรรมยุยงให้ประชาชนก่อความวุ่นวายและไม่ปรากฏว่าใครเป็นผู้ทำให้เสียชีวิตจึงไม่สามารถหาตัวผู้กระทำความผิดได้ พนักงานอัยการจึงสั่งงดการสอบสวนและยุติคดี ตามหนังสือที่ อส(นธ)1131/5317 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2549
- กรณีผู้สูญหายในเหตุการณ์สลายการชุมนุมตากใบ 7 คน รัฐบาลได้จ่ายค่าเยียวยา ครอบครัวผู้สูญหายครอบครัวละ 300,000 บาท⁶

10.1.2 กรณีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2547

เมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ.2547 ได้มีกลุ่มบุคคลจำนวนหนึ่งเข้าโจมตีสถานีตำรวจ ที่ทำการของฝ่ายปกครอง และที่ตั้งส่วนราชการ พร้อมกัน 11 จุดในพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ ยะลา ปัตตานี และสงขลาสำหรับจังหวัดปัตตานีเกิดเหตุการณ์รุนแรงที่ตำบลตันหยงลูโละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โดยกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบจำนวนหนึ่งได้บุกเข้าโจมตีจุดตรวจของเจ้าพนักงานตำรวจ ทหารที่กรือเซะและปล้นอาวุธปืน กระสุนปืนของทางราชการไปจำนวนหนึ่ง ฆ่า และพยายามฆ่าเจ้าพนักงานซึ่งกำลังทำหน้าที่แล้วได้หลบหนีเข้าไปยึดครองมัสยิดกรือเซะซึ่งเป็นศาสนสถานและโบราณสถานที่สำคัญของจังหวัดปัตตานี ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับจุดตรวจ ฯ ดังกล่าวโดยในวันเดียวกัน เจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารได้เข้าดำเนินการควบคุมสถานการณ์โดยอ้างอำนาจตามกฎหมายจนเป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตภายในมัสยิดกรือเซะ รวมจำนวน 28 คน และบริเวณภายนอกมัสยิดอีก 4 คน รวม 32 คน⁷

ภายหลังเหตุการณ์ 28 เมษายน 2547 รัฐบาลพินตำรวจโททักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ภายใต้ความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี จึงมีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 104/2547 ลงวันที่ 4 พฤษภาคม 2547 ให้แต่งตั้ง “คณะกรรมการอิสระไต่สวนข้อเท็จจริงกรณีมัสยิดกรือเซะ”⁸ ขึ้นโดยมี นาย

⁶ การจัดทำรายงานของประเทศไทยตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติต่อรายงานฉบับแรกของประเทศไทย ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966

⁷ รายงาน คณะกรรมการอิสระไต่สวนข้อเท็จจริงกรณีเหตุการณ์มัสยิดกรือเซะ โดยมี นายนายสุจินดา ยงสุนทร เป็นประธานกรรมการ

⁸ คณะกรรมการอิสระฯ ได้หารือกับรองนายกรัฐมนตรี ท่านหนึ่งเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2547 แล้ว สรุปผลได้ว่าไม่ใช่อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอิสระฯ ที่ต้องไต่สวนสืบหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นที่จุดอื่นอีก 10

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

นายสุจินดา ยงสุนทร อดีตเอกอัครราชทูตและอดีตตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เป็นประธานกรรมการ

คณะกรรมการอิสระฯ เสียงข้างมาก มีความเห็นในข้อ 5.1.1.1 ว่าแม้ฝ่ายเจ้าหน้าที่จะอ้างว่าจำเป็นต้องใช้อาวุธเพื่อปกป้องชีวิตตนเองและประชาชนผู้บริสุทธิ์ แต่เมื่อคำนึงถึงที่ตั้งของมัสยิดหรือเซะซึ่งตั้งอยู่อย่างเป็นเอกเทศ ไม่ได้อยู่กลางแหล่งชุมชนและจำนวนประชาชนก็ไม่ได้มีจำนวนมากตามที่มีการกล่าวอ้างการใช้วิธีปิดล้อมและตริ่งกำลังไว้รอบมัสยิดควบคุมไปกับการเจรจาและเกลี้ยกล่อมโดยสันติวิธี อาจทำให้ผู้ก่อความไม่สงบยอมจำนนได้ในที่สุด อันจะช่วยให้ฝ่ายเจ้าหน้าที่ได้รับข้อมูลเรื่องวัตถุประสงค์ของการดำเนินการครั้งนี้รวมทั้งผู้อยู่เบื้องหลัง ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่การประเมินสถานการณ์และป้องกันภัยที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต การยุติเหตุการณ์มัสยิดหรือเซะด้วยสันติวิธีจึงมีความเหมาะสมกว่าที่จะใช้วิธีรุนแรงและอาวุธหนักเพื่อยุติเหตุการณ์⁹

ต่อมาศาลจังหวัดปัตตานีได้มีการไต่สวนการเสียชีวิตของประชาชนทั้ง 32 คนในปี 2547-2549 และศาลจังหวัดปัตตานีมีคำสั่งเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2549 ว่า ผู้เสียชีวิตทั้งหมด 32 คนถูกเจ้าหน้าที่กระทำให้เสียชีวิต ในจำนวนนี้มี 4 คนเสียชีวิตเมื่อเวลาประมาณ 05.00 น. บริเวณหน้ามัสยิดหรือเซะ ส่วนอีก 28 คนเสียชีวิตภายในมัสยิดหรือเซะเมื่อเวลา 14.00 น. ซึ่งเป็นการเสียชีวิตภายใต้คำสั่งการของ พล.อ.พัลลภ ปิ่นมณี รองผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน) พันเอกมนัส คงแป้น ผู้บังคับการหน่วยเฉพาะกิจปัตตานีและพันตรีธวัชภักทร นาคชัยยะ นายทหารยุทธการกรมรบพิเศษที่ 3 (ยศขณะนั้น) ทั้งนี้ศาลปัตตานีได้ส่งคำสั่งให้อัยการจังหวัดปัตตานีดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมปกติต่อไป¹⁰

ต่อมาอัยการสูงสุดได้มีคำสั่งไม่ฟ้องเจ้าหน้าที่ดังกล่าว¹¹ โดยให้เหตุผลว่าไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่ดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่รัฐในกรณีนี้ได้ อย่างไรก็ตามกฎหมายไทยก็มิได้ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรมด้วยตนเอง

จุด หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม 2547 เพียงแต่ให้คณะกรรมการอิสระฯ อ้างถึงเหตุการณ์ทำนองเดียวกันที่เกิดขึ้นก่อนหน้าวันที่ 28 เมษายน 2547 เพื่อแสดงถึงความต่อเนื่องและการมีแบบแผนในการก่อความไม่สงบในภาคใต้เท่านั้น

⁹ รายงาน ‘ คณะกรรมการอิสระไต่สวนข้อเท็จจริงกรณีเหตุการณ์มัสยิดหรือเซะ ‘ ซึ่งมีนายสุจินดา ยงสุนทร เป็นประธาน

¹⁰ คดีหมายเลข ช. 4/ 2547

¹¹ หนังสือสำนักงานอัยการสูงสุดถึงประธานคณะทำงานยุติธรรมเพื่อสันติภาพ

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 “สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

สำหรับการเสียชีวิตของประชาชน 19 ศพที่อำเภอสะบาย้อย จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2547 นั้นศาลจังหวัดสงขลา มีคำสั่ง คดีหมายเลขดำที่ ช.30/2547 คดีหมายเลขแดงที่ ช.24/2551 ซึ่งเป็นคดีไต่สวนการตายกรณีดังกล่าวเมื่อวันที่ 15 เดือนกันยายน พ.ศ.2551 ความอาญา โดยมีเนื้อหาบางส่วนสรุปคือ

ผู้ตายทั้งหมด ตายที่ตำบลสะบาย้อย อำเภอสะบาย้อย จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2547 เหตุและพฤติการณ์ที่ตาย คือ ผู้ตายทั้งสิบเก้าได้ใช้อาวุธมีดและปืน และระเบิดจะเข้าทำร้ายเจ้าพนักงานตำรวจประจำหน่วยบริการประชาชนตำบลสะบาย้อย เจ้าพนักงานตำรวจ ร่วมกับเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองกับพวกหลายคน ร่วมกันยิงต่อสู้และร่วมกันปิดล้อมร้านอาหารสวายนะ ภายใต้การสั่งการของร้อยตำรวจเอกอุทัย รักนวล หลังจากนั้นได้มีการต่อสู้กัน ผู้ตายทั้งหมดถึงแก่ความตาย เนื่องจากถูกกระสุนปืนของเจ้าพนักงานตำรวจและเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองกับพวกที่อวัยวะสำคัญ¹²

ส่วนการไต่สวนการเสียชีวิตอันเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ในเหตุการณ์วันที่ 28 เมษายน 2547 ในสถานที่อื่นๆ เช่น แม่ลาน กำลังอยู่ในระหว่างการไต่สวนการเสียชีวิต ของศาลจังหวัดสงขลา

10.1.3 กรณีการเสียชีวิตของประชาชนจำนวนมากในช่วง “การทำสงครามกับยาเสพติด”

โดยระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน 2546 เกิดคดี ฆาตกรรมสูงมากถึง 2,604 คดีมีผู้เสียชีวิต 2,873 ศพ นับได้ว่าเป็นช่วงระยะเวลาที่มีจำนวนคดีฆาตกรรมสูงผิดปกติแตกต่างจากช่วงระยะเวลาเดียวกันของปีก่อนและหลังปี 2546 เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2551 พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรีจึงได้ตั้ง คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ ศึกษา และวิเคราะห์ การกำหนดนโยบายปราบปรามยาเสพติดและการนำนโยบายไปปฏิบัติจนก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ชื่อเสียง และทรัพย์สินของประชาชน (คตท) ขึ้น¹³ โดยมี นายคณิต ฒ นคร เป็นประธานกรรมการ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่

¹² ดูคำสั่งศาลจังหวัดสงขลา คำสั่ง คดีหมายเลขดำที่ ช.30/2547 คดีหมายเลขแดงที่ ช.24/2551

¹³ คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 215/2551 ลงวันที่ 14 สิงหาคม 2551 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการอิสระตรวจสอบ ศึกษา และวิเคราะห์ การกำหนดนโยบายปราบปรามยาเสพติดและการนำนโยบายไปปฏิบัติจนก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ชื่อเสียง และทรัพย์สินของประชาชน

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 “สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ชัดเจนเกี่ยวกับสถานการณ์ยาเสพติด กระบวนการยุติธรรมและผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินนโยบายดังกล่าว ทั้งนี้ให้คณะกรรมการ จัดทำข้อเสนออันเป็นมาตรการป้องกันและแก้ไขเยียวยาต่อผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายด้วย

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ ศึกษา และวิเคราะห์ การกำหนดนโยบายปราบปรามยาเสพติดและการนำนโยบายไปปฏิบัติจนก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ชื่อเสียง และทรัพย์สินของประชาชน (คดี) ได้จัดทำรายงานการศึกษาเบื้องต้น ต่อกรณี “การทำสงครามกับยาเสพติด” สรุปได้ว่าการใช้วิธีการหลายรูปแบบในการสั่งการที่เป็นการกระตุ้น ปลุกเร้า เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหาเสพติด หากผลของการดำเนินนโยบายดังกล่าวเป็นไปตามหลักนิติรัฐแล้ว นโยบายและการดำเนินนโยบายการปราบปรามยาเสพติดนั้นคงเป็นสิ่งได้รับคำชื่นชม แต่กระบวนการมอบนโยบายของผู้บริหารประเทศในขณะนั้นกลับเป็นไปในทิศทางที่สร้างความเข้าใจผิดให้กับผู้ปฏิบัติว่าตนมีอำนาจที่จะจัดการในทุกรูปแบบเพื่อให้ปัญหาเสพติดหมดไป อีกทั้งผู้บริหารประเทศยังแสดงเจตนาให้เห็นด้วยว่าหากผู้ปฏิบัติตามนโยบายไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายได้ย่อมต้องได้รับผลกระทบต่อตำแหน่งหน้าที่ทางราชการซึ่งการกำหนดนโยบายในลักษณะเช่นนี้ นำมาซึ่งความกดดันอย่างยิ่งของผู้ที่ต้องปฏิบัติตามนโยบาย เป็นผลให้วิธีการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเกิดความผิดพลาดด้วย เช่น การเร่งจัดทำบัญชีบุคคลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด การกำหนดนโยบายให้ผู้ปฏิบัติระดับล่างทำการลดรายชื่อในบัญชีบุคคลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดด้วยเวลาอันจำกัด และที่สำคัญคือ เป็นการสร้างความเข้าใจที่สับสนระหว่างการทำงานที่ให้ได้ผลสำเร็จตามเป้าหมายสูงสุดกับการทำงานที่ต้องยึดถือหลักธรรมาภิบาล ทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตประชาชนพลเรือนเป็นจำนวนมากในช่วงระยะเวลาเพียงแค่สามเดือน

คดี. ยังแสดงความเห็นว่าผลกระทบจากการดำเนินนโยบายปราบปรามยาเสพติดที่ผิดพลาดดังกล่าว นอกจากจะก่อให้เกิดความสูญเสียกับประชาชนพลเรือนของประเทศไทยโดยตรงแล้ว ยังก่อให้เกิดความสูญเสียที่ร้ายแรงกับประเทศชาติเช่นกันและเห็นว่า การกระทำผิดทางอาญาเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกรณีความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายอาญาหรือความรับผิดชอบตามกฎหมายอาญาระหว่างประเทศว่าด้วยอาชญากรรมต่อมนุษยชาติเกิดขึ้นในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติแต่การหาตัวผู้รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจะต้องมีการตรวจสอบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมต่อไปอีก รวมทั้งการศึกษาวิจัยเพื่อหามาตรการ

.....
(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ป้องกันมิให้การดำเนินนโยบายปราบปรามยาเสพติดที่ผิดพลาดซ้ำแล้วซ้ำอีก และที่สำคัญยิ่งจะต้องดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดมาตรการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ประชาชน ซึ่งการดำเนินการทั้งสองประการนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการของ คตท.

กรณีการเสียชีวิตของประชาชนในช่วงสงครามยาเสพติด มีคดีซึ่งเป็นที่สนใจของประชาชน และกรมสอบสวนคดีพิเศษได้รับเป็นคดีพิเศษ จนสามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลได้ เช่น กรณีการเสียชีวิตของ **ด.ช.จักรพันธ์ ศรีสะอาด** หรือ น้องปลื้ม อายุ 9 ปีและการหายตัวไปของ น.ส.กรวิกา เกิดรุ่งเรือง มารดาของ **ด.ช.จักรพันธ์** เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 ซึ่งปรากฏเหตุเจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.บางชัน ได้ทำการล่อซื้อยาบ้าจาก นายสถาพร ศรีสะอาด บิดาของ **ด.ช.จักรพันธ์ ศรีสะอาด** แต่แม่ของ **ด.ช.จักรพันธ์** ได้ขับรถยนต์หนีทำให้ตำรวจชุดจับกุมทำการยิงสกัดรถแต่กระสุนพลาดไปถูก **ด.ช.จักรพันธ์** เสียชีวิต ซึ่งกรมสอบสวนคดีพิเศษได้รับคดีนี้เป็นคดีพิเศษเมื่อต้นปี 2550 โดยล่าสุดอัยการสูงสุดมีคำสั่งฟ้อง **ด.ต.พิพรรธ แสนอินทร์, จ.ส.ต.ภาณุมาศ ชนะขำ และ ส.ต.อ.อนุสรณ์ แทนสุวรรณ** เจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.บางชัน ผู้ต้องหา ในคดีร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา, ร่วมกันพยายามฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา และเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่ หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 ประกอบ มาตรา 59, 80, 83 และมาตรา 157 ส่วนการสูญหายของนางกรวิกา เกิดรุ่งเรือง มารดาของ **ด.ช.จักรพันธ์** ปัจจุบันยังไม่มีความคืบหน้า

หรือ กรณีคดีฆ่าแขวนคอ นายเกียรติศักดิ์ หรือ เอ็กซ์ ฤทธิบุญครอง อายุ 17 ปี ในพื้นที่ อำเภอ จังหาร จังหวัด ร้อยเอ็ด เหตุเกิดเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2547 ทางญาติผู้ตายร้องเรียนให้กรมสอบสวนคดีพิเศษ เข้าคลี่คลายคดี ซึ่งกรมสอบสวนคดีพิเศษได้รับคดีนี้เป็นคดีพิเศษเมื่อปี 2548 ซึ่งทางสืบสวนสอบสวนพบว่า ในจังหวัดกาฬสินธุ์มีเหตุฆาตกรรมวัยรุ่นลักษณะคล้ายคลึงกันกว่า 20 คน ในขณะที่เขียนรายงานฉบับนี้กรมสอบสวนคดีพิเศษได้ส่งสำนวนการสอบสวนให้อัยการคดีพิเศษ 1 โดยอัยการฝ่ายคดีพิเศษ 1 มีคำสั่งฟ้อง **พ.ต.ท.สุมิตร นันสฤติย์ พ.ต.ท.สำเภา อินดี และ พ.ต.อ.มนตรี ศรีบุญลือ** นายตำรวจสังกัด สภ.เมือง จ.กาฬสินธุ์ ในข้อหาฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน ชอนเร้นอำพรางศพและใช้อำนาจตำแหน่งช่วยเหลือให้ผู้กระทำความผิดพ้นโทษ และสั่งฟ้องนายตำรวจชั้นประทวนอีก 3 นาย ในข้อหาฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน และชอนเร้นอำพรางศพ

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

**10.1.4 กรณีการละเมิดสิทธินักพิทักษ์สิทธิมนุษยชน หัวหน้าชุมชน ผู้เดิน
ประท้วงและสมาชิกของกลุ่มประชาสังคมอื่น ๆ**
จะได้ชี้แจงรายละเอียดในข้อกังวลและข้อเสนอแนะที่ 19 และข้อ 24

10.1.5 การสร้าง “วัฒนธรรมการไม่ต้องรับโทษ”

จากเหตุการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ประเทศไทยได้
ดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงในสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งรวมถึงกรณีการทำสงครามกับยา
เสพติด โดยได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อสอบข้อเท็จจริงให้สังคมได้รับ
ทราบอย่างเป็นขั้นตอน (ดูรายงานของคณะกรรมการอิสระกรณีกรือเซะ ตากใบ
หรือรายงานของคตท.) ซึ่งทุกกรณียังอยู่ในกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง
เพิ่มเติมเพื่อดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิด และอยู่ในขั้นตอนของการดำเนินการตาม
กระบวนการยุติธรรม

สำหรับกรณีเหตุการณ์การเสียชีวิตของประชาชนที่มีสยิดกรือเซะ นั้น
อัยการสูงสุดได้มีคำสั่งไม่ฟ้องเจ้าหน้าที่รัฐด้วยเหตุผลว่าไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอ
ที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีได้ แต่กฎหมายไทยก็ได้ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องร้อง
ต่อศาลยุติธรรมได้เอง

สำหรับกรณีตากใบ ศาลจังหวัดสงขลาได้มีคำสั่งการไต่สวนการตายของ
บุคคลทั้ง 78 คนแล้ว ขณะนี้กำลังอยู่ในขั้นตอนของอัยการ และผู้เสียหายที่จะ
ฟ้องร้องตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมปกติต่อไป

ส่วนกรณีการเสียชีวิตของนายยะผา กาเซ็ง ขณะนี้กำลังอยู่ในการ
สอบสวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) และ
ญาติของผู้เสียชีวิตได้ทำการฟ้องร้องต่อศาลแพ่ง และศาลอาญา เพื่อเรียกร้อง
ค่าเสียหาย และให้มีการลงโทษผู้กระทำผิด ต่อกรณีดังกล่าว โดยล่าสุดในคดีแพ่ง
กระทรวงกลาโหม ซึ่งเป็นผู้ถูกฟ้องได้ยื่นคำให้การสู้คดี โดยได้ยื่นเอกสารลับเพื่อ
นำสืบ และประกอบในการพิจารณาคดี¹⁴ ส่วนคดีอาญาในระหว่างการเขียน
รายงานอยู่ระหว่างการไต่สวนคำฟ้อง

อย่างไรก็ตามเมื่อประชาชนถูกละเมิดสิทธิจากการปฏิบัติหน้าที่ของ
เจ้าหน้าที่ก็สามารถส่งเรื่องร้องเรียนไปยังหน่วยงานอิสระ เช่น ศาลปกครอง
ผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
(ปปช.) เพื่อให้มีการดำเนินการสอบสวนได้ สำหรับกรณีเจ้าหน้าที่รัฐโดยเฉพาะ
หน่วยงานความมั่นคงเมื่อกระทำความผิด ผู้บังคับบัญชา และหน่วยงานที่

¹⁴ ดูคดีหมายเลขดำที่ 1084/2552

รับผิดชอบก็มีได้มีการเลือกปฏิบัติ หรือละเว้นการดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย

มีตัวอย่างกรณีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจตำแหน่งสารวัตรปราบปราม และผู้บังคับหน่วยงานป้องกันและปราบปราม สถานีตำรวจภูธรอำเภอหรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส ถูกขู่กล่าวหากระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ซึ่งผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดนราธิวาส พลตำรวจตรี ยุกุท เจริญวานิช ได้ดำเนินการโดยตรงไปตรงมาจนศาลมีคำพิพากษาจำคุกผู้กระทำผิด (ผู้ถูกกล่าวหาที่ 1) เป็นเวลา 20 ปี¹⁵ ส่วนผู้ถูกกล่าวหาที่ 2 (เจ้าหน้าที่ซึ่งอยู่ร่วมในเหตุการณ์) แม้ไม่ได้กระทำความผิดฐานฆ่า แต่เป็นเจ้าพนักงานตำรวจอยู่ในที่เกิดเหตุกับผู้ถูกกล่าวหาที่ 1 ขณะเกิดเหตุ แต่ไม่จับกุมผู้ถูกกล่าวหาที่ 1 หรือแจ้งความจริงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ กลับปกปิดความผิดให้การต่อพนักงานสอบสวนและนำสืบในชั้นศาลว่าขณะเกิดเหตุผู้ถูกกล่าวหาที่ 1 และ 2 ไม่ได้อยู่ในที่เกิดเหตุ จึงฟังได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาที่ 2 ปฏิบัติ หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือโดยทุจริตหรือเข้าให้การและเบี่ยงความอันเป็นเท็จ การกระทำของทั้งสองจึงเป็นการประพฤติน่ารังไรแรง ผู้บังคับบัญชาจึงมีคำสั่งลงโทษไล่ออกจากราชการ¹⁶

ผู้เขียนรายงานฯ มีความห่วงใยต่อความล่าช้าของ กระบวนการยุติธรรม อีกทั้งในหลาย ๆ กรณีที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ผู้เสียหายส่วนใหญ่เป็นคนยากจน อีกทั้งการให้ความคุ้มครองแก่พยานในประเทศไทยยังพบมีปัญหามาก มีผู้เสียหายหลายรายจำเป็นต้องถอนฟ้องเพราะถูกข่มขู่คุกคาม โดยเฉพาะเมื่อผู้กระทำผิดเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ หรือคนของรัฐ การที่องค์กรอัยการซึ่งมีความเป็นอิสระตามรัฐธรรมนูญ จึงควรเป็นที่พึ่งของประชาชน โดยเฉพาะในคดีการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญซึ่งประชาชนมีปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐและเป็นที่น่าสนใจอย่างกว้างขวาง อัยการควรทำหน้าที่ในการปกป้องผู้เสียหาย แม้ในคดีเหล่านี้ อัยการอาจมีความเห็นว่าไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะยื่นคำฟ้องต่อศาล เช่น คดีการเสียชีวิตของประชาชนที่มัสยิดกรือเซะ และตากใบ แต่อัยการอาจจะนำคดีขึ้นสู่ศาลยุติธรรมเพื่อให้ศาลได้เป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด

เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ และเป็นข้อเรียกร้องของประชาชนใน

¹⁵ คำพิพากษา คดีหมายเลขดำที่ 1508/2546 คดีหมายเลขแดงที่ 1157/2548

¹⁶ คำสั่งตำรวจภูธรจังหวัดนราธิวาส ที่ 214/ 2549 เรื่องลงโทษไล่ออกจากราชการ ลงวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ.2549

พื้นที่มากที่สุดคือ ความไม่เป็นธรรมและการถูกเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะการละเมิดสิทธิมนุษยชน พบว่าประชาชนส่วนหนึ่งมีความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของรัฐบางคนใช้อำนาจไม่เป็นธรรมและมีการละเมิดสิทธิมนุษยชน เช่น การออกหมายจับกุมหรือควบคุมตัวโดยไม่มีพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถืออย่างเพียงพอ การดำเนินการสอบสวนและการดำเนินคดีที่ใช้เวลายาวนานโดยประชาชนไม่ทราบข้อกล่าวหา หรือไม่สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเหมาะสมเพราะขาดความรู้ หรือการที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่สามารถรับทราบพยานหลักฐานในการดำเนินคดีตามสิทธิที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นต้น หรือแม้แต่การที่ประชาชนบางส่วนรู้สึกว่าเป็นเรื่องสำคัญบางเรื่องที่เป็นสัญลักษณ์ของความไม่เป็นธรรมและไม่ได้รับสนใจ และความคุ้มครองทางกฎหมายจากรัฐในการการแก้ปัญหาอย่างจริงจัง ตัวอย่างกรณีบุคคลซึ่งถูกบังคับให้สูญหายจากเจ้าหน้าที่รัฐหรือคนของรัฐ หรือกรณีผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ตากใบ ซึ่งเป็นการเสียชีวิตซึ่งไม่ควรจะเกิดขึ้นหากเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย เคารพสิทธิ เสรีภาพ และหลักการสิทธิมนุษยชนรวมถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ไม่กระทำการอันใดอันอาจเป็นการละเมิดสิทธิ หรือลดทอนศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ลง เช่นเดียวกับเหตุการณ์การเสียชีวิตของประชาชนที่มีสติหรือเซะที่หากมีการแก้ปัญหาด้วยแนวทางสันติวิธีอย่างเคร่งครัดตามนโยบายของรัฐบาลแล้ว ก็ย่อมระงับการสูญเสียชีวิตดังกล่าวได้

ปัญหาต่างๆเหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาชนสามัญในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะชาวมลายูมุสลิม มีความรู้สึกว่าเป็นตัวเองไม่ได้รับความเป็นธรรม เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมเลือกปฏิบัติ และขาดความน่าเชื่อถือ สภาพการณ์ดังกล่าวได้นำไปสู่ความไม่ไว้วางใจ ความไม่เชื่อมั่นในภาครัฐ ซึ่งมีนัยสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จของการแก้ปัญหาด้านความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างยิ่งย่น

อีกประการหนึ่งคือควรมีการบังคับใช้กฎหมายต่อผู้กระทำความผิดอย่างเท่าเทียมกัน อีกทั้งการที่พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ ได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางวินัย จึงก่อให้เกิดการงดเว้นโทษ เมื่อเจ้าหน้าที่รัฐกระทำการเกินกว่าเหตุ

ที่ผ่านมาพบว่าเมื่อมีเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดการดำเนินการทางกฎหมายเป็นไปอย่างล่าช้า และเจ้าหน้าที่มักให้การเยียวยาด้วยการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน และมีจำนวนน้อยในกรณีที่เจ้าหน้าที่กระทำความผิด แล้วถูกลงโทษตาม

.....
(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

กระบวนการยุติธรรม จึงดูเหมือนเป็นการสร้างวัฒนธรรมการงดเว้นโทษ (Culture of Impunity) ดังนั้น ในกรณีที่เป็นกรณีก่อทำผิดโดยเจ้าหน้าที่รัฐ รัฐควรแสดงความพร้อมรับผิด (Accountability) และมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ

10.2 การสร้างความมั่นใจว่าผู้เสียหายและครอบครัวรวมทั้งญาติ ๆ ที่หายไปจะได้รับความชดเชยที่เพียงพอ มีกระบวนการเยียวยาให้การดูแลผู้เสียหายและผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่ง

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 ซึ่งให้ความสำคัญในเรื่องการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นกับทุกคนที่เกี่ยวข้องรวมทั้งมีมาตรการเยียวยาความเสียหายให้แก่ประชาชน ผู้ถูกละเมิดตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว มีการกำหนดหลักเกณฑ์การเยียวยาไว้ชัดเจนและมีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในเรื่องดังกล่าว แต่ พ.ร.บ.ฉบับนี้ยังไม่ครอบคลุมไปถึงกรณีของผู้ซึ่งถูกบังคับให้สูญหาย

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า กระบวนการเยียวยาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นกระบวนการที่ได้มาตรฐานมากที่สุดกระบวนการหนึ่ง มีการให้การเยียวยาจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ในกรณีผู้เสียชีวิตบาดเจ็บ การจ่ายค่ายังชีพรายเดือน การให้ทุนการศึกษาแก่บุตร – ธิดา ผู้ได้รับผลกระทบ จนจบระดับอุดมศึกษา ฯลฯ

อย่างไรก็ตามยังมีการเยียวยายังมีข้อจำกัดในบางกรณีเช่น กรณีหญิงหม้ายชาวมุสลิมที่สามีเสียชีวิตและไม่สามารถออกนอกบ้านเป็นเวลา 3 เดือน ทำให้ไม่สามารถแจ้งสิทธิของตนในการได้รับการเยียวยาอย่างเหมาะสมจากภาครัฐ

หรือกรณีที่จะต่อยุติธรรมวินิจฉัยว่า เงินเยียวยาที่รัฐบาลจัดสรรให้แก่ครอบครัวผู้เสียชีวิต 78 คนในเหตุการณ์การสลายการชุมนุมหน้า สภ. ตากใบ เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2547 เป็นเงินมรดก ทำให้ภรรยา และบุตรของผู้เสียชีวิต ได้รับการค่าทดแทนน้อยมาก ซึ่งต่อมากณะกรรมวิธีการวิสามัญเพื่อสอบสวนและศึกษาสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้จัดการประชุมสัมมนาคณะผู้รู้ศาสนาอิสลามในประเทศไทย โดยมีข้อสรุปในเรื่องนี้

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ในข้อ 7 ว่า “ เงินที่ได้รับจัดสรรเยียวยาให้กับครอบครัวผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ถือว่าเป็นมรดก”¹⁷

ในบางกรณีการเยียวยาขาดกระบวนการในการจัดการที่ดี โดยเริ่มตั้งแต่เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นเจ้าหน้าที่เองก็ไม่กล้าลงพื้นที่เนื่องจากไม่มั่นใจในความปลอดภัยทำให้ไม่มีการประเมินความเสียหายอย่างเป็นระบบ ทำให้การประเมินความเสียหายไม่ถูกต้องตามที่ควรจะเป็น รวมทั้งมีจุดอ่อนในบางกรณีที่เจ้าหน้าที่ไม่เข้าใจเจตจำนงของนโยบายการเยียวยาที่แท้จริง ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติขึ้นได้

การเยียวยาทางด้านจิตใจผู้เสียหายใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ทำได้ อย่างยากลำบากเพราะขาดแคลนจิตแพทย์ และบุคลากรทางจิตวิทยา ในการให้บริการ

การเยียวยาในด้านการฝึกอาชีพ และการสร้างงาน ให้ประชาชนยังไม่สามารถกระทำได้อย่างทั่วถึง และเท่าเทียม

ล่าสุดเมื่อวันที่ เมื่อวันที่ 23 ก.ค.2552 คณะกรรมการนโยบายและอำนาจการการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือ กยต.ได้พิจารณาร่างหลักเกณฑ์ในการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐอันเกิดจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยขอขยายของ “การกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ” ที่มีผลกระทบต่อประชาชนมี 3 กรณีคือ

- (1) เจ้าหน้าที่รัฐกระทำการนอกเหนืออำนาจหน้าที่หรือไม่ได้อยู่ในระหว่างปฏิบัติหน้าที่
- (2) มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ
- (3) เจ้าหน้าที่รัฐกระทำการภายใต้ขอบเขตอำนาจหน้าที่

ทั้งนี้ ผู้มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจะหมายถึง "ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง" คือ เสียชีวิต บาดเจ็บสาหัส ขาดโอกาสในการประกอบอาชีพ และ "ผู้ได้รับผลกระทบโดยอ้อม" คือ ครอบครัวที่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือเป็นผู้ที่อยู่ภายใต้การอุปการะของผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง

¹⁷ ดู รายงานผลการสอบสวนและศึกษา สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเพื่อสอบสวนและศึกษา สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สถาบันนิติบัญญัติแห่งชาติ, หน้า 65

ส่วนผู้มีสิทธิขอรับความช่วยเหลือ คือ "ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง" และ "ผู้ได้รับผลกระทบโดยอ้อม" โดยเหตุแห่งการได้รับผลกระทบจะต้องเกิดขึ้นในพื้นที่ จ.ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสงขลา (เฉพาะ อ.จะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย) เท่านั้น¹⁸

อย่างไรก็ดีกรณีที่มีเหตุการณ์**การบาดเจ็บและเสียชีวิตในระหว่างการปิดล้อมตรวจค้น**ของเจ้าหน้าที่ ผู้เสียหายยังไม่สามารถเข้าถึงการเยียวยาจากรัฐได้ เนื่องจากเจ้าหน้าที่เห็นว่ามิได้บาดเจ็บและเสียชีวิตจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ทำให้ผู้เสียหายต้องดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมด้วยตนเอง รวมถึงตาม พ.ร.บ ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าตอบแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 โดยกรมคุ้มครองสิทธิฯ เองก็มิได้มีมาตรการฐานในการเยียวยาผู้เสียหายเหล่านี้ จึงทำให้ผู้เสียหายในกลุ่มดังกล่าวยังไม่สามารถเข้าถึงการเยียวยาจากรัฐได้

กรณีผู้เสียชีวิตเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2547 เป็นอีกกรณีหนึ่งที่รัฐบาลยังมีได้ให้การเยียวยาแก่ครอบครัวผู้เสียชีวิต โดยเฉพาะในเรื่องค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรผู้เสียชีวิต ซึ่งส่วนใหญ่มีฐานะยากจน โดยเจ้าหน้าที่รัฐบางฝ่ายยังมีความเห็นว่าผู้เสียชีวิตทั้งหมดคือผู้ต่อต้านรัฐ จึงไม่มีเหตุผลสมควรได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ

กรณีผู้สูญหาย รัฐบาลไทยยังไม่มี ความชัดเจนในการเยียวยาครอบครัวผู้ถูกบังคับให้สูญหาย มีผ่านมาคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส) มีรายงานเกี่ยวกับผู้สูญหายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 23 คน และอนุกรรมการพิเศษ ของคณะกรรมการนโยบายและอำนวยการการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กยต.) ได้ให้การเยียวยาแก่ครอบครัวผู้สูญหายทั้งสิ้น 17 ครอบครัว ต่อมาเนื่องจาก อนุกรรมการชุดนี้ ไม่ได้มีการประชุมมากกว่า 1 ปีทำให้การเยียวยาผู้สูญหายในกลุ่มดังกล่าวขาดความต่อเนื่อง อีกทั้งประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเรื่องการสูญหายของบุคคลทำให้เป็นการยากที่ครอบครัวผู้สูญหายจะได้รับการยอมรับตามกฎหมายว่าเป็นผู้สูญหาย โดยเฉพาะเมื่อการสูญหายเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ หรือคนของรัฐ การขาดซึ่งพยานหลักฐานทำให้ครอบครัวผู้สูญหายไม่สามารถเข้าถึงความยุติธรรม การชดเชย หรือการเยียวยาเหมือนเช่นผู้ถูกละเมิดสิทธิในกรณีอื่น

อย่างไรก็ดีสำหรับกรณีบุคคลซึ่งถูกบังคับให้สูญหาย เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2552 รัฐบาลไทยได้มีคำสั่งแต่งตั้ง**คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อประสานการติดตามผู้สูญหายและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เฉพาะกรณี** โดยมีปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นประธาน รองปลัดกระทรวงยุติธรรมที่ได้รับมอบหมายเป็นรองประธาน และผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมเป็นอนุกรรมการซึ่งจะได้มีการพิจารณาเพื่อให้ความช่วยเหลือในการติดตามผู้สูญหาย

¹⁸ http://www.isranews.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=4769&Itemid=47

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

"สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้"

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

และผู้ได้รับผลกระทบต่อไป และสำหรับผู้ถูกบังคับให้สูญหายในประเทศไทยนั้น องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนได้ร้องเรียนกรณีการสูญหายของประชาชนไปยังคณะทำงานด้านการสูญหายโดยไม่สมัครใจขององค์การสหประชาชาติ (UN Working Group on Enforced or Involuntary Disappearance – UN WGEID) โดย UN WGEID ได้รับกรณีคนหายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยไว้เป็นคดีคนหายของสหประชาชาติแล้วทั้งสิ้น 18 คดี¹⁹

จะเห็นได้ว่ากรณีผู้สูญหายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และในภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย ครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบมิได้ต้องการเพียงค่าชดเชยเยียวยาจากรัฐ แต่ผู้ได้รับผลกระทบเหล่านี้ต้องการความยุติธรรม (Judicial Remedy) ซึ่งหมายถึงสิทธิในการได้รับการสืบสวน สอบสวน ที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส มีความเป็นอิสระ และเป็นไปตามมาตรฐานสากล เพื่อนำไปสู่ความรับผิดชอบของผู้ที่ต้องรับผิดชอบ แต่ยังไม่พบคดีการบังคับสูญหายของบุคคลคดีใดที่สามารถสืบค้นหาคำผู้สูญหาย และสามารถนำผู้กระทำผิดมาลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมได้แม้เพียงกรณีเดียวทั้งนี้คดีการบังคับสูญหายในประเทศไทยที่มีความก้าวหน้ามากที่สุดที่สามารถนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้คือ คดีการบังคับสูญหายนายสมชาย นีละไพจิตร และคดีการลักพาตัว นายมุฮัมหมัด อาลูไวรี ซึ่งถือได้ว่าเป็นความสำเร็จของกรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรมหลังจากคดีที่เกิดขึ้นมาเกือบ ๒๐ ปี หรือ เกือบจะขาดอายุความ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษสามารถดำเนินคดีกับ พ.ต.ท.สมคิด บุญถนอม กับพวก รวม ๕ คน ได้จนอัยการสั่งฟ้องต่อศาลอาญาเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2553

10.3 การจัดให้มีการฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหารและเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ให้มีความระมัดระวังและสนใจอย่างแท้จริงต่อการเคารพและนำมาตรฐานสากลไปใช้

ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจแห่งชาติส่วนหน้า (ศปก ตร สห) ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศชต)²⁰ มีการจัดตั้ง โรงเรียน

¹⁹ อ้างรายงานของคณะทำงานยุติธรรมเพื่อสันติภาพ

²⁰ ปัจจุบัน ได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ(ฉบับที่ 2)พุทธศักราช 2551 จัดตั้ง "ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้" และ กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการเป็นกองบังคับการหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น ในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ(ฉบับที่ 3)พุทธศักราช 2551จัดตั้งส่วนราชการ ระดับกองบังคับการใน

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
"สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้"

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

การเมือง เพื่อฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจ พัฒนากำลังพล มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงและสิทธิมนุษยชน โดยเปิดอบรมมาแล้ว 44 รุ่น และได้จัดให้มีการอบรมมาแล้ว 100 กว่าหลักสูตร ให้การอบรมกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทุกนาย ตั้งแต่ระดับปฏิบัติจนถึงระดับผู้บริหารในการกำกับนโยบาย การบังคับใช้กฎหมาย

ปัจจุบันศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้²¹ ได้จัดการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ ของบุคคล ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนฉบับต่างๆขององค์การสหประชาชาติ²² ที่ประเทศไทยเป็นภาคี รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์กับประชาชน การเคารพในประเพณี วัฒนธรรม และการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยเน้นให้เจ้าหน้าที่ต้องมีความเป็นธรรม เคารพสิทธิ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ยึดสิทธิมนุษยชนเป็นหลักนำ และใช้กฎหมายตาม

ในปีพ.ศ.2549- 2550 ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจแห่งชาติส่วนหน้า ได้จัดให้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษามลายูถิ่นแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับปฏิบัติเพื่อให้สามารถสื่อสารกับประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวัน และมีโครงการที่จะขยายโครงการนี้เพิ่มขึ้นในปีต่อไป

ในส่วนของ กอรมน ภาค 4 ส่วนหน้า ที่ผ่านมายังไม่ได้มีโครงการการอบรมเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนตามกติกาสากลระหว่างประเทศ ให้แก่เจ้าหน้าที่ทหารโดยตรง แต่จะมีหลักสูตรการปฐมนิเทศ ในเชิงนโยบายจากกระทรวงยุติธรรม แก่เจ้าหน้าที่ทหาร โดยให้ความรู้ทางกฎหมาย และเคารพหลักสิทธิมนุษยชน อีกทั้งยังได้มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ทหารในพื้นที่โดยเชิญนักสิทธิมนุษยชนมาให้ความรู้กับกำลังพลเป็นครั้งคราว และในอนาคตมีโครงการที่จะจัดการอบรมเกี่ยวกับหลักสิทธิมนุษยชน และปฏิญญาสากลระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ฉบับต่างๆ ที่ประเทศไทยเป็นภาคีแก่กำลังพลมากขึ้น

ส่วนกรมพระธรรมนูญ ได้ร่วมกับคณะกรรมการนิติศาสตร์สากล (ICJ) จัดการประชุมทางวิชาการเรื่อง “หลักนิติธรรมกับทหาร” เมื่อเดือน มิถุนายน 2551 เพื่อให้กำลังพลสังกัดกระทรวงกลาโหมมีความรู้ความเข้าใจใน หลักนิติธรรม และสามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้อย่างถูกต้อง

สังกัด"ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัด ชายแดนภาคใต้"โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 16 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2552 ปัจจุบันมีผู้บังคับบัญชา คือ พลตำรวจโท พีระ พุ่มพิเชษฐ เป็นหัวหน้าศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้หรือชื่อย่อว่า " ศชต "

²¹ เดิมเป็น "ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจแห่งชาติส่วนหน้า"

²² ดู หลักสูตร "โครงการฝึกอบรมการทำงานมวลชนสำหรับตำรวจผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้" งานตำรวจภายใต้กรอบสิทธิมนุษยชน ศูนย์ปฏิบัติการจังหวัดชายแดนภาคใต้

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 "สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้"

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ในส่วนของราชทัณฑ์ เรือนจำในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ในเรื่องการเคารพสิทธิของผู้ถูกควบคุมตัว และทางเรือนจำได้อนุญาตให้หน่วยงานกาชาดสากล (Internation Commission of Red Cross -ICRC) ได้เข้ามาตรวจเยี่ยมสถานที่ที่ใช้ในการควบคุมตัวผู้ต้องหาในเรือนจำ อีกทั้งในกรณีที่ผู้ถูกควบคุมตัวได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมก็สามารถร้องเรียนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ เพราะเคยมีการร้องเรียนเรื่องการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายควบคุมไปยังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนอยู่เสมอๆ

ทั้งนี้ ผู้เขียนรายงานฯ มีความเห็นว่า แม้ที่ผ่านมาหน่วยงานความมั่นคงที่ทำงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะไม่มีแผนการดำเนินงานให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และกติกาสากลระหว่างประเทศมากนัก แต่ปัจจุบันหน่วยงานความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มีความพยายามในการให้ความรู้กับกำลังพลทั้งในระดับผู้บังคับการและระดับปฏิบัติการมากขึ้น โดยความร่วมมือกับกระทรวงการต่างประเทศ แม้โครงการต่าง ๆ ดังกล่าวอาจเกิดภายหลังการเก็บข้อมูลเพื่อเขียนรายงานฉบับนี้ (ปี 2548- 2551) แต่คณะผู้เขียนรายงานฯ เชื่อว่าหน่วยงานความมั่นคงในประเทศไทยได้มีความพยายามที่จะดำเนินการเพื่อการอนุวัติให้เป็นไปตามข้อห่วงใยตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองฉบับนี้

10.4 ความกระตือรือร้นในการจัดตั้งหน่วยงานพลเรือนอิสระเพื่อให้มีหน้าที่สอบสวนการร้องเรียนที่มีต่อเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย

รัฐบาลไทยได้จัดตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงต่อกรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชน ในกรณีต่างๆ

- (1) คณะกรรมการอิสระไต่สวนข้อเท็จจริงกรณีการเสียชีวิตของประชาชน 32 ศพ ที่มีสยิดกรือเซะ ตั้งเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2547 ภายหลังเหตุการณ์ที่เกิดเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2547 ซึ่งมีนายสุจินดา ยงสมุทร เป็นประธานกรรมการ
- (2) คณะกรรมการอิสระตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีเหตุการณ์ที่ตากใบ ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2547 ภายหลังเหตุการณ์ที่เกิดเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2547 มีนายพิเชษฐ สุนทรพิพิธ เป็นประธานกรรมการ
- (3) คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ ศึกษาและวิเคราะห์การกำหนดนโยบายปราบปรามยาเสพติดให้โทษและการนำนโยบายไปปฏิบัติจนเกิดความเสียหายต่อชีวิตร่างกาย ชื่อเสียงและทรัพย์สินของประชาชน ตั้งขึ้นเมื่อวันที่

.....
(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
"สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้"

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

14 สิงหาคม 2550 ภายหลังเหตุการณ์ “ทำสงครามกับยาเสพติด” ในช่วงเดือน
กุมภาพันธ์-เมษายน 2546 มีนายคณิต ฤ นคร เป็นประธานกรรมการ

นอกจากนี้ยังมีกลไกของรัฐในการตรวจสอบกรณีประชาชนไม่ได้รับความเป็น
ธรรมหรือเมื่อมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้น เช่น การเพิ่มอำนาจให้คณะกรรมการสิทธิ
มนุษยชนแห่งชาติในการฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหายเมื่อได้รับการร้องขอจาก
ผู้เสียหายและเป็นกรณีที่เห็นสมควรเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นส่วนรวม
นอกจากนี้ยังมีการดำเนินการของผู้ตรวจการแผ่นดิน ซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบเรื่องร้องเรียน
ที่มีต่อเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย รวมถึงการแก้ไขกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติการ
สอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ
(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ซึ่งกำหนดให้กรมสอบสวนคดีพิเศษต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวน
ในกรณีความผิดทางอาญาที่มีพนักงานปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสูงเป็นผู้ต้อง
สงสัยว่าได้กระทำความผิด

มาตรา 21 “ คดีพิเศษที่จะต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนตาม
พระราชบัญญัตินี้ ได้แก่คดีความผิดทางอาญาดังต่อไปนี้ ...

(จ) คดีความผิดทางอาญาที่มีพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้น
ผู้ใหญ่ซึ่งมิใช่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นผู้ต้องสงสัย
เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าน่าจะได้กระทำความผิดอาญา หรือเป็นผู้ถูกกล่าวหา
หรือผู้ต้องหา “

ในเรื่องของการตั้งหน่วยงานพลเรือนอิสระ เพื่อสอบข้อร้องเรียนที่มีต่อเจ้าหน้าที่
รัฐผู้บังคับใช้กฎหมาย เพื่อสอบสวนกรณีเจ้าหน้าที่รัฐทำการละเมิดสิทธิ และเสรีภาพ ต่อ
ประชาชนทั่วไป ตามข้อห้วงใยของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาตินั้น
รัฐบาลไทยยังไม่ได้มีการจัดตั้งหน่วยงานพลเรือนอิสระ เช่นนี้แต่อย่างใด ซึ่งผู้เขียน
รายงานฯ มีความเห็นว่า หากรัฐบาลได้ดำเนินการให้มีหน่วยงานพลเรือนอิสระ
ตามข้อห้วงใยของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ น่าจะเป็นการดีที่ทำให้
ประชาชนจะสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้มากขึ้น อีกทั้งเป็นการสร้างความ
โปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐด้วย ดังเช่นการปฏิบัติงานของ
หน่วยงานพลเรือนอิสระสอบข้อเท็จจริง (Truth Commission) ที่ตั้งขึ้น และ
ประสบความสำเร็จในหลาย ๆ ประเทศ ไม่ว่าจะเป็นใน แอฟริกาใต้ ศรีลังกา หรือ
ติมอร์ เลสเต เป็นต้น

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ในส่วนสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ชี้แจงเพิ่มเติมว่า ในปัจจุบัน รัฐบาลยังไม่ได้ตั้งองค์กรอิสระขึ้นมาพิจารณาคดีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจถูกร้องเรียนว่ากระทำผิด ในลักษณะเช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ แยกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติอย่างชัดเจน มีเพียงคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ(ปปช) ที่ดำเนินการกรณีเจ้าหน้าที่ภาครัฐระดับสูงถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ และรื้อรวผิดปกติ และ แม้ในปัจจุบันจะมีกฎหมายเพื่อการดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ปปท) เพื่อดำเนินการสืบสวนสอบสวนคดีที่เจ้าหน้าที่ภาครัฐในระดับต่ำกว่าผู้อำนวยการ ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดต่อหน้าที่ราชการ หรือรื้อรวผิดปกติ แต่ก็ไม่ครอบคลุมข้อกล่าวหาทั้งหมด หากมีการจัดตั้งองค์กรอิสระขึ้นมาควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการกรณีตำรวจถูกกล่าวหาว่าปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบอย่างจริงจังจะเป็นการป้องกันการกระทำไม่ชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น²³

ข้อที่ 13

คณะกรรมการมีความกังวลต่อพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ที่มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2548 ในสามจังหวัดภาคใต้ ที่ไม่มีการระบุชัดเจน หรือไม่มีขอบเขตที่แน่นอน ในการเสี่ยงพันธกรณีต่อการคุ้มครองสิทธิในสถานการณ์ฉุกเฉิน ที่ระบุในกติกาฯ และไม่รับประกันปฏิบัติตามพันธกรณีในข้อ 4 ของกติกาฯ อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความกังวลต่อพระราชกำหนดที่อนุญาตให้เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้พระราชกำหนด ไม่ต้องถูกดำเนินการทั้งทางกฎหมายและทางวินัย ซึ่งเป็นการสร้างปัญหาการไม่ถูกเอาผิดทางกฎหมายให้มีความรุนแรงมากขึ้น ไม่ควรอนุญาตให้มีการควบคุมตัวเกิน 48 ชั่วโมงโดยไม่มีหลักประกันจากภายนอก (ข้อ 4)

รัฐภาคีควรสร้างความมั่นใจให้มีการปฏิบัติตามบทบัญญัติทั้งหมดในข้อ 4 ของกติกาฯให้ระบอบอยู่ในกฎหมายและนำไปปฏิบัติ รวมทั้งไม่ให้มีการเสี่ยงพันธกรณีต่อสิทธิในย่อหน้า 2 ในกรณีนี้ คณะกรรมการขอให้คุณความเห็นทั่วไปในข้อ 29²⁴ (*General Comment No. 29*) และปฏิบัติตามพันธกรณีของรัฐภาคีในการแจ้งให้รัฐภาคีอื่น ๆ ทราบ ตามที่ระบุในย่อหน้า 3

²³ แนวทางการดำเนินงาน/ แผนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับ Concluding Observation ของ HRC สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้รับผิดชอบการรายงาน พันตำรวจโท ดร.ศิริพล กุศลศิลป์วุฒิ สารวัตรกลุ่มงานคดีอาญา กองคดีอาญา สำนักงานกฎหมายและสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

²⁴ [http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/898586b1dc7b4043c1256a450044f331/71eba4be3974b4b7c1256ae200517361/\\$FILE/G0144470.pdf](http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/898586b1dc7b4043c1256a450044f331/71eba4be3974b4b7c1256ae200517361/$FILE/G0144470.pdf)

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติกาฯระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติกาฯระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ตามที่ได้มีการประกาศใช้ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ตั้งแต่วันที่ 16 กรกฎาคม 2548 และคณะรัฐมนตรีมีมติให้ต่ออายุการใช้พระราชกำหนดทุก 3 เดือน และได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีลงวันที่ 21 กรกฎาคม 2548 ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในเขตท้องที่จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดยะลา เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีเครื่องมือทางกฎหมายที่จำเป็นเพียงพอต่อการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อนำพระราชบัญญัตินี้มาใช้ จะต้องผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งมีรองนายกรัฐมนตรีด้านความมั่นคงเป็นประธาน ส่วนกรรมการประกอบด้วยปลัดกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารทั้ง 3 เหล่าทัพ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้อำนวยการสำนักข่าวกรองแห่งชาติ เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ และอัยการสูงสุด จากนั้นจะต้องนำเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี หากเห็นชอบจึงเสนอให้นายกรัฐมนตรี ลงนามในการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน²⁵

ก่อนที่จะประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินได้มีการประชุมส่วนราชการที่เกี่ยวข้องซึ่งมีผู้แทนกระทรวงยุติธรรมเข้าร่วมด้วย และที่ประชุมมีความมติว่าการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามมาตรา 11 ของพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 นั้น ไม่เข้าข่ายการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในมาตรา 4 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง จึงไม่ต้องแจ้งกับรัฐภาคีและเลขาธิการสหประชาชาติและรัฐภาคี โดยเหตุผลเนื่องจาก

- ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 มีแนวทางปฏิบัติในเรื่องการจับกุมและควบคุมตัวบุคคล โดยการเชิญตัว การดำเนินการจับกุมต้องได้รับความเห็นชอบร่วมกันทั้งสามฝ่าย คือ ฝ่ายปกครอง ตำรวจและทหาร เพื่อขอหมายศาลในท้องที่ ก่อนดำเนินการขออนุมัติหมายจับจากศาลเพื่อเป็นหลักประกันมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติการโดยพลการ ซึ่งเห็นว่าการจับกุมนั้นขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของศาล จึงไม่ใช้การเสี่ยงพันธกรณี ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และจึงไม่ต้องแจ้งรัฐภาคีและเลขาธิการสหประชาชาติ²⁶

²⁵ การจัดทำรายงานของประเทศไทยตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติต่อรายงานฉบับแรกของประเทศไทย ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966

²⁶ ดู คำชี้แจงเจ้าหน้าที่กระทรวงต่างประเทศ ใน “รายงานการประชุมคณะอนุกรรมการศึกษาสถานการณ์ด้านกฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง “ครั้งที่ 4/2551ในวันจันทร์ ที่ 4 สิงหาคม 2551

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- แต่ถ้าประกาศใช้มาตรา 9 ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ซึ่ง มีมาตรการหลายอย่างที่จำกัดสิทธิเสรีภาพ เช่น การห้ามชุมนุม เท่ากับเป็น “สถานการณ์ฉุกเฉินสาธารณะ” (Public Emergency) ซึ่งเท่ากับขัดกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งในกรณีนี้ประเทศไทยจำเป็นต้องแจ้งรัฐภาคี โดยผ่านเลขาธิการสหประชาชาติในทันที²⁷

รัฐบาล พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ได้แถลงถึงเหตุจำเป็นในการออกพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินพ.ศ. 2548 ว่า เนื่องจาก ในการออกพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2495 ได้มีบทบัญญัติให้อำนาจรัฐในการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงหรือความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักรไทยหรืออันอาจทำให้ประเทศตกอยู่ในภาวะคับขัน หรือภาวะการรบหรือสงคราม แต่โดยที่กฎหมายฉบับนี้ได้ประกาศใช้มาแต่ปี พ.ศ. 2495 รวมระยะเวลา 55 ปีแล้ว ซึ่งนับเป็นกฎหมายที่มีอายุยาวนานพอสมควรแล้วที่จะต้องมีการปรับปรุงหรือแก้ไขใหม่เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและเป็นปัจจุบัน ประกอบกับมีเหตุการณ์อันไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส ที่ยืดเยื้อมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 เป็นต้นมา ทำให้ฝ่ายรัฐบาลจำเป็นที่จะต้องหาเครื่องมือในการบริหารสภาวะดังกล่าวให้เข้าสู่ความสงบโดยเร็วและกฎหมายฉบับใหม่จะต้องเป็นกฎหมายกลางสามารถใช้ได้ทุกแห่งและในทุกสถานการณ์ฉุกเฉิน สถานการณ์ฉุกเฉินนั้นจะต้องรวมถึงภัยสาธารณะด้วย โดยมีหลักการจัดระเบียบบริหารราชการอย่างบูรณาการในการใช้อำนาจเพื่อแก้ไขปัญหาเป็นหนึ่งเดียว และหลักการการปรับขั้นตอนการใช้อำนาจให้มีการกลั่นกรองอย่างเหมาะสมจากรัฐมนตรีและศาล แต่ระดับความเข้มข้นในการใช้อำนาจจะมีความเบากว่าการประกาศใช้กฎอัยการศึก

อย่างไรก็ดีรัฐบาลตระหนักดีถึงความจำเป็นที่จะต้องให้ความรู้ความเข้าใจที่แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายฉบับนี้ได้ถูกต้อง โดยเสมอภาคและไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ขณะเดียวกันก็ให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วย ดังนั้น จึงได้มีมาตรการเพื่อรองรับหลักการดังกล่าวนี้ โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบงานดังกล่าวโดยตรง คือ กองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กอ.สสส.จชต) ได้ออกกฎระเบียบวิธีปฏิบัติ คู่มือที่จำเป็นอย่างละเอียด

²⁷ ดูคำชี้แจงเจ้าหน้าที่กระทรวงต่างประเทศ ใน “รายงานการประชุมคณะอนุกรรมการศึกษาสถานการณ์ด้านกฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง “ครั้งที่ 4/2551ในวันจันทร์ ที่ 4 สิงหาคม 2551

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

และรัดกุม เพื่อให้เป็นแนวทางในการสร้างความพร้อมด้านความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่รัฐบาลที่เกี่ยวข้องให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เช่น

- การกำหนดแนวทางในการปฏิบัติให้เจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติงานให้ถูกต้องเหมาะสมเป็นที่ยอมรับ โดยคำนึงถึงหลักศาสนาและวัฒนธรรมในท้องถิ่นเป็นสำคัญ ให้มีผลกระทบต่อประชาชนน้อยที่สุด
- การกำหนดแนวทางปฏิบัติในเรื่องการจับกุมตัวบุคคลต้องถูกต้องตามหลักสิทธิมนุษยชน ต้องปฏิบัติอย่างให้เกียรติในการเชิญตัว และได้รับความเห็นชอบจากฝ่ายปกครอง ฝ่ายทหาร และตำรวจ
- การตรวจค้นให้กระทำอย่างละมุนละม่อม
- การใช้กำลังต้องเป็นไปตามกฎหมายใช้กำลังที่ กอ.สสส.จชต และระเบียบกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 ว่าด้วย วิธีปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 11 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548²⁸ กำหนดขึ้น โดยต้องดำเนินการตามขั้นตอน ไม่กระทำตามอำเภอใจ (Abuse of Power) หลีกเลี่ยงการใช้อาวุธเพื่อมิให้ใช้เกินความจำเป็นและการใช้อาวุธต้องอยู่ภายในกรอบของกฎหมาย กรณีที่จำเป็นต้องใช้กำลังก็ให้ใช้เท่าที่จำเป็นได้สัดส่วนกับการใช้กำลังของฝ่ายตรงข้าม เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชนผู้บริโภค ทั้งนี้โดยเคารพต่อหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญกฎหมายระหว่างประเทศ และสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ รวมทั้งสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย (Basic Principle on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials) ของสหประชาชาติ²⁹

แม้รัฐบาลจะให้หลักประกันในการเคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชน และจะใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน แต่ผู้เขียนรายงานมีความห่วงใยอย่างสูงต่อการยกเว้นการรับผิดชอบ (IMPUNITY) ของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ยุทธศาสตร์สถานการณ์ฉุกเฉินทั้งทางแพ่งและอาญา ตามมาตรา 17 แห่ง

²⁸ ระเบียบกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 ว่าด้วย วิธีปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 11 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ลงวันที่ 24 มกราคม พ.ศ.2550

²⁹ การจัดทำรายงานของประเทศไทยตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติต่อรายงานฉบับแรกของประเทศไทย ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1996

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

**พระราชบัญญัตินี้ เพราะการปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าวอาจถือว่าขัดต่อ
กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง**

ทั้งนี้กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ ได้ชี้แจงว่า³⁰ การยกเว้นความผิดจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีการประกาศภาวะฉุกเฉินอย่างเป็นทางการแล้ว (Officially proclaimed) ซึ่งจะเป็นไปตามมาตรา 4³¹ วรรค 1 วรรค 2 วรรค 3 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และกฎหมายได้ให้อำนาจหน้าที่ (Duty) แก่เจ้าหน้าที่ ซึ่งถ้าเจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติตามหน้าที่โดยสุจริตเข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด ก็จะเป็นข้อยกเว้นตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เท่ากับว่าเจ้าหน้าที่สามารถทำได้ แต่หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นการกระทำที่ไม่เข้าเงื่อนไขดังกล่าว พนักงานเจ้าหน้าที่ยังคงต้องรับผิดชอบตามกฎหมายต่อไป โดยไม่ตัดสิทธิผู้ได้รับความเสียหายที่จะเรียกค่าเสียหายจากทางราชการตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539³²

ที่ผ่านมาพบว่าตามการนำพระราชกำหนดฉบับนี้มาใช้กลับมีเสียงคัดค้านจากหลายฝ่ายทั้งนักวิชาการ ภาคประชาชนอย่างมากขอให้รัฐบาลทบทวนการใช้พระราชกำหนดฉบับนี้ นายอาณัติ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรี และประธานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ กล่าวว่า “ ผลจากการนำพระราชกำหนดมาใช้เกือบ 1 ปี จะเห็นได้ว่าเหตุการณ์ความไม่สงบยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้กฎเกณฑ์ของพระราชกำหนดฯ มีลักษณะเป็นการยกเว้นหลักทั่วไปของกฎหมายซึ่งเปิดโอกาสให้รัฐสามารถนำตัวผู้ต้องสงสัยมาควบคุมได้ง่ายขึ้น ทำให้มีการกล่าวถึงผลกระทบที่เกิดจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐภายใต้พระราชกำหนดฯ ว่าเกิดความไม่เสมอภาค ไม่ให้ความเป็นธรรม ละเลยการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ รวมทั้งการปฏิบัติที่มีได้คำนึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ทำให้การบังคับใช้พระราชกำหนดฯ นี้อาจ

³⁰ อ้างแล้ว

³¹ ICCPR ข้อ 4

1. ในภาวะฉุกเฉินสาธารณะซึ่งคุกคามความอยู่รอดของชาติ และได้มีการประกาศภาวะนั้นอย่างเป็นทางการแล้ว รัฐภาคีแห่งกติกานี้อาจใช้มาตรการที่เป็นการละเมิดพันธกรณีของตนภายใต้กติกานี้ได้เพียงเท่าที่จำเป็นตามความฉุกเฉินของเหตุการณ์ ทั้งนี้ มาตรการเช่นนั้นจะต้องไม่ขัดแย้งต่อพันธกรณีอื่นๆ ของตน ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ และไม่เป็นการเลือกปฏิบัติเพียงเหตุแห่งเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา หรือเผ่าพันธุ์ทางสังคม

2. การละเมิดพันธกรณีตามข้อ 6 ข้อ 7 ข้อ 8 (วรรค 1 และ 2) ข้อ 11 ข้อ 15 ข้อ 16 และข้อ 18 ไม่อาจทำได้ภายใต้บทบัญญัติของข้อนี้

3. รัฐภาคีใดแห่งกติกานี้ที่ใช้สิทธิเสียงดังกล่าวต้องแจ้งรัฐภาคีอื่นแห่งกติกานี้โดยทันทีเพื่อให้ทราบถึงบทบัญญัติซึ่งตนได้เสียงและเหตุผลแห่งการเสียงดังกล่าว โดยให้เลขาธิการสหประชาชาติเป็นสื่อกลาง ให้มีการแจ้งโดยผ่านสื่อเดิม

³² รายงานการประชุมคณะอนุกรรมการศึกษาสถานการณ์ด้านกฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ครั้งที่ 4/2551 ในวันจันทร์ ที่ 4 สิงหาคม 2551

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ส่งผลในเชิงลบที่ทำให้พี่น้องประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดความหวาดระแวง ไม่ไว้วางใจและไม่เชื่อถือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐเพิ่มขึ้น”³³

ผศ.ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย รองคณบดีคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในฐานะคณะทำงานส่งเสริมการดำเนินกระบวนการยุติธรรมตามหลักนิติธรรม คณะกรรมการส่งเสริมความไว้วางใจ ความยุติธรรม และสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ ได้นำเสนอผลงานวิจัยเรื่องการใช้พระราชกำหนด (พ.ร.ก.) การบริหารราชการแผ่นดินในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ซึ่งได้ข้อสรุปว่าสถิติคดีหรือเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ไม่ได้ลดลงและกลับเพิ่มขึ้น แม้จะใช้ พ.ร.ก. ก็ตาม

ขณะที่การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ยังคงมีปัญหา เช่น การชี้เป้าผิดตัว ทำให้ชุมชนได้รับผลกระทบ ญาติพี่น้องเกิดความเกลียดชังโกรธแค้นเจ้าหน้าที่ ดังนั้น ควรพิจารณาทบทวนยกเลิกใช้ พ.ร.ก.โดยเร็วที่สุด และใช้วิธีการดึงมวลชนให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาแทน

ในขณะที่สภาการสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์ ได้มีแถลงการณ์ เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2548 แสดงความคิดเห็นต่อการใช้พระราชกำหนดฯ ซึ่งมีผลต่อการลดทอนเสรีภาพของสื่อมวลชน ดังนี้

- การออกพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 เป็นการอาศัยสถานการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดภาคใต้ ออกกฎหมายมาควบคุมและลดทอนสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน อันถือเป็นการปิดกั้นสิทธิการรับรู้ข่าวสารของประชาชนแทนกฎหมายเผด็จการในอดีต อาทิ ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 17 ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินฉบับที่ 42 และพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ.2484 จึงสมควรยกเลิกโดยเร็ว และแต่งตั้งคณะกรรมการอิสระจากบุคคลทุกภาคส่วนที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายมาพิจารณาออกเป็นพระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินด้วยความละเอียดรอบคอบต่อไป
- รัฐบาลจะต้องเปิดเผยข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริง และทันต่อเหตุการณ์ ตลอดจนรับรองสิทธิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชน เพื่อให้การนำเสนอข่าวให้ครบถ้วนสมบูรณ์ อันจะนำไปสู่แก้ไขปัญหาความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ตามหลักนิติธรรม โดยใช้กระบวนการสันติวิธีและยึดมั่นในหลักการสมานฉันท์ เพื่อนำไปสู่สันติสุขอย่างแท้จริง

³³ “ การประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ : ความสำเร็จ ผลกระทบ และข้อเสนอแนะ” ผศ.ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย และคณะ ดร.กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ที่ปรึกษา : กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2549 (คำนำ)

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

แต่สิ่งที่ที่รัฐบาลไทยควรให้ความสนใจอย่างยิ่งอีกประการหนึ่งคือ การที่ นายฟิลิป อัลสตัน ผู้เสนอรายงานพิเศษว่าด้วยการสังหารนอกกระบวนการ ยุติธรรม ของสำนักข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (UN Special Rappoture on Extra- Judicial Killing) ได้ออกแถลงการณ์ระบุว่า พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินของไทย มีบทบัญญัติที่ ละเมิดหลักการสิทธิมนุษยชนและกฎหมายระหว่างประเทศ เปิดช่องให้เจ้าหน้าที่ ทหารและตำรวจสามารถกระทำฆาตกรรมได้โดยไม่ต้องรับผิด จึงขอเรียกร้องให้ รัฐบาลไทยยกเลิกบางส่วนของกฎหมายนี้ ที่เกี่ยวเนื่องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน และกฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าว และนายฟิลิป อัลสตัน ยังได้แสดงความ จำหนงที่จะเข้ามาตรวจสอบสถานการณ์การสังหารนอกกฎหมายในประเทศไทย³⁴

ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นจริงจากการใช้พระราชกำหนดที่พบอยู่เสมอๆ เช่น

- การขึ้นบัญชีดำ บัญชีเครือข่าย หรือทำเนียบกำลังรบ โดยให้ผู้นำท้องถิ่น เช่นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นำตัวผู้ที่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีเหล่านี้ให้ต้องมารายงานตัว เพื่อแสดงความบริสุทธิ์ไม่เช่นนั้นจะต้องถูกจับกุม ซึ่งส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่จะได้ ข้อมูลจากแหล่งข่าวที่ขาดความน่าเชื่อถือและหลักฐานอ่อน จากการรับฟังจาก ภาคประชาชนพบในพื้นที่ สีแดง มีการใส่ร้ายป้ายสีสูงมาก หากใครมีปัญหากับ ผู้นำท้องถิ่นก็มักถูกกล่าวหาว่า “ เกี่ยวข้องกับความไม่สงบ” เช่นหนังสือจาก ฉก 36 จังหวัดนราธิวาส เลขที่ นร.5144.12 (2.16) / 883 ที่มีถึงผู้ใหญ่บ้านจา ระะ หมู่ 1 ตำบลไพรวัน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส อ้างแหล่งข่าวว่า บุคคลดังกล่าวเป็นผู้ให้การสนับสนุนการก่อความไม่สงบในพื้นที่ ตำบลไพรวัน ขอให้ให้นำมารายงานตัว ในขณะที่ผู้เสียหายที่ได้รับหนังสือนี้เป็นผู้หญิงที่ได้รับ รางวัล “ ผู้หญิงปกป้องสิทธิมนุษยชน” จากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติเมื่อปี 2551 เนื่องจากเธอเป็นผู้ซึ่งคอยช่วยเหลือประชาชนในหมู่บ้าน เมื่อไม่ได้รับความเป็นธรรม ต่อมาสามีของเธอได้ถูกยิงเสียชีวิตในหมู่บ้านเมื่อ ปลายปี 2551

หรือการที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงใช้เครื่องตรวจสอบประกอบวัตถุ ระเบิด GT 200 เพื่อตรวจสอบประชาชน และนำรายชื่อบุคคลเหล่านั้นมาใส่ไว้

³⁴ หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ที่ กต 1002 / 942 ลงวันที่ 25 มิถุนายน 2551 ดู รายงานของ นายฟิลิป อัลสตัน ผู้เสนอรายงานพิเศษว่าด้วยการสังหารนอกกระบวนการยุติธรรม ของสำนักข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่ง สหประชาชาติ

ในรายชื่อ ทำเนียบกำลังรบ ซึ่งต่อมาพบข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ว่าเครื่องมือชนิดนี้ไม่มีความน่าเชื่อถือ และไม่ใช่อาวุธทางวิทยาศาสตร์แต่อย่างใด³⁵

- **การควบคุมตัวประชาชนโดยขาดพยานหลักฐาน** ทำให้มีผู้บริสุทธิ์จำนวนมากต้องเสียอิสรภาพระหว่างการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ มีคำถามจากนักวิชาการ และภาคประชาสังคมว่า ใครจะเป็นผู้กำหนดว่าบุคคลใดจะเป็นผู้ต้องสงสัย พบมีหลายกรณีที่แหล่งข่าวของฝ่ายความมั่นคงมีความขัดแย้งกับผู้เสียหาย จึงมีการกลั่นแกล้งกัน
- **เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติบางนายไม่แจ้งถึงสถานที่ควบคุมตัวแก่ญาติของผู้ถูกควบคุมตัว**
- **การทรมาน** พบว่าในการควบคุมตัวประชาชนมีรายงานการทรมานระหว่างการควบคุมตัวที่ค่ายทหารต่างๆ โดยส่วนมากเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติบางคนขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้กฎหมาย และหลักการสิทธิมนุษยชน มีการคุกคามสิทธิและทำร้ายร่างกายผู้ต้องสงสัยในระหว่างควบคุมตัวเพื่อบังคับให้รับสารภาพหรือสอบถามข้อมูล โดยผู้ที่ทำการสอบสวนอาจเป็นเจ้าหน้าที่ระดับใดก็ได้ ดังคำเบิกความของ พันตรีวิชา ภูทอง รักษาการณ์ ผบ.ฉก. 39 จังหวัดนราธิวาส ในคดีไตสวนการตายของอิหม่ามยะผา กาเซ็ง ซึ่งเสียชีวิตระหว่างการควบคุมของเจ้าหน้าที่ ตอนหนึ่งว่า “เจ้าหน้าที่ทหารที่อยู่ในหน่วยเฉพาะกิจนราธิวาส 39 ทุกระดับ รวมถึงชั้นประทวนสามารถซักถามบุคคลผู้ต้องสงสัยที่ถูกควบคุมตัวได้ และไม่มีระเบียบว่าผู้ที่ซักถามจะต้องมีคุณสมบัติเช่นไร”³⁶ หรือ กรณีนายสุกรี อาดำ ที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเพื่อสอบสวน และศึกษา ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของสมานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้รับเรื่องร้องเรียนการซ้อมทรมาน ระหว่างถูกควบคุมตัวที่ “ศูนย์วิวัฒน์สันติ” ค่ายอิงคยุทธบริหาร จึงได้พิสูจน์ข้อเท็จจริงเรื่องดังกล่าว และได้แก้ไขปัญหานี้โดยได้ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ต่อมามีการยุบ “ศูนย์วิวัฒน์สันติ” ที่ใช้เป็นสถานที่ควบคุมตัวและมีการร้องเรียนว่ามีการคุกคามสิทธิในร่างกาย ดังกล่าว และได้ตั้ง “ศูนย์เสริมสร้าง

³⁵ http://www.isranews.org/isranews/index.php?option=com_content&view=article&id=131:-200-6-&catid=13:2009-11-15-11-18-09&Itemid=6

³⁶ คดีหมายเลข คำที่ อช.9 / 2551

สมานฉันท์” เพื่อเป็นสถานที่ควบคุมตัวภายในค่ายอิงคยุทธบริหารจนปัจจุบัน³⁷

- **สิทธิในการแจ้งข้อกล่าวหาและพบทนาย** พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 มีได้อนุญาตให้ผู้ถูกควบคุมตัวสามารถพบทนายได้เช่นเดียวกับผู้ต้องหา หรือผู้ถูกกล่าวหาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดย เจ้าหน้าที่ กอ.รมน ภาค 4 ซึ่งแจ้งว่าเนื่องจากการควบคุมตัวโดยใช้พระราชกำหนดขเรียกผู้ถูกควบคุมตัวว่าเป็นเพียงผู้เชิญตัวมาให้ข้อมูลเบื้องต้น จึงไม่ได้รับการแจ้งข้อกล่าวหา หรือสิทธิในการพบทนาย แต่ทางศูนย์พิทักษ์สันติ ที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของศูนย์ปฏิบัติการตำรวจแห่งชาติ ส่วนหน้า (ศปก ตร สน) หรือศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศชต) ในปัจจุบันให้ความเห็นว่าหากผู้ถูกควบคุมตัวประสงค์จะพบทนายก็สามารถขออนุญาตต่อ ผู้บัญชาการ ศปก ตร สน หรือ ผู้บัญชาการ ศชต. ได้ตามระเบียบกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ว่าด้วย วิธีปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 11 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (เพิ่มเติมครั้งที่ 2) ข้อ 2. ในวรรค สาม ว่า “กรณีบุคคลอื่นนอกจากบุคคลตามวรรคหนึ่ง และวรรคสอง ที่จะขอเยี่ยมผู้ถูกควบคุมตัวต้องได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4”³⁸
- **การออกหมายจับตาม พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน (หมาย จฉ) ซ้ำ** พบมีประชาชนหลายรายที่ถูกออกหมาย จฉ. ซ้ำ คือหลังจากที่ถูกจับตามหมาย จฉ. และได้รับการปล่อยตัวแล้ว ในเวลาไม่นานก็ได้ถูกควบคุมตัวตามหมาย จฉ. อีก เช่นกรณีนายลาเต๊ะ นิซอ และนายอับดุลรอมัน ดีอราแม กับพวกที่ถูกออกหมาย จฉ. และหลังจากครบกำหนดระยะเวลาควบคุมตัว 30 วัน ได้ถูกนำเข้าร่วมโครงการอบรมศาสนาและพัฒนาศักยภาพ ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี แต่ต่อมาทั้งสองได้ใช้สิทธิทางศาลว่าไม่สมัครใจเข้ารับการอบรมดังกล่าว ศาลจึงมีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ยุติการควบคุมตัว หลังจากนั้นประมาณ 2 วันบุคคลทั้งสามได้ถูกควบคุมตัวตามหมาย จฉ. อีก จน

³⁷ ดูรายงาน “ผลการสอบสวนและศึกษา สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้” โดยคณะกรรมการวิสามัญเพื่อสอบสวนและศึกษาสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ หน้า 18

³⁸ ดู ระเบียบกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ว่าด้วย วิธีปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 11 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (เพิ่มเติมครั้งที่ 2)

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 “สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

เมื่อญาติของผู้ถูกควบคุมทั้งได้ร้องขอให้ศาลไต่สวน ข้อเท็จจริงเนื่องจากเป็น การออกหมายจับ และต่อมาศาลจังหวัดยะลา และปัตตานีได้มีคำสั่งให้ปล่อยตัว บุคคลทั้งสาม³⁹ โดยศาลจังหวัดปัตตานีได้มีคำสั่งคดีหมายเลขดำที่ ฉ.จ. ๒๑๒,๒๑๓/๒๕๕๐ ลงวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ว่า เนื่องจากไม่ปรากฏ ข้อเท็จจริงว่าบุคคลดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องในเหตุการณ์อันเป็นสถานการณ์ ฉุกเฉินอย่างไร ที่ศาลได้พิจารณาคำร้องของหมายจับกุมและควบคุมและใช้ ดุลพินิจออกหมายจับกุมและควบคุมตัว เพราะได้รับข้อเท็จจริงไม่ครบถ้วนจากผู้ ร้อง จึงทำให้การใช้ดุลพินิจในเรื่องดังกล่าวผิดพลาดไป การออกหมายจับกุมและ ควบคุมตัวบุคคลทั้ง ๓ จึงไม่ชอบด้วยพระราชกำหนดฯ และทำให้ผู้ร้องไม่มี อำนาจควบคุมตัวต่อไป ศาลจึงมีคำสั่งให้เพิกถอนหมายจับกุมและควบคุมตัว ดังกล่าว และให้ปล่อยตัวทันที

- **การนำประชาชนเข้ารับการอบรมอาชีพ 4 เดือน โดยไม่สมัครใจ** เมื่อ ประมาณกลางปี 2550 ได้มีการปิดล้อมตรวจค้นหมู่บ้านหลายแห่งในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ ภายใต้กฎอัยการศึก และพระราชกำหนดการบริหารราชการใน สถานการณ์ฉุกเฉิน ภายหลังครบกำหนดการควบคุมตัว 37 วัน ตามที่กฎหมาย ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการควบคุมตัวประชาชน เจ้าหน้าที่ได้นำประชาชน กลุ่มดังกล่าว ประมาณเกือบ 400 คน เข้ารับการฝึกอาชีพ ณ ค่ายรัตนรังสรรค์ จังหวัดระนอง ค่ายกรมหลวงชุมพรอุดมศักดิ์ จังหวัดชุมพร และค่ายวิภาวดี รังสิต จังหวัดสุราษฎร์ธานี ต่อไปอีก 4 เดือน ระหว่าง เดือนสิงหาคม ถึง พฤศจิกายน พ.ศ.2550 โดยหากผู้ใดไม่ประสงค์จะเข้ารับการอบรมจะต้องถูก ส่งไปดำเนินคดีตามกฎหมาย ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวหากไม่เป็นด้วยความ สมัครใจถือเป็นการควบคุมตัวโดยไม่มีกฎหมายรองรับ อีกทั้งทำให้ญาติผู้ถูก ควบคุมตัวต้องเดินทางไกลและมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะบางรายที่ ครอบครัวยังฐานะยากลำบากจึงทำให้สร้างความเดือดร้อนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ศาลยุติธรรมยังคงสามารถเป็นที่พึ่งของประชาชนได้ กรณีผู้ไม่สมัครใจเข้ารับ การอบรมฝึกอาชีพได้ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอไต่สวนว่าเป็นการควบคุมตัวโดย มิชอบด้วยกฎหมาย ต่อมาศาลจังหวัดระนอง จังหวัดชุมพร และจังหวัดสุราษฎร์ ธานี มีคำสั่งเมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๐⁴⁰ ให้ระงับการฝึกอบรมตามโครงการ

³⁹ ดูคำสั่งศาลจังหวัดยะลา หมายเลขคดีดำที่ ฉ.จ.128 / 2550 ลงวันที่ 9 พฤศจิกายน 2550 และ คำสั่งศาลปัตตานีคดี หมายเลขดำที่ ฉ.จ. 212, 213 /2551 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2550

⁴⁰ ดู คำสั่งศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานี คดีหมายเลขดำที่ ร.ป. ๑/๒๕๕๐ คดีหมายเลขแดงที่ ร.ป. ๑/๒๕๕๐

อบรมศาสนาและพัฒนาศักยภาพแก่บุคคลซึ่งไม่ยินยอมหรือไม่สมัครใจเข้ารับ การฝึกอบรม

- การห้ามประชาชนเข้าพื้นที่ เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ.2550 ได้มีประกาศ กองทัพอากาศที่ 4 เรื่องห้ามบุคคลเข้าไปอยู่อาศัยในเขตท้องที่ จังหวัดยะลา, จังหวัดปัตตานี, จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดสงขลา เป็นการชั่วคราว โดยอาศัย อำนาจตามกฎหมายการศึกมาตรา 8 ประกอบมาตรา 11(7) พ.ศ.2457 ทำให้ผู้ไม่ ประสงค์จะเข้ารับการอบรมตามโครงการอบรมศาสนา และพัฒนาศักยภาพ และ ศาลยุติธรรมมีคำสั่งให้ระงับการอบรมดังกล่าวไม่สามารถเดินทางกลับภูมิลำเนา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ได้มีการ ยกเลิกประกาศ ฉบับที่ ๑ ของกองทัพอากาศที่ ๔ เรื่อง ห้ามบุคคลเข้าไปหรืออยู่ อาศัยในเขตท้องที่จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส และจังหวัด สงขลา เป็นการชั่วคราว ซึ่งประกาศฯ ดังกล่าว
- ในกรณีที่ใช้ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินควบคุมตัว เยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือผู้หญิงที่มีที่ยังบุตรอายุน้อย เจ้าหน้าที่มักมักให้ เยาวชน และเด็กติดตามแม่เข้ามาอยู่ในสถานที่ควบคุมตัวด้วยซึ่งขัดต่ออนุสัญญา ว่าด้วยสิทธิเด็ก ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ให้เหตุผลว่าการควบคุมตัวตามพระราช กำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินมิได้เป็นการควบคุมตัว แต่เป็น การเชิญตัวมาให้ข้อมูล
- การบังคับใช้กฎหมายกับวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อทางศาสนา ในการตั้งด่านตรวจตามจุดต่าง ๆ นั้น ชาวไทยเชื้อสายมลายูในจังหวัดชายแดน ภาคใต้ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า ในการตั้งด่านตรวจนั้น ผู้ที่ถูกเรียกตรวจส่วนใหญ่ มักเป็นเฉพาะชาวมลายูมุสลิม ส่วนชาวพุทธเจ้าหน้าที่มักจะไม่มี การตรวจค้น อีกทั้งในการใช้กฎหมายพิเศษต่าง ๆ ผู้ถูกควบคุมตัวตามกฎหมายพิเศษ มักเป็น ชาวไทยเชื้อสายมลายู รวมถึงการปิดล้อม ตรวจค้น จับกุมก็มีได้ดำเนินมิติทาง ศาสนาและวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ เช่นกรณีการปิดล้อม ตรวจค้น โรงเรียนปอเนาะบ้านตาชะ⁴¹ อำเภอเมือง จังหวัดยะลาเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2550
- ตามระเบียบกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ ว่าด้วย วิธี ปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชกำหนดการ

⁴¹ “รายงานผลการสอบสวนและศึกษาสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้” โดย คณะกรรมการวิสามัญเพื่อสอบสวนและศึกษาสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ , สภานิติบัญญัติ แห่งชาติ, สำนักกรรมการ 2 สำนักเลขาธิการวุฒิสภา , สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 “สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

บริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ข้อ ๓.๗ กรณีที่ต้องขอขยายเวลาควบคุมตัวก่อนครบกำหนดควบคุมตัวไม่น้อยกว่า 3 วัน พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ชกถามต้องจัดทำรายงานการชกถาม โดยติดต่อกับสถานที่ควบคุมตัวผู้ต้องสงสัย เพื่อนำข้อมูลการพัฒนาทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้ต้องสงสัยมาดำเนินการจัดทำเป็นหลักฐานสำคัญในการยื่นขอขยายเวลาควบคุม ผู้เขียนรายงานพบว่าในทางปฏิบัติ การรายงานของเจ้าหน้าที่เป็นเพียงแต่การเขียนเหตุผลเพื่อขอขยายระยะเวลาการควบคุม แต่มิได้จัดทำเป็นรายงานการพัฒนาทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้ต้องสงสัยเพื่อเสนอศาลในการพิจารณาเพื่อขอขยายระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัย

ข้อห่วงใยของผู้เขียนรายงานฯ พบว่าการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติบางคนยังมีการปฏิบัติซึ่งขัดกับระเบียบประกอบการใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น

1. เนื่องจากพระราชกำหนดฯ ได้ให้อำนาจฝ่ายทหาร ตำรวจ ในการเชิญและควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยเพื่อสอบถามข้อมูลโดยไม่มีข้อกล่าวหาทางคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และปรากฏว่าผู้ถูกเชิญตัวและควบคุมตัวดังกล่าวจำนวนหนึ่งเป็นผู้บริสุทธิ์หรือไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความไม่สงบ ในขณะที่ภาพลักษณ์ของความเป็นผู้นำและพลเมืองดีที่ประชาชนในพื้นที่ให้การยอมรับได้ถูกทำลายไป แต่ในบางกรณีกลับเพิ่มความไม่เชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมและการดำเนินการของฝ่ายความมั่นคงมากยิ่งขึ้นนอกจากนี้ในระหว่างการควบคุมตัวไม่สามารถดูแลครอบครัวตนเองได้โดยที่ภาครัฐเองไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบดังกล่าว
2. การควบคุมตัวประชาชน ผู้ถูกควบคุมตัวบางคนไม่ได้รับแจ้งถึงสาเหตุและสถานที่ซึ่งจะถูกนำไปควบคุมตัว โดยญาติและทนายความ ไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าเยี่ยมในทันที และมีเงื่อนไขว่าหากผู้ถูกควบคุมหรือผู้ต้องสงสัยให้การที่เป็นประโยชน์ก็จะอนุญาตให้เยี่ยม หรือหากไม่ให้ความร่วมมือใด ๆ ก็จะมีมาตรการเข้มงวดและจะไม่อนุญาตให้ญาติหรือทนายความเข้าเยี่ยม อีกทั้งผู้ถูกควบคุมตัวไม่ทราบรายละเอียดในคำร้องที่เจ้าหน้าที่ยื่นต่อศาลเมื่อครบกำหนดฝากขังโดยไม่ปรากฏมีการสำเนาแจ้งให้ผู้ถูกควบคุมทราบตามสิทธิทางกฎหมาย พบในบางกรณีที่ถูกควบคุมตัวเป็นหญิงที่มีบุตรซึ่งยังเป็นเด็กและอยู่ในความดูแล ถูกนำมาควบคุมตัวไว้กับมารดาและผู้

.....
(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ถูกควบคุมตัวอื่นๆในสถานที่ควบคุมตัว ซึ่งเป็นการขัด ต่อกฎหมายและ
อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กขององค์การสหประชาชาติ

3. ในส่วนของงานข่าวกรอง ในส่วนการขึ้นบัญชีดำ ทำเนียบกำลังรบ หรือการ
ทำบัญชีเครือข่าย ซึ่งต้องเป็นไปตามขอบเขตของกฎหมาย (Legal
Framework) แต่ผู้เขียนรายงานฯยังไม่มีข้อมูลว่ากระทรวงยุติธรรมได้มี
กฎเกณฑ์การกำหนดการปฏิบัติด้านงานข่าวภายในขอบเขตกฎหมาย ใน
สถานการณ์การปราบปรามการก่อการร้าย เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิ
เสรีภาพแก่ประชาชน และจากรายงานผลการผลการสอบสวนและศึกษา
ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยคณะกรรมการวิสามัญ
เพื่อสอบสวนและศึกษาสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้
สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้กล่าวในเรื่องของงานข่าวไว้ว่า“ประสิทธิภาพ
งานข่าวที่แม่นยำเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการยุติธรรมที่เป็น
จุดเริ่มต้นของการให้ความเป็นธรรม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อความไว้วางใจ
และความร่วมมือที่ประชาชนมีต่อเจ้าหน้าที่รัฐ รวมทั้งต่อการตกลงใจทาง
นโยบาย แต่ปัจจุบันยังมีจุดอ่อนบางประการที่สมควรให้ความสำคัญในการ
แก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะกระบวนการค้นและกระบวนการทำงานของ
เจ้าหน้าที่งานข่าว

ในการประชุมคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ครั้งที่ 10
ณ นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2552
ผู้รายงานพิเศษด้านการส่งเสริม และปกป้องสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพ
ขั้นพื้นฐานในระหว่างการปราบปรามการก่อการร้าย (Special
Rapporteur on the promotion and protection of human right
and fundamental freedoms while countering terrorism) ได้ตั้ง
คำถามต่อรัฐบาลไทยในการเพิ่มอำนาจให้หน่วยข่าวกรอง
(Intelligence Agencies) ในการปราบปรามการก่อการร้าย ซึ่งอาจ
เป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ในการนี้ตัวแทนรัฐบาล
ไทยประจำองค์การสหประชาชาติได้ตอบข้อห้วงใยกรณีนี้ว่า รัฐบาล
ไทยเข้าใจข้อห้วงใยดังกล่าว และเห็นว่า การปฏิบัติตามกรอบของ

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

กฎหมาย (Legislative Framework) มีความสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ด้านการข่าว⁴²

ผู้เขียนรายงานฯมีความเห็นว่าประสิทธิภาพงานการข่าวที่แม่นยำเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการยุติธรรมที่เป็นจุดเริ่มต้นของการให้ความเป็นธรรม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อความไว้วางใจและความร่วมมือที่ประชาชนมีต่อเจ้าหน้าที่รัฐ รวมทั้งต่อการตกลงใจทางนโยบาย แต่ปัจจุบันยังมีจุดอ่อนบางประการที่สมควรให้ความสำคัญในการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะกระบวนการทศน์และกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่งานการข่าวซึ่งมีความจำเป็นต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย และหลักการสิทธิมนุษยชนอย่างเคร่งครัด มิเช่นนั้นงานการข่าว อาจนำสู่ความหวาดระแวงในหมู่ประชาชน นำไปสู่การไม่ให้ความร่วมมือ และความล้มเหลวของแก้ไขปัญหาล่าสุด

4. การกำหนดระยะเวลาในการควบคุมผู้ต้องสงสัยได้เป็นเวลานาน 37 วันโดยไม่มีข้อกล่าวหา (ควบคุมตัวตามกฎหมายอัยการศึก 7 วัน และตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน 30 วัน) เป็นการขัดต่อหลักการของกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ขององค์การสหประชาชาติ ที่กำหนดให้นำตัวผู้ต้องสงสัยไปศาลโดยพลัน ซึ่งประเทศไทยได้มีถ้อยแถลงตีความ คำว่า โดยพลัน หมายถึงระยะเวลาไม่เกิน 48 ชั่วโมง
5. ในการเยี่ยมผู้ถูกควบคุมตัวควรอนุญาตให้ญาติสามารถเยี่ยมได้ทันทีเพื่อป้องกันความหวาดระแวงในเรื่องการถูกทรมานระหว่างที่ถูกคุมขัง
6. ในขั้นตอนกระบวนการสอบสวนหรือสอบข้อเท็จจริงโดยเจ้าหน้าที่ ควรพิจารณาอนุญาตให้ทนายความเข้าร่วมรับฟังการซักถาม เมื่อญาติหรือผู้ต้องสงสัยร้องขอ

⁴² ดูถ้อยแถลงของคณะผู้แทนไทยในการประชุมคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติสมัยที่ 10 วันที่ 10 มีนาคม 2552 นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

7. ควรจัดให้มีแพทย์นิติเวชประจำสถานที่ควบคุมตัวผู้ต้องสงสัย เพื่อตรวจร่างกายผู้ถูกควบคุมตัวทั้งก่อน และเมื่อสิ้นสุดการควบคุมตัว (ปัจจุบันที่ศูนย์พิทักษ์สันติ ภายในศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้(ศชต) ได้จัดให้มีแพทย์นิติเวชอยู่ประจำ)
8. การนำประชาชนเข้ารับการอบรมในโครงการต่าง ๆ ต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจของผู้เข้าอบรมอย่างแท้จริง
9. การนำตัวผู้ต้องสงสัยมาเพื่อการซักถามตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน เจ้าหน้าที่ต้องมีหลักฐานอย่างแน่ชัดเสียก่อน มิเช่นนั้นแล้วอาจมีผู้บริสุทธิ์ต้องถูกควบคุมตัวโดยมิชอบ
10. การรายงานข้อเท็จจริงจากผู้ปฏิบัติในพื้นที่ต่อผู้บังคับบัญชาในระดับสูงที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่พบว่า มีบางกรณีที่สำคัญถูกรายงานเฉพาะข้อมูลที่เป็นเชิงบวกต่อการปฏิบัติหน้าที่ ในขณะที่ยังมีข้อมูลบางส่วนที่ไม่ถูกรายงานความจริงทั้งหมด ทำให้ผู้บังคับบัญชาไม่สามารถมองเห็นปัญหาหรืออุปสรรคในการแก้ไขปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้จากข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ได้ อีกทั้ง ข้อมูลความจริงของประชาชนที่แตกต่างจากข้อมูลของภาครัฐ ทำให้รู้สึกไม่เชื่อมั่นและส่งผลกระทบต่อความร่วมมือกับภาครัฐ
11. รัฐบาลไทยควรอนุญาตให้ผู้เสนอรายงานพิเศษด้านต่าง ๆ ของสหประชาชาติ (UN Special Rapporteur) เข้าตรวจสอบสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยเมื่อมีการร้องขอจากผู้รายงานพิเศษ เพื่อความโปร่งใสในการบังคับใช้กฎหมาย และการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงบนพื้นฐานการเคารพในหลักสิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

สถานการณ์ล่าสุด เมื่อวันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2551 รัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช ได้ประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยนำพระราชกำหนดทุกมาตรามาใช้ปฏิบัติ รวมทั้งมาตรา 9 แต่ได้มีการยกเว้นในข้อ (1) การห้ามบุคคลออกนอกเคหสถานในเวลาที่

.....
(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

กำหนดฯ อย่างไรก็ตามก็ดียังไม่มีรายงานว่าการประเทศไทยได้แจ้งการประกาศใช้ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ต่อรัฐภาคี โดยผ่านเลขาธิการสหประชาชาติ ตามกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง รัฐบาลได้ประกาศยกเลิกการใช้ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ในกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2551

แม้ประเทศไทยจะได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน แต่ผู้เขียนรายงานฯมีความห่วงใยว่า ตามข้อบทที่ 4 วรรคสอง การเลี้ยงพันธกรณีตามข้อ 6, 7 (การทรมาน) ข้อ 8(วรรค 1 และ 2) ข้อ 11 ข้อ 15 ข้อ 16 และข้อ 18 ไม่อาจทำได้ภายใต้บทบัญญัติของข้อนี้

อย่างไรก็ตามผู้เขียนรายงานฯพบว่าการใช้กฎอัยการศึก และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ที่ผ่านมามีแนวโน้มบางส่วนได้กระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิ เสรีภาพของประชาชนตามกติกาฉบับนี้ แต่หน่วยงานความมั่นคงที่ทำงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้พยายามปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีปฏิบัติของกำลังพล โดยให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากขึ้น โดยจะเห็นว่าในระยะเวลาการเก็บข้อมูลเพื่อเขียนรายงานฉบับนี้ (ปี 2548-2552) หน่วยงานความมั่นคงในประเทศไทยได้มีความพยายามที่จะดำเนินการเพื่อการอนุวัติให้เป็นไปตามข้อห่วงใยตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมืองฉบับนี้ โดยผู้เขียนรายงานพบความก้าวหน้าในการอนุวัติ เช่น

1. มีการพูดถึงนโยบายในการกำหนดการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ โดยให้คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนและหลักนิติธรรมมากขึ้น
2. ในการควบคุมตัวประชาชนตามกฎหมายอัยการศึก หรือพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน เจ้าหน้าที่มีความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่มากขึ้น โดยเฉพาะในการควบคุมตัวประชาชนตามหน่วยเฉพาะกิจต่างๆ ทั้งการปฏิบัติในต่อผู้ถูกควบคุมตัว และการบังคับใช้กฎหมาย อีกทั้งผู้ถูกควบคุมตัวสามารถได้รับการดำเนินการให้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเร็วขึ้น
3. ในกรณีเจ้าหน้าที่กระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน พบมีการถูกลงโทษทางวินัยมากขึ้น
4. ประชาชน รวมถึงองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน และภาคประชาสังคมสามารถตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐมากขึ้น อีกทั้งสามารถร้องเรียนยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกรณีไม่ได้รับความเป็นธรรมต่างๆ

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ข้อที่ 14

คณะกรรมการมีข้อกังวลต่อโทษประหารชีวิตที่ไม่จำกัดอยู่เฉพาะ “อาชญากรรมที่อุจฉกรรจ์ที่สุด” ตามความหมายของข้อ 6 ย่อหน้า 2 ของกติกา และนำไปใช้ในคดีค้ายาเสพติด คณะกรรมการเสียใจที่ไม่มีการถกถ้อยแถลงตีความในข้อ 6 ย่อหน้า 5 (6) ของกติกา ทั้งๆที่มีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาไม่ให้มีการลงโทษประหารชีวิตบุคคลที่อายุต่ำกว่า 18 ปี แล้ว ในปี 2546

รัฐภาคีควรทบทวนการใช้โทษประหารชีวิตสำหรับการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด และให้ลดประเภทของอาชญากรรมที่ต้องได้รับโทษประหารชีวิต รัฐภาคีควรพิจารณาการถกถ้อยแถลงตีความในข้อ 6 ย่อหน้า 5

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 32 วรรคสอง ได้ตัดคำว่า “โทษประหารชีวิต” ออกโดยระบุว่า

“การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้าย หรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้”

ทั้งนี้ในการพิจารณาคดีของศาลไทย หากยังมีข้อสงสัยในข้อเท็จจริง และพยานหลักฐาน ศาลมักยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย อีกทั้งยังให้สิทธิแก่จำเลยในคดีอาญาสามารถทวงอายุฎีกา เพื่อขอการลดหย่อนโทษ อีกด้วย จึงทำให้ในทางปฏิบัติในระยะเวลาของการเขียนรายงานฉบับนี้ (พ.ศ.2548 -2551) มีปรากฏการประหารชีวิตบุคคลน้อยมาก⁴³

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย มีการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และกฎอัยการศึก มีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีคดีความมั่นคงจำนวนมาก และหลายคดีมีโทษสูง และมีโทษถึงขั้นประหารชีวิต แต่ข้อเท็จจริงยังไม่ปรากฏบุคคลใดที่ได้รับการประหารชีวิต⁴⁴

⁴³ แม้รายงานฉบับนี้ จะรายงานถึงสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2548-2552 แต่เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ.2552 ประเทศไทยได้มีการลงโทษประหารชีวิตนักโทษเด็ดขาดคดียาเสพติดรายใหญ่ 2 รายที่ถูกจับกุมพร้อมของกลางยาบ้า 100,000 เม็ด เมื่อปี 2544 โดยประหารชีวิตด้วยการฉีดยาพิษหรือสารพิษซึ่งการประหารชีวิตด้วยวิธีนี้ถือเป็นครั้งที่ 2 หลังจากประเทศไทยแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2546 มาตรา 19 เปลี่ยนการประหารชีวิตจากการยิงเป้า มาเป็นฉีดยาหรือสารพิษให้เสียชีวิต โดยขั้นตอนการประหารชีวิตด้วยวิธีฉีดยา

⁴⁴ รอหนังสือยืนยันจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง.....

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

จากรายงานสรุปผลการปฏิบัติที่สำคัญในห้วงเดือน ตุลาคม 2551 – มิถุนายน 2552 ของศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ และศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติส่วนหน้า ได้รายงานผลคำพิพากษาคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปี 2547 ถึงปัจจุบัน (30 มิถุนายน 2552) รวม 178 คดี จำเลย 292 คน

พิพากษาลงโทษจำเลย	จำนวน	117	คดี จำเลย	192	คน
จำแนกเป็น					
● ประหารชีวิต	จำนวน	17	คดี จำเลย	17	คน
● จำคุกตลอดชีวิต	จำนวน	31	คดี จำเลย	41	คน
● จำคุกตั้งแต่ 50 ปีลงมา	จำนวน	66	คดี จำเลย	126	คน
พิพากษายกฟ้องจำเลย	จำนวน	61	คดี จำเลย	100	คน ⁴⁵

ปัจจุบันองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนได้มีการรณรงค์อย่างต่อเนื่องเพื่อยุติโทษประหารชีวิตในประเทศไทย ทั้งองค์กรเอกชนในประเทศ และองค์กรระหว่างประเทศ เช่น องค์กรการนิรโทษกรรมสากล อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติประเทศไทยยังไม่เคยมีการลงโทษประหารชีวิตเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีรวมถึงหญิงซึ่งกำลังตั้งครรภ์

ข้อที่ 15

คณะกรรมการมีความกังวลต่อการกล่าวหาที่ยังคงอยู่ในเรื่อง การใช้กำลังเกินกว่าเหตุของผู้บังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งการปฏิบัติมิชอบในการเข้าจับกุมและระหว่างอยู่ภายใต้การควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ คณะกรรมการมีความกังวลต่อรายงานการกระทำทารุณ โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือการปฏิบัติที่ลดความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกควบคุมตัว ที่มีการปฏิบัติอย่างกว้างขวาง โดยผู้บังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งการใช้สถานที่ ที่เรียกกันว่า “เซฟเฮาส์” อีกทั้งมีความกังวลต่อการไม่ถูกลงโทษทางกฎหมาย ซึ่งมาจากความจริงที่ว่ามีการสอบสวนคดีการปฏิบัติมิชอบเพียงไม่กี่คดี ที่ได้รับการสั่งฟ้องให้ดำเนินคดี และถ้ามีการตัดสินคดีว่ามีการกระทำความผิด ก็ไม่มีการจ่ายเงินชดเชยที่เพียงพอแก่ผู้เสียหาย (ข้อ 2, 7, 9)

⁴⁵ สรุปผลการปฏิบัติที่สำคัญในห้วงเดือน ตุลาคม 2551 – มิถุนายน 2552 ของศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ และศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติส่วนหน้า , หน้า 11.

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 “สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

รัฐภาคควรมีหลักประกันในทางปฏิบัติมิให้มีการขัดขวางต่อการขอรับคำปรึกษาทางกฎหมาย และได้พบแพทย์ทันทีภายหลังจากถูกจับกุมและระหว่างการถูกควบคุมตัวบุคคลที่ถูกจับกุมควรมีโอกาสที่จะแจ้งครอบครัวถึงการจับกุมและสถานที่ควบคุมตัวทันที ควรให้มีการตรวจทางการแพทย์ทั้งในระยะแรกและเมื่อสิ้นสุดการควบคุมตัวและควรให้มีการเยี่ยมเยียนที่มีประสิทธิภาพอย่างทันที และอนุญาตให้ผู้ถูกควบคุมตัวได้ตรวจสอบการจับกุมว่ากระทำอย่างถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือถูกควบคุมตัวด้วยข้อหากระทำความผิดทางอาญา จะต้องถูกนำตัวไปที่ศาลทันทีที่รัฐภาคีควรสร้างความมั่นใจว่าคดีทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำทารุณ การปฏิบัติมิชอบการใช้กำลังที่ไม่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และการเสียชีวิตระหว่างการถูกควบคุมตัว จะต้องมีการสอบสวนอย่างเต็มที่ทันที และผู้ที่พบว่ามีส่วนร่วมกับผิดชอบจะต้องถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม รวมทั้งจะต้องมีการจ่ายเงินชดเชยให้แก่ผู้เสียหายหรือครอบครัว

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2551 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกจับ ผู้ถูกคุมขัง ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาไว้เป็นอย่างดี และสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) โดยเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายทุกคนต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติอาจมีเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคน

กระทำการเกินขอบเขตอำนาจตามกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีการใช้พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 หน่วยงานทหารที่มีอำนาจเต็มในการดูแลความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเจ้าหน้าที่ทหารซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและมีส่วนร่วมในการบังคับใช้กฎหมายที่มีโทษทางอาญาทุกฉบับโดยตรง แต่กำลังพลส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลัก “นิติธรรม” และ”หลักการสิทธิมนุษยชน” เท่าที่ควร ทำให้อาจมีการกระทำเกินกว่าที่กฎหมายบัญญัติ แต่ในปัจจุบันได้มีการตรวจสอบโดยประชาชน นักสิทธิมนุษยชน และสื่อมวลชนแขนงต่างๆ นอกจากนี้รัฐบาลไทยเห็นว่าหากปล่อยให้มีการกระทำที่มีขอบดังกล่าวอยู่ต่อไปจะยิ่งเป็นการสร้างหรือเพิ่มเติมเงื่อนไขหรือเพิ่มเติมเชื้อไฟให้แก่การก่อความไม่สงบที่เกิดขึ้นใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยอยู่ในขณะนี้ นอกจากนี้ หลังจากมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งมีผลบังคับใช้แล้วตั้งแต่วันที่ 24 ธันวาคม 2547 ได้มีมาตรการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บังคับใช้กฎหมาย และมีมาตรการคุ้มครองสิทธิ

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

เสรีภาพของ ผู้ต้องหาและจำเลยอย่างเคร่งครัด มีผลให้เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายทั้งผู้จับกุมและพนักงานสอบสวนต่างก็ต้องระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่และการปฏิบัติต่อผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหายิ่งขึ้น เพื่อมิให้เกิดการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิของประชาชน

15.1 การมีหลักประกันในทางปฏิบัติมิให้มีการขัดขวางต่อการขอรับคำปรึกษาทางกฎหมาย

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยได้ให้หลักประกันในการที่ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายทั้งจากรัฐ และองค์กรเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย

ในส่วนพระราชกฤษฎีกา ได้จัดให้มีสถานที่ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาสามารถพบทนายความได้ ส่วนในพื้นที่ประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน เจ้าหน้าที่ กอ.รมท ภาค 4 ซึ่งแจ้งว่าเนื่องจากการควบคุมตัวโดยใช้พระราชกำหนดขี้เรียกผู้ถูกควบคุมตัวว่าเป็นเพียงผู้เชิญตัวมาให้ข้อมูลเบื้องต้น จึงไม่ได้รับการแจ้งข้อกล่าวหา หรือสิทธิในการพบทนาย แต่ทางศูนย์พิทักษ์สันติ ที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของ

ในส่วน ศปก ตร สท หรือ ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศชต) ในปัจจุบันให้ความเห็นว่าหากผู้ถูกควบคุมตัวประสงค์จะพบทนายก็สามารถขออนุญาตต่อ ผู้บัญชาการ ศชต ได้ ตามระเบียบกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ว่าด้วย วิธีปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 11 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (เพิ่มเติมครั้งที่ 2) ข้อ 2. ในวรรค สาม ว่า “ กรณีบุคคลอื่นนอกจากบุคคลตามวรรคหนึ่ง และวรรคสอง ที่จะขอเยี่ยมผู้ถูกควบคุมตัวต้องได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4”⁴⁶

15.2 การตรวจทางการแพทย์ทั้งในระยะแรกและเมื่อสิ้นสุดการควบคุมตัว

ทาง ศปก.ตร.สท.และศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ จังหวัดยะลาได้มีงานการแพทย์ที่ทำการตรวจร่างกายผู้ถูกควบคุมตัวเมื่อถูกส่งมาควบคุมที่ ศูนย์พิทักษ์สันติ โรงเรียนตำรวจภูธรภาค 9 ศปก.ตร.สท. โดยผู้ถูกนำมาควบคุมตัวที่ ศูนย์พิทักษ์สันติ จะได้รับการตรวจจากแพทย์นิติเวช ซึ่งประจำอยู่ที่ศูนย์ฯทันทีเมื่อถูกส่งมาที่ ศูนย์พิทักษ์สันติ ทั้งนี้ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้อนุญาตให้หน่วยงาน กาชาดสากล (International Committee of the Red Cross – ICRC)

⁴⁶ ดู ระเบียบกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ว่าด้วย วิธีปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 11 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (เพิ่มเติมครั้งที่ 2)

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติกาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติกาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

⁴⁷ เข้าเยี่ยมผู้ถูกควบคุมตัวที่ศูนย์พิทักษ์สันติ เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๕๑ หลังการตรวจเยี่ยม ICRC ได้ทำความเห็นถึง ผู้บัญชาการศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกทางการแพทย์ประจำหอควบคุมที่มีอยู่ปัจจุบันเป็นไปอย่างเหมาะสม และระดับความรู้ ความชำนาญของคณะเจ้าหน้าที่พยาบาลอยู่ในระดับที่พึงพอใจ ⁴⁸

ในส่วนของ ศูนย์เสริมสร้างสมานฉันท์ ค่ายอิงคยุทธบริหาร มีแพทย์ประจำอยู่ที่ศูนย์ตลอดเวลา สามารถให้การบริการแก่ผู้ซึ่งถูกควบคุมตัวได้ อีกทั้งยังมีโรงพยาบาลในค่ายอิงคยุทธบริหาร คอยให้ความช่วยเหลือกรณีเจ็บป่วยด้วย

ส่วนสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ชี้แจงว่า กรณีการรักษาพยาบาลในปัจจุบัน ยังไม่มีข้อกำหนดให้ต้องทำการตรวจร่างกายผู้ต้องหาในทันทีก่อนและหลังการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งหากจะต้องดำเนินการจริงจังก็น่าจะต้องใช้งบประมาณของรัฐเป็นอย่างมาก และกระทบต่อความปลอดภัยในการป้องกันผู้ต้องหามีให้หลบหนีระหว่างการตรวจรักษา ⁴⁹

---

⁴⁷ หน้าที่หลักของ International Committee of the Red Cross (ICRC) เช่น

1) คุ้มครองผู้คนที่ได้รับผลกระทบจากสงคราม – ผู้คนที่อยู่ท่ามกลางความขัดแย้งต้องการการปกป้อง ICRC ได้พยายามที่จะปกป้องพวกเขาเพื่อที่จะประกันความเคารพในกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยมนุษยธรรม (International Humanitarian Law) ลดภัยอันตรายที่ผู้คนประสบ ป้องกันและหยุดยั้งความรุนแรงที่กระทำต่อพวกเขา สนับสนุนสิทธิของพวกเขา ตลอดจนทำให้ความเห็นของคนเหล่านี้ได้รับการรับฟังด้วย

2) เพิ่มความคุ้มครองให้กับพลเรือนและผู้ถูกคุมขังทั้งหลาย – ICRC ได้รับอนุญาตจากนานาชาติภายใต้อนุสัญญาเจนีวา (Geneva Conventions) ให้สามารถเข้าเยี่ยมพลเรือนและผู้ที่ถูกคุมขัง เพื่อที่จะตรวจสอบว่า พวกเขาได้รับการปฏิบัติตามมาตรฐานสากลหรือไม่ การเข้าเยี่ยมของ ICRC ก็เพื่อที่จะประกันความเคารพในชีวิตและศักดิ์ศรีของพลเรือนและผู้ถูกคุมขัง เพื่อป้องกันการทรมาน การปฏิบัติอย่างเลวร้าย ตลอดจนการละเมิดสิทธิมนุษยชน

3) ปกป้องพลเรือนในยามสงคราม – เป็นหลักพื้นฐานในกฎหมายว่าด้วยมนุษยธรรม (Humanitarian Law) นั่นคือ พลเรือนที่ไม่ได้มีหน้าที่ในการสู้รบ ต้องไม่ถูกเป็นเป้าหมายต้องได้รับการละเว้นและคุ้มครอง ในอนุสัญญาเจนีวาปี 1949 และพิธีสารในปี 1977 ก็มีบทบัญญัติเฉพาะที่คุ้มครองพลเรือน ในสถานการณ์ความขัดแย้ง ICRC ได้พยายามติดต่อเข้าใกล้กับพลเรือนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ มีการส่งผู้แทนไปพบผู้มีอำนาจที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะหยุดยั้งการละเมิดกฎหมายสิทธิมนุษยชน เพื่อที่จะปกป้องชีวิต สุขภาพอนามัย และศักดิ์ศรีของพลเรือนเพื่อที่จะประกันว่าผลของสงครามจะไม่เป็นภัยต่ออนาคตของพวกเขา เป็นต้น

⁴⁸ ดู หนังสือส่วนราชการ 0054(ภ.9).21/ 703 , ลงวันที่ 8 กรกฎาคม 2551

⁴⁹ แนวทางการดำเนินงาน/ แผนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับ Concluding Observation ของ HRC สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้รับผิดชอบการรายงาน พันตำรวจโท ดร.ศิริพล กุศลศิลป์วุฒิ สารวัตรกลุ่มงานคดีอาญา กองคดีอาญา สำนักงานกฎหมายและสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

.....
(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

15.3 บุคคลที่ถูกจับกุมควรมีโอกาสที่จะแจ้งครอบครัวถึงการจับกุมและสถานที่ควบคุมตัวทันที และอนุญาตให้ผู้ถูกควบคุมตัวได้ตรวจสอบการจับกุมว่ากระทำอย่างถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่

ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งสถานที่ซึ่งใช้ในการควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาแก่ญาติ และผู้ถูกกล่าวหาในทันที โดยการแจ้งเจ้าหน้าที่อาจแจ้งเอง หรือให้ผู้ถูกควบคุมตัวมีโอกาสดำเนินการติดต่อญาติด้วยตนเอง โดยกฎหมายมิได้จำกัดสิทธิของผู้ถูกควบคุมตัวในการติดต่อญาติ

ส่วนในกรณีจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีการใช้พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยปกติเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมตัวจะต้องแจ้งแก่ญาติพี่น้องของผู้ถูกควบคุมตัวว่าจะนำผู้ถูกควบคุมตัวไปไว้ ณ ที่ใด ทั้งนี้ ตามระเบียบกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ว่าด้วยการปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 11 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ข้อ 3.9.3 กำหนดให้การเยี่ยมของญาติ ให้เยี่ยมได้ทุกวันหลังการควบคุมสามวันแรกผ่านไปแล้ว แต่ต่อมาได้มีการยกเลิกการปฏิบัติในข้อนี้ และอนุญาตให้ญาติเยี่ยมได้ทันทีภายหลังถูกควบคุมตัวตามเวลาที่กำหนด⁵⁰ อย่างไรก็ตามก็อาจมีเจ้าหน้าที่บางคนที่มีได้ปฏิบัติตามระเบียบนี้อย่างเคร่งครัด และก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิขึ้น

ส่วนการตรวจสอบการจับกุมของเจ้าหน้าที่นั้น ในระเบียบเดียวกันข้อ 3.5 วรรค 5 ได้กำหนดให้ “..ผู้จับกุมจัดทำรายงานเกี่ยวกับการจับกุมและควบคุมตามแบบที่กำหนดท้ายระเบียบนี้แล้วรายงานต่อศาลทราบโดยพลัน และจัดสำเนารายงานนั้นไว้ ณ ที่ทำการของหน่วยตาม ๓.๒ ที่เป็นผู้ร้องขอจับกุม และควบคุมตัว และส่งสำเนารายงานนั้นให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ ส่วนหน้า กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดและศาลากลางจังหวัดที่มีการจับกุมตัวหน่วยละหนึ่งชุด เพื่อให้ญาติของผู้ถูกจับกุมและควบคุมตัวสามารถขอดูรายงาน เพื่อทราบการจับกุมและสถานที่ควบคุมได้โดยสะดวกตลอดเวลาที่ควบคุมตัวไว้”⁵¹

15.4 บุคคลที่ถูกจับกุมหรือถูกควบคุมตัวด้วยข้อหากระทำความผิดทางอาญาจะต้องถูกนำตัวไปที่ศาลทันที

เรื่องการนำตัวผู้ต้องหาเข้าสู่การพิจารณาคดีภายใต้ “โดยพลัน” ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนควบคุมตัว

⁵⁰ ดู ระเบียบกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ว่าด้วย วิธีปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 11 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน

⁵¹ อ้างแล้ว

ผู้ต้องหาให้นำตัวไปศาลได้ ๔๘ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับเดินทางมาถึงที่ทำการของ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และสามารถขยายเวลาการควบคุมตัวไว้ได้ไม่เกิน ๗ วัน จากนั้นต้องนำตัวมาขออนุญาตจากศาลเพื่อฝากขังต่อไป

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการจับกุมและควบคุมตัวประชาชนได้โดยไม่ต้องมีหมายศาล อีกทั้งยังสามารถนำไปควบคุมไว้ในสถานที่ซึ่งไม่ใช่เรือนจำได้ รวมถึงพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งแม้จะต้องมีหมายศาลในการควบคุมตัวประชาชน แต่พระราชกำหนดฉบับนี้ก็ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการควบคุมตัวประชาชนได้ถึง 30 วันโดยไม่ต้องมีขอกล่าวหา

15.5 ส่วนการสร้างความมั่นใจในการนำคดีที่ผู้บังคับใช้กฎหมายปฏิบัติมิชอบ เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม สามารถยกกรณีตัวอย่างการนำเรื่องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ได้แก่กรณีการเสียชีวิตระหว่างการจับกุมและควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่จะได้รับการไต่สวนการเสียชีวิต และผู้เสียหายมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม เช่น⁵²

15.5.1 การเสียชีวิตของนายยะผา กาเซ็ง

เป็นกรณีที่เสียชีวิตระหว่างการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ทหาร ฉก 39 วัดสวนธรรม อ.รือเสาะ จังหวัดนราธิวาส โดยเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2551 เวลาประมาณ 05.00 น. เจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารได้ทำการปิดล้อมและตรวจค้นหมู่บ้านกอตอ หมู่ที่ 5 ต.รือเสาะ อ.รือเสาะ จ.นราธิวาส และได้ควบคุมตัว นายยะผา กาเซ็ง ผู้ตายกับพวกรวม 6 คน ในจำนวนนี้มี นายอานันต์ และนายอามิง กาเซ็ง บุตรของนายยะผา รวมอยู่ด้วย ทั้งหมดถูกควบคุมตัวในฐานะผู้ต้องสงสัยก่อเหตุความไม่สงบ โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึกและนำตัวทั้งหมดไปควบคุมไว้ที่ฐานปฏิบัติการหน่วยเฉพาะกิจนราธิวาส 39 ตั้งอยู่ที่ ม.2 ต.รือเสาะนอก อ.รือเสาะ จ.นราธิวาส โดยใช้รถบรรทุก 6 ล้อ ข้างรถเขียนว่า Police ซึ่งเป็นรถที่ใช้ควบคุมตัวผู้ต้องหาของสถานีตำรวจภูธรรือเสาะ เป็นที่ควบคุมนายยะผากับพวก รวม 7 คน โดยมี ร้อยตรีศิริเชตต์ วาณิชบำรุง เจ้าหน้าที่ทหาร เป็นผู้ถือกุญแจห้องควบคุมและมี พันตรีวิชา ภูทอง เป็นผู้รักษาการแทนผู้บังคับหน่วยเฉพาะกิจนราธิวาสนราธิวาส 39

⁵² ข้อมูลจากคณะทำงานยุติธรรมเพื่อสันติภาพ

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ต่อมาในวันที่ 21 มีนาคม 2551 เวลาประมาณ เช้ามีด พบผู้ตายได้ถึงแก่ความตายอยู่ในห้องควบคุมดังกล่าว หลังเกิดเหตุพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องได้ร่วมกันชันสูตรพลิกศพผู้ตายตามกฎหมาย พบสาเหตุการตายเนื่องจากร่างกายกระแทกกับของแข็งไม่มีคมอย่างแรง ทำให้กระดูกซี่โครงหัก ลมรั่วในช่องอกด้านขวา และมีบาดแผลถลอกและฟกช้ำที่ใบหน้า รอบดวงตาทั้งสองข้าง และตามร่างกายทั่วไป ทั้งนี้บุตรทั้งสองของผู้ตายได้ให้การว่าผู้ถูกควบคุมตัวทั้งหมดถูกควบคุมตัวอยู่ในรถบรรทุกผู้ต้องหาของตำรวจ โดยได้รับอนุญาตให้ลงจากรถได้เฉพาะเวลาจะเข้าห้องน้ำ และพวกเขาไม่ได้รับอนุญาตให้ปฏิบัติศาสนกิจได้ตามปกติ ในคืนเกิดเหตุ นั้น นายยะผาถูกนำตัวไปสอบสวน 3 ครั้ง โดยในครั้งที่ 3 เขาไม่สามารถเดินกลับมาที่รถควบคุมตัวได้ด้วยตนเอง และสามารถพูดได้เพียงคำเดียวว่า ขอให้เขาส่งโรงพยาบาล หลังจากนั้นเขาก็เสียชีวิตบนตักของลูกชาย จนกระทั่งเข้าภรรยาของนายยะผา พร้อมญาติได้มาเยี่ยมที่สถานที่ควบคุมตัว ลูกชายได้ตะโกนบอกแม่ว่า “พ่อตายแล้ว” หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่ทหารจึงได้นำศพของนายยะผาออกจากรถไป

ส่วนการลงโทษเจ้าหน้าที่นั้น ขณะนี้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดได้ถูกย้ายกลับไปที่ กองพลทหารม้าที่ 1 จังหวัดเพชรบูรณ์ และมีคำสั่งให้กักบริเวณ ส่วนคดีการเสียชีวิตอยู่ในระหว่างการไต่สวนการตายของศาลจังหวัดนครราชสีมา และได้ส่งเรื่องไปยังคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (ปปช.) เพื่อไต่สวนชี้มูลความผิดเบื้องต้น⁵³ ในเรื่องการช่วยเหลือเยียวยา นั้น ในขั้นต้นได้มีการให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัวตามสมควร

ในด้านการชดเชยค่าเสียหาย ญาติผู้เสียชีวิตได้ฟ้องร้องต่อศาลแพ่ง กรุงเทพฯ ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ทำให้ นายยะผา กาเซ็ง เสียชีวิต ขณะนี้อยู่ระหว่างขั้นตอนที่ผู้ถูกกล่าวหาได้ยื่นคำให้การต่อศาล⁵⁴

15.5.2 การเสียชีวิตของนายยาการียา ปะโอ๊ะมานิ

กรณีนายยาการียา ปะโอ๊ะมานิ ถูกทหารพรานที่ 41 ในอำเภอรามัน จังหวัดยะลาควบคุมตัวออกจากบ้านเมื่อ เวลา 15.11 น. วันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2551 โดยเจ้าหน้าที่ได้บอกภรรยาเขาว่าจะเอาตัวเขาไปสอบปากคำที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร จังหวัดปัตตานี แต่ได้ถูกนำตัวไปไว้ที่กรมทหารพรานที่ 41 จังหวัดยะลา และพอเวลาค่ำ วันที่ 28 มิถุนายน 2551 เจ้าหน้าที่ได้นำตัว นายยาการียา

⁵³ คดีหมายเลขดำที่ ซ.09 / 2551

⁵⁴ ดู คดีหมายเลขดำที่ 1084/2552

เพื่อจะไปยังสถานีตำรวจอำเภอรามัน จังหวัดยะลา เพื่อจะตั้งข้อหา ขณะเดินทางนั้น ทหารพรานผู้ควบคุมตัวแจ้งว่าได้มีกลุ่มคนร้ายสี่คนใช้มือเตออร์ไซค์เป็นพาหนะ จู่โจมขบวนรถกระบะสองคัน รถกระบะคันหนึ่งยางแตกเพราะถูกตะปูเรือใบบนถนน ทหารพรานทั้งหมดกระโดดลงจากรถกระบะยกเว้นนายยาการียาฯ ซึ่งถูกใส่กุญแจมือผูกติดกับรถ คนร้ายได้ใช้อาวุธปืนยิงใส่รถกระบะถูกนายยาการียาฯ เสียชีวิต ส่วนทหารพรานทั้งหมดไม่ได้รับบาดเจ็บ⁵⁵

ศพของนายยาการียาถูกนำไปที่โรงพยาบาลศูนย์ยะลา ได้รับการชันสูตรศพโดยการผ่าพิสูจน์จากแพทย์หญิงคุณหญิงพรทิพย์ โรจน์สุนันท์ ซึ่งแพทย์หญิงคุณหญิงพรทิพย์ได้แจ้งผลการชันสูตรต่อกรมการวิสามัญสอบสวนและศึกษา สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ว่าการผ่าชันสูตรศพนายยาการียาฯ พบว่าร่างกายได้รับบาดเจ็บบริเวณหน้าอกมีรอยช้ำซึ่งสันนิษฐานว่าถูกกระแทกอย่างแรงจากของแข็งไม่มีคมก่อนที่จะเสียชีวิต และมีบาดแผลซึ่งเกิดจากกระสุนปืนเข้าที่ศรีษะและลำตัวหลายนัดซึ่งเป็นสาเหตุของการเสียชีวิต ขณะเขียนรายงานคดีของนายยาการียาฯ อยู่ระหว่างการไต่สวนการตายของศาลจังหวัดยะลา เนื่องจากเป็นการเสียชีวิตระหว่างการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ทหารพรานที่ 41 ค่ายวังพญา จังหวัดยะลา

15.5.3 การเสียชีวิตของนายอัสฮารี สามะแอ

นายอัสฮารี สามะแอ ได้รับบาดเจ็บในระหว่างการปิดล้อมตรวจค้น และควบคุมตัวตามยุทธการกรงปินัง ที่บ้านจาเราะซีโป ต.สะเอะ อ.กรงปินัง จ.ยะลา วันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 โดยทางเจ้าหน้าที่ให้เหตุผลว่าลั่นล้มขณะหลบหนี ซึ่งแพทย์ได้บันทึกถึงเหตุแห่งการเสียชีวิตว่าสมองช้ำ ใบหน้าและร่างกายมีร่องรอยเขียวช้ำหลายแห่ง นอกจากนั้น ผู้ต้องสงสัยอีก 4 คน ที่ถูกจับพร้อมนายอัสฮารี ได้แก่ นายสุรียา แวง นายมะรอกี สาและ นายมะฮะมะ ซอรี และนายซัปรี บาระกายะ เมื่อได้ถูกส่งตัวไปยังศูนย์วิวัฒน์สันติ ค่ายอิงคยุทธบริหาร(ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น ศูนย์เสริมสร้างความสมานฉันท์) เจ้าหน้าที่ในค่ายได้นำตัวไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาลค่ายอิงคยุทธบริหารเพื่อทำการตรวจร่างกาย แพทย์ที่โรงพยาบาลอิงคยุทธบริหารได้ส่งผู้ป่วยไปรับการรักษาต่อที่ โรงพยาบาลจังหวัดปัตตานี ต่อมาถูกส่งต่อไปยังโรงพยาบาลศูนย์ยะลา และเสียชีวิตที่โรงพยาบาล

⁵⁵ “ความหวาดระแวงสงสัยที่ยังมีอยู่ทั่วพื้นที่หลังการเสียชีวิตอย่างมีเงื่อนไขของนายสาการียา ปะโอ๊ะมานิ” , สำนักข่าวอิศรา, 14 กันยายน 2551

ศูนย์ยะลา และแพทย์ได้ระบุถึงอาการบาดเจ็บตามร่างกาย เช่น ปากแตก ตาบวม
ซ้ำ สมองบวม และร่องรอยการบาดเจ็บอื่น ๆ⁵⁶

การเสียชีวิตของนายอัสฮารี พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบสำนวนได้ส่ง
สรุปสำนวนคดีนี้ไปยังพนักงานอัยการจังหวัดยะลาเป็นคดี ช. 0998 แล้วตั้งแต่เมื่อ
วันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2550 แต่อัยการจังหวัดยะลามีคำสั่งไม่ร้องเป็นคดีไต่สวน
การตาย โดยให้เหตุผลว่าผู้ตายเสียชีวิตในโรงพยาบาลไม่ใช่การเสียชีวิตใน
ระหว่างการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของเจ้าหน้าที่จาก
ก.อ.รมน ภาค 4 ซึ่งมีความเห็นว่าเขาได้เสียชีวิตที่โรงพยาบาล มิได้เสียชีวิตจาก
การกระทำของเจ้าหน้าที่จึงไม่มีเหตุให้ต้องไต่สวนการตายแต่อย่างใด⁵⁷

ในการนี้เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 นางแบเตาะ สามะแอ ได้ยื่น
ฟ้องคดีแพ่งข้อหาละเมิดต่อศาลแพ่งกรุงเทพในการเรียกร้องค่าเสียหายจาก
กองทัพบกกระทรวงกลาโหม และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นคดีดำที่
4039/2551 ขณะนี้คดีอยู่ในการพิจารณาของศาลแพ่งกรุงเทพ

ต่อมาอัยการสูงสุดมีคำสั่งให้สอบเพิ่มเติมกรณีการเสียชีวิตของนาย
อัสฮารี สามะแอ เนื่องจากมีข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่าเป็นการเสียชีวิตระหว่าง
การจับกุมและควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ ผลการสอบอัยการสูงสุดมี
ความเห็นว่ามีให้การไต่สวนการตาย ตามมาตรา 150

ล่าสุดเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2552 ศาลจังหวัดยะลาได้นัดพร้อมฝ่าย
อัยการผู้ร้อง และทนายความฝ่ายผู้คัดค้าน (มารดานายอัสฮารี สามะแอ)
เพื่อพิจารณาคดีไต่สวนการตาย หรือไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพ ตามมาตรา
150 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁵⁸

ในส่วนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้ดำเนินการเพื่อมิให้เจ้าหน้าที่ใช้กำลัง
บังคับ หรือวิธีการไม่ชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจมิให้ใช้กำลังทารุณผู้กระทำผิด โดย
การออกกระเป๋ียบภายในและให้สำนักงานจเรตำรวจ ดำเนินการตรวจสอบ และ
สืบสวนสอบสวนหลังมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นอย่างจริงจัง และหากมีความผิด
เกิดขึ้นในทางอาญา สำนักงานตำรวจแห่งชาติก็ได้ดำเนินการแต่งตั้ง
คณะกรรมการชุดพิเศษ ขึ้นเพื่อดำเนินการสอบสวนอย่างจริงจังทุกกรณีไป เช่น
กรณี ร้อยตำรวจเอก ธรรมนูญ ชลนิริวิชย์ ที่ได้กระทำผิดอาญา ใช้อำนาจหน้าที่มี

⁵⁶ โปรดดู รายงานอนุกรรมการต่อต้านการทรมาน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรณีนายอัสฮารี สามะแอ

⁵⁷ ดูรายงานการประชุมคณะอนุกรรมการศึกษาศาสนาการณด้านกฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพลเมืองและ
สิทธิทางการเมือง ครั้งที่ 4/2551 ในวันจันทร์ ที่ 4 สิงหาคม 2551

⁵⁸ <http://www.prachatai.com/journal/2009/09/25993>

ชอบ กลั่นแกล้ง และรับสินบน ตลอดจนใช้กำลังทารุณผู้กระทำผิดในคดียาเสพติด สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีคำสั่งที่ 97/2551 ลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2551 แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนคดีนี้อย่างจริงจัง⁵⁹ ทั้งนี้ ร้อยตำรวจเอก ณีรัฐ และพวก จะต้องติดคุกในข้อหาเดียวกันมากกว่า 10 ปี และยังมีคดีของ ร้อยตำรวจเอก ณีรัฐที่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลอีกกว่า 30 คดี⁶⁰

15.6 การเยียวยาและจ่ายเงินชดเชยผู้เสียหาย รัฐบาลไทยได้เห็นความสำคัญของการเยียวยาผู้เสียหายโดยได้กำหนดไว้ในระเบียบการเยียวยาภายใต้การกำกับดูแลของรองนายกรัฐมนตรี (โปรดดูรายละเอียดการเยียวยา ในข้อห่วงกังวลข้อ 10.2)

ในข้อห่วงใยของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ในเรื่องการควบคุมตัวประชาชน ผู้เขียนรายงานมีความเห็นว่า ในพื้นที่ที่มีการใช้กฎหมายพิเศษ แม้จะมีระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีในการควบคุมตัวผู้ถูกควบคุมตัว จะกำหนดระเบียบที่ให้สิทธิกับผู้เสียหายและญาติ แต่ในทางปฏิบัติยังพบว่า เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมบางคนมิได้ปฏิบัติตามระเบียบและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ เช่น มีการควบคุมตัวในสถานที่ซึ่งไม่ได้รับอนุญาต หรือการไม่อนุญาตให้ญาติ เข้าเยี่ยมผู้ถูกควบคุมตัวในบางกรณี หรือการไม่แจ้งญาติทราบถึงสถานที่ควบคุมตัวผู้ถูกควบคุมตัว โดยเฉพาะพระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ. 2454 ซึ่งให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการควบคุมประชาชนได้ 7 วัน โดยไม่ต้องมีข้อกล่าวหา ไม่ต้องมีหมายศาล ไม่แจ้งญาติถึงสถานที่ควบคุมตัว รวมถึงไม่อนุญาตให้ญาติ หรือ ทนายความเข้าเยี่ยมผู้ถูกควบคุมตัว เป็นต้น

ผู้เขียนรายงานฯ มีความเห็นว่าหน่วยงานความมั่นคงควรมีการอบรมให้ความรู้แก่กำลังพลในการปฏิบัติหน้าที่ ในการเคารพกฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะผู้มีหน้าที่ในการสอบสวนผู้ต้องสงสัยต่าง ๆ ผู้ทำการสอบสวนควรมีความรู้ทางวิชาชีพสอบสวน ควรยุติความเชื่อที่ว่า การทรมาน ทารุณกรรมจะทำให้ผู้ถูกควบคุมตัวยอมรับสารภาพในการกระทำผิด เพราะศาลย่อมมีอำนาจรับฟัง พยาน

⁵⁹ แนวทางการดำเนินงาน/ แผนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับ Concluding Observation ของ HRC สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้รับผิดชอบการรายงาน พันตำรวจโท ดร.ศิริพล กุศลศิลป์วุฒิ สารวัตรกลุ่มงานคดีอาญา กองคดีอาญา สำนักงานกฎหมายและสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, อ้างแล้ว

⁶⁰ http://www.krobkruakao.com/kkn/?a=news&s=detail&news_id=12807

หลักฐานซึ่งได้มาจากการบังคับ ขู่เข็ญ การทรมาน หรือการกระทำอื่นใดอันอาจเป็นการลิดทอนศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ได้

อีกทั้งศูนย์ซักถามของเจ้าหน้าที่ภายใต้กฎหมายพิเศษ ซึ่งในระบบของศูนย์ซักถามนั้น เป็นการสอบข้อเท็จจริงในระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับผู้ถูกควบคุมตัว ซึ่งผู้ถูกควบคุมตัวไม่มีโอกาสที่จะแต่งตั้งทนายความเข้ามาให้คำแนะนำ และไม่มีสิทธิให้ผู้ไว้วางใจเข้าร่วมรับฟังการสอบสวน ฉะนั้น ระบบการสอบสวนจึงขาดความโปร่งใส ไม่มีหลักประกันในเรื่องสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องสงสัยตามหลักสิทธิมนุษยชนสากล จึงควรต้องรับฟังด้วยความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง แม้เจ้าหน้าที่จะให้ข้อมูลว่าผู้ที่ถูกควบคุมตัวเป็นเพียงผู้ต้องสงสัย มิใช่ผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ต้องหา แต่หากพิจารณาว่าในสถานการณ์ปกติกฎหมายยังให้สิทธิแก่ผู้ต้องหา และผู้ถูกกล่าวหาในการพบทนาย ในขณะที่ผู้ต้องสงสัยภายใต้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินกลับไม่ได้รับสิทธิในการพบทนาย ที่สำคัญพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินก็มีได้บัญญัติไว้ถึงการห้ามพบทนาย ข้อห้ามในการพบทนายเป็นเพียงระเบียบประกอบการใช้พระราชกำหนดเท่านั้น

ข้อที่ 16

คณะกรรมการมีความกังวลต่อความแออัดและสภาพของสถานที่กักขัง โดยเฉพาะสุขลักษณะการดูแลรักษาสุขภาพ และการได้รับอาหารที่เพียงพอของผู้ถูกควบคุมตัว คณะกรรมการมีความกังวลต่อสิทธิของผู้ถูกควบคุมตัวที่จะได้พบทนายความและสมาชิกครอบครัว ซึ่งในทางปฏิบัติมักจะไม่ให้สิทธิดังกล่าว คณะกรรมการมีความกังวลว่าระยะเวลาของการควบคุมตัวก่อนที่จะนำบุคคลนั้นไปปรากฏต่อศาล จะไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติภายใต้กติกาฯ คณะกรรมการไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการใส่โซ่ตรวนนักโทษที่รอการประหารชีวิตและการยืดเวลาการขังเดี่ยว และมักปรากฏบ่อยๆว่าผู้ถูกควบคุมตัวที่อยู่ระหว่างการรอดำเนินคดี ไม่ได้ขังแยกจากนักโทษเด็ดขาด ยิ่งกว่านี้ คณะกรรมการยังมีความกังวลต่อนักโทษผู้หญิงซึ่งมีจำนวนมาก และข้อเท็จจริงที่เยาวชนมักจะถูกขังร่วมกับผู้ใหญ่ (ข้อ 7, 11 และ 24)

รัฐภาคีควรให้ความสำคัญต่อการจัดให้สภาพเรือนจำมีความสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องโทษ รัฐภาคีควรมีหลักประกันสิทธิของผู้ถูกคุมขังที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม และเคารพ

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สภาพทางสุขลักษณะ การเข้าถึง การดูแลรักษาสุขภาพและได้รับอาหารที่เพียงพอ ให้ใช้การควบคุมตัวเป็น มาตรการสุดท้าย โดยที่จัดให้มีมาตรการทางเลือกอื่น ๆ นอกเหนือจากการควบคุม ตัว ควรยกเลิกการใช้ไซ้ตรวนและการขังเดี่ยวเป็นเวลานานอย่างทันที ควรจัดให้มี การคุ้มครองพิเศษแก่เยาวชนที่กระทำความผิด และต้องแยกจากผู้ใหญ่

16.1 สภาพเรือนจำมีความสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติด้าน การปฏิบัติต่อผู้ต้องโทษ

16.1.1 การควบคุมตัวประชาชนตามพระราชกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉินใน สถานที่ควบคุมตัวพิเศษ

การควบคุมตัวที่ศูนย์เสริมสร้างความสมานฉันท์⁶¹ ค่ายอิงคยุทธ บริหาร มีความแออัดมาก เคยมีการนำผู้ถูกควบคุมจำนวนหนึ่งให้พักอยู่ในตู้ คอนเทนเนอร์ ซึ่งหลายครั้งพบการร้องเรียนจากประชาชนว่าเครื่องปรับอากาศใน คอนเทนเนอร์มักมีปัญหา บางครั้งไม่ทำงาน ทำให้มีความร้อนอบอ้าว แต่ บางครั้งเครื่องปรับอากาศก็มีความเย็นมากกว่าปกติ และจากแถลงการณ์ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ⁶² เรื่องข้อเสนอจากการตรวจเยี่ยมผู้ต้อง สงสัยตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2550 ได้กล่าวถึงสถานที่ควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยในค่ายอิงค ยุทธ และค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ไม่มีเหมาะสม เนื่องจาก

- สถานที่ใช้คุมขังมีพื้นที่จำกัด ไม่สอดคล้องกับจำนวนผู้ถูกคุมขังที่มี เป็นจำนวนมาก
- สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานของเรือนจำต่ำกว่ามาตรฐาน โดยทั่วไป เช่น ไม่มีเครื่องนอน ห้องน้ำขาดการดูแล ทำให้ขัดต่อ สุขลักษณะ และบรรยากาศในเรือนนอนไม่เหมาะสมเพราะมีลวด หนามล้อมรอบ เป็นต้น

ปัจจุบัน ศูนย์เสริมสร้างสมานฉันท์ อยู่ระหว่างการก่อสร้างสถานที่ ควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยใหม่ให้มีความกว้างขวาง สะดวกสบายและได้มาตรฐาน กว่าเดิม

⁶¹ เดิมใช้ชื่อศูนย์วิวัฒน์สันติ

⁶² ดูแถลงการณ์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเรื่องข้อเสนอจากการตรวจเยี่ยมผู้ต้องสงสัยตามพระราช กำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 วันที่ 7 กันยายน พ.ศ.2550

ในทางปฏิบัติพบว่าบางครั้งในทางปฏิบัติพบเจ้าหน้าที่ได้นำตัวผู้ถูกควบคุมตัวไปควบคุมไว้ในสถานที่ซึ่งไม่รับอนุญาตให้ใช้เป็นที่ควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหา เช่นกรณีที่นายยะผา กาเซ็ง กับพวกถูกเจ้าหน้าที่ทหารหน่วยเฉพาะกิจที่ 30 นำตัวไปควบคุมไว้ในรถที่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ใช้ในการเคลื่อนย้ายผู้ต้องหา เป็นต้น⁶³

ในขณะที่การควบคุมที่ ศูนย์พิทักษ์สันติ โรงเรียนตำรวจภูธรภาค 9 มีสถานที่ที่กว้างขวาง การควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยซึ่งทางคณะที่ปรึกษาได้เข้าไปเยี่ยมที่ ศูนย์พิทักษ์สันติ ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตรวจแห่งชาติ ส่วนหน้า หรือ ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศชต) พบว่าการดำเนินงานที่ผ่านมา ไม่ได้ดำเนินการแบบผู้ต้องหา และมีสิ่งอำนวยความสะดวกพอสมควร รวมทั้งการที่ญาติจะเข้าเยี่ยมก็สามารถให้เข้าเยี่ยมได้ตลอด ตามเวลาที่ได้กำหนดไว้ อีกทั้งที่ สปก ตร.สน มีหน่วยงานการแพทย์ที่ให้การดูแลผู้ถูกควบคุมตัว และหากมีอาการเจ็บป่วยฉุกเฉินก็สามารถส่งตัวไปรับการรักษาต่อที่โรงพยาบาลได้ทันที⁶⁴

ศูนย์พิทักษ์สันติ ได้อนุญาตให้ หน่วยงานกาชาดสากล (**International Committee of the Red Cross -ICRC**) เข้าเยี่ยมและพบปะพูดคุยกับผู้ถูกควบคุมตัว โดยกาชาดสากลมีความเห็นว่า การควบคุมตัวที่ศูนย์พิทักษ์สันติ เป็นไปตามแบบวิธีและมาตรฐานการปฏิบัติของ **ICRC** ซึ่งผลการตรวจสอบส่วนใหญ่เป็นไปตามมาตรฐานสากลที่อยู่ในเกณฑ์ดี ทั้งสถานที่ และการปฏิบัติต่อผู้ถูกควบคุมตัว รวมถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของผู้ถูกควบคุมอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพึงพอใจ และผู้ถูกควบคุมตัวได้รับการเยี่ยมจากญาติ และครอบครัวอย่างใกล้ชิด มีที่ดื่มน้ำดื่มบ้างเพียงเล็กน้อย เช่น ควรมีการแสดงทิศของทะเลหมาด หรือควรจัดให้ผู้ถูกควบคุมตัวได้มีโอกาสอยู่ในที่อากาศเปิดบ้าง เช่นควรให้ออกนอกห้องควบคุมตัวบ้าง หรือการสร้างความมั่นใจแก่ผู้ถูกควบคุมตัวว่า อาหารที่ถูกจัดให้เป็นไปตามข้อกำหนดทางศาสนา เป็นต้น⁶⁵

16.1.2 การการควบคุมตัวผู้ต้องหาภายในเรือนจำทั้งสามจังหวัดในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ทุกแห่งจะมีการอำนวยความสะดวกในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การถือศีลอด การละหมาด การเชิญผู้นำศาสนามาบรรยายให้

⁶³ ดูรายละเอียดข้อ 15.5.1

⁶⁴ บันทึกข้อความ ศพส. สปก.ตร.สน. ที่ 0054(ภ.9).62/165

⁶⁵ ดูหนังสือส่วนราชการ 0054(ภ.9).21/ 703 , ลงวันที่ 8 กรกฎาคม 2551

ความรู้ชัดเกล้าจิตใจผู้ต้องหา และผู้ถูกควบคุมตัวโดยสม่ำเสมอ แต่พบว่าสถานที่ควบคุมตัวมีความแออัดมาก โดยเฉพาะที่จังหวัดนราธิวาส อีกทั้งเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานก็มีไม่เพียงพอ

16.2 สิทธิของผู้ถูกคุมขังที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม และเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สภาพทางสุขภาพ การเข้าถึงการดูแลสุขภาพและได้รับอาหารที่เพียงพอ ให้ใช้การควบคุมตัวเป็นมาตรการสุดท้าย โดยที่จัดให้มีมาตรการทางเลือกอื่น ๆ นอกเหนือจากการควบคุมตัว

เจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดนราธิวาสให้ข้อมูลว่าสภาพความเป็นอยู่ค่อนข้างแออัด เนื่องจาก มีผู้กระทำความผิดเข้ามาทุกวัน โดยเฉพาะคดีความมั่นคง เวลานอนจะค่อนข้างแออัด แต่มีการอำนวยความสะดวกเรื่องน้ำไฟ สถานที่ควบคุมตัวมีการแยกชายและหญิง ในคดียาเสพติดหากมีการพบของกลางในบ้านมักจะถูกจับทั้ง สามี่ และภรรยาทางเรือนจำจึงเปิดโอกาสให้สามี่ภรรยาได้พบปะกันเดือนละหนึ่งครั้ง ประมาณครั้งละ 15 นาที และ มีการอนุญาตให้ญาติมาเยี่ยมได้ทุกวัน

ในส่วนของ ศูนย์พิทักษ์สันติ และ ศูนย์เสริมสร้างสมานฉันท์ ได้ให้รายละเอียดแล้วในข้อ 15.2 และข้อ 16.1.1

16.3 การใส่โซ่ตรวน

กรณีการใส่โซ่ตรวน เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลว่ามีการใส่โซ่ตรวนนักโทษ ในการกระทำความผิดที่มีโทษสูง เช่นกรณีผู้ต้องหาค้ายาเสพติด เฮโรอีน หรือแอมเฟตามีน ส่วนนักโทษประหารชีวิตที่คดีถึงที่สุดก็ได้ย้ายไปควบคุมที่เรือนจำอื่น

ในเรื่องของการใส่โซ่ตรวน คณะอนุกรรมการส่งเสริมความไว้วางใจ ความยุติธรรม และสิทธิมนุษยชน ในคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ⁶⁶ ได้มีมติให้ประสานกรรมการ กอส. (พลตำรวจเอกชิตชัย วรรณสถิตย์ รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม) เพื่อให้พิจารณาสั่งการไปยังกรมราชทัณฑ์โดยตรงในประเด็น

- (1) ให้ผู้บัญชาการเรือนจำใช้ดุลยพินิจพิจารณาปลดโซ่ตรวนเพื่อเป็นการผ่อนผันให้แก่ผู้ต้องหา / จำเลย ที่เห็นว่าไม่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายหรือเป็นภัย โดยพิจารณาตามสถานการณ์และความร้ายแรงของคดี

⁶⁶ ดูรายงานการประชุม “คณะอนุกรรมการส่งเสริมความไว้วางใจ ความยุติธรรม และสิทธิมนุษยชน” ครั้งที่ 7 / 2548 ณ ห้องประชุมศรีวิสารวาจา สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- (2) ข้อเสนอจัดหากางเกงสามส่วนให้แก่ผู้ต้องหา / จำเลย เพื่อให้สอดคล้องกับหลักศาสนา

สำหรับจำนวนเจ้าหน้าที่เรือนจำในการปฏิบัติงานที่มีไม่เพียงพอเนื่องจากมีจำนวนผู้ต้องหาเข้ามาทุกวัน ด้านอื่นๆ เช่น มีการฝึกอาชีพและการดูแลผู้ป่วย พบว่ามีพยาบาลดูแลหนึ่งคนและมีการส่งต่อไปโรงพยาบาล ส่วนปัญหาการระหว่างนักโทษในเรือนจำด้วยกันเองมีน้อยมาก

ในพื้นที่ที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ระเบียบกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ว่าด้วยวิธีปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 11 ข้อ 3.5 กำหนดว่า

“เมื่อจับกุมบุคคลตามหมายจับได้แล้วให้รีบนำตัวผู้นั้นส่งสถานที่ควบคุม จะต้องไม่ใส่กุญแจมือ ล่ามโซ่ตรวน ชังในกรง...”⁶⁷

16.4 ควรจัดให้มีการคุ้มครองพิเศษแก่เยาวชนที่กระทำความผิด และต้องแยกจากผู้ใหญ่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 40(6) ระบุว่า “เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม..”

ตามกฎหมายในการควบคุมตัวเด็ก และเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ต้องนำเด็กส่งสถานพินิจเด็ก และเยาวชนในทันที

อย่างไรก็ดีผู้เขียนรายงานฯ พบว่า ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน หลายครั้งเมื่อมีการควบคุมตัวหญิงต้องสงสัยที่มีบุตรที่ยังเยาว์ เจ้าหน้าที่มักอนุญาตให้นำบุตรเข้ามาอยู่ร่วมกับมารดาในสถานควบคุมตัวตามกฎหมายพิเศษ โดยในระยะเวลาของการเขียนรายงานฉบับนี้พบการควบคุมตัวมารดา และเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ที่ค่ายนราธิวาสราชนครินทร์ และค่ายอิงคยุทธบริหาร เป็นต้น

ข้อที่ 18

⁶⁷ อ้างแล้ว

คณะกรรมการมีความกังวลต่อรายงานการข่มขู่ก่อกวนต่อทั้งนักหนังสือพิมพ์ในประเทศและต่างประเทศ ผู้ทำงานด้านสื่อ และการดำเนินคดีฟ้องร้อง จากการเมืองระดับสูง และมีความกังวลต่อผลกระทบจากพระราชกำหนดการบริหารราชการแผ่นดินในสภาวะฉุกเฉิน พ.ศ. 2548ที่มีความเข้มงวดอย่างยิ่งต่อเสรีภาพของสื่อ (ข้อ 19 ย่อหน้า 3)

รัฐภาคีควรมีมาตรการในการป้องกันการละเมิดสิทธิต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การข่มขู่ ก่อกวน ผู้ทำงานด้านสื่อและนักหนังสือพิมพ์ และสร้างความมั่นใจว่าจะมีการสอบสวนและดำเนินการต่อผู้มีส่วนรับผิดชอบในคดีดังกล่าวอย่างเหมาะสมทันที โดยไม่คำนึงถึงยศหรือสถานะ

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีการใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และกฏอัยการศึก พบว่าสื่อทำงานได้อย่างยากลำบากในบางพื้นที่สื่อมีความจำเป็นต้องติดตามเจ้าหน้าที่ในการทำข่าวเพราะมีความเร็วในการเข้าสู่พื้นที่และนำเสนอข่าว ทำให้ข้อมูลที่ได้รับมีด้านเดียวและไม่ตรงกับตรงกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น อาจทำให้ความสมดุลของสื่อหายไปและประชาชนไม่ให้ความเชื่อถือ ทำให้บางครั้งมีความระแวงว่านักข่าวท้องถิ่นอาจทำงานให้เจ้าหน้าที่รัฐ และไม่มีความเป็นกลาง

กรณีผู้สื่อข่าวอาวุโสหนังสือพิมพ์ *Bangkok Post* และผู้สื่อข่าวต่างประเทศถูกคุกคามขณะเดินทางไปหมู่บ้านคอลอบาแลในอำเภอบันนังสตาเมื่อปลายปี 2550 ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ชาวบ้านเกือบ 80 คนถูกจับกุมตัวและหนึ่งในจำนวนนั้นถูกยิงจนเสียชีวิตระหว่างการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่⁶⁸ ขณะเดินทางกลับจากหมู่บ้านผ่านด่านตรวจมีกลุ่มทหารติดอาวุธเข้ามาล้อมรถและบังคับให้ผู้สื่อข่าวหญิงออกจากรถ มีการถ่ายภาพ ตรวจจับประชาชน และตรวจค้นเอกสารในรถ อีกทั้งเจ้าหน้าที่ทหารยังถ่ายภาพผู้สื่อข่าวต่างประเทศในลักษณะที่ถือหนังสือเดินทางของตนด้วย⁶⁹

⁶⁸ ดู การเสียชีวิตของนายยาการ์เรีย ปะโอมานี ,อ้างแล้ว

⁶⁹ รายงาน “การคุกคามสิทธิมนุษยชน” คณะทำงานยุติธรรมเพื่อสันติภาพ หน้า 32 , อ้างแล้ว
ดูเพิ่มเติม Supara Janchitfah ,*VIOLENCE in the Mist: In The Name of Justice* , Kobfai Publishing p. 174

เนื่องจากสถานการณ์ไม่สงบ ทำให้สื่อนานาชาติให้ความสนใจในการทำข่าวที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นจำนวนมาก แต่สื่อไทยกับถูกจำกัดสิทธิในการนำเสนอโดยอ้างเหตุผลด้านความมั่นคง ในขณะที่สื่อต่างประเทศกลับสามารถสื่อข้อเท็จจริงได้มากกว่า เช่นการที่นักข่าวอัลจาซีร่านำเสนอเหตุการณ์มัสยิดกรือเซะไปทั่วโลก แต่ด้วยความหวาดระแวงในภาพลักษณ์ประเทศ รัฐบาลจึงมีการพยายามยับยั้ง แต่สุดท้ายก็ได้เผยแพร่เนื่องจากสื่อต่างประเทศเหล่านี้ดำเนินตามกระบวนการที่ถูกต้องและใช้สิทธิในการนำเสนอข่าวซึ่งไม่สามารถปกปิดข้อมูลได้

อย่างไรก็ดีพบว่าบางครั้งสื่อมวลชนเสนอข่าวในเชิงตัดสินว่าคุณค่าที่ถูกจับกุม และควบคุมตัวคือแนวร่วม หรือมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความไม่สงบ ทั้งที่บุคคลนั้นยังไม่ได้ถูกนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม จึงถือเป็นการละเมิดสิทธิและสร้างความเดือดร้อนให้กับบุคคลที่ถูกจับกุมรวมถึงและญาติพี่น้องของบุคคลเหล่านั้น

เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2551 ภายหลังเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ สื่อมวลชนเสียชีวิตจากเหตุระเบิดที่ อ.สุไหงโกลก จังหวัดนราธิวาส ต่อมากอ.รมน.ภาค 4 ส่วนหน้า ได้มีมาตรการในการควบคุมสื่อในการทำหน้าที่ในการเสนอข่าว ซึ่งได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากสื่ออย่างมาก โดย นายไชยรงค์ มณีรุ่งสกุล นายกสมาคมหนังสือพิมพ์ภาคใต้แห่งประเทศไทยได้แสดงความคิดเห็นต่อการจำกัดเสรีภาพสื่อในครั้งนี้ว่า “เมื่อพิจารณาถึงถ้อยแถลงของ กอ.รมน.ภาค 4 ส่วนหน้า ที่จะใช้เป็นแนวทางปฏิบัติของ “นักข่าว” ในจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว จึงเห็นชัดเจนถึงแนวคิด ของ กอ.รมน.ภาค 4 ส่วนหน้า ที่ติดอยู่ในกรอบเดิมๆ คือต้องการเห็น “สื่อ” เดินไปในทิศทางเดียวกัน โดยมี กอ.รมน.ภาค 4 ส่วนหน้า เป็นผู้กำหนดบทบาทอย่างที่ต้องการเห็นและได้ยิน เพราะโดยธรรมชาติของชาวนั้น “ข่าว” ที่สมบูรณ์จะต้องประกอบด้วยภาพและข่าว เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับข้อมูลที่ถูกต้องเป็นจริงที่สุด ดังนั้น “สื่อทุกสื่อ” จึงต้องมีมาตรฐานของตนเองที่จะไม่ทรยศต่อวิชาชีพ รวมทั้งมีวิจรรณญาณรับผิดชอบต่อสังคม โดยปราศจากการ “ชี้หน้า”

ในสนามแห่งความขัดแย้ง กอ.รมน.ภาค 4 ส่วนหน้า ต้องการแต่ข่าวในเชิงบวก โดยลืมนึกถึงความ “หลากหลาย” ในมิติต่างๆ และไม่เข้าใจ “ธรรมชาติ” ของข่าวเลย ที่สำคัญไม่เข้าใจความเป็นมืออาชีพของ “คนข่าว” แม้แต่น้อย⁷⁰

⁷⁰ ดู “ถ้อยแถลงของนายกสมาคมหนังสือพิมพ์ภาคใต้ฯ ถึงมาตรการคุมสื่อของ กอ.รมน.ภาค 4 “ วันอาทิตย์ที่ 7 กันยายน 2008 22:52นไชยรงค์ มณีพิลิกโตะข่าวภาคใต้ สถาบันอิศรา

ข้อที่ 19

คณะกรรมการขอแสดงความยินดีต่อรัฐภาคีที่ยอมรับและสนับสนุนส่งเสริมต่อภาคประชาสังคม แต่ขณะเดียวกันคณะกรรมการก็มีความกังวลต่อ เหตุการณ์จำนวนมากที่เกิดขึ้นกับผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชนและผู้นำชุมชน รวมทั้งการข่มขู่ทั้งทางวาจาและการทำร้ายร่างกาย การบังคับให้หายตัวไปและการวิสามัญฆาตกรรม (ข้อ 19, 21 และ 22)

รัฐภาคีต้องมีมาตรการทันทีเพื่อหยุดและคุ้มครองไม่ให้มีการก่อวินาศกรรมและทำร้ายผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชนและผู้นำชุมชน รัฐภาคีต้องดำเนินการสอบสวนอย่างเป็นระบบต่อการข่มขู่ ก่อวินาศกรรม และการทำร้ายที่ ได้รับรายงาน และมีหลักประกันการฟื้นฟูเยียวยาต่อผู้เสียหายและครอบครัว

นาง Hina Jilani ผู้รายงานพิเศษด้านนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ (UN Special Rapporteur on Human Rights Defenders) ได้เข้ามาตรวจสอบสถานการณ์สิทธิในประเทศไทยระหว่างวันที่ 19-27 พฤษภาคม 2546 ได้รายงานสถานการณ์ของนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน โดยได้นำเสนอรายงานถึงสภาพการณ์การนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2547 ในบทสรุปและข้อเสนอแนะข้อที่ 73 กล่าวถึงท่าทีของรัฐบาลไทยต่อประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนว่า

“เจ้าหน้าที่รัฐมีข้อจำกัดในการยอมรับเรื่องสันติวิธี และนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นส่วนประกอบและบรรทัดฐานในการพิจารณาว่าประเทศนั้น ๆ มีความเป็นประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใด เจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐคิดว่านักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนเป็น “อำนาจมืด” และเป็นภัยต่อประเทศ”⁷¹

รายงานยังระบุว่า การมองของรัฐบาลในลักษณะนี้เบียดเบียนนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน “การที่รัฐบาลพูดถึงองค์กรพัฒนาเอกชนเช่นนั้น ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ต่าง ๆ ปฏิบัติการคุกคามและข่มขู่นักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน”

⁷¹ ดูรายละเอียดในเอกสารขององค์การสหประชาชาติหมายเลข E/CN.4/2004/94Add.12 March 2004 (คำแปลอย่างไม่เป็นทางการ – อังคณา นีละไพจิตร)

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ในเอกสารสำคัญรัฐมักเรียกนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนว่า “ฝ่ายตรงข้าม” ซึ่งเป็นการแสดงทัศนคติที่ชัดเจนต่อภาคประชาชนที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐ เป็นผู้ที่ขัดขวางความเจริญ หรือผู้ที่สร้างความเสื่อมเสียชื่อเสียงให้แก่ประเทศชาติ เมื่อเป็นเช่นนี้รัฐบาลจึงมีแนวโน้มที่อาจสร้างปัญหาอุปสรรคให้กับนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน หรือเพิกเฉยกับการถูกละเมิดสิทธิวิธีต่าง ๆ ของบุคคลหรือกลุ่มคน(บทสรุปและข้อเสนอแนะข้อที่ ๗๓)⁷²

รายงานของนางฮิโนะ จิลานี ในส่วนข้อกังวลอื่น ๆ ที่มีต่อสถานการณ์ของนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน ได้แสดงความกังวลว่านักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนมักตกเป็นเป้าของการฟ้องร้องดำเนินคดีทั้งทางแพ่งและทางอาญา ทำให้เกิดความยากลำบาก ในการทำกิจกรรมและการดำรงชีวิตตามปกติ

“ตามข้อมูลจากผู้แทนพิเศษ ได้รับมีคดีมากกว่า ๕๖๐ คดีอยู่ในศาล ผู้ถูกดำเนินคดีได้แก่สมาชิกของสมัชชาคนจน และสมาชิกของสหพันธ์เกษตรกรภาคเหนืออีก ๙๙๖ คดี”⁷³

ข้อมูลจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ⁷⁴ รายงานว่าหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีผู้นำชุมชน และนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนเสียชีวิต และถูกบังคับให้สูญหายแล้วทั้งสิ้น 22 ราย ซึ่งยังไม่นับรวมกรณีการเสียชีวิตของประชาชนในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 กรณี 6 ตุลาคม 2519 และกรณีเหตุการณ์วันที่ 17 พฤษภาคม 2535 นอกจากนี้ยังมีกรณีที่ไม่เป็นที่รับรู้ตามสื่อสาธารณะอีกเป็นจำนวนมาก โดยผู้เสียชีวิตทั้งหมดมีทั้งผู้ต่อสู้เพื่อสิทธิชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิทธิมนุษยชน เป็นต้น ในขณะที่รัฐยังไม่มีมาตรฐานในการให้ความคุ้มครองใดๆต่อนักสิทธิมนุษยชน ทำให้นักสิทธิมนุษยชนจำนวนไม่น้อยต้องเผชิญกับการถูกข่มขู่คุกคามจากบรรดาผู้มีอิทธิพล รวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐบางคน ในหลายกรณีเจ้าหน้าที่รัฐอาจอยู่ข้างเดียวกับผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ทำให้นักสิทธิมนุษยชนเหล่านี้เมื่อเผชิญกับการคุกคามจึงไม่สามารถพึ่งพาความคุ้มครองจากเจ้าหน้าที่รัฐได้

พบว่าเมื่อประชาชนรู้สึกว่าจะไม่ได้รับความเป็นธรรมมักมิได้เข้าไปขอความช่วยเหลือจากภาครัฐมากนัก แต่กลับเข้าไปขอความช่วยเหลือจากองค์กรเอกชนที่ทำงานด้านสิทธิมนุษยชน สิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ประการหนึ่งคือการเผชิญหน้า

⁷² อ้างแล้ว

⁷³ ฮิโนะ จิลานี อ้างแล้ว น.๒๗

⁷⁴ 21 นักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน สืบสานเจตนารมณ์ และจิตใจกล้าหาญ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พิมพ์ครั้งที่ 3 เมษายน 2553

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐ กับองค์กรสิทธิมนุษยชนที่ทำงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีทั้งองค์กรสิทธิมนุษยชนในประเทศ และองค์กรระดับสากล งานหลักๆ ของนักสิทธิมนุษยชนคือการจัดทำรายงานข้อเท็จจริง หรือ Fact Finding การตรวจสอบกรณีที่มีการร้องเรียนว่ามีการละเมิดสิทธิ และนำเสนอต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) รัฐบาล แลกต่อสาธารณะ รวมถึงการส่งรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชน ในประเทศไทย ถึงองค์การสหประชาชาติ หรือผู้รายงานพิเศษด้านต่างๆ ของสหประชาชาติ (UN Special Rapporture) โดยตรง นอกจากนี้ ยังจัดทำรายงานคู่ขนาน หรือรายงานเงา (Shadow Report) เทียบเคียงกับรายงานรัฐ ที่จะต้องจัดทำรายงานตามกติกาสากลระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนทุกฉบับที่ประเทศไทยเป็นภาคี เพื่อเสนอต่อคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้บทบาทสำคัญอีกประการหนึ่งของนักสิทธิมนุษยชน คือ การช่วยประสานติดตามว่าญาติพี่น้องของผู้ร้องเรียนถูกควบคุมตัวอยู่ที่ไหนและเมื่อไหร่จะได้รับการปล่อยตัว หรือบทบาทในการอบรมให้ความรู้ในสิทธิขั้นพื้นฐานทางกฎหมายให้กับประชาชนในพื้นที่ต่างๆ เนื่องจากเหล่านี้เองที่ทำให้องค์กรสิทธิ สามารถเป็นที่พึ่งของประชาชน แต่ในทางกลับกันองค์กรสิทธิ ก็ถูกเพ่งเล็งจากหน่วยงานความมั่นคงมากขึ้นเช่นกัน⁷⁵

ในระหว่างปี พ.ศ.2545 ถึง 2551 มีนักสิทธิมนุษยชนซึ่งถูกสังหาร และถูกบังคับให้สูญหายแล้ว 22 คน ในจำนวนนั้นมีกรณีที่สำคัญๆ ที่อยู่ในความสนใจของสาธารณะชน เช่น การบังคับให้หายตัวไปของนายสมชาย นีละไพจิตร ทนายความนักสิทธิมนุษยชน การสังหารนายเจริญ วัตอักษร แกนนำอนุรักษ์ท้องถื่นบ่อนอก – หินกรูด และการสังหารพระสุพจน์ สุวโจ นักอนุรักษ์ป่าที่ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ รวมถึง กรณีนายกมล เหล่าโสภณพันธ์ ที่ถูกบังคับให้สูญหายที่จังหวัดขอนแก่น ปัจจุบันทั้ง 4 คดีอยู่ในความรับผิดชอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

19.1 มาตรการในการคุ้มครองนักสิทธิมนุษยชน

เป็นที่น่ายินดีที่กระทรวงยุติธรรม ได้มีความคิดที่จะนำ EU Guideline on Human Rights Defenders และปฏิญญาสากลว่าด้วยการคุ้มครองนักสิทธิ

⁷⁵ กรณีการเสียชีวิตระหว่างการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ของนายชยะภา คาเซ็ง ซึ่งญาติได้ยื่นฟ้องหน่วยงานความมั่นคงต่อศาลแพ่ง ซึ่งหน่วยงานความมั่นคงได้ยื่นคำให้การเป็นเอกสารลับ ปรากฏภาพถ่ายจาก โทร 14 (ทะเบียนราษฎร) ของนักสิทธิมนุษยชน 2 คนที่เข้าไปให้คำแนะนำและช่วยเหลือผู้เสียหาย

คู่มือหมายเลขคำที่ 1084/2552

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

มนุษยชนของสหประชาชาติ (The Declaration on human rights defenders) มาใช้เป็นมาตรฐานในการปกป้องการทำหน้าที่ของนักสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย เพื่อเป็นกลไกที่จะสามารถให้ความคุ้มครองการทำงานของนักสิทธิมนุษยชนได้ในระดับหนึ่ง ในต่างประเทศโดยเฉพาะสหภาพยุโรปตระหนักถึงความสำคัญของการคุ้มครองนักสิทธิมนุษยชน

ปฏิญญานักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน (The Declaration on human rights defenders) ได้ให้ความหมายของนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน (Human rights defenders) ว่ารวมถึง บุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรอื่นๆของสังคมใดก็ตามที่ปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม พลเมือง และการเมือง รวมถึงสิทธิในด้านการดำเนินการต่างๆ เช่น การชุมนุมโดยสันติ การเข้าร่วมในองค์กรหรือสมาคม รวมทั้งการติดต่อกับองค์กรต่างประเทศ

เนื่องจากนักสิทธิมนุษยชนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นภาระหน้าที่สำคัญของรัฐในการที่จะประกันความปลอดภัย ปกป้องสิทธิ และสนับสนุนการทำงานของนักสิทธิมนุษยชน⁷⁶ หากนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนถูกละเมิด รัฐมีหน้าที่ดำเนินการหามาตรการปกป้องคุ้มครอง รวมถึงการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการทำงานสิทธิมนุษยชน อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศไทยไม่ได้เข้าเป็นรัฐภาคีแห่งปฏิญญาสากลนี้ ก็สามารถนำมาบังคับใช้ได้เลย เพราะปฏิญญาผูกพันรัฐภาคีแม้ไม่ได้ลงนาม ซึ่งต่างจากอนุสัญญาซึ่งรัฐต้องลงนามจึงจะผูกพันรัฐภาคี สหภาพยุโรปถือว่า การปกป้องนักสิทธิมนุษยชน เป็นวิธีอันมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทั่วโลก ดังที่สะท้อนจากคำขวัญของ Frontline ซึ่งเป็นองค์กรสิทธิในไออาร์แลนด์ ที่ว่า “คุ้มครองเพียงหนึ่ง เพิ่มพลังคนอีกนับพัน” (Protect one , empower a thousand) องค์กร Frontline มีเงินฉุกเฉินสนับสนุนนักสิทธิมนุษยชนในประเทศต่างๆทั่วโลก ให้สามารถย้ายที่อยู่หรือพบพออกนอกประเทศได้ทันทีในกรณีที่ถูกละเมิด เช่นเกี่ยวกับองค์กรนิรโทษกรรมสากล (Amnesty International- AI) ที่ให้การสนับสนุนนักสิทธิมนุษยชนในกรณีที่ถูกละเมิดจากการทำหน้าที่นักสิทธิมนุษยชน

ในประเทศไทย รัฐบาลไทยยังไม่มี ความชัดเจนในการกำหนดแนวทางในการให้ความคุ้มครอง และสนับสนุนการทำงานของนักสิทธิมนุษยชนอย่างเป็น

⁷⁶ ดู แนวปฏิบัติของสหภาพยุโรปต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ,November 2008

.....
(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”
ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
ฉบับที่ 2
ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

รูปธรรมแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามก็ดี ขณะเขียนรายงานฉบับนี้ พ.ต.อ.ทวี สอดส่อง รองปลัดกระทรวงยุติธรรม ได้มีแนวคิดที่จะให้ความช่วยเหลือนักสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย กรณีได้รับผลกระทบจากการทำงาน โดยจะนำกองทุนยุติธรรมมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเหลือดังกล่าว

19.2 การทำร้ายและคุกคามนักปกป้องสิทธิมนุษยชน คดีการทำร้าย และการบังคับให้เกิดการสูญหายของนักสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นคดีสำคัญและอยู่ในความสนใจของประชาชนทั่วไป เช่น

19.2.1 การบังคับให้สูญหายนายสมชาย นีละไพจิตร

คดีการหายตัวไปของนายสมชาย นีละไพจิตร ถือว่าเป็นการบังคับให้บุคคลสูญหายคดีแรกในประเทศไทยที่มีการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาคดีในชั้นศาล ในหลายประเทศแถบละตินอเมริกา หรือกระทั่งประเทศในเอเชีย เช่น ศรีลังกาในยุคที่มีความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างรุนแรง และอินเดียในช่วงที่มีการปกครองโดยประกาศภาวะฉุกเฉิน ได้มีการบังคับให้บุคคลสูญหายเป็นจำนวนมากโดยเจ้าหน้าที่ เป็นปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่รุนแรง จนทำให้นานาชาติโดยสหประชาชาติถือว่าการบังคับให้บุคคลสูญหายเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรง ภายใต้กลไกสหประชาชาติได้มีการจัดตั้ง คณะทำงานด้านการบังคับบุคคลให้สูญหายแห่งสหประชาชาติ (United Nations Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances – UNWGEID) และหลังจากความพยายามจากนานาประเทศเป็นเวลาหลายปี ในที่สุดปี พ.ศ. ๒๕๔๙ สหประชาชาติได้จัดทำอนุสัญญาฉบับใหม่ล่าสุดสำหรับเรื่องนี้เป็นการเฉพาะ ได้แก่ อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองมิให้บุคคลถูกบังคับให้สูญหาย (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance)

นายสมชาย นีละไพจิตร เป็นทนายความเรียกร้องความเป็นธรรมให้แก่ลูกความที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนมากมายหลายคดี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526⁷⁷ รวมทั้งคดีที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก่อนหายตัวไป นายสมชาย นีละไพจิตร เป็นผู้มีบทบาทอย่างสำคัญในการรณรงค์ให้ประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ลงชื่อ 50,000 ชื่อ เพื่อเสนอรัฐบาลให้ยกเลิกการประกาศใช้กฎอัยการศึกในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และได้รับร่วมกับชมรมนัก

⁷⁷ ดูเพิ่มเติมใน ความยุติธรรมหายไปไหน อัมहाย ทนายสมชาย นีละไพจิตร น. 18 - 24

กฎหมายมุสลิมเป็นหนวยความให้กับผู้ต้องหา 5 คน ที่ถูกจับและดำเนินคดีในข้อหาร่วมกันเผาโรงเรียนและปล้นอาวุธปืนของกองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2547 ผู้ต้องหาทั้งหมดร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจซ้อมทรมาน ทำร้ายร่างกาย ซึ่งนายสมชาย นีละไพจิตร ได้ยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลยกคำร้องขอขยายเวลาฝากขังของพนักงานสอบสวน เมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2547 นอกจากนี้ นายสมชาย นีละไพจิตร ยังได้แสดงความคิดเห็นต่อกรณีการถูกซ้อมทรมานของลูกความดังกล่าวอย่างตรงไปตรงมาในงานเวทีสัมมนาสาธารณะเรื่องปัญหาสามจังหวัดภาคใต้ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2547 จากการทำงานดังกล่าวเชื่อว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้นายสมชายถูกบังคับให้หายตัวไป

นายสมชาย นีละไพจิตร ถูกทำให้หายตัวไปเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2547 ทั้งนี้คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาคดีการหายตัวไปของนายสมชาย นีละไพจิตร วุฒิสภาได้แสดงทัศนะต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรและองค์กรที่ทำหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ทั้งในส่วนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยมีสาระสำคัญโดยสรุปว่า “ ตำรวจได้รับทราบข้อมูลว่านายสมชาย นีละไพจิตร ถูกกลุ่มบุคคลใช้กำลังประทุษร้ายพาตัวนายสมชาย นีละไพจิตร ขึ้นรถไป เพราะมีการแจ้งเหตุไปยังที่ 191 แต่ไม่มีการติดตามและไม่มีการส่งข้อมูลไปยังนายกรัฐมนตรีหรือบุคคลอื่นซึ่งยังคงให้สัมภาษณ์ว่านายสมชาย นีละไพจิตร หายตัวไปด้วยเรื่องส่วนตัว ทำให้เห็นว่าการทำงานของตำรวจไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรหรือเป็นการตั้งใจปกปิดข้อมูลส่วนนี้หรือไม่ อีกทั้งเมื่อพบว่ามีการทำความผิดในการบังคับให้นายสมชาย นีละไพจิตร หายไปนั้นเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจในหน่วยงานก็มีการตั้งข้อหาและริบสรูปสำนวนโดยไม่ขยายผลไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นว่ามีเจตนาจะช่วยเหลือผู้ต้องหาที่เป็นตำรวจทั้งห้าคนและต้องการปิดคดีหรือไม่”⁷⁸

เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2549 ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา พันตำรวจตรีเงิน ทองสุข “จำเลยที่ 1 มีความผิดฐานข่มขืนใจ ใช้กำลังทำร้ายผู้อื่นให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ พิพากษาจำคุก 3 ปี จำเลยที่ 2 – 4 มีลักษณะกายภาพทั่วไปคล้ายกัน ไม่มีลักษณะโดดเด่นที่ทำให้พยานจดจำได้เป็นอย่างดี ส่วนจำเลยที่ 5 ไม่มีประจักษ์พยานเบิกความว่าอยู่ในที่เกิดเหตุ และหลักฐานการใช้โทรศัพท์ที่อาจโยงไปถึงจำเลยที่ 5 ยังเป็นหลักฐานการบันทึกโทรศัพท์ที่มีข้อ

⁷⁸ ดูเพิ่มเติมใน ความยุติธรรมหายไปไหน อัมหาย นายสมชาย นีละไพจิตร น. 46 - 51

พิรุณสงสัย จึงพิพากษายกฟ้องจำเลยที่ 2 – 5⁷⁹ ซึ่งขณะนี้คดีการกักขังหน่วยงานนี้วยอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ ส่วนคดีการหายตัวไปหรือการเสียชีวิตนั้นอยู่ในชั้นสืบสวนสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยกรมสอบสวนคดีพิเศษรับคดีทนายสมชาย นีละไพจิตรเป็นคดีพิเศษเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 นอกจากนี้ คณะทำงานด้านคนหายของสหประชาชาติ (United Nations Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances: UNWGEID) ได้รับคดีของนายสมชายไว้เป็นคดีคนหายของคณะทำงานด้านคนหายของสหประชาชาติเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2548⁸⁰

ขณะนี้คดีความผิดฐานข่มขืนใจ ใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น กำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ ส่วนคดีเรื่องการฆาตกรรมอยู่ในระหว่างการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายกำหนดโทษการบังคับให้บุคคลสูญหาย จึงทำให้ไม่สามารถตั้งข้อกล่าวหาในข้อหาบังคับให้บุคคลสูญหายได้ และปัจจุบันประเทศไทยยังมิได้รับรอง “อนุสัญญาระหว่างประเทศเรื่องการป้องกันการบังคับให้บุคคลหายไป” (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance) ของสหประชาชาติ

คดีการบังคับสูญหายของนายสมชาย นีละไพจิตร นับเป็นคดีที่ล่าช้ามาก เนื่องจากผู้ต้องสงสัยในการหายตัวไปของนายสมชาย นีละไพจิตร เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสูง จึงทำให้บรรดาพยานไม่กล้าให้การ อีกทั้งที่ผ่านมามีรายงานของภาคประชาสังคมถึงการแทรกแซงการทำหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในกรมสอบสวนคดีพิเศษและการข่มขู่คุกคามพยานในคดี

19.2.2 การลอบสังหารนายเจริญ วัตอักษร

นายเจริญ วัตอักษร เป็นแกนนำอนุรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก ถูกยิงเสียชีวิตเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2547 บริเวณสี่แยก บ่อนอก อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ขณะกลับจากกรุงเทพมหานคร หลังจากการให้ข้อมูลต่อคณะอนุกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต วุฒิสภา กรณีปัญหาการออกเอกสารสิทธิ ในที่ดินสาธารณะทุ่งเลี้ยงสัตว์คลองชายธงหมู่ 7 ตำบล บ่อนอก จำนวน 931 ไร่ 3 งาน 51 ตารางวา ซึ่งมีการตรวจสอบแล้วว่าพบว่าเป็นที่ดินสาธารณะ ทางจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และคณะกรรมการแก้ปัญหาการบุกรุกที่ดิน

⁷⁹ คำพิพากษาของศาลอาญา คดีหมายเลขดำที่ 1952/ 2547 คดีหมายเลขแดงที่ อ. 48 / 2549

⁸⁰ United Nations Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances: UNWGEID Case No. 1003249

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ของราชการ (กปร.) มีคำสั่งให้เพิกถอนไปแล้วแต่ก็มีการ ขอเอกสารสิทธิในที่ดินสาธารณะแปลงนี้ก็เป็นครั้งที่สาม เจ้าพนักงานที่ดินมาประกาศแจ้งออกเอกสารสิทธิอีกครั้ง ทำให้กลุ่มรักรู้ต้องถ่วงถ่วงนอกต้องคัดค้านเพื่อไม่ให้ออกเอกสารสิทธิในที่ดินแปลงดังกล่าว

ต่อมาเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ.2547 เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจับกุมผู้ต้องหาได้สองคน คือนายเสน่ห์ เหล็กล้วน และนายประจวบ หินแก้ว ในข้อหาร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาและไตร่ตรอง ไว้ก่อน เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ตั้งประเด็นการสอบสวนการตายของนายเจริญ วัดอักษร ไว้ประเด็นหลายประเด็น เช่น ความขัดแย้งส่วนตัว ปัญหาชู้สาว ปัญหาการเมืองในท้องถิ่น ปัญหาที่ดินสาธารณะ เป็นต้น

ต่อมาเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจับกุมผู้ต้องหาเพิ่มได้อีก 3 คน รวมเป็น 5 คน คือ 1.นายประจวบ หินแก้ว 2.นายเสน่ห์ เหล็กล้วน 3.นายธนู หินแก้ว ทนายความอดีตผู้สมัครสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ส.อบจ.) และ 4.นายมาโนช หินแก้ว สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด 5.นายเจือ หินแก้ว อดีตกำนัน ตำบล บ่อนอก

ในชั้นพนักงานสอบสวน ผู้ต้องหาทั้งสองที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นมือปืนทำการสังหารนายเจริญ วัดอักษร คือ นายประจวบ หินแก้ว และนายเสน่ห์ เหล็กล้วน ให้การปฏิเสธทุกข้อกล่าวหา ส่วนผู้ต้องหาอีกสองรายที่ถูกตั้งข้อหาจ้างวานฆ่า คือ นายธนู หินแก้ว นายมาโนช หินแก้ว และ นายเจือ หินแก้ว ได้ให้การปฏิเสธและได้รับการประกันตัวในทันทีหลังจากจับกุมตัว แต่ต่อมา นายประจวบ หินแก้ว และ นายเสน่ห์ เหล็กล้วนได้กลับคำให้การว่าเป็นผู้สังหารนายเจริญ วัดอักษร จริงโดยอ้างเหตุโกรธแค้นส่วนตัว ทั้ง ๆ ที่จากการสอบสวนผู้ต้องหาทั้งสองให้การรับสารภาพ ต่อหน้ารองผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และได้ชัดทอดถึงผู้จ้างวานโดยมีการบันทึกไว้ด้วย⁸¹

ต่อมาแกนนำอนุรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอกได้ขอให้กรมสอบสวนคดีพิเศษรับคดีของนายเจริญเป็นคดีพิเศษ และขอให้โอนการพิจารณาคดีมาที่ศาลอาญา กรุงเทพ ซึ่งกรมสอบสวนคดีพิเศษได้รับคดีการเสียชีวิตของนายเจริญเป็นคดีพิเศษตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2548 เมื่อมีการโอนคดีมาพิจารณาที่ศาลอาญา กรุงเทพ ในระหว่างการสืบพยานโจทก์อยู่นั้น นายประจวบ หินแก้ว และ นายเสน่ห์ เหล็กล้วน ผู้ต้องหาทั้งสองซึ่งรับว่าเป็นผู้ยิงนายเจริญ วัดอักษร ได้เสียชีวิตในระหว่างการถูกควบคุมตัวที่เรือนจำกลางบางขวาง โดยนายประจวบ หินแก้ว เสียชีวิตใน

⁸¹ รายงานวิจัย “คุณธรรมในกระบวนการยุติธรรม กับการคอร์รัปชันเชิงอำนาจ” ,อ้างแล้ว

วันที่ 21 มีนาคม 2549 ด้วยโรคประจำตัว ส่วนนายเสนห์ เหล็กล้วน เสียชีวิตในวันที่ 3 สิงหาคม 2549 แพทย์ในเรือนจำสรุปสาเหตุว่าเสียชีวิตด้วยโรคระบบไหลเวียนโลหิตและหัวใจล้มเหลว ขณะนี้คืออยู่ระหว่างการพิจารณาคดีของศาลอาญา กรุงเทพฯ และอยู่ในความรับผิดชอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ต่อมาเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ.2551 ที่ห้องพิจารณาคดี 909 ศาลอาญา ถนนรัชดาภิเษก ศาลพิพากษาประหารชีวิต นายธนู หินแก้ว อายุ 46 ปี อาชีพทนายความ จำเลยที่ 3 ในความผิดฐานร่วมกันใช้จ้างวานให้ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา และไตร่ตรองไว้ ส่วนนายมาโนช หินแก้ว อายุ 42 ปี สมาชิกสภาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และนายเจือ หินแก้ว อายุ 71 ปี อดีตกำนัน ต.บ่อนอก จำเลยที่ 4 และ 5 ในความผิดฐานเดียวกันศาลพิพากษายกฟ้อง แต่ให้ชัง นายเจือ จำเลยที่ 5 ไว้ระหว่างอุทธรณ์ สำหรับ นายเสนห์ เหล็กล้วน 41 ปี อาชีพรับจ้าง , นายประจวบ หินแก้ว อายุ 39 ปี อาชีพรับจ้าง จำเลยที่ 1-2 ในความผิดฐานร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาและไตร่ตรองไว้ก่อน เสียชีวิตระหว่างการพิจารณา⁸²

- จากการขยายผลการสืบสวนสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ พบว่ามีกลุ่มผู้บุกรุกที่ดินของรัฐอาจจะเป็นสาเหตุของการตายของนายเจริญ วัดอักษร เนื่องจากผู้ตายได้ร้องเรียนให้เจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินคดีกับผู้บุกรุก ต่อมากรมสอบสวนคดีพิเศษได้ส่งเรื่องให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติดำเนินคดี มีการดำเนินคดีกับกลุ่มผู้บุกรุกที่มีอิทธิพลแล้วทั้งหมด จำนวน ๑๓ ราย
- กรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้ขยายผลถึงที่มาของอาวุธปืนที่คนร้ายใช้ยิงนายเจริญ วัดอักษร พบที่มีการสวมทะเบียนปืน(ปลอมเอกสาร) และมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวข้อง กรมสอบสวนคดีพิเศษได้ส่งสำนวนการสอบสวนให้กับ ปปช. เพื่อดำเนินการไต่สวนแล้ว ปัจจุบันอยู่ระหว่างการดำเนินการของ ปปช.
- คดีนี้ได้มีการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ได้ข้อยุติ ไม่มีข้อเท็จจริงใดที่ไม่ได้นำสืบในชั้นการพิจารณาของศาลตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย และให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย ส่วนการพิพากษายกฟ้องถือเป็นดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐาน⁸³

19.2.3 กรณีพระสุพจน์ สุวโจ

⁸² ดู คดีหมายเลขดำที่ ด.2945/2547 ที่พนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีพิเศษ 1 เป็นโจทก์ ยื่นฟ้องนายเสนห์ เหล็กล้วน อายุ 41ปีกับพวก

⁸³ รายงานกรมสอบสวนคดีพิเศษ คดีนายเจริญ วัดอักษร

พระสุพจน์ สุวโจ ถูกฆาตกรรมเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2548 ที่ อ. ผาง จ. เชียงใหม่ ซึ่งเป็นสถานที่ที่นายทุนมีการรุกรานชาวบ้าน บุกรุกพื้นที่เพื่อขยายเนื้อที่ในการทำสวนส้ม ทำให้ชาวบ้านและชุมชนได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง ซึ่งปัญหาที่สำคัญก็คือ การแย่งชิงน้ำจากเกษตรกรที่เคยมีภูมิปัญญาชาวบ้านที่เคยมีภูมิปัญญาจัดการน้ำอย่างยั่งยืนและยุติธรรม แต่พอมีสวนส้มเข้ามาที่ต้องใช้น้ำมากกว่าผลไม้อื่นๆและไปปลูกบริเวณต้นน้ำของเมืองฝายต่างๆพากันต่อท่อขนาดใหญ่ดึงน้ำเข้าไปเก็บใช้ส่วนตัวจำนวนมาก ทำให้เกษตรกรที่อยู่ปลายฝายเดือดร้อนไม่มีน้ำเพียงพอในการเกษตรของตน ส่วนอีกปัญหาที่ตามมาและร้ายแรงพอๆกันคือ การแย่งชิงที่ดินจากเกษตรกรทั้งจากการบุกรุกป่าโดยตรง และการกว้านซื้อที่ทำกินแม้จะยังไม่มีเอกสารสิทธิใดๆของชาวบ้าน กว้านซื้อไปส.ท.ก.(สิทธิทำกิน)จนไปถึงไป ส.ป.ก4-11 เพื่อให้ได้ที่ดินผืนใหญ่ และไถลั่นแหล่งน้ำ ส่วนชาวบ้านคนไหนที่ไม่อยากขายก็ต้องขายเพราะจะโดนซื้อล้อมรอบที่ดินที่ไม่อยากขาย จนกระทั่งถึงการคุกคาม ช่มชู้ด้วยวิธีต่าง จนต้องยอมจำนนยอมขายที่ดิน

กรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้รับคดีการสังหารพระสุพจน์ สุวโจ เป็นคดีพิเศษ เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2553 และได้สรุปกรณีการเสียชีวิตของพระสุพจน์ สุวโจ ว่า เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2548 ได้มีพบศพพระสุพจน์ ถูกทำร้ายด้วยของมีคมนอนมรณภาพอยู่ภายในสำนักสงฆ์สวนเมตตาธรรม บ้านห้วยงูใน หมู่ 5 ตำบลสันทราย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ พนักงานสอบสวน สภ.ฝางสอบสวนดำเนินคดีโดยสรุปสาเหตุการฆาตกรรมอาจเนื่องมาจาก 2 สาเหตุ คือ เป็นเหตุทะเลาะวิวาทระหว่างผู้ตายกับคนร้ายซึ่งลักลอบตัดไม้ไผ่สีสุกของสวนเมตตาธรรม แล้วผู้ตายพบเหตุจึงเกิดโต้เถียงทะเลาะวิวาท จึงถูกทำร้ายเสียชีวิตในที่เกิดเหตุ อีกสาเหตุหนึ่ง คือ ในช่วงเวลาเกิดเหตุ พื้นที่ของสวนเมตตาธรรมมีเนื้อที่ประมาณ 1,500 ไร่ มีพระกิตติศักดิ์ กิติโสภโณ และพระลู่วัดอีก 2 รูป เป็นผู้ครอบครองดูแลพื้นที่ของสวนเมตตาธรรม มีลำธารไหลผ่านพื้นที่เหมาะต่อการทำสวนผลไม้หรือทำรีสอร์ท เป็นเหตุให้กลุ่มบุคคลในพื้นที่ประกอบด้วย นักการเมืองท้องถิ่น และระดับ สส.ในพื้นที่ อดีตตำรวจ ทหาร ต้องการพื้นที่เพื่อใช้ทำประโยชน์ เข้าบุกรุกที่ดินบางส่วน จนมีการแจ้งความร้องทุกข์ดำเนินคดีที่ สภ.ฝาง รวม 5 คดี แต่ผลคดีขณะนั้นไม่คืบหน้าเท่าที่ควร สำนักสงฆ์ดังกล่าวนอกจากประกอบกิจวัตรของสงฆ์แล้ว ยังเป็นแกนนำอนุรักษ์ป่าไม้ในเขตชุมชน โดยการรณรงค์ปลูกป่าในพื้นที่และโครงการอื่นๆ เช่น การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนภายใต้การสนับสนุนของหน่วยงาน NGOs โดนสำนักสงฆ์บริหารงานในรูปแบบกิจการมูลนิธิ ผลการดำเนินการบางเรื่องมรผลกระทบ

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ต่อการบริหารงานของรัฐบาลในขณะนั้น และบางเรื่องขัดแย้งกับกลุ่มบุคคลที่ต้องการพื้นที่ของสวนเมตตาธรรม

การสอบสวนดำเนินคดีของสำนักคดีอาญาพิเศษ ตั้งสาเหตุฆาตกรรมไว้ 8 ประเด็นด้วยกัน ในแต่ละประเด็นได้สืบสวนสอบสวนแสวงหาพยานหลักฐานมาสนับสนุนในประเด็นนั้นๆ แต่ยังไม่ปรากฏมีพยานหลักฐานใดที่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะบ่งชี้ว่าสาเหตุการฆาตกรรมเกิดจากสาเหตุใด ในที่สุดหลังจากสืบสวนสอบสวนพยานบุคคล จำนวน 84 ปาก และพยานเอกสารรวม 9 แฟ้ม คณะพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและพนักงานอัยการผู้ร่วมสอบสวน มีความเห็นพ้องกันว่า การฆาตกรรมพระสุพจน์ สุวโจ กระทำการโดยมีการวางแผน ขั้นตอน เป็นขบวนการโดยมีกลุ่มนักการเมืองและข้าราชการตำรวจ- ทหาร และฝ่ายปกครองอยู่เบื้องหลัง เป็นตัวการหรือสนับสนุนให้ลงมือฆ่าพระสุพจน์ สุวโจ การสืบสวนสอบสวนหาพยานหลักฐานดำเนินการภายใต้ขีดจำกัด เช่น พยานเกรงกลัวอิทธิพล ญาติและเจ้าสำนักสงฆ์ถูกคุกคามอย่างต่อเนื่อง จึงต้องนำพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน การสืบสวนสอบสวนให้นำหนักสาเหตุการฆาตกรรมสืบเนื่องมาจากการบุกรุกสวนเมตตาธรรมของกลุ่มผู้มีอิทธิพล ต้องการพื้นที่ดินไปใช้ประโยชน์ ซึ่งผลการดำเนินการล่าสุด ระหว่างวันที่ 11-15 มกราคม 2553 ในเขตพื้นที่เกิดเหตุ ได้พบพยานสำคัญเพิ่มอีก 1 ปาก และจะได้สอบสวนเพื่อขยายผลเชื่อมโยงรูปคดีต่อไป⁸⁴

ศาสตราจารย์ จามริก ประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้ให้ความเห็นกรณีการคุกคามนักสิทธิมนุษยชนไว้ว่า ในโอกาสครบรอบ 3 ปีการเสียชีวิตของพระสุพจน์ สุวโจ เมื่อตนได้มาพบเห็น และรับฟังรายละเอียด ทั้งในส่วนของคุณพระสุพจน์ และคดีนางคำ เหล้าหวาน ก็รู้สึกเสียใจ และรู้สึกสิ้นหวัง ต่อการทำงานของกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพราะทั้งสองคดีนี้ และคดีอื่นๆ ทำนองเดียวกันนี้ ได้สะท้อนความรุนแรงของการละเมิดสิทธิมนุษยชน และความบกพร่องของกระบวนการยุติธรรม จนเกิดความเสียหายร้ายแรงต่อบุคคลและชุมชนอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้นำชุมชนและสิทธิของชุมชน ในการปกป้องรักษาทรัพยากร และการอนุรักษ์ธรรมชาติ แม้ว่าคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนจะพยายามยื่นมือเข้าไปให้การช่วยเหลือ แต่เมื่อภาคส่วนต่างๆ ยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว

⁸⁴ แบบรายงานสถานะและความคืบหน้าคดีสำคัญ หรือเรื่องที่สำคัญ , สำนักคดีอาญาพิเศษ ส่วนคดีอาญาพิเศษ 1 ชุดปฏิบัติการที่ 2 , 18 มกราคม 2553

ก็ดูเหมือนว่าแต่ละกรณี ก็แทบไม่มีความคืบหน้าใดๆ ในด้านที่เป็นคุณกับผู้เกี่ยวข้องเลย

ศ.เสนห์ จามริก ได้กล่าวเสริมด้วยว่า

“ผมเองรู้สึกผิดหวังและสิ้นหวังกับการแก้ปัญหาของภาครัฐ ยิ่งในภาวะที่การเมืองมีความขัดแย้งอย่างรุนแรงเช่นนี้ ก็ยิ่งดูเหมือนกับว่าแต่ละส่วนงานต่างพากันละเลยต่อความเดือดร้อนของประชาชนไปหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีผู้นำชุมชน ที่มีความเห็นไม่ตรงกับภาครัฐ ที่ประสบชะตากรรมเช่นนายเจริญ วัตถักษร หรือแม้แต่กรณีของพระสุพจน์ สุวโจ ก็ตาม” ศ.เสนห์ จามริกกล่าวในที่สุด⁸⁵

19.2.4 คดีการบังคับให้สูญหายของนายกมล เหล่าโสภานนท์⁸⁶

นายกมล เหล่าโสภานนท์ อายุ 50 ปี ได้เข้าร่วมกลุ่มกับเครือข่ายประชาชนเพื่อต่อต้านคอร์ปชั่น โดยได้ตรวจสอบการทุจริตในการเสนอราคาการเช่าที่ดินรถไฟ จนกระทั่งหายตัวไป เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2551 นายกมล รู้สึกไม่ปลอดภัยจากการตรวจสอบการทุจริตในการเสนอราคาเช่าที่ดินรถไฟดังกล่าวจึงได้ยื่นขอคุ้มครองพยานตาม พ.ร.บ. คุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 โดยขอจัดทำประกันชีวิตคุ้มครองในกรณีถูกฆาตกรรม ลอบทำร้าย และอุบัติเหตุในวงเงิน 20 ล้านบาทด้วย และยังได้ทำหนังสือร้องเรียนผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค 4 ผ่านผู้กำกับกับการตำรวจภูธรบ้านไผ่ เพื่อร้องเรียนเรื่องเจ้าหน้าที่ตำรวจที่สถานีตำรวจบ้านไผ่ มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เป็นการกลั่นแกล้งนายกมลอีกด้วย

ต่อมาวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2551 นายกมลได้เดินทางไปสอบถามความคืบหน้าในกรณีดังกล่าว แต่ยังไม่มีความคืบหน้าแต่อย่างใดจึงได้แจ้งกับพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าหากยังไม่มีมีความคืบหน้าอีกจะดำเนินการกล่าวโทษ พ.ต.อ. เนติพงศ์ ธาตุท่าเล ผู้กำกับกับการสถานีตำรวจบ้านไผ่ ตามมาตรา 157 ประมวลกฎหมายอาญา ฐานละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ต่อมาวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2552 นายกมล ได้เดินทางไปที่สถานีตำรวจบ้านไผ่ เพื่อแจ้งความดำเนินคดีกับ พ.ต.อ. เนติพงศ์ ธาตุท่าเลโดยนายกฤตพงษ์ เหล่าโสภานนท์บุตรชายคนที่สองของนายกมลได้โทรศัพท์ติดต่อนายกมลครั้งแรกเมื่อเวลา 20.00 น. นายกมลกล่าวว่า ยังไม่เสร็จธุระ ต่อมาระหว่างเวลา 22.00-23.00 น. นายกฤตพงษ์ได้โทรศัพท์ติดต่อบิดาอีกครั้ง นายกมลได้กล่าวว่าใกล้เสร็จธุระแล้ว หลังจากนั้นเมื่อเวลาประมาณ 23.20 น. นายกมลได้โทรศัพท์หานายกฤตพงษ์ แต่นายกฤตพงษ์มิได้รับสาย นายก

⁸⁵ ประชาไท ออนไลน์

⁸⁶ ข้อมูลจากคณะทำงานยุติธรรมเพื่อสันติภาพ

มลงจึงได้โทรศัพท์เข้ามาหมายเลขบ้านโดยภรรยาของนายกมลเป็นผู้รับโทรศัพท์แต่โทรศัพท์ได้หลุดไป จนเมื่อเวลาประมาณ 02.00 น. ญาติได้ทำการติดต่ออีกครั้งแต่ไม่สามารถติดต่อกับนายกมลได้

วันที่ 24 มิถุนายน 2552 กรมสอบสวนคดีพิเศษได้พิจารณาเห็นว่ากรณีการหายตัวไปของนายกมล อาจเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและเป็นอาชญากรรมความผิดทางอาญา โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่เกี่ยวข้อง ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในการดำเนินคดีอาญาโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทั้งคดีมีความซับซ้อน จึงได้มีการประชุมคณะกรรมการคดีพิเศษครั้งที่ 5/2552 ให้รับเป็นคดีพิเศษ

19.3 การฟื้นฟู และเยียวยาครอบครัว

กรณีการบังคับให้บุคคลสูญหาย ตามกฎหมายไทยการฟื้นฟูเยียวยาจะกระทำต่อเมื่อคดีถึงที่สุดและศาลมีคำพิพากษาว่าเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ได้กระทำความผิดจริง ตาม พรบ ค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา อย่างไรก็ตามกรณีการบังคับให้บุคคลสูญหายโดยไม่สมัครใจ กรณีนายสมชาย นีละไพจิตร ซึ่งไม่ปรากฏหลักฐานการเสียชีวิต และการถูกทำร้าย แต่กระทรวงยุติธรรมก็ได้มีคำวินิจฉัยให้จ่ายค่าชดเชยผู้เสียหายในคดีอาญาแก่ครอบครัวนายสมชาย นีละไพจิตร จึงนับเป็นครั้งแรกที่ การพิจารณาค่าชดเชยแก่ผู้ถูกบังคับสูญหายในประเทศไทยได้มีการพิจารณาตามข้อเท็จจริง และเยียวยาครอบครัวผู้สูญหาย

ข้อที่ 20

ถึงแม้ว่ารัฐภาคีได้พยายามอย่างจริงจังในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ รวมทั้งการจัดตั้งคณะกรรมการแห่งชาติเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในเดือนมีนาคม 2548 ซึ่งคณะกรรมการมีความชื่นชมต่อแผนที่จะประกาศใช้กฎหมายด้านการค้ามนุษย์ อย่างไรก็ตามคณะกรรมการมีความกังวลต่อสถานะของประเทศไทยที่เป็นทั้งประเทศต้นทาง ทางผ่าน และประเทศปลายทางของการค้ามนุษย์โดยการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ และการบังคับใช้แรงงาน นอกจากนี้คณะกรรมการยังมีความกังวลต่อปัญหาโสเภณีเด็กที่ยังมีอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะบางกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงมากที่จะถูกขาย ถูกค้า และถูกเอาเปรียบ ซึ่งประกอบด้วยเด็กข้างถนนเด็กกำพร้า บุคคลไร้รัฐ ผู้อพยพ ชนกลุ่มน้อย และ ผู้ลี้ภัย (ข้อ 8 และ 24)

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

รัฐภาคีควรดำเนินการต่อไปและสร้างความเข้มแข็งต่อมาตรการในการ
ดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำผิดด้านการค้ามนุษย์ และให้มีมาตรการคุ้มครอง
ด้านสิทธิมนุษยชนที่เพียงพอต่อผู้ที่มาเป็นพยานและผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์
โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรักษาความปลอดภัยแก่ที่พักของพยานและผู้เสียหายเพื่อให้
มีโอกาสในการให้พยานหลักฐาน รัฐภาคีควรจัดทำร่างกฎหมายการปราบปราม
การค้ามนุษย์ให้เป็นกฎหมายโดยไม่ชักช้า

การชี้แจงตามคำแนะนำของคณะกรรมการต่อเหตุการณ์ต่างๆ ดังกล่าว
ข้างต้น สรุปได้ดังนี้

20.1 การสร้างความเข้มแข็งต่อมาตรการในการดำเนินคดี และลงโทษผู้กระทำ ผิดด้านการค้ามนุษย์

สภาพปัญหาการค้ามนุษย์ในประเทศไทย ประเทศไทยมีความ
เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์โดยเฉพาะการค้าเด็กและหญิงเพื่อนำมาแสวงหา
ประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ ทั้ง 3 สถานะ เช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ คือ

- 1) ประเทศต้นทาง คือประเทศที่มีการส่งเด็กและหญิงไปค้ายังต่างประเทศ เช่น
ญี่ปุ่น หรือ ออสเตรเลีย เป็นต้น
- 2) ประเทศทางผ่าน คือ เป็นประเทศที่ใช้เป็นเส้นทางผ่านของการนำเด็กและ
หญิงไปค้าในประเทศอื่นๆ เช่น มาเลเซีย หรือ ฮองกง เป็นต้น และ
- 3) ประเทศปลายทาง คือ เป็นประเทศที่มีการนำเด็กและหญิงเข้ามาค้า หรือ
แสวงหาผลประโยชน์ หรือมีการล่วงละเมิดสิทธิ ได้แก่ ประเทศเพื่อนบ้านที่มี
ดินแดนติดกับประเทศไทย เช่น ลาว, พม่า, กัมพูชา, เวียดนาม และจีน เป็นต้น

รูปแบบการค้ามนุษย์ที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย ได้แก่ การบังคับค้า
บริการทางเพศ, การบังคับใช้แรงงานด้วยการทารุณหรือถูกเอารัดเอาเปรียบ, การ
บังคับให้เร่ร่อนขอทาน รวมทั้งการลักพาตัวเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในทางผิด
กฎหมาย

20.2 การแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์

ประเทศไทยตระหนักว่าการค้ามนุษย์เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่าง
รุนแรง จึงได้พยายามดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดย

1) คณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

.....
(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”
ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
ฉบับที่ 2
ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

นายกรัฐมนตรีมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2548 โดยมีรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายเป็นประธานกรรมการ และมีผู้แทนจากภาคการเมืองและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ มีอำนาจหน้าที่พิจารณากำหนดนโยบาย แนวทาง และมาตรการ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ทุกรูปแบบ ให้ความช่วยเหลือ ค้ำครอง และฟื้นฟู เยื่อจากการค้ามนุษย์ ประสานความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ องค์การระหว่างประเทศ และองค์การเอกชนทั้งในและต่างประเทศ กำกับดูแลและประสานติดตามการดำเนินงานของส่วนราชการ และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้เป็นเอกภาพ และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยปัจจุบันนายกรัฐมนตรีได้ลงนามในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ชุดใหม่แทนชุดเดิมแล้ว เมื่อวันที่ 8 มกราคม 2550

2) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551

ประเทศไทยได้ออกพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งกำหนดนิยามของคำว่า “แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ” ที่ครอบคลุมการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี, การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก, การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น, การเอาคนลงเป็นทาส, การบังคับให้ขอทาน, การบังคับใช้แรงงาน, การตัดอวัยวะเพื่อการค้า หรือการแสวงหาผลประโยชน์ในรูปแบบอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

3) มาตรการในการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 ได้ให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ไว้ใน หมวด 4 มาตรา 33-41 โดยเป็นการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองทางด้านสิทธิมนุษยชนต่างๆ เช่น เรื่องอาหาร, ที่พัก, การรักษาพยาบาล, การบำบัดฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจ, การให้การศึกษา, การฝึกอบรม, การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย และการส่งกลับไปยังประเทศเดิมหรือภูมิลำเนาของผู้นั้น เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการช่วยเหลือและให้การคุ้มครองไปถึงสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทน รวมทั้งการดูแลคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้เสียหาย

.....
(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

20.3 มาตรการในการดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำความผิดด้านการค้ามนุษย์

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 ได้มีบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ไว้ใน หมวด 6 มาตรา 52-56 สรุปได้ว่า ผู้ใดกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 4 ปี ถึง 10 ปี และปรับตั้งแต่ 80,000 บาท ถึง 200,000 บาท สำหรับนิติบุคคลที่กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ 200,000 บาท ถึง 1,000,000 บาท

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากเป็นจังหวัดชายแดนที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านจึงพบมีการนำหญิงมาค้าประเวณีโดยอยู่ในรูปสถาบันกึ่งต่าง ๆ ทั้งกรณีหญิงต่างด้าวที่ถูกล่อลวงมา ในส่วนของเจ้าหน้าที่ได้มีความพยายามป้องกัน และปราบปราม รวมถึงมีการดำเนินคดีแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งหากพบการกระทำผิดก็จะไม่มีการละเว้นโทษแม้จะเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ

กรณีหญิงสาวสัญชาติลาวสองคนที่ถูกนายจ้างแจ้งข้อกล่าวหาหลักทรัพย์ ที่ร้านค้าโอเคแห่งหนึ่งในจังหวัดนราธิวาส เมื่อปี 2549 (ปรากฏตามคดีหมายเลขดำที่ 783/ 2549 คดีหมายเลขแดงที่ 1929 / 2549 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2549 หน้า 11-12 ว่าเป็นสถานที่ที่จัดไว้เพื่อการค้าประเวณี⁸⁷) ซึ่งปรากฏมีเจ้าหน้าที่ตำรวจ ตำแหน่ง พนักงานสอบสวน (สบ 2) สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนราธิวาส ซึ่งเป็นญาติของเจ้าของกิจการดังกล่าว ได้ถูกตั้งกรรมการสอบสวนว่ามีส่วนรู้เห็นและเกี่ยวข้องกับกรณีดังกล่าว ซึ่งผู้บังคับบัญชาได้สอบสวนและมีความเห็นว่าเป็นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ฐานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมิชอบเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์ที่มิควรได้ กระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง ตามมาตรา 79(1) (5) แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 อาศัยอำนาจตามมาตรา 70 และมาตรา 90 แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 ลงโทษไล่ออกจากราชการ⁸⁸

มีกรณีที่อำเภอสุไหงปาตี เด็กผู้หญิงอายุต่ำกว่า 18 ปี ถูกบิดานำไปฝากให้ทำงานกับนายหน้าจากประเทศเพื่อนบ้าน ต่อมาเด็กหญิงทั้งสองร้องมายังบิดา

⁸⁷ ดูคำพิพากษาศาลจังหวัดนราธิวาส คดีหมายเลขดำที่ 783/2549 คดีหมายเลขแดงที่ 1929/2549 พิพากษาให้ผู้ประกอบการมีความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 มาตรา 11 ประกอบด้วยประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 ๗

⁸⁸ ดูคำสั่งคำสั่งตำรวจภูธรจังหวัดนราธิวาสที่ 851/ 2550 เรื่องไล่ออกจากราชการ ลงนามโดย พลตำรวจตรียุทธ เจริญวานิช ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดนราธิวาส ลงวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2550

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ว่าถูกบังคับให้ทำงานในสถานบันเทิงโดยไม่สมัครใจ ซึ่งนายอำเภอสุโขทัย
ได้รับทราบจึงให้ความช่วยเหลือให้สามารถเดินทางกลับประเทศไทย พร้อมทั้ง
ส่งเสริมให้มีโอกาสศึกษาต่อ และได้ทำงานเพื่อมีอาชีพเลี้ยงตัวได้⁸⁹

20.4 มาตรการคุ้มครองพยาน

สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดระเบียบว่าด้วยกำหนดแนวทาง
ปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2548 ตามพระราชบัญญัติคุ้มครอง
พยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องดำเนินมาตรการต่างๆ
ในการป้องกันและให้ความปลอดภัยแก่พยานในคดีอาญา รวมทั้งการจัดให้พยาน
ไปอยู่ในสถานที่ปลอดภัย และการปกปิดมิให้มีการเปิดเผยถึงการคุ้มครองพยาน
ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ ฯลฯ ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ จะต้องได้รับความยินยอมจาก
พยานหรือบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้จัดทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยการปฏิบัติและ
ประสานงานการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญา ระหว่างกรมคุ้มครองสิทธิและ
เสรีภาพกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีหน้าที่จัด
กำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจไปคุ้มครองพยานตามที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพร้องขอ
โดยใช้มาตรการคุ้มครองทั่วไป หรือมาตรการคุ้มครองพิเศษ ได้แก่ การเปลี่ยนชื่อ
ตัว สกุล และที่อยู่ รวมถึงอาชีพ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้สั่งการให้หน่วยต่างๆ ในสังกัดดำเนินการ
จัดตั้งศูนย์ประสานงานและควบคุมสั่งการในการปราบปรามการกระทำผิดต่างๆ
รวมถึงการอำนวยความสะดวกให้มีการสอบสวนคดีด้านความเป็นธรรม หน่วยงานต่างๆ
เช่น กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 5 ได้จัดตั้งคณะกรรมการศูนย์สืบสวน
สอบสวนปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติที่เกี่ยวกับความผิดฐานค้าประเวณีข้าม
ชาติ การค้าแรงงานข้ามชาติ การค้ายาเสพติดข้ามชาติ การค้าอาวุธข้ามชาติ การ
ก่อการร้ายข้ามชาติ อาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ การฉ้อโกง การนำเข้าและ
ส่งออกสินค้าผิดกฎหมายระหว่างประเทศ และความผิดอื่นๆ ที่มีลักษณะเป็นการ
กระทำข้ามชาติ

กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 4 ยังได้จัดโครงการให้ความรู้แก่ประชาชน
เกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติและการป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์ในเขตพื้นที่ 11

⁸⁹ รายงานการประชุมกลุ่มย่อย คณะที่ปรึกษาผู้เขียนรายงานประเทศด้านคนขายขอบ วันที่ 21 สิงหาคม 2552

ณ สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

จังหวัดในเขตพื้นที่ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจ และแนวทางการป้องกันปัญหาพร้อมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน

ตามระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ พ.ศ. 2552 ข้อ 13 กำหนดให้เจ้าหน้าที่ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นคนต่างด้าวและมีความจำเป็นต้องอยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ หรือเพื่อการรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟู การเรียกร้องสิทธิ แก่ผู้เสียหายนั้น และหากเห็นควรให้ทำงานเป็นการชั่วคราว ให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว

ส่วนในข้อ 14 ของระเบียบและพระราชบัญญัติกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ พ.ศ. 2552 หากเจ้าหน้าที่เห็นว่าผู้เสียหายซึ่งเป็นพยานหรือบุคคลในครอบครัวอาจไม่ได้รับความปลอดภัยให้ประสานไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยาน เพื่อดำเนินการคุ้มครองพยาน

สำหรับการไม่ดำเนินคดีกับผู้เสียหายในเรื่องการเข้าเมืองผิดกฎหมายหรือการปลอมหนังสือเดินทาง พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 41 กำหนดให้ไม่สามารถดำเนินคดีได้⁹⁰

กรณีที่ผู้เสียหาย หรือพยาน เป็นผู้ซึ่งถูกละเมิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจ พบยังไม่มีความเห็นใดที่เป็นอิสระและเป็นกลางในการดูแล และให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหาย และพยานเหล่านี้ในการให้ความมั่นใจในความปลอดภัยที่จะให้การเป็นพยานในชั้นศาลจนถึงที่สุดได้ พบพยานหลายคนมีความหวาดกลัวที่จะอยู่ในความคุ้มครองของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เป็นหน่วยงานที่ถือเป็น

⁹⁰ มาตรา 41 เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีกับผู้เสียหายในความผิดฐานเข้ามา ออกไป หรืออยู่ในราชอาณาจักร โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน ฐานปลอมหรือใช้หนังสือเดินทางปลอม ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เฉพาะที่เกี่ยวกับการติดต่อ ชักชวน แนะนำตัว ดัดตาม หรือรับเร้า บุคคลเพื่อค้าประเวณี และการเข้าไปมีส่วนร่วมในสถานการณืค้าประเวณีเพื่อค้าประเวณี หรือความผิดฐานเป็นคนต่างด้าวทำงาน โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว

คู่กรณี เช่น กรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจมีส่วนได้เสียหรือมีผลประโยชน์กับผู้กระทำ การค้ามนุษย์ หรือกรณีการถูกเจ้าหน้าที่ทรามาน ทารุณกรรม เป็นต้น

กรมสอบสวนคดีพิเศษ มีหน่วยงานให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดีพิเศษ ตามระเบียบว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดีพิเศษเช่นกัน

ปัจจุบันคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช) ได้เสนอ พระราชบัญญัติการให้ความคุ้มครองแก่พยานกรณีที่มีการร้องเรียน เจ้าหน้าที่รัฐในการกระทำผิดต่างๆโดยความหมายของพยานที่ปปช.เสนอกว้างกว่า การคุ้มครองพยานปี 2546 ของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน คือ พยานตามความหมายของปปช.นั้นจะหมายความถึงผู้ที่ให้เบาะแสด้วยเกี่ยวกับ ผู้กระทำผิดด้วยซึ่งเป็นการป้องกันเชิงเฝ้าระวัง และเป็นกลไกสำคัญในการนำตัว ผู้กระทำผิดมาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ขณะที่เขียนรายงานนี้ พรบ ฉบับนี้อยู่ ระหว่างการพิจารณาของสมาชิกวุฒิสภา ⁹¹

ข้อที่ 22

การดำเนินมาตรการโดยรัฐภาคี ส่วนมากโดยผ่านระเบียบการจดทะเบียน ส่วนกลาง ปี 2535และปี 2539 ในการดำเนินการกับปัญหาการไร้รัฐของชนกลุ่มน้อย รวมทั้งชนบนพื้นที่สูง คณะกรรมการยังคงมีความกังวลว่าบุคคลภายใต้อาณาเขตประเทศไทยยังเป็นบุคคลไร้รัฐอีกจำนวนมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อการใช้สิทธิภายใต้กติกาฯ อย่างเต็มที่ รวมทั้งสิทธิในการทำงานและการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน สิทธิทางสุขภาพ และทางการศึกษา คณะกรรมการมีความกังวลว่าความเป็นผู้ไร้รัฐจะสร้างความเสี่ยงในการถูกกระทำการทารุณและถูกแสวงหาประโยชน์ และยังมี ความกังวลต่อการจดทะเบียน เกิดที่ยังมีจำนวนน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่เด็กบนพื้นที่สูง(ข้อ 2 และ 24)

รัฐภาคีควรดำเนินการตามมาตรการให้สัญชาติแก่ผู้ไร้รัฐที่เกิดและอยู่ ภายใต้อาณาเขตไทยต่อไป รัฐภาคีควรทบทวนนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียน เกิดแก่เด็กชนกลุ่มน้อยต่างๆ รวมทั้ง ผู้อยู่บนพื้นที่สูงและเด็กลี้ภัย รวมทั้งการ สร้างความมั่นใจว่าเด็กทั้งหลายที่เกิดในรัฐภาคีจะต้องได้รับการจดทะเบียนเกิด

⁹¹ รายงานสรุปผลการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นกลุ่มย่อย ครั้งที่ 2: “สิทธิเสรีภาพตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง” เพื่อใช้ในการจัดทำร่างรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 วันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2552 ณ ห้องวิมานทิพย์ 2 โรงแรมรอยัล ปริ๊นเซส หลานหลวง

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

การชี้แจงตามคำแนะนำของคณะกรรมการต่อเหตุการณ์ต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น
สรุปได้ดังนี้

22.1 สภาพปัญหา

ในปัจจุบัน มีชนบนพื้นที่สูง และพื้นที่อื่น ของประเทศไทยอยู่อย่างน้อย 4 ประเภท
กล่าวคือ

- 1) คนเชื้อสายไทย
- 2) คนเชื้อสายของรัฐต่างประเทศ และ
- 3) คนที่ไม่มีเชื้อสายไทย แต่ไม่มีเชื้อสายของรัฐต่างประเทศ เป็นชาติพันธุ์ที่เป็น
ชนกลุ่มน้อยในประเทศต่างๆ อาทิ กะเหรี่ยง ลีซู ม้ง มอแกน ซึ่งมักเป็นมนุษย์
ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล กล่าวคือ พื้นที่สูง หรือ ท้องทะเล
- 4) คนไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

บุคคลบนพื้นที่สูงประสบความไร้รัฐ ไร้สัญชาติ ด้วยหลายสาเหตุ กล่าวคือ

- 1) คนสัญชาติไทยโดยการเกิดที่ไม่ได้รับการบันทึกในทะเบียนราษฎรของประเทศไทย
อย่างครบถ้วนและถูกต้อง
- 2) คนต่างด้าวที่มีความกลมกลืนกับสังคมไทย แต่ยังไม่ไร้รัฐหรือไร้สัญชาติ
- 3) คนต่างด้าวที่ยังไม่มีความกลมกลืนกับสังคมไทย แต่ก็ยังไม่ไร้รัฐหรือไร้สัญชาติ
- 4) ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีกรณีที่ราษฎรนิยมคลอดบุตรเองที่
บ้าน ทำให้ไม่ได้รับการบันทึกการเกิด หรือกรณีชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม
เช่น ชาวซาไก ที่อาศัยอยู่ที่อำเภอมาหัง จังหวัดสตูล และในจังหวัด
พัทลุง มีธรรมชาติของการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยบ่อย ทางฝ่ายปกครองมี
ความพยายามที่จะอนุรักษ์คนท้องถิ่นดั้งเดิมเหล่านี้ไว้ แต่ยังไม่ได้มีการ
สำรวจหรือจัดทำทะเบียนราษฎร หรือ ให้สัญชาติแก่คนกลุ่มนี้แต่อย่าง
ใด

22.2 มาตรการให้สัญชาติแก่ผู้ไร้รัฐที่เกิดและอาศัยอยู่ภายในประเทศไทย

22.2.1 ยุทธศาสตร์การกำหนดสถานะและสิทธิของบุคคล

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2548 เห็นชอบ
ยุทธศาสตร์การกำหนดสถานะและสิทธิของบุคคล ตามที่สภาความมั่นคงแห่งชาติ
เสนอ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการเร่งรัดการกำหนดสถานะให้แก่กลุ่มคนที่มีปัญหา
สถานะและสิทธิให้เกิดความชัดเจน การกำหนดขอบเขตการคุ้มครองสิทธิ

.....
(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

อย่างเหมาะสม โดยให้การคุ้มครองดูแลด้านสิทธิมนุษยชนต่อกลุ่มคนที่ไม่
มีสถานะใดๆ รวมถึงการป้องกันการอพยพเข้ามาใหม่โดยการกำหนดมาตรการการ
ดำเนินการเชิงสร้างสรรค์ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อด้านสิทธิมนุษยชน ภาพลักษณ์ของ
ประเทศ และสอดคล้องกับสถานการณ์ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านใน
ปัจจุบัน โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1) ยุทธศาสตร์การกำหนดสถานะ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) กรณีบุคคลที่มาจากภายนอกประเทศ

- ดำเนินการแปลงสัญชาติเป็นไทยให้แก่บุคคลที่มีเชื้อสายไทย
ที่มีชื่ออยู่ในระบบทะเบียน และไม่สามารถเดินทางกลับ
ประเทศต้นทางได้ โดยบุคคลนั้นต้องมีความประพฤติดี และ/
หรือประกอบอาชีพสุจริต
- บุตรของคนต่างด้าว ตามข้อ 1 ที่ได้รับแปลงสัญชาติเป็นไทย
ให้ได้รับสัญชาติไทย หากพิสูจน์ได้ว่า เป็นผู้สืบสายโลหิตของ
บุคคลดังกล่าว
- ให้สถานะเป็นบุคคลต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย
แก่บุคคลที่มีชื่ออยู่ในประเทศไทยติดต่อกันอย่างน้อย 10 ปี
ขึ้นไป และไม่สามารถเดินทางกลับประเทศต้นทาง หรือไม่มี
จุดเกาะเกี่ยวใดๆ กับประเทศต้นทาง ทั้งนี้ บุคคลดังกล่าว
ต้องมีความประพฤติดี และ/หรือประกอบอาชีพสุจริต
- บุตรของคนต่างด้าวตามข้อ 3 ที่เกิดในราชอาณาจักรไทย
โดยมีหลักเกณฑ์ คือ มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย หรือ
อาศัยอยู่ในเขตควบคุมหรือมีชื่ออยู่ในระบบทะเบียนของทาง
ราชการ รวมทั้งมีทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวที่ทาง
ราชการกำหนด
- กรณีกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ไม่ถึง 10 ปี และ
ปัจจุบัน ไม่สามารถเดินทางกลับประเทศต้นทางได้ เนื่องจาก
เหตุผลด้านความปลอดภัย หรือเหตุผลด้านมนุษยธรรมอื่นๆ
ให้สามารถอาศัยอยู่ในประเทศไทยชั่วคราว โดยบุคคล
ดังกล่าว ต้องไม่มีพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อความมั่นคง ทั้งนี้
การผ่อนผันดังกล่าว มีเป้าหมายเพื่อจะประสานกับประเทศ
ต้นทาง ในการพิสูจน์สถานะและรับกลับต่อไป

(2) กรณีบุคคลที่ไม่ทราบแหล่งที่มา

.....
(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”
ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
ฉบับที่ 2
ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- ให้บุคคลที่ขาดบุพการีหรือบุพการีทอดทิ้งตั้งแต่วัยเยาว์ ได้รับสัญชาติไทยเมื่อมีชื่ออยู่ในระบบทะเบียนของทางราชการ และอาศัยอยู่ในประเทศไทยติดต่อกันอย่างน้อย 10 ปีขึ้นไป ทั้งนี้บุคคลดังกล่าวต้องมีความประพฤติดี และ/หรือ ประกอบอาชีพสุจริต
- สำหรับบุคคลที่ขาดบุพการีหรือบุพการีทอดทิ้ง ที่ได้รับสถานะเป็นบุตรบุญธรรมตามคำสั่งของศาล ให้ได้รับสัญชาติไทย

(3) กรณีบุคคลที่มีคุณสมบัติพิเศษแก่ประเทศ

- ให้สัญชาติไทย แก่บุคคลที่มีชื่ออยู่ในระบบทะเบียนของทางราชการ และอาศัยอยู่ในประเทศไทยอย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป โดยมีความประพฤติดี และ/หรือประกอบอาชีพสุจริต รวมทั้งได้ศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาและมีผลงานความรู้ ความเชี่ยวชาญที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ หรือเป็นบุคคลที่มีผลงาน/ความรู้ ความเชี่ยวชาญที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ

(4) การกำหนดสถานะ

- ให้ใช้แนวทางการให้สถานะก่อน และดำเนินการถอนสถานะในภายหลัง หากมีพฤติกรรมเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ ตามกฎหมายปกครอง
- กระจายอำนาจในการอนุมัติสถานะลงไปสู่ในระดับที่เหมาะสม เพื่อรองรับในการดำเนินการต่อกลุ่มเป้าหมายที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก
- เปิดโอกาสให้ภาควิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการพิจารณาคำร้องขอสถานะอย่างเป็นระบบ ในรูปของคณะกรรมการที่มีผู้เกี่ยวข้องร่วมเป็นกรรมการ
- สร้างความเข้าใจต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสังคม เกี่ยวกับนโยบายและมาตรการดำเนินการต่อกลุ่มคนที่ไม่สถานะ เพื่อให้สามารถอาศัยอยู่ในสังคมไทยส่วนใหญ่ได้อย่างสมานฉันท์

2) ยุทธศาสตร์การให้สิทธิขั้นพื้นฐาน

.....
(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”
ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
ฉบับที่ 2
ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- (1) กรณีมีชื่ออยู่ในทะเบียนของทางราชการ แต่ยังไม่มีส่วนที่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือคำร้องขอสถานะอยู่ระหว่างการพิจารณา หรือภาครัฐอยู่ระหว่างการพิจารณากำหนดนโยบาย ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยดำเนินการให้คนเหล่านี้ ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานที่จำเป็น ในส่วนของการรับบริการด้านสาธารณสุข และการเข้ารับการศึกษาดังกล่าวโดยไม่มีข้อจำกัดใดๆ สำหรับสิทธิในเรื่องอื่นๆ การทำงาน การเดินทาง ให้ดำเนินการเท่าที่จำเป็น และไม่กระทบต่อสถานภาพในการดำรงชีวิต
  - (2) กรณีไม่มีชื่ออยู่ในระบบทะเบียน ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการสำรวจ จัดทำทะเบียนประวัติควบคุมโดยในเบื้องต้นสมควรให้สิทธิขั้นพื้นฐานเท่าที่จำเป็น ตามหลักมนุษยธรรม อย่างไรก็ตาม ในภายหลัง เมื่อคนกลุ่มนี้ได้รับการสำรวจและจัดทำทะเบียนแล้ว และตรวจพบว่า มีภูมิลำเนาที่ชัดเจนในประเทศต้นทาง ให้ดำเนินการส่งกลับ แต่ในกรณีไม่สามารถส่งกลับได้ หรืออยู่ระหว่างกระบวนการกำหนดสถานะ หรืออยู่ระหว่างการประสานประเทศต้นทาง เพื่อตรวจสอบสถานะและภูมิลำเนา ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องพิจารณาให้สิทธิขั้นพื้นฐานเช่นเดียวกันกับกรณีที่ 1
- 3) ยุทธศาสตร์การดำเนินการเชิงรุกและเชิงสร้างสรรค์เพื่อป้องกันการอพยพเข้ามาใหม่
- (1) ให้ประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ในการกำหนดกลไกการพัฒนา ความสัมพันธ์ร่วมกันในด้านต่างๆ ทั้งสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในภูมิภาค
  - (2) เพิ่มความเข้มข้นในการปฏิบัติและการควบคุมทางทะเบียน โดยเฉพาะการแจ้งเกิดและการย้ายถิ่นที่อยู่เพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์ตัวตน และกำหนดสถานะในอนาคต
- 4) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ

22.2.2 โครงการรองรับยุทธศาสตร์ฯ

.....
(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
"สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้"
ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
ฉบับที่ 2
ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

กระทรวงมหาดไทย โดยกรมการปกครอง ได้ดำเนินการตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล โดยมีโครงการรองรับการดำเนินการ ดังนี้

- 1) โครงการเร่งรัดการให้สถานะตามกฎหมายกับบุคคลที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยติดต่อกันเป็นเวลานานตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล เพื่อเร่งรัดกำหนดสถานะให้กับผู้ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยติดต่อกันไม่ต่ำกว่า 10 ปี นับจากที่มติคณะรัฐมนตรีเห็นชอบยุทธศาสตร์ฯ และไม่สามารถเดินทางกลับประเทศต้นทางได้
- 2) โครงการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติและเอกสารแสดงตนสำหรับบุคคลที่ไม่มีชื่ออยู่ในระบบทะเบียนราษฎร ซึ่งการสำรวจจะครอบคลุมบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร แต่ไม่มีรายการในทะเบียนบ้าน (ทร.13 และ ทร.14) เพื่อให้ทราบที่มาและสถานะการดำรงอยู่ของบุคคลต่างด้าวเพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์บุคคลอันจะนำไปสู่การพิจารณากำหนดสถานะที่เหมาะสมต่อไป ซึ่งกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการ ได้แก่
  - กลุ่มบุคคลที่เรียนอยู่ในสถานศึกษา
  - กลุ่มคนไร้รากเหง้า
  - กลุ่มบุคคลที่ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศไทย
  - กลุ่มแรงงานต่างด้าว และ
  - กลุ่มคนต่างด้าวอื่นๆ

ซึ่งที่ผ่านมามีกลุ่มบุคคลที่ได้รับการสำรวจไปแล้ว ดังต่อไปนี้

- กลุ่มบุคคลที่เรียนอยู่ในสถานศึกษา
- กลุ่มคนดั้งเดิมแต่ตกสำรวจและกลุ่มบุคคลที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ที่ได้จัดทำทะเบียนประวัติชนกลุ่มน้อย
- กลุ่มคนไร้รากเหง้า
- กลุ่มบุคคลที่ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศไทย

22.2.3 มาตรการทางกฎหมายที่นำมาใช้แก้ปัญหาความไร้รัฐนี้ได้แก่

.....
(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
"สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้"
ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
ฉบับที่ 2
ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- 1) พ.ร.บ.สัญชาติ พ.ศ.2508 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 เกี่ยวกับการให้สัญชาติตาม มาตรา 7, มาตรา 7 ทวิ วรรค 3, มาตรา 12/1 และ มาตรา 23
- 2) พ.ร.บ.การทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 เกี่ยวกับการจดทะเบียนคนเกิด และการออกสูติบัตรให้กับเด็กทุกคน รวมทั้ง การจัดทำทะเบียนราษฎรและทะเบียนประวัติกับคนที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักร เป็นต้น

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เนื่องจากประชาชนนิยมการคลอดบุตรที่บ้าน และเนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบจึงมักไม่ไปคลอดบุตรที่โรงพยาบาลจึงมิได้มีการแจ้งเกิดตามกฎหมาย รัฐบาลจึงมีโครงการเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา 5 พฤษภาคม 2550⁹² ซึ่งได้สำรวจสถานะบุคคลที่อาศัยอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการให้สถานภาพทางกฎหมายแก่คนไทยที่ไม่มีชื่อในทะเบียนราษฎร เพื่อให้บุคคลดังกล่าวได้รับสิทธิ สวัสดิการ และความคุ้มครองจากภาครัฐตามกฎหมายอย่างเป็นธรรมในฐานะพลเมืองของประเทศเช่นเดียวกับคนไทยทั่วไป โดยโครงการดังกล่าวมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนที่ไม่มีชื่อและรายการบุคคลในทะเบียนบ้านอันเนื่องมาจากสาเหตุต่างๆ เช่น

- บิดา มารดา ไม่ได้แจ้งการเกิด
- เคยแจ้งเกิดแล้วแต่หลักฐานสูญหายทำให้ไม่สามารถขอเพิ่มชื่อในทะเบียนราษฎรได้
- ถูกทอดทิ้งให้อยู่ในอุปการะของบุคคลอื่นและไม่มีหลักฐานการขอเพิ่มชื่อ
- เคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านแต่สูญหายไปโดยไม่ทราบสาเหตุ
- เคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านแต่ถูกจำหน่ายรายการไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม

---

⁹² โครงการเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา 5 พฤษภาคม 2550 โครงการดังกล่าวเน้นกิจกรรมการแจ้งเกิดเกินกำหนด การเพิ่มชื่อบุคคลในทะเบียนบ้าน และการแก้ไขปัญหาให้แก่บุคคลที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านกลาง ดู หนังสือที่ นร 0317/ 1845 จากที่ทำการอำเภอสุโขทัย ถึงคณะที่ปรึกษาผู้เขียนรายงานประเทศ

ในบางอำเภอของจังหวัดสตูล ยะลา และพัทลุง ซึ่งยังมีชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมอาศัยอยู่ คือชนเผ่า ชาวไก ซึ่งอาศัยอยู่ในท้องที่ อำเภอมานัง จังหวัดสตูล มีภาษาและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง และมีธรรมชาติที่ชอบเร่ร่อน ย้ายที่อยู่อาศัยบ่อย แต่ยังคงอยู่ในพื้นที่ของอำเภอมานัง ซึ่งพบว่าชนเผ่านี้มีเหลืออยู่ไม่มากนัก ทางอำเภอมานังให้ความช่วยเหลือดูแลอยู่ ทั้งการอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น และการดำเนินชีวิตอื่นๆ แต่เนื่องจากมีธรรมชาติของการเร่ร่อน ย้ายถิ่น จึงมิได้มีการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง อีกทั้งการดำเนินชีวิตที่เป็นอิสระ ไม่ผูกพันกับรัฐ จึงพบว่าชนเผ่านี้มีได้มีการแจ้งเกิดบันทึกการเกิด หรือจดทะเบียนการเกิดแต่อย่างใด จึงไม่ปรากฏสถานะบุคคลแก่ชนเผ่าดังกล่าวทั้งที่ได้อาศัยอยู่ในประเทศไทยมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน

22.2.4 แผนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์จัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล

ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลได้กำหนดกรอบแผนการดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 2 ปี นับแต่คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบยุทธศาสตร์ (18 มกราคม 2550) แต่เนื่องจากการดำเนินการไม่แล้วเสร็จตามแผน สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติได้ขอขยายกรอบแผนการดำเนินการออกไปอีก 2 ปี (ถึง 17 มกราคม 2552) ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้รับทราบเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2550

22.2.5 สิทธิทางสุขภาพ

- 1) แม้ว่าปัจจุบันชนกลุ่มน้อยหรือชนบนพื้นที่สูงที่เป็นคนไร้รัฐไร้สัญชาติยังไม่สามารถได้รับหลักประกันสุขภาพใดๆ ดังเช่น คนสัญชาติไทยหรือแรงงานต่างด้าวที่ขึ้นทะเบียน แต่ก็มี ความพยายามในการพัฒนาหลักประกันสุขภาพให้แก่บุคคลกลุ่มที่ได้กล่าวมาข้างต้น ซึ่ง ณ ตอนนี้กำลังอยู่ในช่วงศึกษาวิจัย โดยการสนับสนุนของ สำนักงานวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักประกันสุขภาพไทย (เพื่อสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข), กระทรวงสาธารณสุข ภายใต้ “ชุดโครงการวิจัยเพื่อสิทธิในสุขภาพของคนไร้รัฐในประเทศไทย”

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- 2) อย่างไรก็ดี แม้ว่าคนเหล่านี้จะยังไม่มีหลักประกันสุขภาพ แต่ก็สามารถเข้าถึงการรักษาพยาบาลได้ดังเช่นคนทั่วไป โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ หากจะมีก็เป็นเพียงส่วนน้อย ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดจากทัศนคติส่วนตัวของเจ้าหน้าที่บางกลุ่มคนเท่านั้น

22.2.6 สิทธิทางการศึกษา

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.2548 นั้นเป็นการปรับปรุงระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐาน ในการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนใน สถานศึกษา ให้สอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสแก่บุคคลให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยไม่เลือกปฏิบัติด้วยเหตุใดๆ และเป็นการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยรวม 4 ข้อ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอ ดังนี้

- 1) ขยายโอกาสทางการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งเดิมเคยจำกัดไว้ให้บางกลุ่ม บางระดับการศึกษาเป็นเปิดกว้างให้ทุกคนที่อาศัยในประเทศสามารถเข้าเรียนได้โดยไม่จำกัดระดับ ประเภท หรือพื้นที่การศึกษาทั้งการรับเข้าเรียน ลงทะเบียนนักเรียน นักศึกษา และการออกหลักฐานการศึกษาเมื่อสำเร็จการศึกษาแต่ละระดับตามร่างระเบียบฯ และแนวปฏิบัติ
- 2) จัดสรรงบประมาณอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายหัว ให้แก่สถานศึกษาที่จัดการศึกษาแก่กลุ่มบุคคลที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในอัตราเดียวกับค่าใช้จ่ายรายหัวที่จัดสรรให้แก่เด็กไทย โดยจะต้องใช้งบประมาณเพิ่มเติมเพื่ออุดหนุนจัดการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษาที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ในความดูแลของสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน 1,269 คน เป็นเงิน (6.5 ล้านบาท)
- 3) ให้กระทรวงมหาดไทยจัดทำฐานข้อมูล (เลขประจำตัว 13 หลัก) เกี่ยวกับบุคคลที่ไม่มีหลักฐานหรือไม่มีสัญชาติไทย เพื่อประโยชน์ต่อการจำแนกสถานะและการอนุญาตและอำนวยความสะดวก

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

สะดวกให้เด็กและเยาวชนที่มีข้อกำหนดเฉพาะระเบียบปฏิบัติหรือมีกฎหมายควบคุมเฉพาะให้จำกัดพื้นที่อยู่อาศัยสามารถเดินทางไปศึกษาได้เป็นระยะเวลาตามหลักสูตรระดับนั้นๆ โดยไม่ต้องขออนุญาตเป็นครั้งคราว ยกเว้นผู้หนีภัยจากการสู้รบและบุคคลในความห่วงใย (POC)

- 4) ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมแก่เด็กและเยาวชนที่หนีภัยจากการสู้รบ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์

22.3 การจดทะเบียนการเกิด แก่เด็กชนกลุ่มน้อย ผู้อยู่บนพื้นที่สูง และเด็กลี้ภัย

เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2551 ที่ผ่านมามีการประกาศใช้ พ.ร.บ. การทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 ซึ่งใน พ.ร.บ.ฉบับนี้มีบทบัญญัติที่ว่าด้วยเรื่องจดทะเบียนคนเกิด และการออกสูติบัตรให้กับเด็กทุกคน ที่เกิดในราชอาณาจักรไทย ถือว่าเป็นมาตรการทางกฎหมายที่มีความก้าวหน้าเป็นอย่างมากจาก พ.ร.บ. ฉบับเดิม ที่จะช่วยขจัดความไร้รัฐให้แก่บุคคลที่เกิดในประเทศไทย

ในสถานการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การจดทะเบียนการเกิดของบุคคล อันดับแรกคือ วัฒนธรรมในการคลอดบุตรที่บ้าน โดยหมอดำแย อันดับที่สอง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงไม่กล้าที่จะออกจากพื้นที่เพื่อเดินทางมาคลอดบุตรที่โรงพยาบาลเนื่องจากกลัวความไม่ปลอดภัย

ปัจจุบันทางราชการได้ทำการสำรวจและให้สถานะภาพทางกฎหมายแก่คนไทยกลุ่มดังกล่าว ตาม โครงการเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนพรรษา 80 พรรษา 5 พฤษภาคม 2550 โครงการดังกล่าว เน้นกิจกรรมการแจ้งเกิดเกินกำหนด การเพิ่มชื่อบุคคลในทะเบียนบ้าน และการแก้ไขปัญหาให้แก่บุคคลที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านกลาง⁹³ และเพื่อเป็นการปฏิบัติการในเชิงรุก เกี่ยวกับการจดทะเบียนการเกิดแก่บุคคลในสถานการณ์พิเศษเช่น จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะ ทางกระทรวงสาธารณสุขได้มีการฝึกอบรมหมอดำแยพื้นบ้านให้ได้มาตรฐาน และบรรดาหมอดำแยที่ผ่านการฝึกอบรมเหล่านี้จะสามารถรับรองการเกิดได้ อีกทั้งยังสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาโรงพยาบาลเพื่อลงพื้นที่รับบุคคลที่ตั้งครรภ์มาคลอดที่โรงพยาบาลอีกด้วย

⁹³ ดูเพิ่มเติมในข้อห่วงใยข้อที่ 22.2.3

และเพื่อให้ได้มาซึ่งสถิติบัตรตามกฎหมายไทย กระทรวงสาธารณสุขยังร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทย ในการจัดตั้ง “สำนักทะเบียนส่วนแยก” ประจำโรงพยาบาล ในกรณีหากมีคนเกิดหรือเสียชีวิต ข้อมูลจากโรงพยาบาลก็จะเชื่อมโยงไปสู่ระบบของการทะเบียนราษฎรได้ในทันที นอกจากนี้ กระทรวงสาธารณสุขยังมีความร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทยในการเชื่อมระบบคอมพิวเตอร์ระหว่างกัน โดยเริ่มนำร่องที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และจะขยายไปยังจังหวัดอื่นๆต่อไป⁹⁴

ข้อที่ 24

คณะกรรมการของแสดงความกังวลต่อการเลือกปฏิบัติที่เป็นระบบของรัฐภาคีต่อชุมชนของชนกลุ่มน้อย รวมทั้งผู้ที่อยู่บนพื้นที่สูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นพลเมืองสิทธิในที่ดินเสรีภาพในการเคลื่อนย้าย และการให้ความคุ้มครองต่อวิถีชีวิต คณะกรรมการมีความกังวลต่อการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายต่อชนผู้อยู่บนพื้นที่สูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบังคับย้ายถิ่นฐาน ตามแผนแม่บทด้านการพัฒนาชุมชนสิ่งแวดล้อม การควบคุมการปลูกพืชเสพติด บนพื้นที่สูง พ.ศ. 2535 ซึ่งมีผลกระทบร้ายแรงต่อการทำมาหากินและวิถีชีวิต รวมทั้งรายงานการวิสามัญฆาตกรรม การกระทำอนาจาร และการยึดทรัพย์สินตามการรณรงค์ ใน “สงครามยาเสพติด” อีกทั้งคณะกรรมการมีความกังวลต่อการสร้างท่อแก๊สไทยมาเลย์ และโครงการพัฒนาอื่นๆ ที่ได้ดำเนินการไปโดยมีการปรึกษากับชุมชนที่ได้รับผลกระทบน้อยมาก นอกจากนี้ คณะกรรมการยังมีความกังวลต่อการใช้กำลังปราบปรามโดยเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ต่อการเดินขบวนอย่างสงบซึ่งไม่สอดคล้องกับข้อ 7, 19, 21 และ 27 ของกติกาฯ (ข้อ 2, 7, 19, 21 และ 27)

รัฐภาคีควรให้การรับประกันให้ชนกลุ่มน้อยได้รับสิทธิที่ระบุอยู่ในกติกาฯ อย่างเต็มที่โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ โดยการปรึกษาหารือกับชุมชนในพื้นที่ต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐภาคีควรเคารพสิทธิของบุคคลที่เป็นชนกลุ่มน้อยให้สามารถดำรงวัฒนธรรม อาชีพ และปฏิบัติศาสนกิจของตน รวมทั้งการใช้ภาษาของตนในชุมชนและกับสมาชิกอื่นในกลุ่มชนของตน

24.1 จังหวัดชายแดนภาคใต้

⁹⁴ รายงานการประชุมกลุ่มย่อย คณะที่ปรึกษาผู้เขียนรายงานประเทศด้านคนชายขอบ วันที่ 21 สิงหาคม 2552 ณ สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยเป็นพื้นที่ซึ่งแตกต่างไปจากพื้นที่อื่นของประเทศไทย ทั้งบริบททางประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ ศาสนา ประเพณี ภาษาและวัฒนธรรม ชาวมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งถือเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย แต่เป็นคนส่วนใหญ่ของพื้นที่ ในการปฏิบัติพบว่าบางครั้งการไม่เคารพในสิทธิมนุษยชน อัตลักษณ์ และการยอมรับในศักดิ์ศรีของความ เป็นมนุษย์ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา โดยเฉพาะปัญหาความรุนแรงเชิงโครงสร้าง คณะกรรมการวิสามัญ ของวุฒิสภาได้เคยสรุปปัญหาความรุนแรงใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ว่า สถานการณ์รุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิด จากสาเหตุต่างๆหลายประการเช่น ปัญหาความยากจนและความไม่เป็นธรรม ไม่ใช่เพราะกลุ่มคนร้ายหรือขบวนการเท่านั้น แต่ที่รุนแรงและแก้ไขยากเพราะ เงื่อนไขทางสังคมจิตวิทยา อันเป็นผลมาจากความแตกต่างทางด้านศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ที่ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจ หรือความเข้าใจผิด หวาดระแวง และ ความรู้สึกในทางลบต่ออาจารย์ที่สะสมมาเป็นเวลานาน ทำให้ประชาชนในพื้นที่มี ความเปราะบางจนทำให้บางฝ่ายสามารถเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ได้⁹⁵

คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส) ได้เคยมีข้อเสนอ ให้จังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถใช้ภาษามลายูเป็นภาษาทำงาน (Working Language) ได้อีกภาษาหนึ่ง เนื่องจากเป็นภาษาแม่ (Mother Tongue Language) ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นภาษาที่คนท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจ เพราะบ่งบอกถึงตัวตน อัตลักษณ์ และความเป็นมาของผู้คนที่อาศัยอยู่ในผืน แผ่นดินนี้เป็นระยะเวลายาวนาน

ในส่วนเสรีภาพในการนับถือศาสนานั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทยได้ให้ความคุ้มครองในเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนาของบุคคล อีกทั้ง คุ้มครองในเรื่องของการประกอบศาสนกิจตามความเชื่อของบุคคล แต่ในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ซึ่งมีการบังคับใช้กฎหมายพิเศษโดยเฉพาะกฎอัยการศึก ซึ่งอาจ ส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล เช่นการห้ามออกนอกเคสสถานในยามค่ำ ค่ำคืน ซึ่งทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูในท้องถิ่นไม่สามารถออกไปประกอบศาสนกิจ ที่ มัสยิดในเวลาค่ำคืนได้ เป็นต้น

ในเรื่องการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ และที่ดินนั้น พบว่าที่ผ่านมา ประชาชนยังไม่สามารถเข้าถึงการใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง การ

⁹⁵ คณะกรรมการวิสามัญวุฒิสภา, รายงานพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญศึกษาปัญหา ๕ จังหวัดชายแดน ภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา และสตูล(กรุงเทพฯ : กองกรรมการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ๒๕๔๒) หน้า ๑-๕

ดำเนินการใด ๆ ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น ประชาชนยังมีส่วนร่วมน้อย เช่นการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (Public Hearing) ยังไม่เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการ กำหนดนโยบาย ทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่อง เช่นกรณี ประมง พื้นบ้านลุ่มน้ำปัตตานี กรณีอุทยานแห่งชาติ บูโด- สุโขทัย โค้งป่าดี โครงการก่อสร้าง เขื่อนสายบุรี หรือกรณีการก่อสร้างท่อก๊าซที่อำเภอ จะนะ จังหวัดสงขลา เป็นต้น

24.1.1 การแก้ไขปัญหาที่ดินอุทยานแห่งชาติ กรณีป่าชุมชนเทือกเขาบูโด

อุทยานแห่งชาติได้ออกเอกสารสิทธิทับที่ดินของประชาชน ที่ผ่านมามีความพยายามในการแก้ไขปัญหา เรื่องของ “การประกาศเขตอุทยานบูโด-สุโขทัย” ทับซ้อนที่ดินทำกินของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัด 8 อำเภอ 23 ตำบล ซึ่งประชาชนในบริเวณดังกล่าวได้อาศัยอยู่มาเป็นเวลานานนั้น ถือได้ว่าเป็นตัวอย่างที่ดีของความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่ายในการแก้ไขปัญหา

ภายหลังเกิดเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และมีการจัดตั้ง คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์ (กอส.) ขึ้น ได้มีการนำประเด็นความเดือดร้อนของชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการประกาศเขตอุทยานบูโด-สุโขทัยเข้าไปหารือ โดยมีข้อสรุปคือ

- (1) อนุญาตให้ชาวบ้านสามารถโค่นต้นยางพาราที่หมดอายุในที่ดินทำกินของตัวเองในเขตอุทยานได้
- (2) ให้สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) ช่วยดเหลือเกษตรกรในการปลูกยางทดแทน

นายสายัณห์ ชนะชัยวงศ์ นายอำเภอบาเจาะ ให้ความเห็นว่ากรณีที่ดินอุทยานฯ ประกาศทับที่ดินนั้น หลังจากได้สำรวจจุดชัดเจนก็สามารถเสนอออกเป็นพระราชกฤษฎีกาเพิกถอนพื้นที่ออกมาได้ ซึ่งถือว่าเป็นครั้งแรกของประเทศไทยที่มีการแก้ไขปัญหาโดยเอาที่ดินของชาวบ้านคืนจากอุทยานฯจนในที่สุด พื้นที่บาเจาะได้กลายเป็นโครงการนำร่องในการแก้ไขปัญหาอุทยานบูโด-สุโขทัย ทับที่ดินทำกินและสร้างผลกระทบให้ชาวบ้าน⁹⁶

24.1.2 ปัญหาประมงพื้นบ้านปัตตานี

⁹⁶ ลัดเจ็อนไซ 'บูโด' คินกรรมสิทธิ์ที่ดินให้ชุมชน สกย/รายงานพิเศษ | 2551-04-19 08:56:23

<http://www.deepsouthwatch.org/index.php?l=content&id=237>

ส่วนหนึ่งของเนื้อหาในวารสาร deepsouth Bookazine ฉบับที่ 3 'สงครามความรู้สึก ปมลึกไฟใต้' ตีพิมพ์ออกเผยแพร่พฤษภาคม 2551

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

พบว่าชาวบ้านยังคงมีปัญหาด้านเรื่องถึงการรุกรานฐานทรัพยากรทะเลในพื้นที่จากเรืออวนขนาดใหญ่ และจากการสร้างสถานการณ์ของผู้ก่อความไม่สงบ ชมรมประมงพื้นบ้านปัตตานี ได้มีการยกระดับคุณภาพชีวิต จากการทำงานเป็นตัวกลางประสานงานระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งทำให้ชาวบ้านเข้าใจแนวทางการทำงานของรัฐที่เป็นรูปธรรม และมีความเข้มแข็งมากขึ้น อย่างไรก็ตามยังคงมีปัญหาด้านเรื่องของการบังคับใช้กฎหมายของภาครัฐเกี่ยวกับความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรของประชาชน โดยเจ้าหน้าที่รัฐในระดับปฏิบัติยังไม่ตระหนักถึงปัญหาอย่างจริงจัง ไม่สามารถปกป้องสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างแท้จริง และขาดการวิเคราะห์ที่ไกลออกไป ประชาชนยังไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายอย่างแท้จริง ประชาชนส่วนใหญ่จึงมีมุมมองต่อภาครัฐว่า มีความหวังดีอยากให้ความช่วยเหลือดูแล แต่นโยบายและมาตรการหลายเรื่อง ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าจะไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง อีกทั้งการเยียวยาของรัฐยังไม่ทั่วถึง เท่าเทียมและมีความต่อเนื่องในหมู่ประชาชน ช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาชุมชนท้องถิ่นไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง นโยบาย กฎหมาย และแนวทางปฏิบัติในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น เช่น การที่รัฐยังคงส่งเสริมเครื่องมือจับสัตว์น้ำที่ได้ปริมาณมากๆ เพื่อตอบรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศ การประกันราคาน้ำมัน แต่ในการปฏิบัติจริงผลประโยชน์กลับตกอยู่ที่ เรืออวนรุนอวนลากแทนที่จะเป็นชาวประมงพื้นบ้านที่ได้รับผลประโยชน์ หรือในกรณีอื่นๆ เช่น การส่งเสริมการทำนาร้างให้เป็นนาป่าล้ม เพื่อสร้างพลังงานทางเลือก ส่งผลให้การปลูกข้าวในพื้นที่ลดลง ซึ่งชาวบ้านมองว่ารัฐควรตระหนักถึงการกำหนดนโยบายและการบังคับใช้กฎหมายที่คำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้าน และไม่ให้เกิด ผลกระทบต่อความความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ดังนั้นกลุ่มชาวประมงพื้นบ้านจึงได้เสนอแนวคิดว่าการจะมีการเปลี่ยนวิธีคิดของเจ้าหน้าที่ภาครัฐในระดับนโยบายให้สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนและมีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตามมีองค์กรพัฒนาเอกชน(NGOs) ภาคประชาสังคม นักวิชาการรวมทั้งเครือข่ายชาวบ้าน เข้ามามีส่วนช่วยเหลือชาวประมงพื้นบ้านมากขึ้น โดยเฉพาะการให้ความรู้ด้วยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงสิทธิของชาวบ้านและชุมชนตามขั้นตอนของกฎหมายในการจัดการทรัพยากร และมีสิทธิเลือกวิธีการฟื้นฟูทรัพยากรด้วยภูมิปัญญาของท้องถิ่น ชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงวิธีคิดว่า ผู้ใช้ทรัพยากรจะต้องร่วมรักษาทรัพยากร กระบวนการนี้คือการนำสิ่งที่ดี

.....
(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ของชาวบ้านออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังนั้นจุดเริ่มต้นสำคัญคือการที่ชาวบ้านสามารถทำให้ภาครัฐเข้าใจปัญหาและความต้องการของชาวบ้านได้ โดยมีช่องทางประสานงานระหว่างชาวบ้านกับภาครัฐรวมทั้ง NGOs และนักวิชาการ

ความคิดเห็นต่อกรณีความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มประมงพื้นบ้านมองว่าเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ที่มีทั้งการละเมิดสิทธิและการรักษาสิทธิ ทำให้มีการชิงความได้เปรียบกันด้วยความรุนแรง แต่ในความเป็นจริงกลุ่มของชาวบ้านในชุมชนต่างๆสนใจในเรื่องสิทธิของชาวบ้านและการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นฐานของชาวบ้าน ชุมชน อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน รวมทั้งความมั่นคงในการดำรงชีวิตได้เป็นปกติ

24.1.3 โครงการก่อสร้างเขื่อนสายบุรี

เมื่อปี พ.ศ.2535 รัฐบาลได้ริเริ่ม โครงการก่อสร้างเขื่อนสายบุรี ขึ้นอย่างเป็นทางการเป็นจริงเป็นจัง โดยผลการศึกษาในขณะนั้นสรุปว่า การสร้างเขื่อนทดน้ำที่บ้านกะตูดง ต.อาซ่อง อ.รามัน จ.ยะลา มีความเหมาะสม แต่ในช่วงปี พ.ศ.2535-2536

ต่อมาชาวบ้านได้รวมตัวกันต่อต้าน เนื่องจากเกรงว่าพื้นที่ของโครงการบางส่วนอาจทับซ้อนกับสุสานของชาวมุสลิม และเรียกร้องให้มีการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม กระทรวงธรรมการมีมติเมื่อวันที่ 29 เม.ย.2540 ให้ระงับโครงการเอาไว้ก่อน

เดือน ม.ค.2542 รัฐบาลต่อมาพิจารณาเห็นว่าโครงการพัฒนาลุ่มน้ำสายบุรีตอนล่าง และพญาเงาะ-ไม้แก่น เป็นโครงการที่มีความสำคัญ และน่าจะดำเนินการควบคู่กันไป จึงได้รับเลือกให้ทำการศึกษาถึงความเหมาะสมและผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น

กระทรวงที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2547 ในรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เห็นว่าในเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์เป็นจำนวนมาก รัฐบาลจึงมีนโยบายพัฒนาพื้นที่เพื่อยกฐานะความเป็นอยู่ของประชาชน และลดปัญหาความขัดแย้ง ฉะนั้นหากมีการพัฒนาลุ่มน้ำสายบุรีตอนล่างให้เป็นรูปธรรม ย่อมทำให้สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนโดยรวมดีขึ้น

เครือข่ายลุ่มน้ำสายบุรีจึงลุกขึ้นต่อต้านการสร้างเขื่อนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 โดยประชาชนจำนวนมากร่วมกันเดินขบวนกดดันคัดค้านการก่อสร้างเขื่อนที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนแถบลุ่มน้ำ ทำให้คณะรัฐมนตรีต้องมีมติชะลอโครงการออกไปอย่างไม่มีกำหนด

.....
(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ปัจจุบัน โครงการก่อสร้างเชื่อมเปลี่ยนรูปไปเป็นโครงการพัฒนาหลุม
น้ำสายบุรีตอนล่าง ซึ่งแม้จะยังไม่มีความคืบหน้าที่ชัดเจนนัก แต่ก็ไม่ได้มี
สัญญาณจากภาครัฐว่าจะชะลอหรือยุติโครงการนี้อย่างเด็ดขาด อีกทั้งยังไม่
มีการจัดทำประชาพิจารณ์เพื่อรับฟังความเห็นของประชาชน⁹⁷

ในเรื่องการจัดการทรัพยากรของท้องถิ่นนั้น รัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 46 ได้ยอมรับสิทธิชุมชนในการใช้ประโยชน์
จากทรัพยากร โดยได้บัญญัติให้ชุมชนที่รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมี
สิทธิ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จาก
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมาย
บัญญัติ ซึ่งผู้เขียนรายงานมีความเห็นว่า การจัดการทรัพยากรของท้องถิ่น
ควรอยู่บนพื้นฐานของเชื่อทางศาสนา ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม
ประเพณีที่ทำงานของท้องถิ่น เป็นหลัก โดยมีความเอื้ออาทร การแบ่งปัน
และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักการของเศรษฐกิจ
พอเพียงตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งความ
พอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่
จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิด
จากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน⁹⁸

ในเรื่องปัญหาการสร้างท่อแก๊สไทยมาเลเซีย และโครงการพัฒนาอื่น ๆ
ที่ได้ดำเนินการไปโดยมีการปรึกษากับชุมชนที่ได้รับผลกระทบน้อยมาก ซึ่ง
คณะกรรมการยังมีความกังวลต่อการใช้กำลังปราบปรามโดยเจ้าหน้าที่ผู้
บังคับใช้กฎหมาย ต่อการเดินขบวนอย่างสงบซึ่งไม่สอดคล้องกับข้อ 7, 19,
21 และ 27 ของกติกาฯ (ข้อ 2, 7, 19, 21 และ 27) นั้น ผู้เขียนรายงานพบ
ความคืบหน้าในเรื่องดังกล่าวดังนี้

24.2 ในการปราบปรามการชุมนุมกรณีท่อแก๊สไทยมาเลเซียปรากฏเป็นคดีที่ ประชาชนใช้สิทธิทางศาลโดยสรุปดังนี้

24.1.1 กรณีการสลายการชุมนุมเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2545 ที่อำเภอ หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

⁹⁷ http://www.isranews.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=4839&Itemid=86

⁹⁸ น.พ.เกษม วัฒนชัย องคมนตรี , ปาฐกถาพิเศษเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” , 12 มกราคม 2548 ณ ธนาคารแห่งประเทศไทย

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติกาฯระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติกาฯระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ประชาชนได้ร่วมชุมนุมกันเพื่อเดินทางไปยื่นหนังสือให้นายกรัฐมนตรีในวันที่ 21 ธันวาคม 2545 โดยประสานงานกับเจ้าหน้าที่รัฐว่าจะเดินทางไปอยู่บริเวณสนามหญ้าข้างอาคารจอดรถโรงแรมเจบี อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจกลับปิดทางเข้าไปยังจุดหมายและได้ใช้กำลังสลายกลุ่มผู้ชุมนุม เนื่องจากในขณะสลายการชุมนุม ชาวบ้านยังอยู่ในความสงบ บางส่วนนั่งรับประทานอาหาร บางส่วนทำพิธีละหมาด บางส่วนจับกลุ่มพูดคุย เพื่อรอเวลาย้ายขบวนไปยังจุดที่ได้กำหนดไว้ซึ่งได้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐไว้ก่อนแล้ว

จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนถูกจับกุม รวม 12 คน ในวันเกิดเหตุ และประชาชนถูกออกหมายจับเพิ่มอีก 22 คน โดยช่วงแรกได้ทยอยจับกุมประชาชนที่เจ้าหน้าที่เห็นว่าเป็นแกนนำของกลุ่มผู้คัดค้านได้ทั้งสิ้น 8 คน จึงส่งฟ้องและพิจารณารวมกันเป็นคดีหมายเลขดำที่ **195, 326, 406, 624, 848, 903, 1652, 1993, 3448/2546 ศาลจังหวัดสงขลา**

ต่อมา ประชาชนที่เหลือซึ่งทราบว่าคุณถูกออกหมายจับเห็นว่า หากปล่อยให้มีการตามจับไปเรื่อยๆจะยิ่งทำให้เกิดปัญหาในการต่อสู้คดีคัดค้านโครงการฯ จึงได้ประสานงานกับทนายความและตกลงเข้ามอบตัวเพื่อต่อสู้คดี ถูกส่งฟ้องเป็นคดีหมายเลขดำที่ **1044/2547 ศาลจังหวัดสงขลา** แต่ศาลไม่อนุญาตให้รวมพิจารณากับคดีเดิมเนื่องจากคดีเดิมดำเนินกระบวนการพิจารณาไปมากแล้ว

จากการสลายการชุมนุมดังกล่าวประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าตนเป็นผู้ถูกกระทำ และถูกละเมิดสิทธิในการชุมนุม ถูกทำร้ายร่างกาย รถยนต์ถูกทุบเสียหาย และถูกยึด จึงได้ดำเนินการฟ้องร้องคดีต่อศาลเป็นคดีดังนี้

- คดีหมายเลขดำที่ 1818/2546 ความอาญา ศาลจังหวัดสงขลา ฟ้องเจ้าพนักงานตำรวจรวม 38 คน ในข้อหาปฏิบัติหน้าที่มีขอบ ทำร้ายร่างกาย และก่อกวนที่ประชุมที่ประกอบศาสนกิจ
- คดีหมายเลขดำที่ 454/2546 ศาลปกครองกลาง เรียกค่าเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิในการชุมนุม เรียกค่าเสียหายจากการถูกทำร้ายร่างกาย และค่าเสียหายจากการที่ทรัพย์สินรถยนต์ถูกทุบทำลาย

จากการสลายการชุมนุมเจ้าพนักงานตำรวจได้ยึดรถยนต์ของผู้ชุมนุมที่ใช้เป็นยานพาหนะไปร่วมชุมนุมรวม 8 คัน โดยอ้างว่า เป็นรถที่ใช้ในการทำผิดตามฟ้อง ทนายความจึงได้ร่วมกันยื่นคำร้องขอรับรถไปเก็บรักษาไว้ชั่วคราวในระหว่างพิจารณาโดยวางหลักประกันให้แก่เจ้าของรถยนต์รวม 7 คัน (ส่วนอีก 1 คันบริษัทผู้ให้เช่าซื้อไม่ยอมให้ดำเนินการแทน) ศาลอนุญาตให้รับไปโดยมี

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

หลักประกัน แต่กำหนดเงื่อนไขว่า ห้ามเอาไปชุมนุมและห้ามนำรถไปบริเวณลาน
หอยเสียบ ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ขัดรัฐธรรมนูญ จึงได้ยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำสั่งดังกล่าว
ไว้ 2 คดี เป็นคดีหมายเลขดำที่ ค.7/2546 และ ค.31/2547

**24.1.2 กรณีเจ้าหน้าที่ของบริษัทปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด หรือ
บริษัท ทรานส์ ไทย-มาเลเซีย (แห่งประเทศไทย) จำกัด อ้างว่าถูก
ประชาชนทำร้ายร่างกายเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2546**

เหตุเนื่องจากเจ้าหน้าที่ของบริษัทได้เข้าไปสำรวจพสุธาธารณะประโยชน์
ก่อนจะสร้างโรงแยกก๊าซ ซึ่งอยู่ใกล้กับจุดที่ชาวบ้านใช้เป็นที่ร่วมชุมนุม คือ ลาน
หอยเสียบ ชาวบ้านซึ่งระบุว่าจะถูกสลายการชุมนุมเช่นวันที่ 20 ธันวาคม 2545
เนื่องจากหลังจากวันที่ 20 ธันวาคม 2545 ชาวบ้านผู้คัดค้านจะถูกก่อกวนในการ
ชุมนุมโดยเจ้าหน้าที่ตลอดเวลา จึงได้เดินทางไปพบเจ้าหน้าที่บริษัทสอบถาม แต่
เจ้าหน้าที่กลับวิ่งหนีเข้าป่าทำให้มีรอยขีดข่วน แล้วไปแกล้งแจ้งความว่าตนถูก
ชาวบ้านผู้คัดค้านทำร้าย ตำรวจจึงออกหมายจับชาวบ้าน ซึ่งเจ้าหน้าที่เข้าใจว่า
เป็นแกนนำ อันเป็นการพยายามใช้อำนาจกลั่นแกล้งจับกุมดำเนินคดีมาทำให้
ชาวบ้านไม่กล้าคัดค้าน จากเหตุนี้ชาวบ้านถูกดำเนินคดี 2 คดี คือ คดีหมายเลขดำ
ที่ 2243/2546 และ หมายเลขดำที่ 3022/2546

**24.1.3 กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจกำลังเข้าทำร้ายประชาชนที่หน้ามัสยิด
บริเวณลานหอยเสียบ เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2546**

เหตุเกิดเนื่องจากเจ้าหน้าที่ของบริษัท ทรานส์ ไทย-มาเลเซีย (ประเทศ
ไทย) จำกัด พร้อมเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอาวุธได้ขับรถ 2 คันเข้าไปทางด้านในถนน
ข้างมัสยิด ซึ่งอยู่ตรงข้ามลานหอยเสียบ และได้จับตัวเยาวชน และประชาชนอีก 2
คนไปด้วย

ต่อมา ถูกส่งฟ้องเป็นคดีศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลา
หมายเลขดำที่ 657/2546 และศาลจังหวัดสงขลา หมายเลขดำที่ 2752/2546
ด้วยข้อกล่าวหาที่รุนแรง รายละเอียดข้อกล่าวหาปรากฏตามเอกสารตารางคดี
และได้ออกหมายจับอีก 3 คน ซึ่งมอบตัวต่อผู้คดี ถูกส่งฟ้องเป็นคดีศาลจังหวัด
สงขลา หมายเลขดำที่ 2323/2547

**24.1.4 ในส่วนเรื่องการครอบครองที่ดินตามที่ได้มีพระราชกฤษฎีกา
ถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้
ร่วมกันฯ พ.ศ. 2549บริเวณก่อสร้าง ท่อก๊าซเป็นที่สาธารณะ นั้น ชาวจะนะ**

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ได้อำนาจครอบครองที่ดินดังกล่าวและการยกที่ดินบริเวณนั้นให้เป็นที่
วัดกะพ (โดยมีพยานซึ่งเป็นทายาทของผู้อุทิศที่ดินยืนยันการอุทิศที่ดินให้
เป็นทางเพื่อประโยชน์สาธารณะ)⁹⁹

ล่าสุดเมื่อวันที่ 23 เมษายน 2552 กลุ่มปกป้องที่ดินวัดกะพและขอทวง
คืน (รวมถึงทายาทและพยาน) ได้ยื่นหนังสือต่อจุฬาราชมนตรี ประธาน
คณะผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา ขอให้ทบทวนความ
ถูกต้อง เทียบธรรมตามหลักการศาสนาอิสลามในการวินิจฉัย กรณีที่ดิน
วัดกะพ ในพื้นที่โรงเรียนก๊วยธรรมชาติ ไทย-มาเลเซีย อำเภอจะนะ จังหวัด
สงขลา

(ผลสรุปความคืบหน้าทางคดีต่างๆเกี่ยวกับการสลายการชุมนุมกรณีทอแก๊ซไทย –
มาเลเซีย อยู่ในตารางเอกสารท้ายนี้)

---

⁹⁹ “วัดกะพ เมื่อถูกกลายเป็นผิด ... การกิจคือการต่อสู้! “ โครงการพัฒนาศักยภาพสมานพันธ์ชาวประมง พื้นบ้าน
ภาคใต้ และคณะ ชานเมืองการพิมพ์ มกราคม 2550

ดู พระราชกฤษฎีกาก่อนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันฯ พ.ศ. 2549 ,
ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 123 ตอนที่ 86 ก หน้า 15 วันที่ 28 สิงหาคม 2549

ดู “ปธ.อิสลามสงขลาอมรับแล้ว เส้นทางผ่านโรงเรียนก๊วยไทย-มาเลเซีย ‘ที่ดินวัดกะพ’ “ www.prachatai.com

.....
(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

24.2 สรุปคดีที่เกิดจากการสลายการชุมนุมประท้วงกรณีท่อก๊าซ

ตารางจากข้อ 24.1: การสรุปคดีให้ความช่วยเหลือกลุ่มผู้คัดค้านโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติและโรงแยกก๊าซธรรมชาติ ไทย-มาเลเซีย

ลำดับ	หมายเลขคดี	ความ	ศาล	โจทก์	จำเลย	เหตุเกิดเมื่อ	ข้อหา	ผลการดำเนินคดี	ทนายความผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
1	ดำที่ 195, 326,	อาญา	จังหวัดสงขลา	พนักงานอัยการ	นายรัชฎะ วัฒนศักดิ์ ที่ 1	20 ธันวาคม 2545	1. มั่วสุมกันกระทำให้เกิดการวุ่นวายขึ้นในบ้านเมืองโดย	- 30 ธ.ค. 47 ศาลชั้นต้นพิพากษา	1. นายदनัย อนันติโย	คดีนี้เหตุเกิดจากการสลายการ
	406, 624, 739,			จังหวัดสงขลา	กับพวกรวม 20 คน	(สลายการชุมนุม)	มีอาวุธ โดยผู้กระทำความผิดเป็นหัวหน้าหรือเป็นผู้มี	โดยศาลพิพากษาว่าประชาชน	2. นายแสงชัย รัตนเสรีวงษ์	ชุมนุมของกลุ่มชาวบ้านที่คัดค้าน
	848, 903, 1652,						หน้าที่สั่งการในการกระทำความผิดนั้น	มีสิทธิตามรัฐธรรมนูญในการ	3. นายรัชฎา มนุรัชฎา	โครงการท่อก๊าซ เมื่อวันที่ 20 ธ.ค.
	1993, 3448 /2546						2. ไม่เลิกมั่วสุมตามคำสั่งเจ้าพนักงานซึ่งสั่งการตาม	แสดงความเห็นด้วยการชุมนุม	4. นายอภิชาติ จีบใจ	2545 ที่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา โดย
							อำนาจที่มีกฎหมายให้ไว้	ไม่ปรากฏว่าเกิดเหตุวุ่นวาย	5. นายสิทธิศักดิ์ สามสี	ในวันเกิดเหตุตำรวจจับจำเลยที่ 1

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ลำดับ	หมายเลขคดี	ความ	ศาล	โจทก์	จำเลย	เหตุเกิด เมื่อ	ข้อหา	ผลการดำเนินคดี	ทนายความ ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
							3. ช่มชื่นใจผู้อื่นให้กระทำการ ใดโดยมีอาวุธ และร่วมกัน	ก่อนมีการสลายการ ชุมนุม	6. นางสาวส.รัต นมนี พลกล้า	ถึงที่ 12 ซึ่งเป็น เจ้าหน้าที่ องค์กร
							กระทำความผิดด้วยกัน ตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป	การที่ไม่ไปยังที่จัดไว้ ไม่ถือว่า		พัฒนาเอกชน ทั้งหมด ต่อมา จึง
							4. ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้นโดย ไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอัน สมควร	ขัดคำสั่งเนื่องจากไม่มี การแจ้ง		ตามจับจำเลย คนอื่นอีก 8 คน ซึ่ง
							5. ร่วมกันต่อสู้ขัดขวางเจ้า พนักงานซึ่งปฏิบัติกรตาม	แก่ผู้ชุมนุมโดยขัดแจ้ง		เป็นชาวบ้าน ในการจับกุมจะ จับ
							หน้าที่โดยใช้กำลัง ประทุษร้ายโดยมีและใช้อาวุธ และ	และไม่ปรากฏว่าจำเลย ทั้งยี่สิบ		ไปก่อนโดยไม่ แจ้งญาติหรือให้ ติด
							ร่วมกันกระทำความผิด ด้วยกันตั้งแต่สามคนขึ้นไป	ได้กระทำผิดตามฟ้อง พิพากษา		ต่อญาติ ส่วน ใหญ่จับไป 1 คืนจึงจะ
							6. ร่วมกันทำร้ายเจ้าพนักงาน ซึ่งกระทำการตามหน้าที่	ยกฟ้องโจทก์ คีรนธ และเครื่อง		ตามตัวเจอว่า ถูกจับไว้ที่ใด

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ลำดับ	หมายเลขคดี	ความ	ศาล	โจทก์	จำเลย	เหตุเกิด เมื่อ	ข้อหา	ผลการดำเนินคดี	ทนายความ ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
										โดยอ้าง
							จนเป็นเหตุให้เกิดอันตราย แก่กาย	เสียง		ว่าบุคคล ทั้งหมดเป็น แกนนำ และ
							7. ร่วมกันทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่า ทำให้ไร้	- ศาลอุทธรณ์พิพากษา ยืน		ใช้รถยนต์ขับ ผลิตภัณฑ์ตรวจ จนต้อง
							ประโยชน์ซึ่งทรัพย์สินที่ใช้หรือ มีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์	- อัยการฎีกา คดีอยู่ ระหว่างการ		สลายการชุมนุม ซึ่งไม่เป็นความ จริง
							8. พาอาวุธไปในเมือง หมู่บ้าน หรือทางสาธารณะ โดยไม่มี เหตุอันสมควร	พิจารณาของศาลฎีกา		
2	ดำที่ 1818/2546	อาญา	จังหวัด สงขลา	นายลัก กรिया	พล.ต.อ.สันต์ ศรี दानนท์ ที่ 1	20 ธันวาคม 2545	1. เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่โดยมิ ชอบ ตามป.อ.มาตรา 157	- ศาลอุทธรณ์รับฟ้อง จำเลย 6 คน	1. นายแสงชัย รัต นเสรีวงษ์	ศาลชั้นต้นรับ ฟ้องเฉพาะ พล.ต.ต.
				หมะหวัง เอียด	กับพวกรวม 38 คน	(สลายการ ชุมนุม)	2. ร่วมกันก่อให้เกิดความวุ่น วานในที่ประชุมศาสนิกชน	- นัดสืบพยานโจทก์นัด แรกวันที่	2. นายรัชฎา มนุ รัชฎา	สำนวน ชย นนท์ ล.4 ตาม ม.157,
				ที่ 1 กับพวก	(ถอนฟ้องจำเลย		ตามป.อ.มาตรา 207	24 มิถุนายน 2552	3. นายสิทธิศักดิ์	295 จึงอุทธรณ์

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ลำดับ	หมายเลขคดี	ความ	ศาล	โจทก์	จำเลย	เหตุเกิดเมื่อ	ข้อหา	ผลการดำเนินคดี	ทนายความผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
					ที่ 16 เนื่องจาก				สามสี่	คำสั่งที่ไม่รับฟ้อง
				รวม 25 คน	เสียชีวิต)		3. ร่วมกันทำร้ายร่างกาย ตาม ป.อ.มาตรา 295			ใน ม.207 และ จำเลยคนอื่น
3	ดำที่ 454/2546	ละเมิด	ปกครองสงขลา	นายเจ๊ะเด็น	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 1	20 ธันวาคม 2545	1. เรียกค่าเสียหายจากการละเมิดสิทธิในการชุมนุม	-ศาลชั้นต้นให้ชดเชยคนละ 10,000 บาท	1. นายรัชฎา มนุรัชฎา	คดีนี้ศาลสั่งรับฟ้องเฉพาะที่ละเมิด
		(ปกครอง)		อนันท์บริพงษ์	กับพวกรวม 3 คน	(สลายการชุมนุม)	2. เรียกค่าเสียหายจากการได้รับบาดเจ็บ	-คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของ	2. นายสุรัชย์ ตรงงาม	สิทธิในการชุมนุม จึงได้อุทธรณ์ให้
				ที่ 1 กับพวก			3. เรียกค่าเสียหายจากทรัพย์สินเสียหาย	ศาลปกครองสูงสุด	3. น.ส.ศิริวรรณ ว่องเกียรติไพศาล	รับฟ้องในส่วนอื่น ซึ่งศาลปกครอง
				รวม 30 คน					4. นางสาวส.รัต นมณี พลกล้า (ศิริวรรณถอนตัว เนื่องจากผู้ฟ้องที่รับผิดชอบต่อ ศาลมีสั่งถึงที่สุดไม่รับฟ้อง)	สูงสุดมีคำสั่ง 23/12/47 ยื่น
4	ดำที่ 2243/2546	อาญา	จังหวัด	พนักงาน	นายอำหลี สิน	27	1. ร่วมกันตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป	คดีถึงที่สุด โดยศาล	1. นางสาวส.รัต	คดีนี้เป็นกรณี

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ลำดับ	หมายเลขคดี	ความ	ศาล	โจทก์	จำเลย	เหตุเกิด เมื่อ	ข้อหา	ผลการดำเนินคดี	ทนายความ ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
			สงขลา	อัยการ	สุวรรณ	พฤษภาคม 2546	โดยมีอาวุธ ข่มขืนใจผู้อื่นไม่ให้	ชั้นต้น	นมณี พลกล้า	เจ้าหน้าที่ของ ปตท.
				จังหวัด สงขลา		(หน้าโรง แยกก๊าซ)	กระทำการใดหรือจำยอมต่อสิ่ง ใดโดยทำให้เกิดความกลัวว่า	พิพากษายกฟ้อง แล้ว อัยการไม่อุทธรณ์	2. นายแสงชัย รัต นเสรีวงษ์	ได้เข้าไปสำรวจ ที่ดินโดยไม่แจ้ง แก่
							จะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ โดยใช้กำลัง ประทุษ			ทำให้ชาวบ้าน เดินทางร่วมกัน ไป
							ร้ายจนผู้ถูกข่มขืนใจไม่กระทำ การนั้นและจำยอมและจำ			สอบถาม เนื่องจากได้ตก ลงกาย
							ยอมต่อสิ่งนั้น			หลังเกิดเหตุ 20 ธ.ค. 45 ว่าหาก จะ
							2. ร่วมกันทำร้ายร่างกายให้ ได้รับอันตรายแก่กาย			เข้าไปใกล้ลาน หอยเสียบควร แจ้ง
										ก่อนเพราะใน บริเวณดังกล่าว มีผู้

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ลำดับ	หมายเลขคดี	ความ	ศาล	โจทก์	จำเลย	เหตุเกิด เมื่อ	ข้อหา	ผลการดำเนินคดี	ทนายความ ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
										คัดค้านฯ ได้อยู่ ร่วมชุมนุมกัน ตลอด
										แต่ไม่ได้รับแจ้ง ก่อนจึงไป ตรวจสอบ
										เพราะเกรงจะ ถูกสลายการ ชุมนุม
5	ดำที่ 675/2546	อาญา	เยาวชน และ	พนักงาน อัยการฯ	นายภูวิส โต้ะหลี	11 พฤศจิกายน 2546	1. มั่วสุมตั้งแต่สิบคนขึ้นไปใช้ กำลังประทุษร้ายขู่เข็ญว่าจะ	ศาลชั้นต้นพิพากษา ลงโทษ	1. นายแสงชัย รัต นเสรีวงษ์	คดีนี้เกิดจากมี รถของปตท.เข้าไป
			ครอบครัว สงขลา			(ตรงข้าม ลานหอย เสียบ)	ใช้กำลัง ประทุษร้ายหรือ กระทำอย่างหนึ่งอย่างใดให้เกิด	แต่ศาลอุทธรณ์ พิพากษากลับเป็น	2. นางสาวส.รัต นมนี พลกล้า	ถนนฝั่งตรงข้าม ลานหอยเสียบ หน้า
							การรื้อวานขึ้นในบ้านเมือง โดยผู้ร่วมกระทำผิด	ยกฟ้อง แล้วอัยการไม่ ฎีกา		มัสยิด โดย ไม่ได้รับแจ้งว่า เข้าไปทำ
							คนใดคนหนึ่งมีอาวุธ	คดีจึงถึงที่สุดยกฟ้อง		อะไร เมื่อรถวิ่ง ออกมากลุ่ม

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ลำดับ	หมายเลขคดี	ความ	ศาล	โจทก์	จำเลย	เหตุเกิด เมื่อ	ข้อหา	ผลการดำเนินคดี	ทนายความ ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
										ชาวบ้าน
							2. ไม่เลิกมั่วสุมตามคำสั่งเจ้าพนักงาน			ขณะนั้นจึงได้ เข้าสอบถาม แต่ยังไม่
							3. ช่มชู้ใจผู้อื่นให้กระทำการ ใดโดยมีอาวุธ และร่วมกัน			ทันรู้เรื่อง ก็มี กำลังตำรวจ ประมาณ
							กระทำความผิดด้วยกัน ตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป			500 นายเข้าวัง ไล่ทุบตี ชาวบ้านจน
							4. หน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น ให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพ			แตกกระเจิง และตีศรีษะ จำเลยใน
							ในร่างกาย			คดีนี้หัวแตก และสลบขณะ จับกุม
							5. ร่วมกันต่อสู้ขัดขวางเจ้า พนักงานซึ่งปฏิบัติกรตาม หน้าที่			และจับจำเลยใน คดีลำดับที่ 6 อีก
							โดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่			2 คนรวม 3 คน

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ลำดับ	หมายเลขคดี	ความ	ศาล	โจทก์	จำเลย	เหตุเกิด เมื่อ	ข้อหา	ผลการดำเนินคดี	ทนายความ ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
							เชื่อว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย			ไปโดยไม่แจ้ง ว่าจะ
							โดยมีหรือใช้อาวุธ หรือ ร่วมกันกระทำความผิดด้วยกัน ตั้ง			พาไปสถานี ตำรวจใด ปรากฏว่า
							แต่สามคนขึ้นไป			จำเลยที่สลับถูก ส่งตัวไปรักษา
							6. ทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงาน ซึ่งกระทำการตามหน้าที่			พยาบาลที่ โรงพยาบาล เมื่อจับกุม
							7. พาอาวุธไปในเมือง หมู่บ้าน หรือทางสาธารณะโดยเปิดเผย			ไปแล้วนาน เกือบ 12 ชั่วโมง
							เผย หรือไม่มีเหตุอันสมควร			ขณะนั้น ชาวบ้านมุสลิม อยู่ระวาง
										การถือศีลอด ตามหลัก ศาสนา
6	ดำที่ 2752/2546	อาญา	จังหวัด	พนักงาน	นายหวันมุด	11	(ข้อหาเดียวกันกับคดีลำดับที่	ศาลชั้นต้นพิพากษา	1. นายอภิชาติ จับ	เหตุเดียวกับคดี

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ลำดับ	หมายเลขคดี	ความ	ศาล	โจทก์	จำเลย	เหตุเกิดเมื่อ	ข้อหา	ผลการดำเนินคดี	ทนายความผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
			สงขลา	อัยการ	หวั่นสะเมาะ ที่ 1	พฤศจิกายน 2546	5)	ลงโทษ	ใจ	ลำดับที่ 5
				จังหวัดสงขลา	นายอัปดุลรามาน บูบาสอ ที่ 2	(ตรงข้ามลานหอยเสียบ)		อยู่ระหว่างจำเลยอุทธรณ์	2. นายปฏิมา สุระกุล	คดีนี้รวมพิจารณาดีกับคดีลำดับที่ 8
7	ดำที่ 3022/2546	อาญา	จังหวัดสงขลา	พนักงานอัยการ	นายเผ่าชี สะอู	27 พฤษภาคม 2546	(ข้อหาเดียวกันกับคดีลำดับที่ 4)	คดีถึงที่สุด โดยศาลชั้นต้น	1. นางสาวส.รัต นมณี พลกล้า	เหตุเดียวกับคดีลำดับที่ 4
				จังหวัดสงขลา		(เป็นกรณีเดียวกันกับคดีลำดับที่ 2)		พิพากษายกฟ้อง แล้วอัยการไม่อุทธรณ์	2. นายแสงชัย รัตนเสรีวงศ์	
8	ดำที่ 2323/2547	อาญา	จังหวัดสงขลา	พนักงานอัยการ	นายวิทวัส มะเด ที่ 1	พฤศจิกายน 2546	(ข้อหาเดียวกันกับคดีลำดับที่ 5)	ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษ	1. นายรัชฎา มนุรัชฎา	เหตุเดียวกับคดีลำดับที่ 5
				จังหวัดสงขลา	นายอาเร็ม อนัน ทบริพงษ์ ที่ 2	(เป็นกรณีเดียวกันกับคดีลำดับที่ 4)		อยู่ระหว่างจำเลยอุทธรณ์	2. นางสาวส.รัต นมณี พลกล้า	(จำเลยได้เข้ามาขอตัวหลังคดี
					นายตันเลื้อะ หมัดหมาน ที่ 3	คดีลำดับที่ 4)				ลำดับที่ 6)
9	ดำที่ ค.7/2546	อาญา	จังหวัด	นางเล็ก	พนักงานอัยการ	20 ธันวาคม	เจ้าของรถยนต์หกล้อยื่นคำร้อง	-อยู่ระหว่างอุทธรณ์	1. นางสาวส.รัต	เป็นรถที่ถูกยึด

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ลำดับ	หมายเลขคดี	ความ	ศาล	โจทก์	จำเลย	เหตุเกิด เมื่อ	ข้อหา	ผลการดำเนินคดี	ทนายความ ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
			สงขลา	ช่วยบุญญะ	จังหวัดสงขลา	2545	ขอรับรถที่ถูกยึดจากคดี	คำสั่ง เพราะ	นมณี พลกล้า	ในคดีลำดับที่ 1
	แดงที่ ค. 23/2546			ผู้ร้อง	ผู้คัดค้าน	(สลายการ ชุมนุม)	ลำดับที่ 1 เพื่อเก็บรักษาเองใน ระหว่างการพิจารณาคดี	คำสั่งมีอนุญาตกำหนด เงื่อนไข		เมื่อวันที่ 20 ธ.ค.45 ศาล อนุญาต
							โดยมีหลักประกัน	ไซที่ขัตรีธรรมนูญ		ห้รับไปเก็บ รักษาโดยวาง หลัก
								- 22 มีนาคม 2548 เวลา 9.00น.		ประกัน แต่ กำหนดเงื่อนไข ว่า
								ศาลอุทธรณ์มีคำสั่ง กลับคำสั่ง		ห้ามนำไปใช้ใน การชุมนุม และ
								ศาลชั้นต้นให้ยกคำร้อง		ห้ามไปชุมนุมที่ ลานหอยเสียบ
								-อยู่ระหว่างเตรียมฎีกา		เห็นว่า การ ชุมนุมเป็นสิทธิ ตาม
										รัฐธรรมนูญ ไม่ ควรห้าม จึงได้
										ยื่นอุทธรณ์

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ลำดับ	หมายเลขคดี	ความ	ศาล	โจทก์	จำเลย	เหตุเกิด เมื่อ	ข้อหา	ผลการดำเนินคดี	ทนายความ ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
										คัดค้านการ กำหนด
										เงื่อนไขดังกล่าว
10	ดำที่ ค.31/2546	อาญา	จังหวัด สงขลา	นายบรรจง นะแส	พนักงานอัยการ จังหวัดสงขลา	20 ธันวาคม 2545	เจ้าของรถยนต์หกล้อยื่นคำร้อง ขอรับรถที่ถูกยึดจากคดี	อยู่ระหว่างอุทธรณ์ คำสั่ง เพราะ	1. น.ส.ส.รัตนมณี พลกล้า	เป็น เช่นเดียวกับคดี ลำดับที่ 9
	แดงที่ ค.3/2547			ผู้ร้อง	ผู้คัดค้าน	(สลายการ ชุมนุม)	ลำดับที่ 1 เพื่อเก็บรักษาเองใน ระหว่างการพิจารณาคดี	คำสั่งมีอนุญาตกำหนด เงื่อนไข		(มีคดีขอรถคืน อีก 5 คดี ทนาย
							โดยมีหลักประกัน	ใบที่ขัดรัฐธรรมนูญ		จังหวัดสงขลา ช่วยดำเนินการ
								(เช่นเดียวกับคดีลำดับ ที่ 9)		เสร็จสิ้นแล้ว)
11	ดำที่ 1044/2547	อาญา	จังหวัด สงขลา	พนักงาน อัยการ	นายสุไลมาน หมัดยูโส๊ะ ที่ 1	20 ธันวาคม 2545	(ข้อหาเดียวกันกับคดีลำดับที่ 1)	ศาลชั้นต้นพิพากษายก ฟ้อง	1. นายแสงชัย รัต นเสรีวงษ์	เหตุเดียวกับคดี ลำดับที่ 1
				จังหวัด สงขลา	กับพวกรวม 12 คน	(สลายการ ชุมนุม)		อยู่ระหว่างการ พิจารณาศาลอุทธรณ์	2. นายรัชฎา มนุ รัชฎา	
									3. นายอภิชาติ จับ ใจ	
									4. นายปฎิมา สุระ กุล	

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ลำดับ	หมายเลขคดี	ความ	ศาล	โจทก์	จำเลย	เหตุเกิดเมื่อ	ข้อหา	ผลการดำเนินคดี	ทนายความผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
									5. นางสาวส.รัต นมณี พลกล้า	
12	ดำที่ 359/2548	แพ่ง	แขวง สงขลา	นางขอ เหล็มน้อย	สำนักงานตำรวจ แห่งชาติ	20 ธันวาคม 2545	1. เรียกค่าเสียหายจากการ ได้รับบาดเจ็บ	สืบพยานเสร็จแล้ว แต่ ศาลสั่ง	1. นายรัฐภา มนู รัฐภา	เหตุเดียวกับคดี ลำดับที่ 3
		(ละเมิด)		ที่ 1 กับพวก รวม		(สลายการ ชุมนุม)	2. เรียกค่าเสียหายจาก ทรัพย์สินเสียหาย	จำหน่ายคดีชั่วคราว เพื่อรอผลคดี	2. นายสืบไทย สุริย ลักษณ์	
				คน				อาญาที่ชาวบ้านฟ้อง ตำรวจ	3. นายธีรพันธุ์ พันธุ์ ศิริ	
									4. น.ส.ส.รัตนมณี พลกล้า	
	ยังมีกรณียื่นคำร้องขอรับรถไปเก็บรักษาระหว่างพิจารณาคดี ซึ่งศาลชั้นต้น อนุญาต อีก 5 คดี รวม 5 คดี									
	และคดีที่ชาวบ้านฟ้องว่าการทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม(อีไอเอ) ไม่ชอบด้วย กฎหมาย อีก 1 คดี									
										ส.รัตนมณี พล กล้า ผู้รายงาน

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติกาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติกาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ในทางคดีล่าสุดเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2551 ที่ศาลอุทธรณ์ภาค 9 อ.เมืองสงขลา ศาลได้อ่านคำพิพากษาคดีดำที่ 1818/2546 คดีแดงหมายเลขที่ 1804/2547 ณ บัลลังก์ ห้อง 204 ศาลจังหวัดสงขลา คดีที่นายสักกริยา หมะหวังเอียดกับพวกรวม 25 คน เป็น โจทก์ยื่นฟ้องพล.ต.อ.สันต์ ศรีตานนท์กับพวกรวม 38 คน ฐานความผิดเป็นเจ้าพนักงาน ปฏิบัติงานและละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ, มั่วสุมกันตั้งแต่สิบคนขึ้นไปใช้กำลัง ประทุษร้าย กระทำการให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง โดยมีอาวุธโดยมีผู้กระทำความผิดเป็นหัวหน้าหรือเป็นผู้มีหน้าที่สั่งการในการกระทำความผิดนั้น หรือเป็นผู้ร่วมกระทำการ ,ร่วมกันทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย,ร่วมกันก่อให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในที่ประชุมศาสนิกชนเวลาประชุมกัน นมัสการ หรือกระทำพิธีกรรมตามศาสนา โดยชอบด้วยกฎหมาย ในกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้กำลัง สลายการชุมนุมของกลุ่มคัดค้าน โครงการท่อส่งก๊าซโรงแยกก๊าซธรรมชาติและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2545 คราวรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จัดประชุม คณะรัฐมนตรีสัญจรที่โรงแรมเจบี อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

ศาลได้อ่านคำพิพากษารับฟ้องเจ้าหน้าที่ตำรวจเพิ่มอีก 5 นาย ได้แก่ พล.ต.อ.สันต์ ศรีตานนท์ จำเลยที่ 1 พ.ต.อ.สุรัชย์ สิบสุข จำเลยที่ 4 ร.ต.อ.เล็ก มียัง จำเลยที่ 6 ร.ต.ท.บัณฑิต บุญเครือ จำเลยที่ 13 และร.ต.ท.อริชัย สมบูรณ์

รายละเอียดคำพิพากษาบางส่วน

“...ข้อเท็จจริงที่สืบว่า โจทก์ทั้งยี่สิบห้าและประชาชนซึ่งเป็นกลุ่มผู้ชุมนุมคัดค้าน ได้รวมตัวชุมนุมคัดค้านโดยมีมูลเหตุมาจากรัฐบาลตัดสินใจดำเนินการตามโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย ต่อจากรัฐบาลชุดก่อนที่ได้อนุมัติไว้ โดยโครงการดังกล่าวอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศวิทยาชายฝั่งทะเล และคุณภาพสิ่งแวดล้อม และอาจก่ออันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ ซึ่งประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวและโจทก์ทั้งยี่สิบห้าย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูลคำชี้แจงและเหตุผลจากหน่วยงานของทางราชการก่อนการดำเนินการตามโครงการท่อส่งก๊าซฯ ดังที่กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 59 รับรองไว้

แต่ปรากฏจากการแถลงการณ์ของสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2545 ตามเอกสารหมายเลข 6 ซึ่งไม่มีการชี้แจง อธิบายข้อมูลและเหตุผลของการพิจารณาตัดสินใจให้ดำเนินการตามโครงการท่อส่งก๊าซฯ ต่อจากรัฐบาลชุดก่อนแต่อย่างใดและก่อนหน้านั้นได้ความจากโจทก์ที่ 15 เบิกความยืนยันว่า ชาวบ้านเคยรวมกลุ่มยื่นหนังสือต่อหน่วยงานราชการแต่ไม่ได้รับคำตอบเลย เมื่อครั้ง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เดินทางมารับฟังความเห็นจากกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่บริเวณลานหอยเสียบ ตำบลสะกอม

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา นายกรัฐมนตรี รับว่าจะให้คำตอบที่ชัดเจนแก่ชาวบ้าน แต่ในที่สุดไม่ได้ให้คำตอบเช่นกัน

ดังนั้น การร่วมชุมนุมของโจทก์ทั้งสี่สิบห้าและประชาชนกลุ่มผู้ชุมนุมคัดค้านโครงการท่อส่งก๊าซฯ จึงเป็นการใช้สิทธิของประชาชนที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐ เพื่อที่จะแสดงเจตนารมณ์ ในการจัดการบำรุงรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้ประชาชนดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่อง

ดังนั้น การใช้สิทธิเรียกร้อง เพื่อการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในส่วนได้เสียของตนหรือของชุมนุมซึ่งรัฐบาลต้องรับฟังชาวบ้านก่อนการตัดสินใจ ดำเนินการโครงการที่มีผลกระทบต่อชุมชนดังที่ได้รับรองไว้ในบทบัญญัติ มาตรา 46,56 และ 59 ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ดังกล่าว กรณีจึงเป็นที่ประจักษ์ว่า โจทก์ทั้งสี่สิบห้าและประชาชนได้ชุมนุมกันในวันเกิดเหตุมีวัตถุประสงค์ เพื่อใช้สิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญที่จะแสดงมติของกลุ่มผู้ชุมนุมคัดค้านโครงการท่อส่งก๊าซฯ โดยยื่นหนังสือขอให้รัฐบาลทบทวนการตัดสินใจดำเนินการโครงการท่อส่งก๊าซฯ ต่อจากศาลชุดก่อนซึ่งหาได้มีเจตนาก่อความรุนแรงหรือขัดขวางการประชุมคณะรัฐมนตรีสัญจรแต่อย่างไร

โจทก์ทั้ง 25 และประชาชนที่คัดค้านและใช้สิทธิเรียกร้องที่พวกตนมีส่วนได้เสีย และมีผลกระทบต่อตนสำหรับโครงการที่รัฐจะดำเนินการต่อเป็นการใช้สิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 44 ในเรื่องการชุมนุมในที่สาธารณะ โดยสงบและปราศจากอาวุธ โดยไม่มีเจตนากีดขวางทางสาธารณะ ซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจมีหน้าที่ต้องอำนวยความสะดวก และดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่ผู้ชุมนุม เพื่อมิให้เกิดชนวนนำไปสู่ความวุ่นวาย แต่จากทัศนคติในเชิงลบของจำเลยที่ 1 ซึ่งมีต่อกลุ่มผู้ชุมนุมคัดค้านดังกล่าว

ดังจะเห็นได้ตามคำให้การของจำเลยที่ 1 ที่ให้ข้อมูลต่อคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา ในเอกสารหมายเลข จ.22 ว่ากลุ่มผู้ชุมนุมเป็นกลุ่มที่มีความขัดแย้งต่อการตัดสินใจของรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐ ที่พูดอย่างไรก็ไม่รู้เรื่อง ต่างกับกลุ่มผู้ชุมนุมที่ประท้วงหน้าสถานทูตกัมพูชาในประเทศไทยเป็นกลุ่มผู้รักชาติ พูดแบบเดียวเข้าใจ ประกอบกับจำเลยที่ 1 นำข้อเท็จจริงที่เกิดเหตุรุนแรงในวันทำประชาพิจารณ์สองครั้งที่หอประชุมเทศบาลนครหาดใหญ่ และที่สนามกีฬาจระเข้ นคร มาคาดคะเนว่ากลุ่มผู้ชุมนุมคัดค้านเตรียมกานำแนวทางความรุนแรงมาใช้

เมื่อจำเลยที่ 1 เป็นผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติและเป็นผู้บังคับบัญชาเจ้าพนักงานตำรวจในระดับสูงในขณะเกิดเหตุ อันเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์มีหน้าที่ปราบปรามจับกุมผู้กระทำความผิดตามกฎหมายบ้านเมือง เพื่อให้สังคมในบ้านเมืองเกิดความสงบสุขและเป็นระเบียบเรียบร้อย จำเลยที่ 1 จึง

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

มีความรับผิดชอบดูแลทุกข์สุขของประชาชนโดยเฉพาะ กลุ่มผู้ชุมนุมคัดค้าน เป็นผู้มีภาวะเดือดร้อน ซึ่งได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการก่อสร้าง จึงได้รวมตัวชุมนุมกันสะท้อนปัญหาให้รัฐบาลทราบ จำเลยที่ 1 ยิ่งต้องใช้ความรอบคอบดูแลบุคคลดังกล่าวบนพื้นฐานหลักความเมตตาธรรม ควบคู่กับหลักยุติธรรม โดยหลีกเลี่ยงการใช้กำลังเพื่อให้เกิดเหตุการณ์วุ่นวาย และลุกลามบานปลายอันนำมาซึ่งความสูญเสียถึงแก่ชีวิตและทรัพย์สินของทั้ง 2 ฝ่าย ที่ยากแก่การควบคุมได้

ในเรื่องนี้จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของตำรวจในระดับสูง ในการสั่งการเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง จึงต้องออกมาตรวจดูเหตุการณ์ในที่เกิดเหตุด้วยตนเองในทันทีก่อนที่จะสั่งการอย่างไร้เพื่อหาทางแก้ไข เพราะที่เกิดเหตุอยู่ไม่ไกลจากโรงแรมเจ.บี. ซึ่งสามารถเดินทางด้วยรถยนต์ใช้เวลาไม่เกิน 3 นาที ดังที่ พล.ต.อ.ประทีป เบิกความยืนยันจำเลยที่ 1 ออกมาตรวจสอบด้วยตนเอง ก็จะได้ความจริงอันจะทำให้จำเลยที่ 1 มีโอกาสเลือกใช้ดุลพินิจให้เหมาะสมต่อเหตุการณ์ที่เป็นจริงว่ามีความรุนแรงหรือไม่เพียงใดและทำให้เห็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นว่ายังไม่มีความรุนแรงพอที่จะสลายการชุมนุมแต่อย่างไร ดังที่จำเลยที่ 2 ให้การต่อกรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา เอกสารหมาย จ.22 หน้า 6/7

ดังนั้นคำสั่งของจำเลยที่ 1 ที่ใช้กำลังเข้าสลายการชุมนุมนั้นไม่อยู่บนพื้นฐานแห่งความเป็นจริง แต่อยู่บนพื้นฐานจากรายงานข้อเท็จจริงอันเป็นเท็จของจำเลยที่ 3 ซึ่งคำสั่งของจำเลยที่ 1 ที่สลายการชุมนุมดังกล่าวจึงเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย พล.ต.อ.สันต์ ศรุตานนท์ จะอ้างว่าได้รับรายงานเท็จจากผู้ใต้บังคับบัญชาย่อมฟังไม่ขึ้น

ส่วน พล.ต.อ.สุรชัย สืบสุข, ร.ต.อ.เล็ก มียัง, ร.ต.ท.บัณฑิต ชูชัย บัญชี ร.ต.ท.อภิชัย สมบูรณ์ ได้ความว่าขณะนั้น พล.ต.อ.สุรชัย สืบสุข ซึ่งเป็นรองผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสงขลา หลังจากได้รับคำสั่งจาก พล.ต.ต.สัณฐาน แล้ว ได้มีคำสั่งให้จำเลยที่ 5 ถึง 38 กับเจ้าพนักงานตำรวจอื่นเข้าสลายการชุมนุมตามที่ ร.ต.อ.อภิชัย สมบูรณ์ เบิกความเห็นเห็นว่าจำเลยที่ 4 , 6, 13, 14 ต่างเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาการของ พล.ต.อ.สันต์ ศรุตานนท์ และ พล.ต.ต.สัณฐาน ปฏิบัติราชการตามคำสั่งของ พล.ต.ต.สัณฐาน ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาที่ออกคำสั่งให้สลายการชุมนุม

โดยรายงานข้อเท็จจริงอันเป็นเท็จต่อ พล.ต.อ.สันต์ จนเป็นเหตุให้ พล.ต.อ.สันต์ ให้ความเห็นชอบต่อการใช้กำลังเข้าสลายการชุมนุม ซึ่งจำเลยที่ 4 , 6, 13, 14 ต่างอยู่ในที่เกิดเหตุในลักษณะเผชิญหน้ากับกลุ่มผู้ชุมนุมคัดค้าน ย่อมรู้เห็นเหตุการณ์และเข้าใจโดยตลอดว่า กลุ่มผู้ชุมนุมคัดค้านไม่ได้กระทำความผิดกฎหมายแต่อย่างใด แต่ยังคงกระทำตามคำสั่งซึ่งไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยการใช้กำลังสลายการชุมนุมดังกล่าว จึงต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 70 ที่โจทก์ทั้ง 25 นำสืบในชั้นต้น ข้อหาดังกล่าวสำหรับ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

จำเลยที่ 4 ,6,13,14 จึงมีมูลความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา 157,295,38 ที่ศาล
ชั้นต้นมีคำพิพากษามานั้น ศาลอุทธรณ์ภาค 9 เห็นฟ้องด้วยบางส่วน อุทธรณ์ของโจทก์
ฟังขึ้นบางส่วน¹⁰⁰

---

¹⁰⁰ ดู คำพิพากษาคดีดำที่ 1818/2546 คดีแดงหมายเลขที่ 1804/2547 ศาลจังหวัดสงขลา

บทที่ 3: ความก้าวหน้าทางด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

นอกจากความก้าวหน้าต่างๆ ของประเด็นข้อห่วงใยที่ชี้แจงแล้ว สถานการณ์รวมของประเทศไทยยังมีความก้าวหน้าด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยปรากฏจากบทบัญญัติด้านกฎหมายและจากการดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้ง 27 ข้อบท ทั้งนี้จากการสำรวจและสอบถามกลุ่มประชาสังคมที่เกี่ยวข้องในการรวบรวมสถานการณ์จริง ยังสามารถรวบรวมข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองต่อไปในอนาคต

สาระสำคัญในการชี้แจงความก้าวหน้าในภาพรวมตามกติการะหว่างประเทศด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองมีสาระสำคัญตามข้อบททั้ง 27 ข้อได้ดังต่อไปนี้

ข้อบทที่ 1

1. ประชาชนทั้งปวงมีสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง โดยอาศัยสิทธินั้น ประชาชนจะกำหนดสถานะทางการเมืองของตนอย่างเสรี รวมทั้งดำเนินการอย่างเสรีในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของตน
2. เพื่อจุดมุ่งหมายของตน ประชาชนทั้งปวงอาจจัดการโภคทรัพย์และทรัพยากรธรรมชาติของตนได้อย่างเสรี โดยไม่กระทบต่อพันธกรณีใดๆ อันเกิดจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการแห่งผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน และกฎหมายระหว่างประเทศ ประชาชนจะไม่ถูกลิดรอนจากวิถีทางแห่งการยังชีพของตนไม่ว่าในกรณีใดๆ
3. รัฐภาคีแห่งกติกานี้ รวมทั้งผู้รับผิดชอบในการบริหารดินแดนที่ไม่ได้ปกครองเอง และดินแดนในภาวะทรัสตี จะส่งเสริมสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเองให้บรรลุผลเป็นจริง และต้องเคารพสิทธินั้นตามบทบัญญัติแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ

1.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

1.1.1 ด้านกฎหมาย

- **การกำหนดสถานะทางการเมือง**
  - 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540
    - 1.1) มาตรา 47 ว่าด้วยเสรีภาพในรวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมือง
    - 1.2) มาตรา 83, 84 และ 85 ว่าด้วยสิทธิการเลือกตั้งของพลเมืองไทยที่อยู่นอกราชอาณาจักรไทย
  - 2) พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- 3) พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสมาชิก พ.ศ.2541
- **การจัดการโรคทรัพย์และทรัพยากรธรรมชาติและวิถีแห่งการยังชีพ**
    - 1) อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity: CBD)
    - 2) อนุสัญญาว่าด้วยการแก้ไขปัญหาคาบการแปรสภาพเป็นทะเลทรายและความแห้งแล้ง (Convention on Caombating Desertification and Drought: CCD)
    - 3) อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศในการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพืชที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES)
    - 4) อนุสัญญาว่าด้วยการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ (Convention on Wetland of International Importance Especially as Waterfoul Habitat)
    - 5) อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติของโลก (Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage)
    - 6) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540
      - 1.1) มาตรา 40 ว่าด้วยการคุ้มครองคลื่นความถี่
      - 1.2) มาตรา 46 ว่าด้วยสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
      - 1.3) มาตรา 56 ว่าด้วยการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ
      - 1.4) มาตรา 74 ว่าด้วยการร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ ในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน
      - 1.5) มาตรา 79 ว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ
    - 7) พ.ร.บ.ป่าไม้ พ.ศ.2484
    - 8) พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507
    - 9) พ.ร.บ.แร่ พ.ศ.2510
    - 10) พ.ร.บ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518
    - 11) พ.ร.บ.การประมง พ.ศ.2490

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติกาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติกาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

12) พ.ร.บ.การผังเมือง พ.ศ.2518

13) พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535

1.2 ความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

1.2.1. ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

1.1) มาตรา 65 ว่าด้วยเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง

“มาตรา 65 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมือง เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจกรรม ในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้นตามวิถีทางการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การจัดองค์กรภายใน การดำเนินกิจการ และข้อบังคับของพรรค การเมืองต้องสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง กรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองตามจำนวน ที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่ง เห็นว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้น จะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตาม รัฐธรรมนูญนี้ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาล รัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับดังกล่าวขัดหรือ แแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้มติหรือข้อบังคับนั้นเป็นอันยกเลิกไป”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองเสรีภาพในการตั้งพรรคการเมือง

กำหนดให้ประชาชนคนไทยมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มจัดตั้งพรรค การเมือง เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองตามวิถีทางการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามบทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญนี้

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

กรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมือง จะต้องไม่ถูกครอบงำหรือถูกบังคับให้ออกจากพรรคได้โดยง่าย จึงให้สิทธิในการฟ้องร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

1.2) มาตรา 66 ว่าด้วยการให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชน

“มาตรา 66 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน”

เจตนารมณ์ เพื่อรับรองสิทธิชุมชน ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม

บุคคลหลายคนร่วมกันโดยมีวัตถุประสงค์เดียวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ย่อมก่อให้เกิดเป็นสิทธิชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมแยกจากสิทธิส่วนบุคคลกล่าวคือ

“ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม” หมายถึง บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นเพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการดำรงชีพโดยมีวิถีการจัดการและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืนตั้งแต่อดีต จึงมีสิทธิจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นนั้นในการดำรงชีพของตนตลอดจนมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นโดยตรง

ส่วนชุมชนและชุมชนท้องถิ่น มีสิทธิอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนโดยผ่านกลไกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรของรัฐ แต่ทั้งนี้ ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับสิทธิของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม

1.3) มาตรา 67 ว่าด้วยการอนุรักษ์บำรุงและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

“มาตรา 67 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติกาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติกาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

สิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ จะกระทำมิได้เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพ ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว

สิทธิของชุมชนที่จะฟ้องหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายนี้ย่อมได้รับความคุ้มครอง”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์บำรุงรักษา และได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

กำหนดให้บุคคลได้รับการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะเข้าร่วมกับรัฐหรือชุมชนหรือชุมชนท้องถิ่น ในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา การได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ หรือในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติสุขและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิต

ห้ามหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคลดำเนินโครงการหรือกิจกรรมของบุคคลใดหรือธุรกิจใด หรือองค์กรของรัฐมิให้ก่อผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือทรัพยากรธรรมชาติตลอดจนผลกระทบต่อสุขภาพ สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของประชาชน เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบรอบด้านต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ โดยก่อนดำเนินโครงการหรือดำเนินกิจกรรมดังกล่าวต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของชุมชน หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ตลอดจนผู้มีส่วนได้เสียที่จะได้รับผลกระทบโดยตรง รวมทั้งต้องรับฟังความคิดเห็นขององค์การอิสระที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติโดยตรง

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติกาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติกาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ตลอดจนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องให้ความเห็นประกอบก่อนดำเนินโครงการหรือกิจกรรมดังกล่าว

ชุมชน ชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิฟ้องหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้ปฏิบัติภารกิจดังกล่าวได้ การใช้สิทธิฟ้องย่อมได้รับความคุ้มครองช่วยเหลือทางกฎหมายตามสมควรแก่กรณี

1.4) มาตรา 190 ว่าด้วยหลักเกณฑ์การทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศไทยกับนานาประเทศ

“มาตรา 190 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่น กับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญาหรือมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวางหรือมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ในการนี้ รัฐสภาจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องดังกล่าว

ก่อนการดำเนินการเพื่อทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศตามวรรคสอง คณะรัฐมนตรีต้องให้ข้อมูลและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และต้องชี้แจงต่อรัฐสภาเกี่ยวกับหนังสือสัญญานั้น ในการนี้ ให้คณะรัฐมนตรีเสนอกรอบการเจรจาต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบด้วย

เมื่อลงนามในหนังสือสัญญาตามวรรคสองแล้ว ก่อนที่จะแสดงเจตนาให้มีผลผูกพันคณะรัฐมนตรีต้องให้ประชาชนสามารถเข้าถึงรายละเอียดของหนังสือสัญญานั้นและในกรณีที่การปฏิบัติตามหนังสือสัญญาดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนหรือผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการแก้ไขหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบนั้นอย่างรวดเร็ว เหมาะสม และเป็นธรรม

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการกำหนดขั้นตอนและวิธีการจัดทำหนังสือสัญญาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า หรือการลงทุน อย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งการแก้ไขหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติตามหนังสือสัญญาดังกล่าวโดยคำนึงถึงความเป็นธรรมระหว่างผู้ที่ได้ประโยชน์กับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติตามหนังสือสัญญานั้นและประชาชนทั่วไป

ในกรณีที่มีปัญหาตามวรรคสอง ให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะวินิจฉัยชี้ขาด โดยให้นำบทบัญญัติตามมาตรา 154 (1) มาใช้บังคับกับการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม”

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การทำหนังสือสัญญา ระหว่างประเทศไทยกับนานาประเทศ

- (1) การทำสนธิสัญญาหรือสัญญาอื่น ระหว่างประเทศไทยกับนานาประเทศ หรือกับองค์การระหว่างประเทศ เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในฐานะทรงเป็นประมุขแห่งรัฐ
- (2) สนธิสัญญาหรือหนังสือสัญญาที่คณะรัฐมนตรีต้องขอรับความเห็นชอบจากรัฐสภาในกรอบการเจรจา และต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนและภายหลังการเจรจา หรือก่อนลงนามในหนังสือสัญญา มีทั้งสิ้น 5 ประเภท คือ
  - ก) ประเภทที่มีบทเปลี่ยนแปลงอำนาจอธิปไตยของรัฐ
  - ข) ประเภทที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่ อาณาเขต ซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย หรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญา หรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ
  - ค) ประเภทที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ หรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง
  - ง) ประเภทที่มีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ
  - จ) ประเภทที่ต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา
- (3) มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนและวิธีการจัดทำหนังสือสัญญาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้าหรือการลงทุนอย่างมีนัยสำคัญ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- (4) กำหนดให้มีการเยียวยาประชาชน หรือผู้ประกอบการขนาดกลางหรือขนาดย่อมผู้ได้รับผลกระทบจากหนังสือสัญญา
- (5) กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดในกรณีเกิดปัญหาเกี่ยวกับประเภทของหนังสือสัญญาและการทำหนังสือสัญญาว่าต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาหรือไม่

1.5) มาตรา 87 (1), (2), (3), (4) และ (5) ว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

“**มาตรา 87** รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้

- (1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น
- (2) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ
- (3) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลาย หรือรูปแบบอื่น
- (4) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่
- (5) ส่งเสริมและให้การศึกษแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามมาตรานี้ ต้องคำนึงถึงสัดส่วนของหญิงและชายที่ใกล้เคียงกัน”

เจตนารมณ์ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

1.6) **มาตรา 85** ว่าด้วยแผนนโยบายของรัฐในการใช้ที่ดิน และ
อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

“**มาตรา 85** รัฐต้องดำเนินการตามแผนนโยบายด้านที่ดิน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้

(1) กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินให้ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยให้
คำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทั้งผืนดิน ผืนน้ำ
วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น และการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมี
ประสิทธิภาพ และกำหนดมาตรฐานการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน โดยต้องให้
ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินนั้นมีส่วน
ร่วมในการตัดสินใจด้วย

(2) กระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมและดำเนินการให้
เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึง
โดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่น รวมทั้งจัดหาแหล่งน้ำเพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้
อย่างพอเพียงและเหมาะสมแก่การเกษตร

(3) จัดให้มีการวางผังเมือง พัฒนา และดำเนินการตามผังเมืองอย่างมี
ประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษา
ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

(4) จัดให้มีแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและ
ทรัพยากรธรรมชาติอื่นอย่างเป็นระบบและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ทั้ง
ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จาก
ทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล

(5) ส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตาม
หลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อ
สุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยประชาชน
ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการ
กำหนดแนวทางการดำเนินงาน”

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดเป็นนโยบายให้รัฐบาลต้องปฏิบัติใน
การใช้ที่ดิน และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(1) รัฐบาลต้องปฏิรูประบบและนโยบายการใช้ที่ดินทั้งระบบโดย
กำหนดเกณฑ์และมาตรฐานการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน คำนึงถึง
สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นให้
ครอบคลุมทั่วประเทศ ทั้งนี้ ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและ
การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และให้

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติกาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติกาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย

- (2) รัฐบาลต้องกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม รวมทั้งจัดหาแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรอย่างเหมาะสมและพอเพียง
- (3) รัฐบาลต้องจัดการวางผังเมือง เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ
- (4) รัฐบาลต้องจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม โดยให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงมีส่วนร่วมในการสงวนบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์ตามความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล
- (5) รัฐบาลต้องบำรุงรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และควบคุมจำกัดมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิต เช่น การรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงสภาวะโลกร้อนรวมถึงการปลูกป่าทดแทน เป็นต้น โดยให้ประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.2.2. ความก้าวหน้าด้านการดำเนินการ

- 1) การยกเลิกการประกาศเคอร์ฟิวในช่วงเดือนรอมฎอน เพื่อให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูสามารถปฏิบัติศาสนกิจได้
- 2) การแก้ไขปัญหาที่ดินอุทยานแห่งชาติ กรณีป่าชุมชนเทือกเขาบูโด ที่อุทยานแห่งชาติออกเอกสารสิทธิทับที่ของประชาชนความพยายามในการแก้ไขปัญหา เรื่องของ “การประกาศเขตอุทยานบูโด-สุโหงปาดี” ทับซ้อนที่ดินทำกินของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัด 8 อำเภอ 23 ตำบล ซึ่งประชาชนในบริเวณดังกล่าวได้อาศัยอยู่มาเป็นเวลานานนั้น ถือได้ว่าเป็นตัวอย่างที่ดีของความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่ายในการแก้ไขปัญหา
- 3) รัฐบาลไทยได้มีโครงการจัดทำ โฉนดชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีสิทธิในการใช้ประโยชน์ของที่ดินร่วมกัน โดยเฉพาะผู้ไม่มีที่ทำกินสามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินนี้ได้

1.3 ข้อจำกัดของการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

1.3.1 ประเทศไทยได้ทำถ้อยแถลงตีความในข้อ 1วรรค 1 เรื่องการใช้สิทธิในการกำหนดเจตจำนงกำหนดของตนเอง(Rights to self –determination) ประเทศไทยได้ตีความตามปฏิญญาเวียนนาและแผนปฏิบัติการ กล่าวคือมีให้ตีความว่า “อนุญาตหรือสนับสนุนการกระทำใด ๆ ที่จะเป็นการแบ่งแยกหรือทำลายบูรณภาพแห่งดินแดนหรือเอกภาพทางการเมืองของรัฐเอกราชอธิปไตย ทั้งนี้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วน”

1.3.2 ในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัดในเรื่องของการบังคับใช้กฎหมายของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรของภาคประชาชนแม้รัฐจะมีความหวังดีแต่ประชาชนยังรู้สึกว่ายังเข้าไม่ถึงทรัพยากรได้อย่างแท้จริง อีกทั้งชุมชนท้องถิ่นยังไม่มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการกำหนด ทิศทาง นโยบาย กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น เช่น (โปรดดูรายละเอียดในข้อสังเกต และข้อเสนอแนะ ที่ 24)

- ประมงพื้นบ้านปัตตานีได้มีการยกระดับคุณภาพชีวิตโดยมีการประสานงานระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่รัฐ

พบว่าชาวบ้านยังคงมีปัญหาคือเนื่องถึงการรุกรานฐานทรัพยากรทะเลในพื้นที่จากเรืออวนขนาดใหญ่ และจากการสร้างสถานการณ์ของผู้ก่อความไม่สงบ ชุมชนประมงพื้นบ้านปัตตานี ได้มีการยกระดับคุณภาพชีวิต จากการทำงานเป็นตัวกลางประสานงานระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งทำให้ชาวบ้านเข้าใจแนวทางการทำงานของรัฐที่เป็นรูปธรรม และมีความเข้มแข็งมากขึ้น อย่างไรก็ตามยังคงมีปัญหาในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายของภาครัฐเกี่ยวกับความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรของประชาชน โดยเจ้าหน้าที่รัฐในระดับปฏิบัติยังไม่ตระหนักถึงปัญหาอย่างจริงจัง ไม่สามารถปกป้องสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างแท้จริง และขาดการวิเคราะห์ที่ไกลออกไป ประชาชนยังไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายอย่างแท้จริง ประชาชนส่วนใหญ่จึงมีมุมมองต่อภาครัฐว่า มีความหวังดีอยากให้ความช่วยเหลือดูแล แต่นโยบายและมาตรการหลายเรื่อง ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง อีกทั้งการเยียวยาของรัฐยังไม่ทั่วถึง เท่าเทียมและมีความต่อเนื่องในหมู่ประชาชน ช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาชุมชนท้องถิ่นไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง นโยบาย กฎหมาย และแนวทางปฏิบัติในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น เช่น การที่รัฐยังคงส่งเสริมเครื่องมือจับสัตว์น้ำที่ได้ปริมาณมากๆ เพื่อตอบรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศ การประกันราคาน้ำมัน

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

แต่ในการปฏิบัติจริงผลประโยชน์กลับตกอยู่ที่ เรืออวนรุนอวนลากแทนที่จะเป็น ชาวประมงพื้นบ้านที่ได้รับผลประโยชน์ หรือในกรณีอื่นๆ เช่น การส่งเสริมการทำนา ไร่ให้เป็นนาปาล์ม เพื่อสร้างพลังงานทางเลือก ส่งผลให้การปลูกข้าวในพื้นที่ลดลง ซึ่ง ชาวบ้านมองว่ารัฐควรตระหนักถึงการกำหนดนโยบายและการบังคับใช้กฎหมายที่ คำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้าน และไม่ให้เกิด ผลกระทบต่อความความ รุนแรงเชิงโครงสร้าง ดังนั้นกลุ่มชาวประมงพื้นบ้านจึงได้เสนอแนวคิดว่าจะมีการ เปลี่ยนวิธีคิดของเจ้าหน้าที่ภาครัฐในระดับนโยบายให้สนับสนุนการมีส่วนร่วมของ ประชาชนและมีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนอย่างแท้จริง

● กรณีทอผ้าจะนะ

รัฐบาลได้ออกพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของ แผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันฯ พ.ศ. 2549 โดยที่มีได้จัดเวที่รับฟังความคิดเห็นของ ประชาชน ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับรัฐมากขึ้นในเรื่องการจัดการ ทรัพยากรท้องถิ่น¹⁰¹

● กรณีเหมืองแร่โปแตชที่จังหวัดอุดรธานี

จากรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน กรณีนโยบายและการ ดำเนินโครงการพัฒนาเหมืองแร่โปแตชในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ¹⁰² ระบุว่ากรม อุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ได้มีนโยบายพัฒนาโครงการเหมืองแร่โปแตชใต้ ดินอย่างกว้างขวาง โดยที่ประชาชนในพื้นที่ไม่ทราบข้อมูลแต่อย่างใด ต่อมาเมื่อมีการ แก้ไขพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 เมื่อปี พ.ศ.2545 โดยกำหนดรับรองให้การทำ เหมืองแร่ใต้ดินลึกเกิน 100 เมตรลงไป ไม่ต้องขออนุญาตจากเจ้าของที่ดิน

การขุดเกลือ น้ำเกลือ ฟุ่นเกลือ จะส่งผลต่อสภาพแวดล้อม ที่ดินทำกิน รวมถึง น้ำเกลืออาจไหลลงแหล่งน้ำสำคัญทำให้กลายเป็นน้ำกร่อยหรือน้ำเค็มหากเกิดปัญหา การแพร่กระจายของดินเค็ม น้ำเค็ม และสภาพแวดล้อมเสียหาย ฯลฯ

ดังนั้น การทำเหมืองแร่ขนาดใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน และ สิ่งแวดล้อมในวงกว้างและยาวนานนั้น จำเป็นจะต้องพิจารณาความคุ้มค่าให้รอบด้าน โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนโดยรวม มิใช่พิจารณาแต่เพียง

¹⁰¹ โปรดดูรายละเอียดในข้อสังเกต และข้อเสนอแนะ ข้อ 24

¹⁰² สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน รายงานที่ 239/2550 เรื่อง สิทธิชุมชน กรณีนโยบายและการดำเนินโครงการพัฒนาเหมืองแร่โปแตชในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. วันที่ 27 กันยายน 2551.

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจเป็นหลักโครงการนี้ต้องดำเนินการให้เป็นโครงการตัวอย่างในเรื่องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยราษฎรในทุกขั้นตอนอย่างกว้างขวางที่สุด ตั้งแต่กระบวนการตัดสินใจริเริ่มโครงการ การพิจารณาอนุมัติโครงการ การประกอบกิจการ การฟื้นฟูหลังเสร็จโครงการ และหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบจะต้องกำกับดูแลอย่างเคร่งครัดและใกล้ชิด

1.4 ข้อเสนอแนะเพื่อความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

- 1.4.1** ประเทศไทยโดยหน่วยงานความมั่นคงควรพิจารณาถอนถ้อยแถลงตีความตาม ข้อ 1วรรค 1ของกติกานี้ เพราะการจัดทำถ้อยแถลงตีความว่าจะแบ่งแยกดินแดนไม่ได้เป็นหลักการทั่วไปตามกฎหมายระหว่างประเทศสำหรับรัฐอิสระ และกฎบัตรสหประชาชาติข้อ 51 ได้กำหนดแล้วว่าเจตจำนงอิสระไม่รวมถึงการแบ่งแยกดินแดน อีกทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 1ได้บัญญัติไว้แล้วว่า “ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกไม่ได้”
- 1.4.2** ผู้เขียนรายงานพบว่าชาวมลายูมุสลิมใน จชต. นับถือศาสนาอิสลามซึ่งเป็นวิถีทางในการดำเนินชีวิต อิสลามมิได้แยกศาสนจักรออกจากอาณาจักร ในขณะที่รัฐบาลไทยแยกศาสนาออกจากทางโลก จึงไม่เข้าใจในวิถีชีวิตของชาวมุสลิม รัฐไม่เข้าใจว่าอิสลามคือวิถีทางในการดำเนินชีวิตซึ่งถูกกำหนดโดยพระเจ้าเป็นเจ้าของไม่ว่าจะเป็น การแต่งกาย กฎหมาย เช่นการแบ่งทรัพย์สินมรดก หรือการศึกษา เป็นต้น ดังนั้นรัฐจึงควรสนับสนุนส่งเสริมให้ชาวมุสลิมสามารถกำหนดเจตจำนงของตนเองในการดำเนินชีวิตตามหลักศาสนาอิสลาม ประชาชนจึงควรมีสติในการมีวิถีทางในการดำเนินชีวิตตามความเชื่อของตนเอง

ชาวมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มิได้มีความคิดว่า สิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง (Right of Self Determination) จะเป็นเรื่องของการแบ่งแยกดินแดน หากแต่สิ่งที่เป็นความต้องการที่แท้จริงของประชาชน คือ สิทธิในการรักษาอัตลักษณ์ ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ รวมถึงจารีตต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของภาษา การแต่งกาย การจัดการศึกษา หรือเสรีภาพในการนับถือศาสนา เป็นต้น การที่รัฐคิดตีความ สิทธิในการกำหนดเจตจำนง

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ของตนเอง (Right of Self Determination) หมายถึงเพียงการแบ่งแยกดินแดน ทำให้เกิดความหวาดระแวงระหว่างรัฐและประชาชน ซึ่งจะไม่ส่งผลดีในการสร้างมาตรฐานการเคารพสิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือในพื้นที่อื่นซึ่งเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม (Plural Culture)

- 1.4.3** รัฐควรตระหนักถึงการกำหนดนโยบายและการบังคับใช้กฎหมายที่คำนึงถึงความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ไม่ให้เกิดผลกระทบความรุนแรงเชิงโครงสร้าง
- 1.4.4** ภาครัฐควรมีการเปลี่ยนวิธีคิดของเจ้าหน้าที่ของภาครัฐในระดับนโยบายให้สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต
- 1.4.5** ภาครัฐควรปรับปรุงกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายเพื่อช่วยส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งคุณภาพชีวิตของการทำการเกษตรหรือประมงที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน

ข้อบทที่ 2

1. รัฐภาคีแต่ละรัฐแห่งกติกานี้รับที่จะเคารพและประกันแก่ปัจเจกบุคคลทั้งปวงภายในดินแดนของตนและภายใต้เขตอำนาจของตนในสิทธิทั้งหลายที่รับรองไว้ในกติกานี้ โดยปราศจากการแบ่งแยกใดๆ อาทิ เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นใด เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นๆ
2. ในกรณีที่ยังไม่มีมาตรการทางนิติบัญญัติหรือมาตรการอื่นใด รัฐภาคีแต่ละรัฐแห่งกติกานี้รับที่จะดำเนินการตามขั้นตอนที่จำเป็น ตามกระบวนการทางรัฐธรรมนูญของตนและบทบัญญัติแห่งกติกานี้ เพื่อให้มีมาตรการทางนิติบัญญัติหรือมาตรการอื่นใดที่อาจจำเป็น เพื่อให้สิทธิทั้งหลายที่รับรองไว้ในกติกานี้เป็นผล
3. รัฐภาคีแต่ละรัฐแห่งกติกานี้รับที่จะ
  - (ก) ประกันว่า บุคคลใดที่สิทธิหรือเสรีภาพของตนซึ่งรับรองไว้ในกติกานี้ถูกละเมิดต้องได้รับการเยียวยาอย่างเป็นผลจริงจัง โดยไม่ต้องคำนึงว่าการละเมิดนั้นจะถูกกระทำโดยบุคคลผู้ปฏิบัติการตามหน้าที่

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- (ข) ประกันว่า บุคคลใดที่เรียกร้องการเยียวยาตั้งกล่าวยอมมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาจากฝ่ายตุลาการ ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติที่มีอำนาจ หรือจากหน่วยงานอื่นที่มีอำนาจตามที่กำหนดไว้ โดยระบบกฎหมายของรัฐ และจะพัฒนาหนทางการเยียวยาด้วยกระบวนการยุติธรรมทางศาล
- (ค) ประกันว่า เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจต้องบังคับการให้การเยียวยานั้นเป็นผล

2.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

2.1.1 ด้านกฎหมาย

- **การรับรองกติกาสากลระหว่างประเทศ**
  - 1) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
  - 2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
  - 3) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิทางการเมืองของสตรี
  - 4) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ
  - 5) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
- **การเลือกปฏิบัติทางเพศ**
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 30 วรรค 2
- **เชื้อชาติ**
  - 1) พ.ร.บ.การจดทะเบียนสมรส พ.ศ.2478
  - 2) คำพิพากษาฎีกาที่ 720/2505 ที่ยืนยันสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวระหว่างคนสัญชาติไทยกับคนต่างด้าวไร้รัฐ
- **ภาษา**
มีการอำนวยความสะดวกจากทางราชการแก่ผู้ที่พูดภาษาท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน เช่น ความพยายามในการแต่งตั้งข้าราชการที่พูดภาษาท้องถิ่นได้ให้ไปประจำอยู่ เป็นต้น
นอกจากนี้ ในกระบวนการดำเนินคดีอาญาก็มีการจัดล่ามช่วยเพื่อในการดำเนินคดี ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้
- **ความคิดเห็นทางการเมือง**
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 39

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- **สัญชาติ**
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 30 วรรค 4
- **ผู้สูงอายุ**
  - 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 54
  - 2) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ.2542
- **คนพิการ**
  - 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 55
  - 2) พ.ร.บ.การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534

2.1.2 ด้านการดำเนินงานตามกฎหมาย

- **คนพิการ**
  - 1) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ.2541 ที่ให้องค์กรสาธารณะจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะให้แก่คนพิการมากขึ้น
  - 2) การเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาเฟสปิกเกมส์ (FESPIC Games) ครั้งที่ 7 พ.ศ.2542 เสนอไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
- **รักเพศเดียวกัน**
การยกเลิกข้อห้ามในระเบียบที่วางเกณฑ์ไม่รับบุคคลที่มีจิตใจรักร่วมเพศ (เกย์) เข้าศึกษาในสถาบันราชภัฏ

2.2 ความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

2.2.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

- **การรับรองกติกาสากลระหว่างประเทศ**
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 82 วรรคแรก ว่าด้วยการส่งเสริมสัมพันธไมตรีและความร่วมมือกับนานาประเทศด้วยหลักแห่งความเสมอภาค
“**มาตรา 82** รัฐต้องส่งเสริมสัมพันธไมตรีและความร่วมมือกับนานาประเทศ และพึงถือหลักในการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค ตลอดจนต้องปฏิบัติตาม

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี รวมทั้งตามพันธกรณีที่ได้กระทำไว้กับนานาประเทศและองค์การระหว่างประเทศ”

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้รัฐบาลต้องส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีและความร่วมมือกับนานาประเทศด้วยหลักแห่งความเสมอภาค เพื่อผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติ

ในการร่วมมือกับนานาประเทศ รัฐบาลพึงถือหลักความเสมอภาค หลักถ้อยทีถ้อยปฏิบัติหรือหลักต่างตอบแทนเยี่ยงคนชาติ ทั้งต้องถือตามพันธกรณีที่ประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญากับนานาประเทศและองค์การระหว่างประเทศ โดยรัฐบาลต้องตรากฎหมายหรือบังคับใช้กฎหมาย หรือตีความกฎหมาย ให้สอดคล้องและอนุวัตตามสนธิสัญญาดังกล่าวด้วย

● การเลือกปฏิบัติทางเพศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 30 ;jkfh;pหลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติแก่บุคคลที่มีความแตกต่างกัน

“มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอภาคในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน”ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติแก่บุคคลที่มีความแตกต่างกัน

ความแตกต่างเรื่อง “เพศ” นอกจากหมายถึงความแตกต่างระหว่างชายหรือหญิงแล้ว ยังหมายรวมถึงความแตกต่างของบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศ (Sexual Identity) หรือเพศสภาพ (Gender) หรือความหลากหลายทางเพศ (Sexual Diversity) แตกต่างจากเพศที่ผู้นั้นถือกำเนิดอยู่ด้วย จึงไม่ได้บัญญัติคำดังกล่าวข้างต้นไว้ในมาตรา 30 เนื่องจากคำว่า “เพศ” ได้หมายรวมถึงถึงคำดังกล่าวอยู่แล้ว และจะต้องไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆ หน่วยงานที่

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

เกี่ยวข้องได้มีการดำเนินการตามข้อบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรา 82 วรรคแรกและมาตรา 30

- **เชื้อชาติ**

คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ ให้ความเห็นว่า ชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นคนไทยเชื้อสายมลายู พูดภาษามลายู ปัตตานีซึ่งใกล้เคียงกับภาษามลายูกันตัน เมื่อถามชาวบ้านว่าเขาคือใคร คำตอบที่ได้คือ “คนมลายูมุสลิม” ด้วยน้ำเสียงแสดงถึงความภูมิใจและบ่งบอกถึงความเคร่งครัดทางศาสนาในระดับสูง¹⁰³

- **ภาษา**

ตามที่คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ เสนอไว้ในข้อเสนอนที่ (3) ว่า ประกาศให้ภาษามลายูปัตตานีเป็นภาษาทำงาน (working language) เพิ่มเติมอีกภาษาหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากคนไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูจำนวนมากฟังภาษาไทยได้มากบ้างน้อยบ้าง แต่ไม่มั่นใจในการพูดภาษาไทย บางคนอ่านและเขียนภาษาไทยไม่ได้จึงต้องยอมรับความจริงว่าผู้ที่รู้ภาษาไทยน้อยจะพบอุปสรรคในการติดต่อกับราชการ จนบางครั้งอาจถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องภาษา จึงควรประกาศให้ภาษามลายูเป็นภาษาทำงานเพิ่มเติมในจังหวัดชายแดนภาคใต้¹⁰⁴

- **ความคิดเห็นทางการเมือง**

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 45 – 48 ว่าด้วยการคุ้มครองในสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน

“มาตรา 45 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพเกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน”

¹⁰³ ดู “รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส)” เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์

¹⁰⁴ อ้างแล้ว หน้า 91

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน

บทบัญญัติมาตรานี้จึงกำหนดให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน ซึ่งเป็นสาระสำคัญในสังคมประชาธิปไตย ได้รับความคุ้มครองตราบเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นหรือขัดต่อประโยชน์สาธารณะ กล่าวคือ

(1) เสรีภาพในการแสดงออกของบุคคล

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และหมายความรวมถึงการแสดงด้วยวิธีใดๆ ไม่ว่าจะผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อสารสนเทศชนิดใดๆ เช่น อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์เว็บบอร์ด เป็นต้น เพื่อให้บุคคลเข้าใจความหมาย

กำหนดมิให้รัฐจำกัดเสรีภาพการแสดงออกของบุคคล เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และกฎหมายเช่นว่านั้นต้องมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- ก. เพื่อความมั่นคงของรัฐในด้านต่างๆ รวมถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ
- ข. เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลหรือเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน รวมทั้งเพื่อรับรองสิทธิของเด็กและเยาวชน ให้ได้รับการพัฒนาในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
- ค. เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

(2) เสรีภาพของสื่อมวลชน

รัฐจะสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนชนิดอื่นๆ เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์มิได้

เพื่อป้องกันการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนจึงกำหนดบทบัญญัติมิให้รัฐห้ามหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นหรือเข้าแทรกแซงสื่อมวลชนด้วยวิธีการใดๆ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันการประกอบวิชาชีพของหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นมิให้ถูกรวบงำโดยรัฐ ซึ่งจะทำให้การเสนอข่าวหรือให้ความเห็นเป็นไปโดยอิสระ และสามารถ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพื่อเสนอเป็นข้อมูลให้ประชาชนได้รับทราบความเป็นจริง

นอกจากนี้ ยังห้ามรัฐกำหนดให้นำข่าว บทความหรือสิ่งสื่อความหมายอย่างอื่น ๆ ไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปเผยแพร่ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

กำหนดให้เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย

กำหนดห้ามรัฐให้เงินหรือทรัพย์สินเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ เพื่อป้องกันมิให้การเมืองเข้าครอบงำสื่อ

“มาตรา 46 พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อาณัติของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ และมีสิทธิจัดตั้งองค์กรเพื่อปกป้องสิทธิ เสรีภาพและความเป็นธรรม รวมทั้งมีกลไกควบคุมกันเองขององค์กรวิชาชีพข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ในกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น ย่อมมีเสรีภาพเช่นเดียวกับพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนตามวรรคหนึ่ง

การกระทำใดๆ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเจ้าของกิจการ อันเป็นการขัดขวางหรือแทรกแซงการเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะของบุคคลตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองให้ถือว่าเป็นการจงใจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ และไม่มีผลใช้บังคับ เว้นแต่เป็นการกระทำเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายหรือจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองเสรีภาพของผู้ปฏิบัติงานด้านสื่อมวลชน และเพื่อให้มาตรการคุ้มครองดังกล่าวมีผลบังคับใช้อย่างแท้จริง

เพื่อป้องกันการครอบงำหรือแทรกแซงผู้ปฏิบัติงานด้านสื่อมวลชน โดยผู้ปฏิบัติงานต้องมีจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพ และมีองค์กรวิชาชีพควบคุมตรวจสอบกันเอง

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

เพื่อห้ามผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเจ้าของกิจการ กระทำการใดๆ ไม่ว่าในทางตรงหรือทางอ้อมอันเป็นการขัดขวางหรือแทรกแซง การเสนอข่าว หรือแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะของพนักงานหรือ ลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุ โทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น หากกระทำให้ถือว่าเป็นการจงใจใช้อำนาจหน้าที่ โดยมีขอบและไม่มีผลใช้บังคับ เว้นแต่การกระทำดังกล่าวเป็นไปตามกฎหมาย หรือจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพ ทั้งนี้ เพื่อให้สื่อมวลชนสามารถเสนอ ข่าวหรือแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะ เช่น การเสนอข่าวหรือแสดง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาลที่มีผลกระทบต่อประชาชนโดยรวม ได้โดยปราศจากการแทรกแซงหรือการใช้อิทธิพลครอบงำจากผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองหรือหน่วยงานของรัฐ

“มาตรา 47 คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และ โทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ให้มืองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระองค์กรหนึ่งทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตาม วรรคหนึ่ง และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และ กิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินการตามวรรคสองต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนใน ระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ ประโยชน์สาธารณะอื่น และการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม รวมทั้งต้องจัดให้ ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อมวลชนสาธารณะ

การกำกับการประกอบกิจการตามวรรคสองต้องมีมาตรการเพื่อป้องกันมิให้ มีการควบรวม การครอบงำหรือการครอบงำ ระหว่างสื่อมวลชนด้วย กันเองหรือโดยบุคคลอื่นใด ซึ่งจะมีผลเป็นการขัดขวางเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารหรือปิดกั้นการได้รับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายของประชาชน”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองการจัดสรรคลื่นความถี่อย่างเป็นธรรม ให้ ประชาชนมีส่วนร่วม และป้องกันมิให้มีการควบรวม การครอบงำหรือการครอบงำ สื่อ เพื่อคุ้มครองให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย

บทบัญญัติมาตรานี้จึงกำหนดให้คลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียง วิทยุ โทรทัศน์ และโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์ สาธารณะ และกำหนดให้

- (1) มืองค์กรอิสระองค์กรเดียวในการจัดสรรคลื่นความถี่ เพื่อความเป็น เอกภาพในการจัดการ เนื่องจากการพัฒนาการด้านเทคโนโลยีที่ทำให้

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

คลื่นโทรคมนาคมสามารถใช้ในการกระจายเสียงและแพร่ภาพได้ เหมือนคลื่นวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ หากมีสององค์กร เช่นเดิมอาจก่อให้เกิดปัญหาการคาบเกี่ยวในอำนาจหน้าที่ได้

- (2) การจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และโทรคมนาคม และการกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม ต้องกระทำโดยองค์กรอิสระ เพื่อให้สามารถดูแลการจัดสรรและการใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่ในภาพรวมอย่างเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำจากการเมืองหรือธุรกิจเอกชน
- (3) การจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และโทรคมนาคม ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชน ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐและประโยชน์สาธารณะอื่น ตลอดจนการแข่งขันโดยเสรีและเป็นธรรม รวมทั้งต้องจัดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อมวลชนสาธารณะ ทั้งในด้านการจัดสรรคลื่นความถี่ให้กับภาคประชาชน และการจัดให้มีกองทุนสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเนื้อหาสาระและเทคโนโลยีของสื่อเพื่อประโยชน์สาธารณะ

“มาตรา 48 ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือโทรคมนาคม มิได้ ไม่ว่าในนามของตนเองหรือให้ผู้อื่นเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นแทน หรือจะดำเนินการโดยวิธีการอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมที่สามารถบริหารกิจการดังกล่าวได้ในทำนองเดียวกับการเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการดังกล่าว”

เจตนารมณ์ เพื่อป้องกันมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเข้าเป็น เจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือโทรคมนาคม รวมถึงการแทรกแซงทั้งทางตรงและทางอ้อม

- **สัญชาติ**

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 4 ว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

“มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง”

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญมาตรา 4 เพื่อวางหลักทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพอื่น และความเสมอภาคของบุคคล

การรับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ความเสมอภาคของบุคคลที่ปฏิญญาสากลหรืออนุสัญญาแห่งองค์การสหประชาชาติรับรอง และประเทศไทยร่วมเป็นภาคี เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนพึงได้รับโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยไม่คำนึงถึงว่าบุคคลนั้นๆ จะเป็นคนสัญชาติไทยหรือไม่ เช่น คนต่างด้าว คนไร้รัฐ คนไร้สัญชาติชนกลุ่มน้อย ในสถานะที่เป็นมนุษย์และอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยไม่ว่าชั่วคราวหรือถาวร ย่อมได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับชนชาวไทย เพียงแต่บุคคลดังกล่าวจะกล่าวอ้างสิทธิตามกฎหมายทำนองเดียวกับชนชาวไทยมิได้

เด็กที่เกิดแต่บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิมีชีวิตอยู่รอด มีสิทธิได้รับการบันทึกการเกิดเพื่อให้ปรากฏตัวตน มีสิทธิได้รับการดูแลขั้นพื้นฐานตามสมควร

เด็กที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ปรากฏบิดาหรือมารดาว่าเป็นบุคคลใด ย่อมได้รับความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และมีสิทธิได้รับการดูแลขั้นพื้นฐาน รวมทั้งรับรองสถานภาพด้วยผู้ยากไร้

● ผู้สูงอายุ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดในเรื่องการให้ความคุ้มครองและการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ดังนี้

“มาตรา 53 บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรี และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองการดำรงชีพของผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้ที่มีอายุเกินกว่าหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การดำรงชีพ ได้รับสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล หรือการช่วยเหลือสงเคราะห์ หรือบริการสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะจากรัฐ เช่น ได้รับเงินช่วยเหลือสงเคราะห์ การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษี การลดค่าโดยสารสาธารณะ หรือรถเข็นผู้สูงอายุ เป็นต้น

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

“มาตรา 84

(4) จัดให้มีการออมเพื่อการดำรงชีพในยามชราแก่ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างทั่วถึง”

เจตนารมณ์ ข้อ 4) เพื่อให้รัฐบาลต้องส่งเสริมให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีการออมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อการดำรงชีพในยามชรารองรับโครงสร้างประชากรที่มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นและอายุขัยยืนยาวขึ้น ซึ่งจะเป็นปัญหาสังคมที่รัฐต้องรับภาระดูแล หากไม่เร่งดำเนินการให้เกิดการออมเพื่อเป็นหลักประกันในยามชราภาพครอบคลุมประชาชนอย่างทั่วถึง

● **คนพิการ**

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้มีบทบัญญัติในเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิของคนพิการ ไว้ดังต่อไปนี้

“มาตรา 54 บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ

บุคคลวิกลจริตย่อมได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้พิการหรือทุพพลภาพให้เข้าถึงสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม และมีมาตรการช่วยเหลือบุคคลวิกลจริต

บทบัญญัติมาตรานี้จึงกำหนดให้ผู้พิการหรือทุพพลภาพเป็นผู้ทรงสิทธิในการเข้าถึงสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ เช่น ล่ามภาษามือ ทางลาดสำหรับคนพิการ ทางเท้าสำหรับคนพิการทางสายตา เป็นต้น เพื่อให้ผู้พิการหรือทุพพลภาพสามารถดำรงชีวิตได้เช่นเดียวกับบุคคลปกติทั่วไป รัฐต้องคุ้มครอง ดูแล และไม่ทอดทิ้งบุคคลวิกลจริต

“มาตรา 55 บุคคลซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ยากไร้

บทบัญญัติมาตรานี้จึงกำหนดให้รัฐต้องช่วยเหลือผู้ยากไร้ที่ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง และไม่มีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพ ให้มีที่อยู่อาศัยตามความเหมาะสมและมีรายได้เพียงพอแก่การดำรงชีพอย่างสมศักดิ์ศรี

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

“มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

(1) **คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้”**

เจตนารมณ์ เพื่อให้รัฐบาลต้องคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา การอบรมเลี้ยงดูและการศึกษาปฐมวัย เสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันครอบครัว และความเสมอภาคหญิงชาย ตลอดจนจัดการสงเคราะห์ และจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ โดยส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการกิจดังกล่าวผู้ไว้ที่อยู่อาศัย

- การเยียวยา

1) **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 32 วรรค 5 ว่าด้วยการเยียวยาที่เหมาะสมไว้**

“มาตรา 32 วรรค 5 ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย พนักงานอัยการ หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับหรือเพิกถอนการกระทำเช่นนั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้”

2) **พ.ร.บ.ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544** ที่เปิดให้ผู้เสียหายใช้สิทธิทางแพ่งได้ในขณะที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญยังจัดทำไม่เสร็จสมบูรณ์ ซึ่งทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถใช้สิทธิทางศาลในการเยียวยาได้

2.2.2 ความก้าวหน้าด้านการดำเนินการ

- ภาษา

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

มีข้อเสนอของคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ที่ให้รัฐตระหนักถึงความสำคัญด้านเชื้อชาติของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า เป็นคนไทยเชื้อสายมลายูที่ภูมิใจในความเป็นมลายูมุสลิมและพูดภาษามลายูปัตตานี กอส.จึงเสนอให้ภาษามลายูปัตตานีเป็นภาษาทำงาน (working language) เพิ่มเติมอีกภาษาหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้

● การเยียวยา

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 ซึ่งให้ความสำคัญในเรื่องการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นกับทุกคนที่เกี่ยวข้องรวมทั้งมีมาตรการเยียวยาความเสียหายให้แก่ประชาชน ผู้ถูกละเมิดตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว มีการกำหนดหลักเกณฑ์การเยียวยาไว้ชัดเจนและมีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในเรื่องดังกล่าว

สำหรับกระบวนการเยียวยาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถือว่าเป็นกระบวนการที่เป็นมาตรฐาน แม้จะมีการระบุว่าผู้ได้รับสิทธิในเรื่องของการช่วยเหลือด้านเยียวยาจะเป็นเพียงผู้ที่ได้รับผลกระทบคือผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตเท่านั้น แต่ในปัจจุบันทาง ศอบต กำลังมีโครงการให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัวผู้ต้องสงสัย หรือผู้ที่อยู่ระหว่างการดำเนินคดี และการพิจารณาของศาล เพิ่มขึ้นด้วย

(รายละเอียดการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โปรดดู รายละเอียดในข้อสังเกต และข้อเสนอแนะ ข้อ 10.2)

2.3 ข้อจำกัดของการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

2.3.1 เชื้อชาติ

ยังมีการเลือกปฏิบัติด้านเชื้อชาติ ในกรณีของนักศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่านักศึกษามลายูมุสลิมรู้สึกจะถูกเลือกปฏิบัติมากกว่าเพื่อนชาวไทยพุทธ เช่น ในการตรวจค้นตัว ผู้แต่งกายตามวัฒนธรรมอิสลามมักถูกเรียกตรวจค้นมากกว่าคนไทยพุทธ โดยเจ้าหน้าที่มักมองจากเพียงลักษณะภายนอก โดยมีความรู้สึกไม่ไว้วางใจชาวมลายูมุสลิม

ในสวนคนไทยพุทธซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็รู้สึกว่าคุณเองถูกเลือกปฏิบัติเช่นกัน โดยรู้สึกว่ารัฐเอาใจชาวมุสลิมมากกว่า

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ชาวมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความประสงค์ที่จะใส่คำว่า เชื้อชาติ มลายู ลงในบัตรประชาชน แต่ปัจจุบันยังไม่สามารถกระทำได้

2.3.2 ภาษา

แม้ว่าจะมีการเสนอจากคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ในเรื่องการยกให้ภาษามลายูปัตตานีเป็นภาษาทำงาน (working language) เพิ่มเติมอีกภาษาหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ก็ยังพบว่า มีข้อจำกัดจากการที่หน่วยงานราชการบางหน่วยไม่ได้นำข้อเสนอของกอส.ไปปฏิบัติ แม้ว่าได้มีมติ คณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้ดำเนินการตามข้อเสนอของกอส.แล้วก็ตาม

2.3.3 การเยียวยา

- 1) การเยียวยาความเสียหายยังมีมาตรฐานไม่เท่าเทียมทั้งในเชิงบุคคลและเชิงพื้นที่
- 2) บางครั้งยังการขาดกระบวนการจัดการและการประสานงานที่ดี เนื่องจากเจ้าหน้าที่ยังกังวลเรื่องความไม่ปลอดภัย จึงทำให้ไม่สามารถลงไปเยียวยาผู้เสียหายในพื้นที่ได้โดยตรง
- 3) กรณีการเยียวยาทางด้านจิตใจสามารถกระทำได้น้อยมากเนื่องจากขาดแคลนบุคลากร เช่นการมีจิตแพทย์เพียงคนเดียวในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 4) ข้อจำกัดบางประการเช่น กรณีผู้หญิงมุสลิมที่สามีเสียชีวิต และไม่ได้รับอนุญาตให้ออกนอกบ้านเป็นเวลา 3 เดือน ทำให้ผู้เสียหายหลายรายไม่สามารถไปแจ้งเพื่อขอรับการเยียวยาได้ หรือกรณีเงินเยียวยาผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ตากใบ ซึ่งตะโตะยุติธรรมวินิจฉัยว่าเป็นเงินมรดก ทำให้ภรรยา และบุตรของผู้เสียชีวิตได้รับความช่วยเหลือจากรัฐน้อยมาก เนื่องจากเงินส่วนใหญ่ตกอยู่กับครอบครัวของสามี¹⁰⁵
- 5) การขาดการทำงานที่ต่อเนื่องของอนุกรรมการ กยศ.พิเศษที่ให้การเยียวยากรณีคนหาย ทำให้ญาติผู้สูญหายไม่ได้รับการเยียวยา และความช่วยเหลือจากรัฐ เหมือนกรณีผู้บาดเจ็บหรือผู้เสียชีวิต

2.4 ข้อเสนอแนะเพื่อความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

¹⁰⁵ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมในข้อห่วงใยที่ 10 หน้า 17

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- 2.4.1** มีข้อเสนอแนะจากภาคประชาชน สำหรับการแก้ปัญหาสามารถทำได้โดยการสร้างเครือข่ายในการทำงานโดยการสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐภาคเอกชน ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้นำสตรี และผู้เสียหาย
- 2.4.2** นอกจากนี้รัฐควรมีมาตรฐานในการเยียวยาความเสียหายอย่างเท่าเทียม รัฐควรมองทุกมิติของการเยียวยาไม่ใช่แค่ตัวเงินเท่านั้น โดยเปิดให้ประชาชนมีการเยียวยาด้วยนิติธรรมได้โดยง่ายเช่น การจัดให้มีการจัดหาทนายความและการให้ความรู้ทางด้านกฎหมายแก่ประชาชน
- 2.4.3** ในคำวินิจฉัยของคดียุติธรรม ควรเปิดช่องทางให้ประชาชนสามารถอุทธรณ์คำวินิจฉัยได้ หากเห็นว่าคำวินิจฉัยนั้นมิได้เป็นไปตามหลักการศาสนาอิสลาม และส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้เสียหายโดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก

ข้อบทที่ 3

รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับที่จะประกันสิทธิอันเท่าเทียมกันของบุรุษและสตรี ในการที่จะอุปโภคสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองทั้งปวงดังที่ได้ระบุไว้ในกติกานี้

3.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

3.1.1 ด้านกฎหมาย

- ความเท่าเทียมกันระหว่างชายหญิง
  - 1) พ.ร.บ.ลักพา พ.ศ.2408 ที่เป็นการยกเลิกอำนาจในการขายบุตรของบิดามารดา
  - 2) พ.ร.บ.ผู้ขายเมีย พ.ศ.2410 ที่กำหนดห้ามขายชายเมีย
  - 3) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2517 มาตรา 28 วรรค 2
  - 4) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 30 วรรค 2
- ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ.2477 ว่าด้วยเรื่องครอบครัว
- สิทธิในการรับทราบข้อมูลและร่วมแสดงความคิดเห็นในกิจการสำคัญของรัฐ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 59, 60 และ 61

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- **สตรีกับการจ้างงาน**

พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 ได้วางมาตรการในการคุ้มครองสตรีไว้ในมาตรา 38, 39, 40, 41, 42 และ 43 ซึ่งอยู่ในหมวด 3 ว่าด้วยการใช้แรงงานหญิง

นอกจากนี้ มาตรา 16 ในกฎหมายฉบับนี้ยังมุ่งคุ้มครองสิทธิสตรีในฐานะลูกจ้าง อีกด้วย

- **สิทธิในการเลือกใช้ชื่อสกุล**

พ.ร.บ.ชื่อบุคคล พ.ศ.2505 มาตรา 12

- **ปัญหาโสเภณีเด็ก**

1) พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2541

2) พ.ร.บ.มาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ.2540

- **สัญชาติของหญิงที่มีสามีเป็นคนต่างด้าว**

พ.ร.บ.สัญชาติ พ.ศ.2535

3.1.2 **ด้านการดำเนินงานตามกฎหมาย**

- **สิทธิในการรับราชการ**

1) เมื่อ พ.ศ.2520 ได้มีการยกเลิกกฎหมายกระทรวงมหาดไทยที่ไม่อนุญาตให้สตรีรับราชการเป็นข้าราชการอัยการ ที่ออกตาม พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ.2503

2) เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ.2536 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีเมื่อปี พ.ศ.2521 ที่ห้ามสตรีดำรงตำแหน่งปลัดอำเภอ

3) นอกจากนี้ข้าราชการฝ่ายต่างๆ ได้ยกเลิกข้อห้ามสตรีรับราชการในบางตำแหน่งเกือบทั้งหมด อีกทั้งยังมีการสนับสนุนให้สตรีดำรงตำแหน่งที่สูงยิ่งขึ้นตามลำดับอีกด้วย

- **ความรุนแรงต่อสตรีและเด็ก**

มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ.2542 ได้เห็นชอบมาตรการในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อสตรี

.....
(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- ปัญหาโสเภณีเด็ก

- 1) มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ.2539 ได้เห็นชอบแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหารูขุมพิษทางเพศ
- 2) มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2537 อนุมัติข้อเสนอในเรื่องการแนวทางการแก้ไขปัญหาโสเภณี

3.2 ความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

3.2.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

- ความเท่าเทียมกันระหว่างชายหญิง

รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 97 (2) ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมือง

“มาตรา 97

(2) รายชื่อของบุคคลตาม (1) ต้องไม่ซ้ำกับรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบสัดส่วนไม่ว่าของพรรคการเมืองใด และต้องคำนึงถึงโอกาส สัดส่วนที่เหมาะสมและความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย”

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมือง

- ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 52 ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิเด็ก เยาวชน สตรีและบุคคลในครอบครัว

“มาตรา 52 เด็กและเยาวชน มีสิทธิในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนาด้านร่างกายจิตใจ และสติปัญญา ตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

เด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม ทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มีเหตุดังกล่าว

การแทรกแซงและการจำกัดสิทธิของเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อสงวนและรักษาไว้ซึ่งสถานะของครอบครัวหรือประโยชน์สูงสุดของบุคคลนั้น

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติกาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติกาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมที่เหมาะสมจากรัฐ”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิเด็ก เยาวชน สตรีและบุคคลในครอบครัว

- (1) กำหนดให้เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความอ่อนแอในสังคมได้รับการรับรองและปกป้องคุ้มครองสิทธิเป็นพิเศษยิ่งกว่าบุคคลทั่วไป กล่าวคือ
  - (1.1) สิทธิมีชีวิตรอดนับแต่แรกเกิด
  - (1.2) สิทธิได้รับการพัฒนารอบด้านไม่ว่าด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยเฉพาะในช่วงหกขวบแรกของชีวิต
  - (1.3) สิทธิได้รับการปกป้องคุ้มครองจากความรุนแรงทั้งปวงไม่ว่าจากครอบครัวหรือสังคม
  - (1.4) สิทธิการมีส่วนร่วมตามสมควรแก่วัย ในกิจกรรมที่มีผลกระทบหรือเกี่ยวข้องกับตน

หลักการรับรองและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนดังกล่าวสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ค.ศ.1989 ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามในภาคยานุวัติสาร เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2535 และมีผลบังคับใช้ต่อประเทศไทยเมื่อวันที่ 26 เมษายน พุทธศักราช 2535 ประเทศไทยจึงมีพันธกรณีต้องปฏิบัติตาม เว้นแต่การได้สัญชาติและการศึกษา

- (2) เด็ก เยาวชน สตรีและบุคคลในครอบครัว คำว่า “บุคคลในครอบครัว” ซึ่งหมายความรวมถึงทุกเพศ ทุกวัย โดยเฉพาะเด็ก สตรี และผู้สูงอายุ หรือผู้พิการที่อาศัยอยู่ในครอบครัวหรือครัวเรือนเดียวกันมีสิทธิได้รับความคุ้มครองมิให้ได้รับความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมจากบุคคลในครอบครัวเดียวกัน ทั้งนี้ มาตรการคุ้มครองไม่ควรใช้วิธีการทางอาญาโดยเคร่งครัด ควรให้ความสำคัญแก่มาตรการป้องกันและแก้ไขฟื้นฟูมากกว่า โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของบุคคลในครอบครัว หรือโดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุรุนแรง
- (3) ห้ามแทรกแซงและจำกัดสิทธิของเด็ก เยาวชนและบุคคลในครอบครัว ในด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และความเป็นสถาบันครอบครัวที่บัพัญญูติแห่งรัฐธรรมนูญรับรองและคุ้มครอง เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บัญญัติไว้เฉพาะ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

เพื่อสงวนและรักษาสถานะของครอบครัวหรือประโยชน์สูงสุดของบุคคลนั้น เช่น การแทรกแซงสถาบันครอบครัวเพื่อประโยชน์สูงสุดในการคุ้มครองเด็กหรือบุคคลที่ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัว หรือแทรกแซง เพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์ หรือให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครอบครัวที่ประสบปัญหาทางสังคม เป็นต้น หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ.1948 มาตรา 16 (3) กำหนดให้ครอบครัวจะต้องได้รับการคุ้มครองโดยสังคมและรัฐ และมาตรา 12 ซึ่งห้ามแทรกแซงโดยพลการในกิจการส่วนตัวและครอบครัว

- (4) เด็กและเยาวชนที่ไม่มีผู้ดูแล เช่น เด็กกำพร้าหรือถูกทอดทิ้งต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองเป็นพิเศษจากรัฐ โดยรัฐต้องเล็งดูและให้การศึกษอบรมให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาที่เด็กและเยาวชนแต่ละคนประสบ

- การหย่า

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 16) พ.ศ. 2550 มาตรา 5 – 6 ว่าด้วยสิทธิของผู้หญิงในการหย่า¹⁰⁶

มาตรา 5 ให้ยกเลิกความใน (1) ของมาตรา 1516 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(1) สามีหรือภริยาอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องผู้อื่นฉันทริยาหรือสามี เป็นคู่หรือมีคู่ หรือร่วมประเวณีกับผู้อื่นเป็นอาชิตน อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้”

มาตรา 6 ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา 1523 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 1523 เมื่อศาลพิพากษาให้หย่ากันเพราะเหตุตามมาตรา 1516 (1) ภริยาหรือสามีมีสิทธิได้รับค่าทดแทนจากสามีหรือภริยาและจากผู้ซึ่งได้รับการอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่อง หรือผู้ซึ่งเป็นเหตุแห่งการหย่านั้น”

¹⁰⁶ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 16) พ.ศ. 2550

- ความรุนแรงในครอบครัว

1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 40 ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิและความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม

“มาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

(6) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทางเพศ”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิและความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม

(6) เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ สตรี คนพิการหรือทุพพลภาพมีสิทธิได้รับความคุ้มครองและการปฏิบัติที่เหมาะสมในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะคดีความรุนแรงทางเพศ เช่น การสอบสวน การสืบพยาน เป็นต้น

2) พ.ร.บ.คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

กำหนดคำจำกัดความคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” คือ การกระทำใดๆ โดยมีจุดมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำ ฝืนคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ หรือไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท และในมาตรา 10 และมาตรา 12 แห่ง พ.ร.บ.ฉบับนี้ยังได้กำหนดการเยียวยา และให้ความคุ้มครองแก่ผู้ได้รับความรุนแรงในครอบครัวด้วย

“บุคคลในครอบครัว” หมายความว่า คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใดๆที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน¹⁰⁷

- สิทธิในการใช้ชื่อสกุล และ คำนำหน้าชื่อของสตรี

¹⁰⁷ ดู พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

1) พ.ร.บ.ชื่อบุคคล (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2548 ได้ให้สิทธิแก่ผู้หญิงในการเลือกใช้ชื่อสกุล¹⁰⁸ ดังต่อไปนี้

1.1) มาตรา 3

มาตรา 3 ให้ยกเลิกความในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ.2505 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 6 ชื่อตัวต้องไม่ฟ้องหรือมุ่งหมายให้คล้ายกับพระปรมาภิไธย พระนามของพระราชินี หรือราชทินนาม และต้องไม่มีคำหรือความหมายหยาบคาย

ชื่อรองต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตามวรรคหนึ่ง และต้องไม่ฟ้องกับชื่อสกุลของบุคคลอื่น เว้นแต่เป็นกรณีที่คู่สมรสใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่งหรือกรณีบุตรใช้ชื่อสกุลเดิมของมารดาหรือบิดาเป็นชื่อรองของตน

คู่สมรสอาจใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่งเป็นชื่อรองได้เมื่อได้รับความยินยอมของฝ่ายนั้นแล้ว”

1.2) มาตรา 6

มาตรา 6 ให้ยกเลิกความในมาตรา 12 และมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 12 คู่สมรสมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตามที่ตกลงกัน หรือต่างฝ่ายต่างใช้ชื่อสกุลเดิมของตน

การตกลงกันตามวรรคหนึ่ง จะกระทำเมื่อมีการสมรสหรือในระหว่างสมรสก็ได้

ข้อตกลงตามวรรคหนึ่ง คู่สมรสจะตกลงเปลี่ยนแปลงภายหลังก็ได้

1.3) มาตรา 13

“มาตรา 13 เมื่อการสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่าหรือศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรส ให้ฝ่ายซึ่งใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่งกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตน

¹⁰⁸ พระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2548

เมื่อการสมรสสิ้นสุดลงด้วยความตาย ให้ฝ่ายซึ่งยังมีชีวิตอยู่และใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิใช้ชื่อสกุลนั้นได้ต่อไป แต่เมื่อจะสมรสใหม่ ให้กลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตน”

- 2) พ.ร.บ.ค้ำนำหน้าหญิง พ.ศ. 2550¹⁰⁹ เป็นมาตรการอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้สิทธิเสรีภาพของสตรีเป็นไปตามมาตรา 29 และ มาตรา 30 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

2.1) มาตรา 4

“มาตรา 4 หญิงซึ่งมีอายุ 15 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และยังไม่ได้จดทะเบียนสมรสให้ใช้ค้ำนำหน้านามว่า “นางสาว”

2.2) มาตรา 5

“มาตรา 5 หญิงซึ่งจดทะเบียนสมรสแล้ว จะใช้ค้ำนำหน้านามว่า “นาง” หรือ “นางสาว” ได้ตามความสมัครใจ โดยให้แจ้งต่อนายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว”

2.3) มาตรา 6

“มาตรา 6 หญิงซึ่งจดทะเบียนสมรสแล้ว หากต่อมากการสมรสได้สิ้นสุดลงจะใช้ค้ำนำหน้านามว่า “นาง” หรือ “นางสาว” ได้ตามความสมัครใจโดยให้แจ้งต่อนายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว”

● หญิงที่มีสามีเป็นคนต่างด้าว¹¹⁰

พ.ร.บ.สัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 ได้มีการแก้ไขบทบัญญัติดังต่อไปนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและความเสมอภาคระหว่างบุรุษและสตรีในเรื่องการได้สัญชาติมากยิ่งขึ้น

¹⁰⁹ พรบ ค้ำนำหน้าหญิง พ.ศ. 2551 ประกาศ ณ วันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2551

¹¹⁰ พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4)พ.ศ. 2551

มาตรา 12 ให้ยกเลิกความในมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 13 ชายหรือหญิงซึ่งมีสัญชาติไทยและได้สมรสกับคนต่างด้าวและอาจถือสัญชาติของภริยาหรือสามีได้ตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของภริยาหรือสามี ถ้าประสงค์จะสละสัญชาติไทยให้แสดงความจำนงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”

มาตรา 18 ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 23 ชายหรือหญิงซึ่งมีสัญชาติไทยและได้สละสัญชาติไทยในกรณีที่ได้สมรสกับคนต่างด้าวตามมาตรา 13 ถ้าได้ขาดจากการสมรสแล้วไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ย่อมมีสิทธิขอกลับคืนสัญชาติไทยได้”

3.2.2 ความก้าวหน้าด้านการดำเนินการ

3.3 ข้อจำกัดของการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้จะมีการใช้ กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก แต่เนื่องจากไม่มีผลต่อสภาพการบังคับ จึงทำให้ผู้หญิงมุสลิมเสียสิทธิต่าง ๆ มาก เช่น กรณีการรับการเยียวยาจากรัฐ การแบ่งทรัพย์สินมรดก หรือ การจ่ายค่าเลี้ยงดูภายหลังการหย่าร้าง เป็นต้น พบส่วนใหญ่เมื่อหย่าร้างแล้วสามีมักไม่ส่งเสียเลี้ยงดูบุตรในอุปการะที่ยังเยาว์ ผู้เขียนรายงานพบว่า เป็นการยากที่ผู้หญิงจะฟ้องร้องสามีกรณีไม่ได้รับการเลี้ยงดู อีกทั้งจากการที่ผู้หญิงเหล่านี้มักไม่นิยมจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายไทย จึงไม่สามารถใช้สิทธิทางศาลตามกฎหมายได้

3.4 ข้อเสนอแนะเพื่อความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

- รัฐบาลไทยควรให้ความสำคัญในการกำหนดให้มีสภาพการบังคับใช้กฎหมายอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อผู้หญิง และเด็กภายใต้การใช้กฎหมายอิสลามโดยเฉพาะในเรื่องครอบครัวและมรดก อีกทั้งควรเปิดช่องให้ผู้หญิงสามารถอุทธรณ์

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

หรือฎีกาคำสั่งของตะโตะยุติธรรมได้หากเห็นว่าคำวินิจฉัยไม่มีความเป็นธรรม ทั้งนี้องค์กรศาสนาควรให้ความสำคัญและควรรับฟังข้อคิดเห็น หรือข้อเสนอของผู้หญิง

- รัฐ และองค์กรศาสนา ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้ง กลุ่ม หรือองค์กรผู้รู้ทางศาสนาหญิง ดังเช่นในประเทศมุสลิมทั่วไป เพื่อที่จะสามารถทำข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น หรือข้อห่วงใย ยังตะโตะยุติธรรม หรือผู้รู้ทางศาสนา หากเห็นว่าอาจมีการตีความศาสนาอิสลามซึ่งไม่เป็นธรรมต่อผู้หญิง

ข้อบทที่ 4

1. ในภาวะฉุกเฉินสาธารณะซึ่งคุกคามความอยู่รอดของชาติ และได้มีการประกาศนั้นอย่างเป็นทางการแล้ว รัฐภาคีแห่งกติกานี้อาจใช้มาตรการที่เป็นการเลียงพันกรณีของตนภายใต้กติกานี้ได้เพียงพอเท่าที่จำเป็นตามความฉุกเฉินของเหตุการณ์ ทั้งนี้ มาตรการเช่นนั้นจะต้องไม่ขัดแย้งต่อพันกรณีอื่นๆของตน ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ และไม่เป็นการเลือกปฏิบัติเพียงเหตุแห่งเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษาศาสนา หรือเผ่าพันธุ์ทางสังคม
2. การเลียงพันกรณีตามข้อ 6 ข้อ 7 ข้อ 8 (วรรค 1 และ 2) ข้อ 11 ข้อ 15 ข้อ 16 และข้อ 18 ไม่อาจทำได้ภายใต้บทบัญญัติของข้อนี้
3. รัฐภาคีใดแห่งกติกานี้ที่ใช้สิทธิเลียงดังกล่าวต้องแจ้งรัฐภาคีอื่นแห่งกติกานี้โดยทันทีเพื่อให้ทราบถึงบทบัญญัติซึ่งตนได้เลียงและเหตุผลแห่งการเลียงดังกล่าว โดยให้เลขาธิการสหประชาชาติเป็นสื่อกลาง ให้มีการแจ้งโดยผ่านสื่อเดิม

4.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

4.1.1 ด้านกฎหมาย

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540
  - 1.1) มาตรา 29 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของบุคคล
  - 1.2) มาตรา 44 ว่าด้วยสิทธิในการชุมนุมโดยสงบ
  - 1.3) มาตรา 51 ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพที่จะไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน
- 2) พ.ร.บ.กฏอัยการศึก พ.ศ.2457
- 3) พ.ร.บ.ว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2495

4.1.2 ด้านการดำเนินงานตามกฎหมาย

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

4.2 ความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

4.2.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

ในส่วนของก้าวหน้าทางกฎหมายในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2 นั้น จะกล่าวถึงกฎหมายที่ได้รายงานไปแล้วในรายงานฉบับที่ 1 ที่ยังคงมีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน และกฎหมายที่มีการบัญญัติขึ้นเพิ่มเติมภายหลัง ซึ่งกฎหมายทั้ง 2 ส่วนนั้น ถือว่าเป็นทั้ง ความก้าวหน้า เนื่องจากในกระบวนการดำเนินงานตามกฎหมายดังกล่าว เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการส่วนใหญ่มีความพยายามเคารพสิทธิของบุคคลมากขึ้นเท่าที่จะสามารถกระทำได้

อย่างไรก็ดี กฎหมายที่จะกล่าวต่อไปนี้ก็จะต้องถือว่าเป็น ข้อจำกัด ที่สำคัญในการเคารพสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไปใน ข้อ 4.3

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับข้อบทที่ 4 ได้แก่

- 1) พ.ร.บ.กฎอัยการศึก พ.ศ.2457
- 2) พ.ร.บ.ว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2495
- 3) พ.ร.บ.การป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2522
- 4) พ.ร.บ.การสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547
- 5) พ.ร.บ.ความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ.2550
- 6) พ.ร.ก.กำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548

4.2.2 ความก้าวหน้าด้านการดำเนินการ

หลังจากการประกาศใช้ พ.ร.ก.กำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 กองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กอ.สสส.จชต.) และ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า (กอร.มท.4 สท.) ได้ออกกฎระเบียบวิธีปฏิบัติ คู่มือที่จำเป็นอย่างละเอียดและรัดกุม เพื่อให้เป็นแนวทางในการสร้างความพร้อมด้านความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่รัฐบาลที่เกี่ยวข้องให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เช่น

- การกำหนดแนวทางปฏิบัติให้เจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติงานให้ถูกต้องเหมาะสมเป็นที่ยอมรับโดยคำนึงถึงหลักศาสนาและวัฒนธรรมในท้องถิ่นเป็นสำคัญ ให้มีผลกระทบต่อประชาชนน้อยที่สุด
- การกำหนดแนวทางปฏิบัติในเรื่องการจับกุมและควบคุมตัวบุคคลต้องถูกต้องตามหลักสิทธิมนุษยชน เช่น ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ต้องปฏิบัติอย่างให้เกียรติโดยการ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

เชิญตัว การดำเนินการจับกุมต้องได้รับความเห็นชอบร่วมกันทั้งสามฝ่าย คือ ฝ่ายปกครอง ตำรวจและทหาร และจะต้องรายงานเพื่อขออนุมัติจากผู้อำนวยการ กอ.สส.จชต. ก่อนดำเนินการขออนุมัติหมายจับจากศาลเพื่อเป็นหลักประกันมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติโดยพลการ

- การตรวจค้นให้กระทำอย่างละมุนละม่อมโดยให้อำนาจผู้ปฏิบัติต้องเป็นข้าราชการ หากเป็นข้าราชการพลเรือนต้องดำรงตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 3 ขึ้นไป หากเป็นข้าราชการทหารต้องเป็นชั้นสัญญาบัตรขึ้นไป ทั้งนี้เพื่อเป็นการกำหนดคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่รัฐไว้ให้เหมาะสม
- การใช้กำลังต้องเป็นไปตามกฎการใช้กำลังที่ กอ.สส.จชต. และระเบียบกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 ว่าด้วย วิธีปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 11 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548¹¹¹ กำหนดขึ้น โดยต้องดำเนินการตามขั้นตอนไม่กระทำตามอำเภอใจ หลีกเลี่ยงการใช้อาวุธเพื่อมิให้ใช้เกินความจำเป็นและการใช้อำนาจต้องอยู่ภายในกรอบของกฎหมาย กรณีที่จำเป็นต้องใช้กำลังก็ให้ใช้เท่าที่จำเป็นได้สัดส่วนกับการใช้กำลังของฝ่ายตรงกันข้าม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชนผู้บริสุทธิ์ ทั้งนี้โดยเคารพต่อหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ กฎหมายระหว่างประเทศและสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ รวมทั้งสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย (Basic Principle on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials) ของสหประชาชาติ

4.3 ข้อจำกัดของการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าข้อจำกัดส่วนใหญ่ในการดำเนินงานเพื่อการเคารพสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับข้อบทที่ 4 นั้น เป็นข้อจำกัดที่เกิดขึ้นจากกฎหมายพิเศษในสถานการณ์เป็นหลัก ดังต่อไปนี้

4.3.1 พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ.2457

พ.ร.บ.กฎอัยการศึก เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจแก่ทหารในการประกาศกฎอัยการศึกในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของรัฐทั้งจาก

¹¹¹ ระเบียบกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 ว่าด้วย วิธีปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 11 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ลงวันที่ 24 มกราคม พ.ศ.2550

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ภายในและภายนอกประเทศ หรือเมื่อมีสงครามหรือการจลาจลเกิดขึ้นในพื้นที่เขตอำนาจหน้าที่ของกองทหารใด ทั้งนี้โดยการประกาศพระบรมราชโองการ และเมื่อมีการประกาศกฎอัยการศึกแล้วกฎหมายได้บัญญัติให้ทหารมีอำนาจดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ในท้องที่ที่มีการประกาศใช้กฎอัยการศึกตามเงื่อนไขที่กำหนดเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายในประเทศซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับการประกาศใช้กฎอัยการศึกในประเทศต่าง ๆ ปัจจุบันกฎหมายฉบับนี้ยังใช้บังคับอยู่

พระราชบัญญัติกฎอัยการศึกให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการควบคุมตัวประชาชนได้ 7 วันโดยไม่ต้องมีหมายศาล ไม่ต้องแจ้งสถานที่ควบคุมตัวของผู้ถูกควบคุมตัว อีกทั้งญาติอาจไม่ได้รับอนุญาตให้เยี่ยม รวมถึงทนายความที่ผู้ถูกควบคุมตัวไว้วางใจ

พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 จึงเป็นการเปิดช่องให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการละเมิดสิทธิของประชาชนมากยิ่งขึ้น และก่อให้เกิดความขัดแย้งที่เพิ่มมากขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐและประชาชน

4.3.2 พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2495

เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับแก่กรณีที่มีสถานการณ์อันกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ แต่ยังไม่ถึงขนาดต้องมีการประกาศใช้กฎอัยการศึก กฎหมายฉบับนี้จึงให้อำนาจแก่พลเรือนโดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจเด็ดขาดในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ตามความเหมาะสมและตามเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติ เพื่อให้สถานการณ์กลับคืนสู่ปกติโดยเร็ว ปัจจุบันได้ถูกยกเลิกโดยพระราชกำหนดว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548

4.3.3 พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548

มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2548 ในจังหวัดนราธิวาส ปัตตานีและยะลา และได้ขยายเวลาบังคับใช้ออกไปทุก ๆ 3 เดือน พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการควบคุมตัวประชาชนโดยยังไม่ต้องมีข้อกล่าวหา แต่ทั้งนี้การออกหมายจับตาม พรก. (หมาย ฉจ.) จำเป็นต้องขออนุญาตศาลในการออกหมายจับ และเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมต้องขอขยายระยะเวลาการควบคุมตัวทุก ๆ 7 วัน

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ในการประกาศใช้พระราชกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 นั้น ประเทศไทยมิได้แจ้งรัฐภาคีผ่านเลขาธิการสหประชาชาติ เนื่องจากเห็นว่าในการประกาศใช้พระราชกำหนดฯ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นมิได้ใช้ทุกมาตรา โดยยกเว้นการใช้มาตรา 9 ตาม พรก. ดังกล่าว

อย่างไรก็ดี ประธานคณะกรรมการเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ ซึ่งรัฐบาลแต่งตั้งขึ้น แสดงความกังวลในการใช้พระราชกำหนดฯ ดังกล่าวด้วยเหตุผลสนับสนุนสองประการ ประการแรก คือ เป็นการให้ความคุ้มครองแก่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจจากการถูกดำเนินคดี อีกประการหนึ่ง คือ เป็นการระงับอำนาจของศาลปกครองในการดำเนินคดีเจ้าหน้าที่ฐานละเมิดสิทธิมนุษยชน ปล່อยให้ประชาชนปราศจากที่พึ่งหากถูกละเมิด แม้ว่าจะมีขอบเขตอยู่บ้าง แต่พระราชกำหนดฯ ยังมีช่องโหว่ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อการจับกุมโดยพลการและการปฏิบัติอย่างไม่ถูกต้องต่อผู้ถูกคุมขัง ในทางปฏิบัติแล้ว อำนาจของรัฐบาลไม่แตกต่างจากอำนาจที่มีในกฎอัยการศึก เพียงแต่มีความรับผิดชอบน้อยกว่า

คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติยังมีความเห็นว่า การนำพระราชกำหนดฯ มาบังคับใช้แม้ว่าจะมีความจำเป็นเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลโครงสร้างการก่อการร้ายที่ไม่สามารถได้มาด้วยวิธีอื่น และเพื่อควบคุมสถานการณ์ที่ลุกลามขยายตัวมากขึ้น แต่จากสภาพวิกฤตศรัทธาในกระบวนการยุติธรรมที่ไม่เคยได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังมาก่อน ทำให้การนำมาตราการที่มีลักษณะเบ็ดเสร็จเด็ดขาดและให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐมาก เป็นเสมือนดาบสองคมที่หากใช้อย่างไม่เหมาะสมสามารถสร้างผลเสียต่อภาครัฐได้มากเช่นกัน¹¹²

พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 นี้ ยังทำให้ประชาชนในพื้นที่รู้สึกว่าคุณเลือกปฏิบัติ อีกทั้งไม่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของท้องถิ่น

ผลกระทบที่เกิดจากการใช้ พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ

- ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการควบคุมตัวประชาชนได้ 30 วัน โดยไม่ต้องมีข้อกล่าวหา (มาตรา 12)
- การไม่อนุญาตให้ญาติเยี่ยมในสามวันระหลังการถูกควบคุมตัว ทำให้ผู้ถูกควบคุมตัวบางคนถูกซ้อมทรมาน ซึ่งต่อมาแม่ทัพภาค 4 ได้ยกเลิกระเบียบการห้ามเยี่ยมดังกล่าว

¹¹² รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ “เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์” หน้า 21

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- การไม่มีสิทธิได้พบทนาย เนื่องจากควบคุมตัวตาม พรก. ผู้ถูกควบคุมตัวไม่ถือว่าเป็นผู้ต้องหา หรือผู้ถูกกล่าวหา แต่ต่อมาได้มีการออกระเบียบปฏิบัติใหม่เกี่ยวกับการเยี่ยม โดยอนุญาตให้บุคคลอื่น สามารถเข้าเยี่ยมได้แต่ต้องขออนุญาตจากหน่วยงานที่ควบคุมเป็นรายไป ทั้งนี้ ทางศูนย์พิทักษ์สันติ โรงเรียนตำรวจภูธรภาค 9 ได้พิจารณาอนุญาตให้ทนายสามารถเข้าเยี่ยมได้ โดยต้องขออนุญาตจาก ผบ.ศปก.ตร.สน.เป็นรายๆไป
- พระราชกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉินตัดสิทธิประชาชนซึ่งเป็นผู้เสียหายในการดำเนินคดีปกครองเพื่อเอาผิด เจ้าหน้าที่รัฐในกรณีที่มีการกระทำผิด (มาตรา 17)
- การละเมิด และแทรกแซงสิทธิความเป็นส่วนตัว และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของบุคคล (มาตรา 9) เช่น การห้ามออกนอกเคหสถานภายในระยะเวลาที่กำหนด การห้ามการชุมนุม ห้ามการเสนอข่าว หรือเผยแพร่ในสิ่งพิมพ์ การห้ามใช้เส้นทางคมนาคม ห้ามใช้อาคารสถานที่ หรือ การอพยพประชาชนออกนอกพื้นที่ เป็นต้น
- ชาวไทยเชื้อสายมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความรู้สึกว่าการใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน เป็นการใช้อำนาจที่มีการเลือกปฏิบัติ เนื่องจากที่ผ่านมากฎหมายฉบับดังกล่าวยังไม่เคยใช้ในการจับกุมหรือควบคุมตัวคนไทยพุทธในพื้นที่

จากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นับตั้งแต่ปี 2547 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ.2552 มีผู้เสียชีวิตทั้งสิ้น 3,523 คน บาดเจ็บ 6,318 คน รวม 9,841 คน ประกอบด้วย¹¹³

- พลเรือนและประชาชน เสียชีวิต 3,084 คน บาดเจ็บ 4,373 คน
- เจ้าหน้าที่ทหาร เสียชีวิต 215 คน บาดเจ็บ 1,117 คน
- เจ้าหน้าที่ตำรวจ เสียชีวิต 224 คน บาดเจ็บ 828 คน

อย่างไรก็ดีจากจำนวนตัวเลขการสูญเสียดังกล่าวนี้นายกฤษฎา บุญราช¹¹⁴ ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลาให้ความเห็นว่าหายนะเหตุการณ์ไม่ได้เกิดจากการก่อการร้ายหรือกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ แต่สาเหตุร้อยละ 60¹¹⁵ เกิดจากความแค้นส่วนตัวภายใน

¹¹³ สรุปผลการปฏิบัติที่สำคัญศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้, ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจแห่งชาติส่วนหน้า

¹¹⁴ http://www.isranews.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=4623&Itemid=86

¹¹⁵ <http://www.thairath.co.th/people/view/pol/1329>

หมู่บ้าน และได้มีการพัฒนามาเป็นความขัดแย้งจากคนกลุ่มหนึ่งไปสู่อีกกลุ่มหนึ่ง พบว่าเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นนั้นแยกออกเป็น 6 ประเภทด้วยกัน ไม่ได้เกิดจากเหตุการณ์ความไม่สงบเพียงอย่างเดียว กล่าวคือ

1. ต้องยอมรับว่ามีกลุ่มที่มีแนวความคิดแบบรุนแรงที่ต้องการแบ่งแยกดินแดน อยู่จริง และได้ก่อเหตุรุนแรงขึ้น เช่น การวางระเบิดในเขตเทศบาลนคร ยะลาในช่วงแรกๆ เรามีหลักฐานว่าชาวบ้านที่เป็นวัยรุ่นบางคนหลงผิดไป เข้าร่วมขบวนการอยู่บ้าง
2. มีความโกรธแค้นเจ้าหน้าที่รัฐเป็นการส่วนตัว เพราะไม่ได้รับความเป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่รัฐ ยกตัวอย่างเช่น พ่อถูกจับกุม และลูกก็เห็นว่าพ่อไม่ได้รับความเป็นธรรม จึงออกมาใช้ความรุนแรงต่อเจ้าหน้าที่รัฐ
3. ปัญหาเสพติดกับการกระทำผิดกฎหมายต่างๆ
4. การทุจริตและการคอร์รัปชันในองค์กรของรัฐ จากโครงการรับเหมา ก่อสร้างต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นโครงการของราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค หรือส่วนท้องถิ่น เช่นกรณีมีการเผาโรงเรียนเพื่อหวังงบประมาณในการจัดสร้างใหม่
5. ความขัดแย้งทางการเมือง เช่นในการเลือกตั้งทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ
6. ปัญหาส่วนตัว เช่นปัญหาชู้สาว หรือทะเลาะวิวาทเป็นการส่วนตัว

สถานการณ์ล่าสุด เมื่อวันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2551 รัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช ได้ประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยนำพระราชกำหนดทุกมาตรามาใช้ ปฏิบัติ รวมทั้งมาตรา 9 แต่ได้มีการยกเว้นในข้อ (1) การห้ามบุคคลออกนอกเคหสถาน ในเวลาที่กำหนดฯ อย่างไรก็ตามก็ดียังไม่มีรายงานว่าประเทศไทยได้แจ้งการประกาศใช้ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ต่อรัฐภาคี โดยผ่านเลขาธิการ สหประชาชาติ ตามกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง รัฐบาลได้ ประกาศยกเลิกการใช้ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ในกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2551

4.3.4 กฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์พิเศษ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

เช่น พระราชบัญญัติการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2522, พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 และ พระราชบัญญัติความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2550 เป็นต้น

4.4 ข้อเสนอแนะเพื่อความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

ผู้เขียนรายงาน พบว่าในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติบางคนมิได้ปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ คำสั่ง ที่มีอยู่ ทำให้เกิดปัญหาในการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน เช่น การไม่อนุญาตให้ญาติเยี่ยม มีการทรมานระหว่างการควบคุมของเจ้าหน้าที่ หรือการไม่อนุญาตให้ญาติสามารถตรวจดูรายงานเกี่ยวกับการจับกุม หรือควบคุมตัวประชาชนได้ เป็นต้น

อีกทั้งภาครัฐบาลควรมีนโยบายที่ชัดเจน โดยเฉพาะการออกกฎหมายหลาย ๆ ฉบับเพื่อมาบังคับใช้กับคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรมีการระบุชัดเจนและมีขอบเขตที่แน่นอน และจากกฎระเบียบต่างๆ ที่ถูกร่างขึ้นมาเพื่อใช้ในเฉพาะพื้นที่ ทำให้ประชาชนบางส่วนมีความรู้สึกที่ถูกกดขี่ และถูกเลือกปฏิบัติ อีกทั้งกฎหมายที่อนุญาตให้เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้ ไม่ต้องถูกดำเนินการทั้งทางกฎหมายและทางวินัย ทำให้เกิดการดเว้นโทษ (Impunity) เมื่อผู้กระทำผิดเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ แม้ในบางครั้งเป็นการใช้อำนาจเกินกว่ากฎหมายบัญญัติในการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัย สรุปรัฐบาลควรให้ความสำคัญในหลักการความเสมอภาคกันบนพื้นฐานของกฎหมาย และควรกำชับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ ให้ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง ต่างๆ อย่างเคร่งครัด

และแม้ประเทศไทยจะได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน แต่ขณะที่ปรึกษาผู้เขียนรายงานมีความหวังใญ่ว่า ตามข้อบทที่ 4 วรรค สอง การเลียงพันธกรณีตามข้อ 6, 7 (การทรมาน) ข้อ 8(วรรค 1 และ 2) ข้อ 11 ข้อ 15 ข้อ 16 และข้อ 18 ไม่อาจทำได้ภายใต้บทบัญญัติของข้อนี้ (โปรดดูรายละเอียดในข้อสังเกต และข้อเสนอแนะที่ 13)

ผู้เขียนรายงานมีความเห็นว่ารัฐบาลไทยควรพิจารณายกเลิกพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ.2457 เนื่องจากเนื้อความในพระราชบัญญัตินี้มุ่งเน้นในการปราบปรามศัตรูของประเทศ โดยการใช้คำว่า “..อริราชศัตรู..” ทำให้ผู้บังคับใช้อาจมีทัศนคติในการมองประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าเป็นศัตรู แทนที่จะมองว่าคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ล้วนเป็นคนไทยด้วยกัน แม้บางคน บางฝ่ายอาจหลงผิดในการใช้ความรุนแรง แต่หากสามารถทำความเข้าใจและปรับวิธีคิดในการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของสันติวิธีแล้ว ย่อมจะ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาด้วยความสมานฉันท์ได้ รวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐทุกภาคส่วนควรให้ความสนใจกับการนิยาม ความมั่นคงในรูปแบบใหม่ ซึ่งคำนึงถึงความมั่นคงของมนุษย์ ควบคู่ไปกับความมั่นคงของรัฐ นั่นคือการมองรัฐในความหมายที่เป็นที่รวมของคนในชาติซึ่งมีความหลากหลาย (Nations) มิใช่มองรัฐแค่เพียงบูรณภาพแห่งดินแดน(State) แต่เพียงอย่างเดียว

ในส่วนพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินนั้น ผู้เขียนรายงานมีความเห็นว่า การใช้พระราชกำหนดเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่กระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนมาก แม้ที่ผ่านมาหน่วยงานความมั่นคงจะได้มีกฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง ประกอบการใช้พระราชกำหนดฯ แต่ในความเป็นจริงเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติมิได้ใส่ใจในข้อกำหนดเหล่านี้มากนัก อีกทั้งเมื่อเกิดเหตุอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนก็ได้มีรายงานความจริงทั้งหมดให้ผู้บังคับบัญชาระดับสูงได้ทราบ หรือหากรายงานก็จะรายงานเฉพาะความจริงที่เป็นเชิงบวก แต่ปกปิดความจริงที่เป็นเชิงลบ ทำให้ผู้บังคับบัญชาไม่สามารถมองเห็นปัญหาหรืออุปสรรคในการแก้ไขปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้จากข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ได้ อีกทั้งข้อมูลความจริงของประชาชนที่แตกต่างจากข้อมูลของภาครัฐ ทำให้รู้สึกไม่เชื่อมั่นและส่งผลกระทบต่อความร่วมมือกับภาครัฐ และการที่ประชาชนขาดช่องทางในการที่จะร้องเรียนยังเจ้าหน้าที่ระดับสูงโดยเฉพาะหน่วยงานทหาร ทำให้ระบบการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โดยประชาชน ไม่สามารถกระทำได้อย่างจริงจัง เป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ยังคงสามารถใช้อำนาจได้เกินกว่าที่กฎหมายบัญญัติ ดังนั้นรัฐบาลจึงควรพิจารณาในการยกเลิกการใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฉบับนี้ โดยควรพิจารณาว่าแท้จริงแล้วสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงอยู่ในภาวะฉุกเฉินหรือไม่ เพราะจากรายงานของหน่วยงานความมั่นคงต่าง ๆ ที่รายงานต่อรัฐบาลว่าสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ดีขึ้นเป็นลำดับ เมื่อเหตุการณ์ดีขึ้นจริงจึงควรพิจารณาในการระงับการใช้กฎหมายฉบับนี้ หรือหากเมื่อเกิดเหตุอันเป็นสถานการณ์ฉุกเฉิน ก็สามารถที่จะประกาศใช้ใหม่ได้

ปัจจุบันรัฐบาลได้ประกาศยกเลิกการประกาศกฎอัยการศึกในพื้นที่ 4 อำเภอของ จ.สงขลา คือ จะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย และกำลังจะทดลองใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ.2551 แทน¹¹⁶

¹¹⁶ http://www.isranews.org/isranews/index.php?option=com_content&view=article&id=110:6-6-&catid=18:2009-11-15-11-19-53

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ข้อบทที่ 5

1. ไม่มีความใดในกติกานี้ที่อาจนำไปตีความไปในทางที่จะให้รัฐใด กลุ่มหรือบุคคลใดได้สิทธิที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรม หรือกระทำการใดอันมีจุดมุ่งหมายในการทำลายสิทธิและเสรีภาพประการใดที่รับรองไว้ในกติกานี้ หรือเป็นการจำกัดสิทธินั้นยิ่งไปกว่าที่ได้บัญญัติไว้ในกติกานี้
2. จะต้องไม่มีการจำกัดหรือเลียงสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรอง หรือที่มีอยู่ในรัฐภาคีใดในกติกานี้ซึ่งเป็นไปตามกฎหมาย อนุสัญญา กฎระเบียบ หรือจารีตประเพณี โดยอ้างว่ากติกานี้ไม่รับรองสิทธิเช่นว่านั้น หรือรับรองสิทธินั้นในระดับที่ต่ำกว่า

5.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

5.1.1 ด้านกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับข้อบทที่ 5 ดังต่อไปนี้ คือ

- (1) มาตรา 29 วรรค 1 ว่าด้วยการรับรองสิทธิเสรีภาพของบุคคล
- (2) มาตรา 63 ว่าด้วยการใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่จะกระทำมิได้

5.1.2 ด้านการดำเนินงานตามกฎหมาย

-- ไม่ปรากฏในรายงานฉบับที่ 1 --

5.2 ความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

5.2.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการให้เป็นไปตามข้อบทที่ 5 ดังต่อไปนี้

- (1) มาตรา 29 วรรค 1 ว่าด้วยการห้ามมิให้รัฐจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล

“**มาตรา 29** การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้”

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

(2) **มาตรา 68 วรรค 1 ว่าด้วยสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ**

“**มาตรา 68** บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ มิได้”

(3) **มาตรา 82 วรรคแรก** ได้ให้การรับรองให้รัฐต้องปฏิบัติตามกติกา

“ รัฐต้องส่งเสริมสัมพันธไมตรีและความร่วมมือกับนานาประเทศ และพึงถือหลักในการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค ตลอดจนต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี พร้อมทั้งพันธกรณีที่ได้กระทำไว้กับนานาประเทศและองค์การระหว่างประเทศ “

5.2.2 ความก้าวหน้าด้านการดำเนินการ

ประเทศไทยได้แก้กฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับกติกาฉบับนี้ พร้อมทั้งหน่วยงานต่างๆของรัฐได้เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกติกาให้แก่บรรดาเจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงประชาชนทั่วไป อีกทั้งองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการรณรงค์เพื่อเผยแพร่ ความรู้ด้านสิทธิ เสรีภาพตามกติกาฉบับนี้ อย่างมาก

5.3 ข้อจำกัดของการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

พบว่านักสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยสามารถเข้าถึงผู้ถูกละเมิดสิทธิ และเสรีภาพ ได้มากหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ โดยเฉพาะผู้ถูกละเมิดสิทธิจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ พบว่ารัฐบาลไทยยังมีได้ให้การสนับสนุนการทำงานขององค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยในการให้ความรู้ด้านสิทธิ เสรีภาพ ตามกติกาที่เท่าที่ควร อีกทั้งยังไม่มีมาตรการในการปกป้องนักสิทธิมนุษยชน ทำให้นักสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยทำงานอย่างยากลำบาก พบว่าระยะเวลา 5-6 ปีที่ผ่านมา นักสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยถูกสังหารและถูกบังคับให้สูญหายแล้วทั้งสิ้น 22 คน โดยที่คดีไม่มีความคืบหน้าแต่อย่างใด¹¹⁷ เนื่องจากนักสิทธิมนุษยชนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขจัดการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นภาระหน้าที่

¹¹⁷ โปรดดูข้อสังเกตและข้อเสนอแนะของคณะสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ข้อ 19 หน้า 49

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

สำคัญของรัฐในการที่จะประกันความปลอดภัย ปกป้องสิทธิ และสนับสนุนการทำงานของนักสิทธิมนุษยชน¹¹⁸

5.4 ข้อเสนอแนะเพื่อความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

- รัฐควรให้การสนับสนุนการทำงานของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนให้มากขึ้น โดยการสนับสนุนด้านงบประมาณ รวมถึงการให้การคุ้มครองและชดเชยความสูญเสียบาดเจ็บจากการทำงานสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย¹¹⁹
- ประเทศไทยควรนำปฏิญญาสากลว่าด้วยการคุ้มครองนักสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ (The Declaration on human rights defenders) และ EU Guideline on Human Rights Defenders) ของสหภาพยุโรปมาใช้เป็นมาตรฐานในการปกป้องการทำหน้าที่ของนักสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย เพื่อเป็นกลไกที่จะสามารถให้ความคุ้มครองการทำงานของนักสิทธิมนุษยชนได้ในระดับหนึ่ง แต่แม้ประเทศไทยไม่ได้เข้าเป็นรัฐภาคีแห่งปฏิญญาสากลฯ นี้ ก็สามารถนำมาบังคับใช้ได้เลย เพราะปฏิญญาผูกพันรัฐภาคีแม้ไม่ได้ลงนาม ซึ่งต่างจากอนุสัญญาซึ่งรัฐต้องลงนามจึงจะผูกพันรัฐภาคี

ข้อ 6

1. มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตมาแต่กำเนิด สิทธินี้ต้องได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมายบุคคล จะต้องไม่ถูกทำให้เสียชีวิตโดยอำเภอใจ
2. ในประเทศที่ยังมิได้ยกเลิกโทษประหารชีวิต การลงโทษประหารชีวิตอาจกระทำได้เฉพาะคดีอุกฉกรรจ์ที่สุดตามกฎหมายที่ใช้บังคับในขณะกระทำความผิด และไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งกติกานี้ และต่ออนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์ การลงโทษเช่นนี้จะกระทำได้ก็แต่โดยคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลที่มีอำนาจ
3. ในกรณีที่ทำให้เสียชีวิตมีลักษณะเป็นอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์ ย่อมเป็นที่เข้าใจว่าข้อนี้มิได้ให้อำนาจรัฐภาคีใดแห่งกติกานี้ในอันที่จะเสี่ยงจากพันธกรณีใดที่มีตามบทบัญญัติแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์

¹¹⁸ ดู หนังสือ แนวปฏิบัติของสหภาพยุโรปต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ,November 2008

¹¹⁹ อ้างแล้ว

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

4. บุคคลใดต้องคำพิพากษาประหารชีวิต ย่อมมีสิทธิขอภัยโทษหรือลดหย่อนผ่อนโทษตามคำพิพากษา การนิรโทษกรรม การอภัยโทษ หรือการลดหย่อนผ่อนโทษตามคำพิพากษาประหารชีวิตอาจให้ได้ในทุกกรณี
5. บุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี ที่กระทำความผิดจะถูกพิพากษาประหารชีวิตมิได้ และจะดำเนินการประหารชีวิตสตรีขณะมีครรภ์มิได้
6. รัฐภาคีใดแห่งกติกานี้จะยกข้อนี้ขึ้นอ้างเพื่อประวิง หรือขัดขวางการยกเลิกโทษประหารชีวิตมิได้

6.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

5.1.1 ด้านกฎหมาย

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540
  - 1.1) มาตรา 31 ว่าด้วยการรับรองสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย
  - 1.2) มาตรา 242 ว่าด้วยสิทธิในการมีทนายของผู้ต้องหา
- 2) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 15 ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิในชีวิตของบุคคลเริ่มตั้งแต่คลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารกและสิ้นสุดลงเมื่อตาย
- 3) ประมวลกฎหมายอาญา
  - 3.1) มาตรา 19 ว่าด้วยวิธีการลงโทษประหารชีวิต
  - 3.2) มาตรา 73 – 76 ว่าด้วยการลงโทษประหารชีวิตบุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี
  - 3.3) มาตรา 288, 289 และ 293 ว่าด้วยความผิดฐานฆ่าผู้อื่น
  - 3.4) มาตรา 301, 302, 303 และ 305 ว่าด้วยการทำแท้ง
- 4) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
  - 4.1) มาตรา 143 วรรคท้าย ว่าด้วยอำนาจในการสั่งฟ้องของอัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทน
  - 4.2) มาตรา 148 – 156 ว่าด้วยหลักประกันสิทธิแก่ผู้เสียหายในกรณีวิสามัญฆาตกรรม
  - 4.3) มาตรา 172 – 173 ว่าด้วยสิทธิในการมีทนายของผู้ต้องหา
  - 4.4) มาตรา 227 และ มาตรา 245 ว่าด้วยการลงโทษประหารชีวิต
  - 4.5) มาตรา 247 – 248 และ มาตรา 259 – 267 ว่าด้วยสิทธิในการขอพระราชทานและอภัยโทษ
- 5) พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- มาตรา 22 ให้อัยการทหารเป็นผู้พิจารณาสำนวนคดีชั้นสูตรพลิกศพ และเจ้ากรมพระธรรมนูญจะเป็นผู้พิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดี
- 6) พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 กำหนดขั้นตอนและวิธีการประหารชีวิต

6.1.2 ด้านการดำเนินงานตามกฎหมาย

6.3 ความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

6.3.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 32 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

“มาตรา 32 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย พนักงานอัยการ หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับหรือเพิกถอนการกระทำเช่นว่านั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้”

เจตนารมณ์ เพื่อประกันสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

- (1) กรณีกระทบถึงชีวิต บุคคลจะถูกทรมาน ทารุณกรรม หรือลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำไม่ได้ บุคคลจะไม่ถูกละเมิดโดยบุคคลอื่นหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- (2) กรณีกระทบสิทธิและเสรีภาพในร่างกาย โดยการจับ คุมขัง ตัวบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ
- (3) การคุ้มครอง แก้อันตราย เยียวยากรณีบุคคลถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพไม่ว่าเป็นผู้เสียหายเองหรือบุคคลอื่น การรับรองการใช้สิทธิทางศาลเพื่อระงับหรือเพิกถอนดำเนินคดีอาญากับบุคคลโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2551 (ฉบับที่ ๒๑) ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. 2551 ได้เพิ่มอายุเด็กจากเดิม 7 ปี เป็น 10 ปี ไม่ต้องรับโทษ โดยระบุไว้ในมาตรา 73 ว่า

“เด็กอายุยังไม่เกินสิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้น
ไม่ต้องรับโทษ”

และในมาตรา 75 ได้ระบุเพิ่มเติมว่า

“ผู้ใดอายุกว่า 15 ปี แต่ต่ำกว่า 18 ปี หากศาลเห็นสมควรพิพากษาลงโทษ ให้ศาล
ลดโทษลงกึ่งหนึ่ง”

6.3.2 ความก้าวหน้าด้านการดำเนินการ

ในหมายเหตุของเจตนารมณ์ของมาตรา 32 ข้อ 1) อธิบายเพิ่มเติมว่า หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แต่ตัดคำว่า “ประหารชีวิต” เพราะเห็นว่าไม่ควรบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยให้โทษทางกฎหมาย เป็นไปตามประมวลกฎหมายอาญา

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยถือว่าการลงโทษตามคำพิพากษาของ ศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม อย่างไรก็ตามผู้กระทำผิดจะถูกพิพากษาให้ประหารชีวิตตาม แต่ก็ยังมี สิทธิในการยื่นถวายฎีกาต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เพื่อขอพระราชทานอภัย โทษ หรือขอลดหย่อนโทษ

ปัจจุบันองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนได้มีการรณรงค์อย่างต่อเนื่องเพื่อยุติ โทษประหารชีวิตในประเทศไทย ทั้งองค์กรเอกชนในประเทศ และองค์กรระหว่าง ประเทศ เช่น องค์กรนิรโทษกรรมสากล อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติประเทศไทยยังไม่ เคยมีการลงโทษประหารชีวิตเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีรวมถึงหญิงซึ่งอยู่ระหว่างการ ตั้งครรภ์แต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม ในการพิจารณาคดีของศาล หากยังมีข้อสงสัยในข้อเท็จจริง และ พยานหลักฐาน ศาลมักยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย อีกทั้งยังให้สิทธิแก่ จำเลยในคดีอาญาสามารถถวายฎีกา เพื่อขอการลดหย่อนโทษ อีกด้วย จึงทำให้ในทาง ปฏิบัติในระยะเวลาของการเขียนรายงานฉบับนี้ (พ.ศ.2548 -2551) มีปรากฏการ ประหารชีวิตบุคคลน้อยมาก¹²⁰

¹²⁰ แม้รายงานฉบับนี้ จะรายงานถึงสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2548-2552 แต่เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ.2552 ประเทศไทยได้มีการลงโทษประหารชีวิตนักโทษเด็ดขาดคดียาเสพติดรายใหญ่ 2 รายที่ถูกจับกุมพร้อมของกลางยาบ้า 100,000 เม็ด เมื่อปี 2544 โดยประหารชีวิตด้วยการฉีดยาพิษหรือสารพิษซึ่งการประหารชีวิตด้วยวิธีนี้ถือเป็นครั้งที่ 2 หลังจาก

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย มีการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และกฎอัยการศึก มีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีคดีความมั่นคงจำนวนมาก หลายคดีแม้ศาลจะได้มีคำพิพากษาลงโทษประหารชีวิต แต่ในทางปฏิบัติประเทศไทยยังไม่เคยมีการลงโทษด้วยการประหารชีวิตในคดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้แต่อย่างใด¹²¹

จากรายงานสรุปผลการปฏิบัติที่สำคัญในห้วงเดือน ตุลาคม 2551 – มิถุนายน 2552 ของศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ และศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติส่วนหน้า ได้รายงานผลคำพิพากษาคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปี 2547 ถึงปัจจุบัน (30 มิถุนายน 2552) รวม 178 คดี จำเลย 292 คน

พิพากษาลงโทษจำเลย จำนวน 117 คดี จำเลย 192 คน จำแนกเป็น

- ประหารชีวิต จำนวน 17 คดี จำเลย 17 คน
- จำคุกตลอดชีวิต จำนวน 31 คดี จำเลย 41 คน
- จำคุกตั้งแต่ 50 ปีลงมา จำนวน 66 คดี จำเลย 126 คน

พิพากษายกฟ้องจำเลย จำนวน 61 คดี จำเลย 100 คน¹²²

ทั้งนี้ในสถานการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย แม้หน่วยงานความมั่นคงได้มีนโยบายในการปราบปรามการใช้ความรุนแรงของผู้ก่อเหตุเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และเพื่อคุ้มครองสิทธิในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน แต่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ ได้กระทำด้วยความระมัดระวัง และยึดหลักการสันติวิธีในการดำเนินการ จึงไม่เคยปรากฏการเสียชีวิตของประชาชนซึ่งมีลักษณะเป็นอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์ ตามบทบัญญัติแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์ และตามวรรค 3 ของกติกาฉบับนี้

ประเทศไทยแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2546 มาตรา 19 เปลี่ยนการประหารชีวิตจากการยิงเป้า มาเป็นฉีดยาหรือสารพิษให้เสียชีวิต โดยขั้นตอนการประหารชีวิตด้วยวิธีฉีดยา

¹²¹ สรุปผลการปฏิบัติที่สำคัญในห้วงเดือน ตุลาคม 2551 – มิถุนายน 2552 ของศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ และศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติส่วนหน้า , หน้า 11 (เอกสารเพิ่มเติม 31 ธันวาคม 2552)

¹²² อ้างแล้ว

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

6.4 ข้อจำกัดของการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

เนื่องจากปัญหากระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยยังถูกตั้งคำถาม ในเรื่อง ความโปร่งใส ความถูกต้อง โดยเฉพาะกระบวนการยุติธรรมขั้นต้น คือในชั้นพนักงานสอบสวน และการหาพยานหลักฐาน เพื่อหาตัวผู้กระทำความผิด ในประเทศไทยพบยังมีข้อร้องเรียนถึงการยึดเยียดข้อกล่าวหา และยึดเยียดสิ่งผิดกฎหมาย เช่นยาเสพติด ทำให้พบว่าหลายครั้งที่มีผู้บริสุทธิ์ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด โดยเฉพาะ กรณียาเสพติดซึ่งมีโทษร้ายแรง ถึงขั้นประหารชีวิต ส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่มักจับกุมผู้กระทำผิดได้ เฉพาะผู้ค้ารายย่อย หรือผู้เสพเท่านั้น โดยที่ผู้ค้ารายใหญ่ยังคงไม่ถูกจับกุม หรือต้องรับโทษ (Impunity) จากข้อเท็จจริงพบว่าแม้จะมีการลงโทษอย่างหนัก ยาเสพติดก็ยังไม่หมดไปจากสังคมไทย อีกทั้งหลักการสากลในการลงโทษผู้กระทำผิดนั้น มุ่งเน้นที่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มากกว่าการลงโทษเพื่อให้เกิดการทรมานหรือความเจ็บปวด

6.5 ข้อเสนอแนะเพื่อความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

ประเทศไทยควรทบทวนการถอนถ้อยแถลงตีความในข้อ 6 วรรค 5 ของกติกา¹ เนื่องจากมีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาไม่ให้มีการลงโทษประหารชีวิตบุคคลที่อายุต่ำกว่า 18 ปีแล้วในปี 2546 เรื่องการห้ามการพิพากษาลงโทษประหารชีวิตบุคคลที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ประเทศไทยแถลงตีความว่าประมวลกฎหมายอาญาของไทยกำหนดว่าเด็กอายุ 14 ปี ไม่ต้องรับโทษ เด็กอายุ 14-17 ปี ศาลสามารถลดโทษลงกึ่งหนึ่ง ส่วนผู้มีอายุเกิน 17 ปี แต่ไม่เกิน 20 ปี ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจลดโทษหรือไม่ก็ได้ รวมถึงโทษประหารชีวิต

แม้ปัจจุบันหน่วยงานความมั่นคงในประเทศไทยยังไม่มี ความชัดเจนในการถอนถ้อยแถลงตีความ ตามข้อห่วงใยของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ แต่ผู้เขียนรายงานฯ เชื่อว่าหน่วยงานความมั่นคงในประเทศไทย ได้มีความพยายามที่จะดำเนินการเพื่อการอนุวัติให้เป็นไปตามข้อห่วงใยตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองฉบับนี้

ข้อ 7

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

บุคคลจะถูกทรมาน หรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือต่ำช้ามิได้โดยเฉพะอย่างยิ่ง บุคคลจะถูกใช้ในการทดลองทางการแพทย์ หรือทางวิทยาศาสตร์ โดยปราศจากความยินยอมอย่างเสรีของบุคคลนั้นมิได้

7.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

7.1.1 ด้านกฎหมาย

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540
  - 1.1) มาตรา 31 วรรค 2 ว่าด้วยการปกป้องบุคคลจากการถูกทรมานหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม
  - 1.2) มาตรา 199 – 200 ว่าด้วยกลไกในการสอดส่องปัญหาสิทธิมนุษยชน
  - 1.3) มาตรา 243 วรรค 2 ว่าด้วยพยานหลักฐานที่ได้มาจากการทรมาน
  - 1.4) มาตรา 245 ว่าด้วยการทรมานอันละเมิดกฎหมายโดยเจ้าหน้าที่รัฐ
- 2) ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 289 (5) ว่าด้วยบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิด
- 3) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7 ทวิ ว่าด้วยการคุ้มครองผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังมิให้ถูกทรมานหรือได้รับผลปฏิบัติที่ผิดมนุษยธรรม
- 4) ระเบียบกรมอัยการว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2528 กำหนดให้อัยการดำเนินคดีโดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน
- 5) พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 ได้กำหนดหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ ห้ามใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง
- 6) ข้อบังคับว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ 2528 ออกความในพระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ.2525 ในหมวด 6 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลผู้ที่จะถูกทดลองทางการแพทย์
- 7) คำประกาศสิทธิของผู้ป่วย พ.ศ.2541 โดยแพทยสภา สภากายาบาล สภาเภสัชกรรม พัฒนาแพทยสภา และคณะกรรมการควบคุมการประกอบโรคศิลป์ ข้อ 8 ว่าด้วยสิทธิของผู้ป่วยในการรับทราบข้อมูลในการตัดสินใจเข้าร่วมเป็นผู้ถูกทดลอง

7.1.2 ด้านการดำเนินงานตามกฎหมาย

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- 1) ประเทศไทยเคยมีความเคลื่อนไหวคัดค้านกรณีที่กระทรวงสาธารณสุขแห่งสหรัฐอเมริกาให้นำยา AZT มาทดลองกับหญิงมีครรภ์ในประเทศไทยที่เป็นเอดส์
- 2) โดยปกติประเทศไทยจะไม่ส่งบุคคลออกนอกประเทศเพื่อไปรับโทษประหารชีวิต ยกเว้นกรณีเป็นไปตามสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน

7.2 ความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

7.2.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

- 1) อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: CAT)

ประเทศไทยได้เป็นภาคีอนุสัญญาฉบับนี้เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2550 และอนุสัญญาดังกล่าวมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2550

- 2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ให้ความคุ้มครองบุคคลจากการทรมานในบทบัญญัติดังต่อไปนี้

2.1) มาตรา 32 วรรค 2 ว่าด้วยการลงโทษด้วยวิธีการที่โหดร้าย

“การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้”

เจตนารมณ์ ข้อ 4) ซึ่งเป็นข้อที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินี้ กล่าวว่า

“การลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายทารุณ” หมายความว่ารวมถึงการบังคับสูญหายโดยการกระทำหรือรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ สอดคล้องกับอนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลถูกบังคับสูญหาย

2.2) มาตรา 32 วรรค 5 ว่าด้วยการคุ้มครองการถูกควบคุมตัวโดยมิชอบ และการกำหนดให้มีการเยียวยา

“ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย พนักงานอัยการ หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มี

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

สิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับหรือเพิกถอนการกระทำเช่นว่านั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้

เจตนารมณ์ ข้อ 3) ซึ่งเป็นข้อที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติวรรคนี้ ว่า

การคุ้มครอง แก้ไข เยียวยากรณีบุคคลถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพไม่
ว่าเป็นผู้เสียหายเองหรือบุคคลอื่น การรับรองการใช้สิทธิทางศาลเพื่อระงับ
หรือเพิกถอนดำเนินคดีอาญากับบุคคลโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องเป็นไป
โดยชอบด้วยกฎหมาย

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังดำเนินการจัดทำรายงานการดำเนินการตาม
อนุสัญญาดังกล่าวคาดว่าจะเสนอได้ภายในปี 2553 โดย กระทรวงยุติธรรม
และสำนักงานอัยการสูงสุดได้ยกร่างแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา โดยเพิ่ม
คำนิยามความหมายของการทรมานในมาตรา 1 และเพิ่มหมวดการกระทำ
ทรมาน ไว้แล้ว ขณะที่กำลังรอการเสนอต่อกระทรวงยุติธรรม โดยเพิ่ม
เป็น

มาตรา 308/1-3 ในหมวดที่ 5 ของลักษณะที่ 10 เรียกว่า “ความผิดเกี่ยวกับการ
ทรมาน” โดยมีลักษณะของบทบัญญัติ ดังนี้

- มาตรา 308/1 ผู้ใดกระทำการทรมานผู้อื่นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่
สามปีถึงยี่สิบปีและปรับตั้งแต่สามหมื่นถึงสี่หมื่นบาทถ้าการกระทำ
ตามวรรคแรกเป็นเหตุให้ผู้ถูกทรมานได้รับอันตรายสาหัสต้องระวาง
โทษจำคุกตลอดชีวิต
- มาตรา 308/2 ผู้ใดพยายามกระทำความผิดฐานกระทำทรมาน ต้อง
ระวางโทษตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 308/1 วรรคแรก
- มาตรา 308/3 ผู้ใดยุยง ூเห็นเป็นใจหรือสนับสนุนในการกระทำ
ความผิดตามมาตรา 308/1 ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้บงการ

จะเห็นได้ว่านอกจากการบัญญัติให้การทรมานเป็นความผิดเฉพาะแล้วยัง
มีการกำหนดระวางโทษที่สูง และเหมาะสมกับการทำทรมานรวมทั้งบัญญัติ
ให้การพยายามกระทำการทรมานและการมีส่วนร่วมในการทำทรมานมี
ความผิดเท่ากับการทรมานสำเร็จ หรือลงมือทำทรมานด้วยตนเองซึ่งการร่าง
พระราชบัญญัติแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าวแสดงให้เห็นอย่าง
ชัดเจนว่าประเทศไทยตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันและปราบปราม
การทำทรมาน และจะดำเนินการแก้ไขกฎหมายภายในเพื่อให้สอดคล้องกับ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

อนุสัญญาฯมากที่สุดตามที่ประเทศไทยได้เคยมีค่าแกลงตีความไว้ในตอนที่
เข้าภาคยานุวัติเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาฯ¹²³

7.2.2 ความก้าวหน้าด้านการดำเนินการ

- 1) พบว่าในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ศาลยุติธรรมไทยยังคงเป็นที่พึ่งของ
ประชาชนได้จริง ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลไต่สวนในเรื่องการ
ควบคุมตัวโดยมิชอบ ตามรธน.มาตรา 32 วรรค 5 ซึ่งมีการกำหนดการ
เยียวยาไว้ด้วย
- 2) นอกจากนี้ ในช่วง 4 – 5 ปี ที่ผ่านมา ภาคประชาชนมีความตื่นตัวมาก
ขึ้นในเรื่องของปัญหาการทรมานในประเทศไทย ซึ่งกระแสของความ
ตื่นตัวนี้ส่วนหนึ่งน่าจะมาจากการหายไปของ ทนายสมชาย นิละ
ไพจิตร ที่สาเหตุของการถูกทำให้หายไปของทนายสมชายนั้น สืบ
เนื่องมาจากการที่ทนายสมชายร้องเรียนและเปิดประเด็นต่อสาธารณะเรื่อง
การทรมานที่เกิดขึ้นกับลูกความที่เป็นผู้ต้องหาคดีปล้นปืนที่กองพันทหาร
พัฒนาที่ 43 หรือค่ายปิเหล็ง จ.นราธิวาสเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547

7.3 ข้อจำกัดของการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

• การซ้อมทรมาน

เรื่องการทรมานในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาใหญ่ที่พบได้บ่อยและทั่วไป
ซึ่งการกระทำเช่นนี้ส่วนมากเป็นผลสืบเนื่องมาจากการประกาศใช้ พ.ร.ก.การบริหาร
ราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 และพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457
อย่างไรก็ดี ในภูมิภาคอื่นๆ ก็มีประเด็นเรื่องการซ้อมทรมานเช่นกัน ดังจะได้กล่าว
ต่อไป

7.3.1 กรณีนายมุฮัมหมัด อามิง ยูโซ๊ะ

เป็นกรณีที่เป็นข่าวและเป็นที่รับรู้ในทางสาธารณะค่อนข้างกว้างขวาง
กล่าวคือ นายมุฮัมหมัดอามิง ถูกเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมตัวใช้ปืนหรือจี้ที่อวัยวะเพศ และ
ล่ามโซ่ให้นอนกับสุนัขในระหว่างการควบคุมตัวที่ค่ายทหารแห่งหนึ่งในจ.ยะลา เมื่อ
วันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2549¹²⁴

¹²³ ณรงค์ ใจหาญ , ความก้าวหน้าด้านกฎหมายร่างรายงานประเทศไทย ตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง
และสิทธิทางการเมืองระยะที่ 2 (เฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับเสรีภาพ)

¹²⁴ ข้อมูลจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเพื่อสันติภาพ

(ร่าง) รายงานประเทศไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

7.3.2 กรณีนายสุกรี อาดำ

ถูกซ้อมทรมานหลังจากถูกจับกุมตามพระราชกำหนดในสถานการณ์ฉุกเฉินเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2550 และถูกควบคุมตัวอยู่ที่ ศูนย์วิวัฒน์สันติ ค่ายอิงคยุทธบริหาร ต่อมาเจ้าหน้าที่ได้ทำการสอบสวนพบมีการทรมานจริงจึงได้ทำการยุบ “ศูนย์วิวัฒน์สันติ” ในบริเวณค่ายอิงคยุทธบริหาร ที่ใช้เป็นสถานที่ควบคุมตัวดังกล่าว¹²⁵ และเปลี่ยนเป็น ศูนย์เสริมสร้างความสมานฉันท์

7.3.3 กรณีนายยะผา กาเซ็ง

เสียชีวิตระหว่างการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ทหาร ฉก 39 วัดสวนธรรม อ.รีโอเสาะ จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2551 โดยการชันสูตรศพ พบซี่โครงหัก สองซี่ และมีแผลถลอก ฟกช้ำ ที่บริเวณใบหน้าและลำตัว ซึ่งขณะนั้นคือการไต่สวนการตายอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลจังหวัดนราธิวาส

7.3.4 กรณีการจับกุมและซ้อมทรมานนักศึกษาวิชาทหารยะลา

นักศึกษากลุ่มนี้ถูกจับกุมเมื่อวันที่ 27 มกราคม ถึงวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2551 โดยเจ้าหน้าที่หน่วยเฉพาะกิจ ที่ 11 จังหวัดยะลา โดยเจ้าหน้าที่สงสัยว่านักศึกษาเหล่านี้อาจเป็นแนวร่วมในการก่อความไม่สงบ เป็นต้น

7.3.5 กรณีของนายชาญชัย พร้อมธงชัย และ นายสม หอมอ่อน

ถูกทรมานระหว่างการจับกุมโดยทหารฐานปฏิบัติการบ้านจำโบ้ ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน จนเสียชีวิต เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2549 ส่วนนายสม หอมอ่อน ผู้ที่ถูกจับกุมพร้อมกันได้รับบาดเจ็บสาหัส

7.3.6 กรณีนายสุพจน์ สุขเจริญสิทธิ์

ถูกเจ้าหน้าที่ค่ายอาสาสมัครรักษาดินแดนจับกุมจนได้รับบาดเจ็บสาหัสเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2550 ในค่ายพักพิงชั่วคราวผู้หนีภัยการสู้รบประจำบ้านใหม่ในสอย อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน¹²⁶

7.3.7 กรณีนายเอกวัฒน์ สีมันตะ

¹²⁵ รายงานผลการสอบสวนและศึกษาสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยคณะกรรมการวิสามัญเพื่อสอบสวนและศึกษาสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สถาบันนิติบัญญัติแห่งชาติ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา หน้า 18

¹²⁶ ข้อมูลจากเอกสารของอนุกรรมการต่อต้านการทรมาน กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๗ ในข้อหาหลัก ทรัพย์ จากนั้นได้ทำการซ้อมทรมานร่างกาย จนได้รับบาดเจ็บสาหัส และใช้ไฟฟ้าช็อตที่ อวัยวะเพศจนไหม้เกรียม เหตุเกิดที่สภ.อ.พระนครศรีอยุธยา และสภ.อ.อุทัย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา¹²⁷ สภานายความได้ให้การช่วยเหลือนายเอกวัฒน์ สีมันตะ ในการ ว่าความฟ้องร้องเจ้าหน้าที่ตำรวจหลายนาย แต่เมื่อเริ่มการพิจารณาคดี ปรากฏว่า ผู้เสียหายได้ทำการถอนฟ้อง ต่อมากรมสอบสวนคดีพิเศษได้นำคดีการทรมานนาย เอกวัฒน์เป็นคดีพิเศษ¹²⁸ ล่าสุดเมื่อประมาณวันที่ 27 กรกฎาคม 2552 นายเอกวัฒน์ ได้ส่งหนังสือแจ้งอัยการ โดยระบุว่า ในการชี้ตัวคดีที่ตนเองถูกทำร้ายร่างกายนั้น เป็น การเข้าใจผิดจึงได้ชี้ตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่ตกเป็นผู้ต้องหาเคลื่อนไปตั้งนั้นในการ พิจารณาสำนวนคดีนี้ อัยการจึงจำเป็นต้องตรวจสอบรายละเอียดให้ครบถ้วน โดยต้อง ตรวจสอบหนังสือที่นายเอกวัฒน์ส่งมาว่านายเอกวัฒน์ได้เขียนขึ้นและลงลายมือชื่อเอง หรือไม่เพราะหากการชี้ตัวของนายเอกวัฒน์ เป็นการเข้าใจผิด อัยการต้องนำมา พิจารณาว่าข้อเท็จจริงแล้วมีเจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้ทำร้ายร่างกายนายเอกวัฒน์หรือไม่ หรือนายเอกวัฒน์ อาจถูกคุกคามจนต้องกลับคำให้การดังกล่าว

ปัญหากระบวนการยุติธรรม

คดีการซ้อมทรมานที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางศาล โดยมากไปไกลได้ ที่สุดที่ขั้นตอนของการแจ้งความ นอกจากนี้ บางกรณีก็เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมก็ ยังพบอีกว่า การดำเนินการมีความล่าช้าค่อนข้างมาก โดยมากกว่าที่ศาลจะได้ ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงระยะเวลามักจะผ่านไปนาน

- โดยจากความเห็นของผู้ถูกรับทรมานพบว่ารู้สึกหวาดกลัวที่จะมีเรื่องกับ เจ้าหน้าที่รัฐผู้กระทำการทรมาน โดยมากมักได้รับการเจรจาขอ ประนีประนอมโดยมีการเสนอค่าเสียหายเพื่อแลกกับการไม่ดำเนินคดี

¹²⁷ อ่านเพิ่มเติมในหนังสือพิมพ์หลายฉบับ ตั้งแต่วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๗

¹²⁸ และในระหว่างการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ และล่าสุดเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2550 เวลา 10.00 น.ที่สำนักงานอัยการสูงสุด ถ.รัชดาภิเษก อัยการฝ่ายคดีพิเศษ 1 นัดสังคดีเจ้าหน้าที่ตำรวจช็อตอวัยวะเพศผู้ต้องหาใน จ.พระนครศรีอยุธยา เมื่อเดือน พ.ย.47 ที่ พ.ต.ต.มาโนช บุญส่ง, ต.ต.ปัญญา เอนอ่อน, ต.ต.วิชัย เขินอำนาจ, ส.ต.ท.พิทักษ์ แจ่มจรัส, ส.ต.อ.วสันต์ มิ่งขวัญ และ ส.ต.อ.สมคิด จด สมบูรณ์ ทั้งหมดเป็นอดีตเจ้าหน้าที่ตำรวจ สภ.อุทัย จ.พระนครศรีอยุธยา ตกเป็นผู้ต้องหาที่ 1-6 ในความผิดฐานร่วมกันทำร้ายร่างกาย นาย เอกวัฒน์ จนเป็นเหตุให้ ได้รับอันตรายสาหัส และเป็นการกระทำโดยทรมาน หรือโดยกระทำทารุณโหดร้าย โดย นายรุจ เขื่อนสุวรรณ อัยการพิเศษฝ่ายคดีพิเศษ 1 กล่าวว่า การนัดฟังคำสั่งต้องเลื่อนออกไปก่อน เนื่องจากคดีนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ตกเป็นผู้ต้องหาได้ยื่นหนังสือ ร้องขอ ความเป็นธรรม ซึ่งบางคนระบุว่าไม่ได้อยู่ที่เกิดเหตุ ไม่ได้ร่วมทำร้ายร่างกายนายเอกวัฒน์ ศรีมันตะ อาสาสมัครหน่วยกู้ภัยของสมาคม อยุรยารวมใจ ซึ่งเป็นผู้ต้องหาคดีซึ่งทรัพย์และผู้เสียหายคดีนี้ โดยการร้องขอความเป็นธรรมดังกล่าวอยู่ระหว่างการสอบสวนเพิ่มเติม ขณะนี้นายเอกวัฒน์ ผู้เสียหาย ได้ส่งหนังสือแจ้งอัยการ เมื่อ 3 วันที่ผ่านมาระบุว่า ในการชี้ตัวคดีที่ถูกทำร้ายร่างกายนายเอกวัฒน์ เข้าใจผิด จึงได้ชี้ตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่ตกเป็นผู้ต้องหาเคลื่อนไป ตั้งนั้นในการพิจารณาสำนวนคดีนี้ อัยการจึงจำเป็นต้องตรวจสอบ รายละเอียดให้ครบถ้วน โดยต้องตรวจสอบหนังสือที่นายเอกวัฒน์ส่งมาว่านายเอกวัฒน์ได้เขียนขึ้นและลงลายมือชื่อเองหรือไม่ เพราะหากการชี้ตัวของ นายเอกวัฒน์ เป็นการเข้าใจผิด อัยการต้องนำมาพิจารณาว่า ข้อเท็จจริงแล้วมีเจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้ทำร้ายร่างกายหรือไม่ ใครบ้าง

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ตามกระบวนการยุติธรรม พบหลายกรณีที่ผู้ถูกรุทรมานและญาติได้รับการคุ้มครอง จึงทำให้เกิดความหวาดกลัวในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม

- พบปัญหาสำคัญคือผู้เสียหายส่วนใหญ่มักไม่ได้รับอนุญาตให้พบแพทย์ในทันทีภายหลังจากถูกรุทรมาน เนื่องจากอยู่ระหว่างภาคควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่โดยมีญาติ หรือทนายความร่วมเป็นพยานในการตรวจร่างกาย ทำให้การหาพยานหลักฐาน และร่องรอยการทรมานเป็นไปได้ยากลำบาก โดยเฉพาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้เจ้าหน้าที่จะพยายามชี้แจงว่าได้มีแพทย์ตรวจร่างกายผู้ถูกควบคุมตัว แต่ญาติมักตั้งข้อสงสัยเนื่องจากไม่มีโอกาสรับทราบ อีกทั้งในการพบญาติบางกรณีเจ้าหน้าที่มักนำตัวผู้ถูกควบคุมตัวใส่ไว้ในรถและขับวนในระยะไกลให้ญาติดู จึงเกิดความระแวง
- ในทางปฏิบัติแม้มาตรา 32 วรรค 5 ว่าด้วยการคุ้มครองการถูกควบคุมตัวโดยมิชอบ และการกำหนดให้มีการเยียวยา จะกำหนดให้ผู้เสียหายหรือ พนักงานอัยการ เป็นผู้มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้ระงับหรือเพิกถอนการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ แต่ในทางปฏิบัติ อัยการมักมิได้เป็นผู้ร้องแทนผู้เสียหาย แต่กลับเป็นผู้แก้ต่างแทนผู้ถูกกล่าวหา¹²⁹

ตัวอย่างกรณีสำคัญที่ประชาชนร้องเรียนในเรื่องการทรมานระหว่างการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

7.3.8 กรณีการเสียชีวิตของนายอัสฮารี สะมะแอ¹³⁰

¹²⁹ โปรดดูคู่มือการควบคุมตัวโดยมิชอบ ศาลจังหวัดระนอง คดีหมายเลขดำที่ คป. 1- คป. 9 / 2550 : ศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานี คดีหมายเลขดำที่ ร.ป. ๒๘/ ๒๕๕๐ ๑

¹³⁰ นายอัสฮารี สะมะแอ ได้รับบาดเจ็บในระหว่างการปิดล้อมตรวจค้น และควบคุมตัวตามยุทธการกรงปินัง ที่บ้านจาเราะซีโป ต.สะเอะ อ.กรงปินัง จ.ยะลา วันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 โดยทางเจ้าหน้าที่ให้เหตุผลว่าสิ้นลมขณะหลบหนี ซึ่งแพทย์ได้บันทึกถึงเหตุแห่งการเสียชีวิตว่าสมองขาด ไขสันหลังและร่างกายมีร่องรอยเขียวช้ำหลายแห่ง นอกจากนี้ ผู้ต้องสงสัยอีก 4 คน ที่ถูกจับพร้อมนายอัสฮารี ได้แก่ นายสุริยา แวง นายมะรอกี สาและ นายมะฮะมะ ซอรี และนายซิปรี บาระกายะ เมื่อได้ถูกส่งตัวไปยังศูนย์วิวัฒน์สันติ ค่ายอิงคยุทธบริหาร(ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น ศูนย์เสริมสร้างความสมานฉันท์) เจ้าหน้าที่ในค่ายได้นำตัวไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาลค่ายอิงคยุทธบริหารเพื่อทำการตรวจร่างกาย แพทย์ที่โรงพยาบาลอิงคยุทธบริหารได้ส่งผู้ป่วยไปรับการรักษาต่อที่ โรงพยาบาลจังหวัดปัตตานี ต่อมาถูกส่งต่อไปยังโรงพยาบาลศูนย์ยะลา และเสียชีวิตที่โรงพยาบาลศูนย์ยะลา และแพทย์ได้ระบุถึงอาการบาดเจ็บตามร่างกาย เช่น ปากแตก ตาวมวมซ้ำสมองบวม และร่องรอยบาดแผลอื่นๆ (ข้อมูลจากคณะกรรมการยุติธรรมเพื่อสันติภาพ)

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติกาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติกาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

นายอัสฮารี สะมะแอ เสียชีวิตเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ.2550 ระหว่างการปิดล้อมตรวจค้นของเจ้าหน้าที่ การเสียชีวิตของนายอัสฮารี พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบสำนวนได้ส่งสรุปสำนวนคดีนี้ไปยังพนักงานอัยการจังหวัดยะลาเป็นคดี ช. 0998 แล้วตั้งแต่วันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2550 แต่อัยการจังหวัดยะลามีคำสั่งไม่ร้องเป็นคดีไต่สวนการตาย โดยให้เหตุผลว่าผู้ตายเสียชีวิตในโรงพยาบาลไม่ใช้การเสียชีวิตในระหว่างการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของเจ้าหน้าที่ทหารจาก กอ.รมน ภาค4 มีความเห็นว่าเขาได้เสียชีวิตที่โรงพยาบาล มิได้เสียชีวิตจากการกระทำของเจ้าหน้าที่จึงไม่มีเหตุให้ต้องไต่สวนการตายแต่อย่างใด¹³¹

ต่อมาอัยการสูงสุดมีคำสั่งให้สอบเพิ่มเติมกรณีการเสียชีวิตของนายอัสฮารี สะมะแอ เนื่องจากมีข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่าเป็นการเสียชีวิตระหว่างการจับกุมและควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ ผลการสอบอัยการสูงสุดมีความเห็นว่าให้มีการไต่สวนการตาย ตามมาตรา 150 โดยล่าสุดเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2552 ศาลจังหวัดยะลาได้นัดพร้อมฝ่ายอัยการผู้ร้อง และทนายความฝ่ายผู้คัดค้าน (มารดานายอัสฮารี สะมะแอ) เพื่อพิจารณาคดีไต่สวนการตาย หรือไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพ ตามมาตรา 150 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹³²

7.3.9 กรณีของนายอามีญุดดิน กะจี

นายอามีญุดดิน กะจี เป็นครูสอนศาสนาโรงเรียนรุ่งโรจน์วิทยา จังหวัดสงขลา ที่ถูกทรมาณในระหว่างการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่หน่วยจ.ก. ต.ช.ด. 43 ในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551¹³³ ภายหลังมีการเจรจาโดยผู้เสียหายไม่ติดใจเอาความ และได้รับการสนับสนุนให้ไปศึกษาต่อที่ประเทศอียิปต์

7.3.10 กรณี นายมักตา ฮารง กับพวก

นายสมชาย นีละไพจิตร ทนายคานนักสิทธิมนุษยชนได้ร้องเรียนต่อหน่วยงานรัฐต่างๆว่า นายมักตา ฮารง กับพวก ถูกซ้อมทรมานระหว่างการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจจากส่วนกลางที่ลงไปปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

¹³¹ รายงานการประชุมคณะอนุกรรมการศึกษาสถานการณ์ด้านกฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ครั้งที่ 4/2551 ในวันจันทร์ ที่ 4 สิงหาคม 2551

¹³² <http://www.prachatai.com/journal/2009/09/25993>

¹³³ อ่านรายงานข่าว “สมาคมโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม สงขลา บุกกรุงเทพ ร้องเรียนนายสมัครที่สภา กรณีซ้อมอุสตาซที่.จะนะ” 18 กุมภาพันธ์ 2008 โต้ข่าวภาคใต้ ศูนย์ข่าวอิสรา

http://www.isranews.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=3215&Itemid=47

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ต่อมากรมสอบสวนคดีพิเศษได้ส่งเรื่องให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช) เพื่อสอบวินัยกลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจดังกล่าว และระหว่างที่ปปช ยังไม่ได้ชี้มูล เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสูง 2 นาย ได้ทำการฟ้องร้องผู้เสียหายต่อศาลอาญา กรุงเทพมหานคร ในข้อหาให้หทารอันเป็นเท็จต่อ ปปช.

7.4 ข้อเสนอแนะเพื่อความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

7.4.1 ข้อเสนอจากภาคประชาชน

จากการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการเขียนรายงานฉบับนี้ ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการให้มีการปรับเปลี่ยนความคิดในการมองปัญหาของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเจ้าหน้าที่ต้องตระหนักว่า พยานหลักฐาน หรือคำให้การใด ๆ ซึ่งได้จากการทรมาน มิอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้ ซึ่งจะเป็นช่องทางหนึ่งที่จะป้องกันมิให้มีการซ้อมทรมานเกิดขึ้น นอกจากนี้สื่อมวลชนควรเป็นกระบอกเสียงในการเปิดเผยความจริง

สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการที่กฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ทหารในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคได้มากเกินไป พร้อมกับทัศนคติในแง่ลบของเจ้าหน้าที่ต่อประชาชนในพื้นที่ เป็นเหตุให้เกิดการซ้อมทรมานผู้ต้องสงสัย ดังนั้นเพื่อให้เจ้าหน้าที่ไม่ใช้อำนาจนอกกรอบ จึงจำเป็นต้องมีการอบรมเจ้าหน้าที่ให้เข้าใจและให้ความสำคัญของสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ รวมทั้งเสรีภาพตามกติกาของรัฐธรรมนูญ รวมถึงกติการะหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ที่ประเทศไทยเป็นภาคี

รัฐบาลควรมี คณะกรรมการอิสระที่เป็นพลเรือนเพื่อให้มีหน้าที่สอบสวนข้อร้องเรียนในกรณีต่าง ๆ ที่ประชาชนเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม โดยให้มีตัวแทนภาคประชาชน หรือผู้ซึ่งประชาชนให้ความไว้วางใจเข้าร่วมเป็นกรรมการด้วย

7.4.2 ข้อเสนอจากคณะที่ปรึกษาในการจัดทำรายงานประเทศฯ

ผู้เขียนรายงาน มีความเห็นว่า การซ้อมทรมานผู้ต้องสงสัยไม่สามารถอ้างได้ว่ากระทำเพื่อความมั่นคงของชาติ เพราะเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และการห้ามทรมานนั้นมีน้ำหนักมากกว่าการห้ามประหารชีวิต เพราะศาลพิพากษาให้ทรมานไม่ได้ แต่ศาลสามารถส่งลงโทษประหารชีวิตได้ ดังนั้นคณะที่ปรึกษาจึงเสนอว่าควรมีการนำเสนอปัญหาต่อผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการจับกุม และควบคุมตัวเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา และยุติการซ้อมทรมาน เพราะกฎหมายได้ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ทหารในพื้นที่มากเกินไป ทำให้เกิดการใช้อำนาจนอกกรอบของ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

กฎหมาย และจำเป็นต้องมีการอบรมเจ้าหน้าที่ให้เข้าใจและเห็นความสำคัญของสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียม และเสรีภาพตามกติกาของรัฐธรรมนูญ และกติการะหว่างประเทศทุกฉบับที่ประเทศไทยเป็นภาคี

รัฐบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งดำเนินการให้แก้กฎหมายให้การทรมานเป็นอาชญากรรม ดำเนินการด้านการคุ้มครองพยานให้มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งกำหนดการเยียวยาอย่างเหมาะสมแก่เหยื่อ การให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่รัฐเพื่อให้เข้าใจความหมายของการทรมานตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: CAT) มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากตามอนุสัญญา นิยาม ของการทรมานมิได้จำกัดเพียงกระทำความละเมิดต่อร่างกายเท่านั้น แต่หากหมายรวมถึงการกระทำอื่นใดซึ่งเป็นการย่ำยีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์อีกด้วย

เจ้าหน้าที่รัฐทุกระดับต้องระลึกว่าแม้จะอยู่ในพื้นที่ซึ่งมีการประกาศใช้กฎอัยการศึก หรือพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน แต่ตามกติกาสากลฉบับนี้ใน ข้อ 4 วรรค 2 การเลียงพันกรณีเรื่องการทรมาน มิอาจทำได้ภายใต้บทบัญญัตินี้

ข้อบทที่ 8

1. บุคคลจะถูกเอาตัวลงเป็นทาสมิได้ การเอาคนลงเป็นทาสและการค้าทาสทุกรูปแบบจะต้องถูกห้าม
2. บุคคลจะถูกบังคับให้ตกอยู่ในภาวะเยี่ยงทาสมิได้
3. (ก) บุคคลจะถูกเกณฑ์แรงงานหรือบังคับใช้แรงงานมิได้
  - (ข) ในประเทศที่การลงโทษจำคุกควบคู่กับการทำงานหนักเป็นโทษทางอาญาอย่างหนึ่ง ความในวรรค 3 (ก) มิได้ห้ามการทำงานหนักตามคำพิพากษาที่ให้ลงโทษเช่นนั้น ของศาลที่มีอำนาจ
  - (ค) เพื่อวัตถุประสงค์ของวรรคนี้ คำว่า “แรงงานที่ถูกเกณฑ์หรือถูกบังคับ” ไม่หมายรวมถึง
    - 1) งานหรือบริการใด ซึ่งมีได้บ้างถึงในอนุวรรค (ข) ซึ่งโดยปกติบุคคลผู้ถูกควบคุมโดยผลของคำสั่งที่ขอด้วยกฎหมายของศาล หรือบุคคลผู้อยู่ระหว่างการปล่อยตัวจากการควบคุมโดยมีเงื่อนไขไปต้องกระทำตามคำสั่งที่ขอด้วยกฎหมาย
    - 2) การปฏิบัติงานใดในลักษณะทางทหาร และการรับใช้ชาติที่กฎหมายกำหนดให้ผู้คัดค้านการเป็นทหารเพราะขัดกับมโนธรรมต้องปฏิบัติ ในประเทศที่ยอมรับการคัดค้านเช่นนั้น

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- 3) การเกณฑ์ให้ปฏิบัติงานใดในกรณีฉุกเฉินหรือกรณีภัยพิบัติที่คุกคามความอยู่รอดหรือความผาสุกของชุมชน
- 4) งานหรือบริการใดอันเป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่ปกติของพลเมือง

8.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

จากรายงานฉบับที่ 1 ได้รายงานการดำเนินงานของประเทศไทยตามข้อบทที่ 8 นี้ไว้ดังต่อไปนี้

8.1.1 ด้านกฎหมาย

- การห้ามนำบุคคลไปเป็นทาส

- 1) การยกเลิกระบบทาส โดยมีกฎหมายห้ามเอาคนลงเป็นทาสนับแต่ปี พ.ศ.2448
- 2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 4 ว่าด้วยเรื่อง การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และ สิทธิเสรีภาพของบุคคล
- 3) ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 312 ว่าด้วยเรื่องการลงโทษผู้เอาคนลงเป็นทาส หรือให้มีฐานะคล้ายทาส
- 4) ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 294 ข้อ 20 ว่าด้วยการห้ามซื้อขาย แลกเปลี่ยนเด็กด้วยทรัพย์สิน และการห้ามใช้เด็กเป็นเครื่องมือขมขาน
- 5) พ.ร.บ.มาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ.2540
- 6) พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 14) พ.ศ.2540 ว่าด้วยบทกำหนดความผิดการค้าหญิงและเด็ก
- 7) พ.ร.บ.การควบคุมการขมขาน พ.ศ.2484
- 8) พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2539

- การบังคับใช้แรงงานเด็ก การป้องกัน และการคุ้มครองแรงงานเด็ก

นอกจาก พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2540 ที่เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการคุ้มครองแรงงาน ประเทศไทยยังมีการสร้างมาตรการทางกฎหมายดังต่อไปนี้ ที่ทำให้เด็กได้รับโอกาสทางการศึกษาที่สูงขึ้น เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เด็กเข้าสู่ตลาดแรงงานก่อนวัยอันควร

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 43 ว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่พลเมืองไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

2) พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งรับรองสิทธิทางการศึกษาตาม มาตรา 43 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 นอกจากนี้แล้ว ยังมีความพยายามในการแก้ไขกฎหมายคุ้มครอง แรงงาน โดยแก้ไขอายุเด็กที่นายจ้างจะรับเข้าทำงานจาก 13 ปี เป็น 15 ปี และ แก้ไขบทกำหนดโทษให้สูงขึ้น อีกด้วย

- **การห้ามการเกณฑ์แรงงานหรือการบังคับใช้แรงงาน**

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 51 ว่าด้วยการ เกณฑ์แรงงาน
- 2) ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 309-310 ว่าด้วยบทกำหนดโทษเรื่อง การบังคับใช้แรงงาน

8.1.2 ด้านการดำเนินงานตามกฎหมาย

- **การห้ามนำบุคคลไปเป็นทาส**

- 1) บันทึกข้อตกลงเรื่องแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการกรณีการค้าหญิง และเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 2) มาตรการในการป้องกันแก้ไขปัญหาโสเภณีของกรมประชาสงเคราะห์ และกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เช่น การตั้งศูนย์สงเคราะห์ และฝึกอบรมสตรี, โครงการอบรมความรู้ให้แก่สตรีและเยาวชนสตรีใน หมู่บ้าน และการจัดตั้งศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์แรงงานเด็กและโสเภณี เด็ก เป็นต้น
- 3) มาตรการในการแก้ไขและสงเคราะห์คุ้มครองสตรีและเยาวชน เช่น การ แต่งตั้งประชาสงเคราะห์จังหวัด เป็นต้น

- **การบังคับใช้แรงงานเด็ก การป้องกัน และการคุ้มครองแรงงานเด็ก**

- 1) การขยายโอกาสทางการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี
- 2) การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือแรงงานหญิงและเด็กทุกจังหวัดทั่วประเทศ
- 3) โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาระบบแรงงานเด็ก (ในภูมิภาค)
- 4) โครงการเผยแพร่ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาระบบแรงงานเด็ก
- 5) การเร่งรัดการตรวจแรงงานในสถานประกอบการ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- 6) การปราบปรามและดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ใช้แรงงานเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 13 ปี โดยขอความร่วมมือไปยังสถานีตำรวจท้องที่
- 7) การจัดตั้งศูนย์รับแจ้งเรื่องการใช้แรงงานเด็กอย่างไม่เป็นธรรม
- 8) การเยี่ยมเยียนแรงงานเด็กแทนพ่อแม่
- 9) การตั้งคณะกรรมการคุ้มครองแรงงานเด็ก
- 10) การติดตามผู้รับเรื่องราวร้องทุกข์เกี่ยวกับการใช้แรงงานเด็ก

- การห้ามการเกณฑ์แรงงานหรือการบังคับใช้แรงงาน

-- ไม่ปรากฏในรายงานฉบับที่ 1 --

8.2 ความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

8.2.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 4 ว่าด้วยเรื่อง การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- 2) ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 312 ว่าด้วยเรื่องการลงโทษผู้เอาคนลง เป็นทาส หรือให้มีฐานะคล้ายทาส
- 3) พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 แก้ไขเพิ่มเติม โดย พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551
- 4) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551
  - 4.1) มาตรา 33 – 41 ว่าด้วยการกำหนดการให้ความช่วยเหลือและ คุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ โดยเป็นการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองทางด้านสิทธิมนุษยชน ต่างๆ เช่น เรื่องอาหาร, ที่พัก, การรักษาพยาบาล, การบำบัดฟื้นฟู ทางร่างกายและจิตใจ, การให้การศึกษา, การฝึกอบรม, การให้ความ ช่วยเหลือทางกฎหมาย และการส่งกลับไปยังประเทศเดิมหรือ ภูมิลำเนาของผู้นั้น เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการช่วยเหลือและให้การ คุ้มครองไปถึงสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทน รวมทั้งการดูแล คุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้เสียหาย
  - 4.2) มาตรา 52 – 56 ว่าด้วยการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้กระทำ ความผิดฐานค้ามนุษย์ สรุปได้ว่า ผู้ใดกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 4 ปี ถึง 10 ปี และปรับตั้งแต่ 80,000

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

บาท ถึง 200,000 บาท สำหรับนิติบุคคลที่กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ 200,000 บาท ถึง 1,000,000 บาท

8.2.2 ความก้าวหน้าด้านการดำเนินการ

1) กระทรวงแรงงาน ได้มีการดำเนินงานให้เป็นไปตามขอบทพนี้ โดยการกำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินการ 3 กลยุทธ์ ประกอบด้วย กำกับดูแลให้แรงงานเด็กได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็ก ส่งเสริมและพัฒนาแรงงานเด็ก และส่งเสริมเครือข่ายการคุ้มครองแรงงานเด็ก มีสำนักคุ้มครองแรงงานเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก นอกจากนี้ยังมีมาตรการในการดำเนินการเพื่อป้องกันและคุ้มครองการบังคับใช้แรงงานอย่างไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะแรงงานเด็ก ดังนี้ คือ

1.1) มาตรการป้องกันปัญหาการใช้แรงงานเด็กที่ไม่ถูกต้องเป็นธรรม

มีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือแรงงานหญิงและเด็กในภูมิภาค โดยสนับสนุนงบประมาณ จัดรถเคลื่อนที่เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้ เรื่องการใช้แรงงานเด็กเข้าสู่ชุมชน

1.2) การบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้แรงงานเด็กได้รับความเป็นธรรม จากการทำงาน และได้รับสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย

มีการเร่งรัดการตรวจแรงงานเด็ก จัดตั้งชุดปฏิบัติการเฉพาะกิจด้านแรงงานเด็กเพื่อปฏิบัติงานกรณีเร่งด่วน เช่น แรงงานเด็กถูกทำร้ายร่างกาย กักขังหน่วงเหนี่ยว หรือตกเป็นข่าวทางสื่อมวลชน ให้ดำเนินคดีต่อพนักงานสอบสวนทันที ดำเนินการอย่างเคร่งครัด กรณีมีการใช้แรงงานเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี หรือมีการใช้แรงงานเด็ก โดยปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน จัดให้มีโทรศัพท์สายด่วนเพื่อให้คำปรึกษา รับเรื่องร้องเรียนปัญหาการใช้แรงงานเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้มีการดำเนินการเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการใช้แรงงานเด็กภายใน 3 วันทำการ

1.3) มาตรการสร้างเครือข่ายการคุ้มครองแรงงานเด็ก

มีการรณรงค์ให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามาร่วมเป็นเครือข่าย เพื่อช่วยปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองแรงงาน และสร้างระบบการทำงานของเครือข่าย ได้แก่ การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบต่างๆ, การจัดประชุมอบรม สัมมนา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง, การจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน และการกำหนดบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงาน

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- 2) นอกจากนี้ ในการคุ้มครองแรงงานเด็ก กระทรวงแรงงานให้ความสำคัญ และกำหนดเป็นตัวชี้วัดด้านการคุ้มครองแรงงานในปีงบประมาณ 2551 โดยเรื่องร้องเรียนกรณีใช้แรงงานเด็กจะต้องมีการดำเนินการภายใน 3 วัน และบังคับใช้กฎหมายโดยเคร่งครัด เพื่อให้แรงงานได้รับความเป็นธรรม จากการทำงานและได้รับสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย และเพื่อเป็นการ แก้ไขและขจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย กระทรวงแรงงานได้มี คำสั่งแต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะกรรมการระดับชาติ เพื่อขจัดการใช้แรงงาน เด็กในรูปแบบที่เลวร้าย โดยมีอธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานเป็น เลขาธิการ มีอำนาจหน้าที่พิจารณาจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติและ นำเสนอต่อรัฐบาลเพื่อกำหนดนโยบาย

8.3 ข้อจำกัดของการดำเนินการในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

ใน พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 (ซึ่งยังคงบังคับใช้อยู่ปัจจุบัน) มาตรา 35 วรรค 1 (1) (2) และ 3 ซึ่งมีเนื้อหาว่า หากกรณีที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวง แรงงานเห็นว่าการปิดงานหรือการนัดหยุดงานอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่เศรษฐกิจ ของประเทศหรืออาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนหรืออาจเป็นภัยต่อความ มั่นคงของประเทศ หรืออาจขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รัฐมนตรีมี อำนาจ (1) สั่งให้นายจ้างซึ่งปิดงานรับลูกจ้างกลับเข้าทำงานและจ่ายค่าจ้างตามอัตราที่ จ่ายให้แก่ลูกจ้างนั้น (2) สั่งให้ลูกจ้างซึ่งนัดหยุดงานกลับเข้าทำงานตามปกติ (3) จัด ให้บุคคลเข้าทำงานแทนลูกจ้างซึ่งมิได้ทำงานเพราะการปิดงานหรือการนัดหยุดงาน นายจ้างต้องยอมให้บุคคลเหล่านั้นทำงาน และห้ามมิให้ลูกจ้างขัดขวางนายจ้างจ่าย ค่าจ้างบุคคลเหล่านั้น ตามอัตราที่เคยจ่ายให้แก่ลูกจ้าง

แม้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวอาจจะไม่สอดคล้องกับข้อบทของกติกา ICCPR ในด้านการเกณฑ์แรงงาน แต่การใช้อำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน ตามมาตรา 35 จะเป็นไปด้วยความรอบคอบและระมัดระวังยิ่งและเท่าที่จำเป็น ตามความฉุกเฉินของสถานการณ์ เพื่อมิให้กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของทั้ง นายจ้างและลูกจ้าง โดยจะเห็นการใช้มาตรการในการเจรจาปรึกษาหารือ ระหว่างไตรภาคีเพื่อยุติปัญหามากกว่าการใช้อำนาจของรัฐ ซึ่งจากการ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ดำเนินงานที่ผ่านมามาตั้งแต่ปี 2548 รัฐมนตรีฯ ไม่เคยใช้อำนาจในการจัดให้บุคคล
เข้าทำงานแทนลูกจ้างเพราะเหตุแห่งการนัดหยุดงานหรือปิดงานเลย¹³⁴

ข้อ 9

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมโดยอำเภอใจมิได้ บุคคลจะถูกกลั่นแกล้งเสรีภาพของตนมิได้ ยกเว้นโดยเหตุและโดยเป็นไปตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย
2. ในขณะที่จับกุม บุคคลใดที่ถูกจับกุมจะต้องได้รับแจ้งถึงเหตุผลในการจับกุม และจะต้องได้รับแจ้งถึงข้อหาที่ถูกจับกุมโดยพลัน
3. บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาทางอาญา จะต้องถูกนำตัวโดยพลันไปยังศาลหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะใช้อำนาจทางตุลาการ และจะต้องมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีภายในเวลาอันสมควร หรือได้รับการปล่อยตัวไป มิให้ถือเป็นหลักทั่วไปว่าจะต้องควบคุมบุคคลที่รอการพิจารณาคดี แต่ในการปล่อยตัวอาจกำหนดให้มีการประกันว่าจะมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดี ในขั้นตอนอื่นของกระบวนการพิจารณา และจะมาปรากฏตัวเพื่อการบังคับตามคำพิพากษา เมื่อถึงวาระนั้น
4. บุคคลใดที่ถูกกลั่นแกล้งเสรีภาพโดยการจับกุมหรือการควบคุม มีสิทธินำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ศาลตัดสินโดยไม่ชักช้าถึงความชอบด้วยกฎหมายของการควบคุมผู้นั้น และหากการควบคุมไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ให้ศาลมีคำสั่งปล่อยตัวไป
5. บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือถูกควบคุมโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทน

9.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

9.1.1 ด้านกฎหมาย

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540
  - 1.1) มาตรา 31 วรรค 3 ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย
  - 1.2) มาตรา 237 วรรค 1 ว่าด้วยการจับกุมบุคคลโดยมีพยานหลักฐานที่เพียงพอ
  - 1.3) มาตรา 239 ว่าด้วยหลักการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย
  - 1.4) มาตรา 240 ว่าด้วยการแก้ไขการควบคุมตัวโดยไม่ชอบ

¹³⁴ คำชี้แจงกระทรวงแรงงานต่อการประเมินงานให้เกิดสิทธิตามคดีระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง , ใน
การเขียนรายงานประเทศฉบับที่ 2 , การเกณฑ์แรงงานในสถานการณ์ฉุกเฉิน.

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- 1.5) มาตรา 241 ว่าด้วยสิทธิที่จะได้รับการพิพากษาโดยพลันและภายในเวลาอันสมควร
- 1.6) มาตรา 244 ว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา
- 1.7) มาตรา 246 ว่าด้วยสิทธิที่ได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทน
- 2) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
  - 2.1) มาตรา 7 ทวิ, มาตรา 83 และ มาตรา 84 ว่าด้วยการได้รับสิทธิแจ้งเหตุผลในการจับ
  - 2.2) มาตรา 87 ว่าด้วยระยะเวลาในการควบคุมตัว
  - 2.3) มาตรา 90 ว่าด้วยการแก้ไขการควบคุมตัวโดยไม่ชอบ
  - 2.4) มาตรา 108 ว่าด้วยเกณฑ์ในการประกันตัว

9.1.2 ด้านการดำเนินงานตามกฎหมาย

9.2 ความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

9.2.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

- สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย
  - 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และความปลอดภัยในชีวิต และร่างกาย ในมาตราดังต่อไปนี้
    - 1.1) มาตรา 32 วรรคแรก ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และความปลอดภัยในชีวิต และร่างกาย ว่า
“บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย”
    - 1.2) มาตรา 32 วรรค 2 และ วรรค 3 ได้คุ้มครองบุคคลจากการถูกค้น การจับกุมและควบคุมตัว
“การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ
การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ”
ในบันทึกเจตนารมณ์ ตามมาตรา นี้ ข้อ 2) ได้อธิบายความตามมาตรานี้ ว่า

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

กรณีกระทบสิทธิและเสรีภาพในร่างกาย โดยการจับ ค่อมขัง ตัวบุคคล จะกระทำมิได้เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

- สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

- 1.1) มาตรา 39 ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญา

“มาตรา 39 บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มี ความผิด

ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญา มิให้ต้องรับโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะที่บุคคลนั้นกระทำความผิด

- (1) ห้ามนำบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีโทษทางอาญาไปลงโทษหรือเพิ่มโทษย้อนหลังแก่การกระทำที่มีอยู่ก่อนบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นมีผลใช้บังคับ

- (2) ตราบเท่าที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาไม่เป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้น จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนผู้กระทำความผิดมิได้ บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับปวงชนชาวไทยนอกเหนือจากมีสิทธิในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหนึ่ง หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของผู้กระทำความผิดอาญาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ บุคคลทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครองไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทยหรือไม่ก็ตาม

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

1.2) มาตรา 40 ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิและความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม

“มาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

(1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง

(2) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่หนึ่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่ง

(3) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม

(4) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

(5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

(6) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทางเพศ

(7) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

(8) ในคดีแพ่ง บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิและความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม

- (1) กำหนดให้บุคคลมีสิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็วกฎระเบียบต่างๆ รวมทั้งค่าใช้จ่ายจะต้องไม่เป็นอุปสรรค
- (2) มีสิทธิได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีโดยเปิดเผย เที่ยงธรรม
- (3) มีสิทธิได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็วและประหยัดค่าใช้จ่าย
- (4) มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใด รวมทั้งมีสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำใดอันเป็นปฏิปักษ์แก่ตนเอง เช่น ถ้อยคำที่อาจทำให้ตนต้องได้รับโทษหรือได้รับโทษหนักขึ้น เป็นต้น
- (5) มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือทางกฎหมายทั้งทางแพ่งและทางอาญาจากรัฐตามจำเป็นและเหมาะสม และเสียค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายเท่าที่จำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติ
- (6) เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ สตรี คนพิการหรือทุพพลภาพมีสิทธิได้รับความคุ้มครองและการปฏิบัติที่เหมาะสมในกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะคดีความรุนแรงทางเพศ เช่น การสอบสวน การสืบพยาน เป็นต้น

9.2.2 ความก้าวหน้าด้านการดำเนินการ

ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศชต) ได้จัดทำขั้นตอน และวิธีดำเนินงานในศูนย์ซักถาม และการควบคุมตัวผู้ต้องหาคดีความมั่นคง¹³⁵ ดังนี้

1. ทำการซักถามผู้ถูกควบคุม เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ต้องสงสัยว่าส่วนเกี่ยวข้องและส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการก่อความไม่สงบ
2. ประชุมวางแผน มอบหมายเจ้าหน้าที่ซักถามรับผิดชอบในการซักถาม กำหนดประเด็น ในการซักถามผู้ถูกควบคุม

¹³⁵ ข้อมูลจากศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

3. เจ้าหน้าที่ซักถามที่ได้รับมอบหมาย รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ถูกซักถาม ก่อนทำการซักถาม ดังนี้

- 3.1 ฐานข้อมูลเดิม
- 3.2 พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ
- 3.3 รายงานการสืบสวน
- 3.4 รายงานพฤติกรรมเกี่ยวกับผู้ถูกควบคุม ทั้งก่อนและขณะจับกุม
- 3.5 รายงานผลการซักถามที่เกี่ยวข้อง
- 3.6 ข้อมูลการใช้โทรศัพท์
- 3.7 จากผู้เชี่ยวชาญ เช่น วิทยาการ ฯลฯ
- 3.8 จากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ฝ่ายปกครอง ทหาร ฯลฯ
- 3.9 จากสื่อสารมวลชน

4. ให้ทำการซักถามผู้ถูกควบคุมโดยทันที ต่อเนื่อง และใช้กิริยา วาจาที่สุภาพโดยคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

5. กรณีผู้ถูกจับกุมและควบคุม ให้ถ้อยคำรับสารภาพว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือขบวนการก่อความไม่สงบ ให้ทำการซักถามให้ได้รายละเอียดมากที่สุด โดยคำนึงถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

6. กรณีผู้ถูกควบคุมให้ถ้อยคำปฏิเสธไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือขบวนการก่อความไม่สงบ ให้ทำการซักถามจนเป็นที่ยุติว่าผู้ถูกควบคุมไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือขบวนการก่อความไม่สงบ

7. ให้ประสานกับงานวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำผลการติดตามพฤติกรรมทางเทคโนโลยีมาประกอบการซักถาม

8. หลังจากทำการซักถามในแต่ละวัน ให้เจ้าหน้าที่ซักถามร่วมประชุมสรุปผลการซักถาม ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติในรอบวัน และสรุปผลการซักถามให้ฝ่ายธุรการงานซักถามเพื่อดำเนินการต่อไป

9. กรณีต้องขอขยายเวลาการควบคุมผู้ถูกควบคุม ให้เจ้าหน้าที่ซักถามสรุปผลการซักถามโดยย่อของผู้ถูกควบคุม ให้ฝ่ายธุรการงานซักถามเพื่อดำเนินการต่อไป

10. กรณีที่จะต้องพิสูจน์ทราบตัวบุคคล และสถานที่ให้ประสานกับงานวิเคราะห์ข้อมูลขออนุมัติ หัวหน้าศูนย์พิทักษ์สันติฯ เพื่อดำเนินการต่อไป

11. เมื่อทำการซักถามเป็นที่ยุติแล้ว ให้เจ้าหน้าที่ซักถามจัดทำรายงานผลการซักถามเสนอหัวหน้างานซักถามและหัวหน้าศูนย์พิทักษ์สันติฯ เพื่อขอยุติการซักถาม

12. เมื่อหัวหน้าศูนย์พิทักษ์สันติฯ มีความเห็นให้ยุติการซักถามแล้ว ให้เจ้าหน้าที่ซักถามเก็บรวบรวมรายงานผลการซักถามและเรียงลำดับเอกสารที่เกี่ยวข้องให้เป็นระเบียบ สามารถค้นหาและตรวจสอบได้ง่าย

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

13. เมื่อยุติการซักถามแล้ว ให้เจ้าหน้าที่ซักถามพิจารณาคัดเลือกผู้ถูกควบคุม เพื่อนำไปปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติ ที่โรงเรียนเสริมสร้างสันติสุข ตามระเบียบที่เกี่ยวข้องต่อไป

14. ให้ประสานการปฏิบัติกับพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ เพื่อการแจ้งข้อกล่าวหา หรือการเป็นพยานในคดีและมาตรการคุ้มครองพยาน

15. นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้งานปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติ นำไปใช้เป็นข้อมูลในการปฏิบัติ

16. ร่วมกับ งานซักถาม และ งานปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติ ทำการออก พิสูจน์ทราบ สถานที่ ตัวบุคคล และ ขยายผลการซักถาม

17. จัดทำรายงานสรุปผลการวิเคราะห์

18. จัดเก็บรายงานผลการซักถาม ภาพถ่ายผู้ถูกควบคุม

9.3 ข้อจำกัดของการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากมีการใช้กฎหมายพิเศษ เช่น พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2547 รวมถึง พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 จึงทำให้ประชาชนจำนวนมากที่ถูกควบคุมตัวภายใต้กฎหมายดังกล่าวต้องเสียสิทธิตามที่ได้รับรองไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ รวมทั้งกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เช่น

9.3.1 กรณีการถูกขังบัญชีดำ

โดยให้ผู้นำท้องถิ่น เช่นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นำตัวผู้ที่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีดำให้ต้องมารายงานตัว เพื่อแสดงความบริสุทธิ์ไม่เช่นนั้นจะต้องถูกจับกุม ซึ่งส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่จะได้ข้อมูลจากแหล่งข่าวที่ขาดความน่าเชื่อถือและหลักฐานอ่อน จากการรับฟังจากภาคประชาชนพบในพื้นที่ สีแดง มีการใส่ร้ายป้ายสีสูงมาก หากใครมีปัญหากับผู้นำท้องถิ่นก็มักถูกกล่าวหาว่า “เกี่ยวข้องกับความไม่สงบ” เช่นหนังสือจาก จก 36 จังหวัดนราธิวาส เลขที่ นร.5144.02 (2.16) / 883 ที่มีถึงผู้ใหญ่บ้านจาเราะ หมู่ 1 ตำบลไพรวัน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส อ้างแหล่งข่าวว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ให้การสนับสนุนการก่อความไม่สงบในพื้นที่ ตำบลไพรวัน ขอให้นำมารายงานตัว ในขณะที่ผู้เสียหายที่ได้รับหนังสือนี้เป็นผู้หญิงที่ได้รับรางวัล “ผู้หญิงปกป้องสิทธิมนุษยชน” จากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเมื่อปี 2550 เนื่องจากเธอเป็นผู้ซึ่งคอยช่วยเหลือประชาชนในหมู่บ้านเมื่อไม่ได้รับความเป็นธรรม ต่อมาสามีของเธอได้ถูกยิงเสียชีวิตในหมู่บ้านเมื่อปลายปี 2550

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

9.3.2 การควบคุมตัวประชาชนโดยขาดพยานหลักฐาน

การใช้พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก และ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินทำให้ประชาชนจำนวนมากต้องเสียดิสภาพระหว่างการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ โดยไม่มีการแจ้งข้อกล่าวหา (กฏอัยการศึกให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการควบคุมตัวประชาชนได้ 7 วันโดยไม่ต้องมีหมายจับจากศาล ส่วน พ.ร.ก.การบริหารราชการสถานการณ์ฉุกเฉิน ให้อำนาจในการควบคุมตัวประชาชนได้ 30 วัน ทั้งนี้ต้องขออนุญาตจากศาล ในการขอขยายระยะเวลาการควบคุมตัวครั้งละ 7 วัน)

9.3.3 สิทธิในการแจ้งข้อกล่าวหาและพบทนาย

เจ้าหน้าที่ กอ.รมน. ชี้แจงว่าเนื่องจากการควบคุมตัวโดยใช้พระราชกำหนดฯ เรียกผู้ถูกควบคุมตัวว่าเป็นเพียงผู้เชิญตัวมาให้ข้อมูลเบื้องต้น จึงไม่ได้รับการแจ้งข้อกล่าวหา หรือสิทธิในการพบทนาย แต่ทางศูนย์พิทักษ์สันติ ที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของ ศปก ตร สน (ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้) ให้ความเห็นว่าถ้าผู้ถูกควบคุมตัวประสงค์จะพบทนายก็สามารถขออนุญาตต่อ ผบ. ศปก ตร สน ได้ ตามระเบียบกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ว่าด้วย วิธีปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 11 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (เพิ่มเติมครั้งที่ 2) ข้อ 2 ในวรรค 3 ว่า “กรณีบุคคลอื่นนอกจากบุคคลตามวรรคหนึ่ง และ วรรคสอง ที่จะขอเยี่ยมผู้ถูกควบคุมตัว ต้องได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4”¹³⁶

9.3.4 การออกหมาย ฉน. ซ้ำ

เช่น กรณีนายลาเต๊ะ นิซอ และนายอับดุลรอหมัน ดือราแม ที่ถูกออกหมาย ฉน. ซ้ำ หลังจากไม่สมัครใจเข้าร่วมโครงการอบรมศาสนาและพัฒนาศักยภาพ เมื่อญาติผู้ถูกควบคุมตัวได้ร้องขอให้ศาลไต่สวน และศาลจังหวัดยะลาได้มีคำสั่งให้ปล่อยตัวบุคคลทั้งสองไป¹³⁷

9.3.5 การบังคับใช้กฎหมายกับวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อทางศาสนา

¹³⁶ ดู ระเบียบกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ว่าด้วย วิธีปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 11 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (เพิ่มเติมครั้งที่ 2)

¹³⁷ ดูคำสั่งศาลจังหวัดยะลา หมายเลขคดีดำที่ ฉน.128 / 2550 ลงวันที่ 9 พฤศจิกายน 2550 และ คำสั่งศาลปัตตานีคดีหมายเลขดำที่ ฉน. 212, 213 /2550 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2550

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ในการตั้งด่านตรวจตามจุดต่างๆนั้น พบว่าผู้ที่ถูกเรียกตรวจมักเป็นเฉพาะชาวมุสลิม ส่วนชาวพุทธเจ้าหน้าที่จะไม่มีตรวจค้น อีกทั้งการปิดล้อม ตรวจค้น จับกุม ก็มีได้ค่านึงมิติทางศาสนาและวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ เช่นกรณีการปิดล้อม ตรวจค้น โรงเรียนปอเนาะบ้านตาชะ¹³⁸

9.3.6 การนำประชาชนมาควบคุมภายใต้โครงการต่างๆโดยไม่สมัครใจ

เมื่อกลางปี 2550 ได้มีโครงการอบรมศาสนาและพัฒนาศรัทธาภาพ โดยได้นำประชาชนที่ถูกควบคุมตัวตามกฎอัยการศึก และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ครบ 37 วันมาเข้าโครงการดังกล่าวซึ่งมีระยะเวลา 4 เดือน โดยไม่สมัครใจ ณ ค่ายรัตนรังสรรค์ จังหวัดระนอง ค่ายกรมหลวงชุมพรอดุมศักดิ์ จังหวัดชุมพร และค่ายวิภาวดีรังสิต จังหวัดสุราษฎร์ธานีระหว่าง เดือนสิงหาคม ถึง พฤศจิกายน พ.ศ.2550 โดยหากผู้ใดไม่ประสงค์จะเข้ารับการอบรมจะต้องถูกส่งไปดำเนินคดีตามกฎหมาย อย่างไรก็ตามที่ศาลยุติธรรมยังคงสามารถเป็นที่พึ่งของประชาชนได้ กรณีผู้ไม่สมัครใจเข้ารับการอบรมฝึกอาชีพได้ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอได้สวนว่าเป็นการควบคุมตัวโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ต่อมาศาลจังหวัดระนอง จังหวัดชุมพร และจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีคำสั่งเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม ๒๕๕๐¹³⁹ ให้ระงับการฝึกอบรมตามโครงการอบรมศาสนาและพัฒนาศรัทธาภาพแก่บุคคลซึ่งไม่ยินยอมหรือไม่สมัครใจเข้ารับการฝึกอบรม

ในปัจจุบัน กอธรมน ภาค 4 ได้ปรับเปลี่ยนโครงการดังกล่าวโดยใช้ชื่อ **“โครงการประชาร่วมใจ ทำความดีเพื่อแผ่นดิน”** ซึ่งได้นำประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาเข้ารับการอบรมเป็นระยะเวลา 20 วัน โดยเห็นความสมัครใจ และได้ให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัวของผู้เข้ารับการอบรมดังกล่าว ในกรณีที่ครอบครัวประสบความเดือดร้อน อย่างไรก็ตามพบว่า เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติบางคนยังมีการบังคับประชาชนให้ต้องเข้ารับการอบรมดังกล่าว โดยแจ้งว่าหากไม่เข้ารับการอบรมจะถูกควบคุมตัวตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน แต่หากเข้ารับการอบรมจะได้รับการถอนหมายดังกล่าว¹⁴⁰ ทั้งที่ประชาชนเหล่านั้นไม่มีความพร้อมและไม่สมัครใจ และบางครั้งหลังจากเสร็จสิ้นการอบรมแล้วประชาชนบางคนยังถูกหมายจับ ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน

¹³⁸ “รายงานผลการสอบสวนและศึกษาสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้” โดยคณะกรรมการการวิสามัญเพื่อสอบสวนและศึกษาสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้, สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, สำนักกรรมการการ 2 สำนักเลขาธิการวุฒิสภา, สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

¹³⁹ ดู คำสั่งศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานี คดีหมายเลขดำที่ ร.ป. ๑/๒๕๕๐ คดีหมายเลขแดงที่ ร.ป. ๑/๒๕๕๐

¹⁴⁰ จากการรับฟังประชาชนจำนวนมากที่ถูกเรียกเข้ารับการอบรม

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

9.3.7 การใช้สิทธิในการขอลปล่อยตัวชั่วคราว

เนื่องจากคดีความมั่นคงเป็นคดีที่มีโทษสูงจึงทำให้การใช้สิทธิในการขอลปล่อยตัวชั่วคราว เป็นไปได้ยากเนื่องจากเจ้าหน้าที่เกรงว่าผู้ต้องหาอาจหลบหนี หรืออาจส่งผลกระทบต่อรูปคดี อีกทั้งยังมีปัญหาในการใช้สิทธิการปล่อยตัวชั่วคราวเช่น หลักทรัพย์ที่ใช้ในการประกันตัวจำนวนสูง ทำให้ผู้มีฐานะยากลำบากไม่สามารถหาทรัพย์สินมาใช้สิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราวได้

อย่างไรก็ดี ยังพบตัวอย่างที่ดีกรณีที่อนุญาตให้มีการปล่อยตัวชั่วคราว เช่น

- คดี 8 อุตาส โรงเรียนธรรมวิทยามูลนิธิ ซึ่งมีนายเวยูโซะ แวดือราแม กับพวก รวม 8 คนเป็นจำเลยได้รับสิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราวโดยใช้หลักทรัพย์ประกันตัว แต่ต่อมาพบว่าจำเลยทั้ง 8 ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงและไม่มารายงานตัวตามนัดจึงทำให้ศาลเพิกถอนสิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราว
- คดีกรณี นายสุกรี กาเดร์ อายุ 22 ปี นักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะแพทย์แผนไทย ประยุกต์มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ขอใช้สิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราวต่อศาลจังหวัดปัตตานี โดยพนักงานสอบสวน ศปก ตร สน มิได้คัดค้านการประกันตัว เพื่อให้ นายสุกรี กาเดร์ได้รับโอกาสในการศึกษาเล่าเรียน และสามารถต่อสู้คดีอย่างเต็มที่

ปัจจุบันผู้ถูกควบคุมตัวในข้อหาก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้รับสิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราวมากขึ้นกว่าในอดีต โดยพนักงานสอบสวนไม่คัดค้านการประกันตัว และมีการลดหย่อนหลักทรัพย์ที่ใช้ในการประกันตัวลง เนื่องจากการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมต้องใช้เวลาาน การให้ผู้ถูกฟ้องคดีสามารถใช้สิทธิในการประกันตัวทำให้สามารถบรรเทาความเดือดร้อนของครอบครัวลงได้ และทำให้ผู้ถูกฟ้องคดีสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่

9.4 ข้อเสนอแนะเพื่อความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

ประเทศไทยได้ควรถอนถ้อยแถลงตีความตามข้อ 9 วรรค 3 เนื่องจากการนำตัวผู้ต้องหาเข้าสู่การพิจารณาคดีภายใต้ “โดยพลัน” ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนควบคุมตัวผู้ต้องหา ก่อนนำตัวไปศาลได้ 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับเดินทางมาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่าย ปกครองหรือตำรวจ และสามารถขยายเวลาการควบคุมตัวไว้ได้ไม่เกิน 7 วัน จากนั้นต้องนำตัวมาขออนุญาตจากศาลเพื่อฝากขังต่อไป แต่ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตรา 237 ได้กำหนดให้เจ้าพนักงานสอบสวนควบคุมตัวผู้ต้องหาได้เพียง 48 ชั่วโมง ซึ่งถือว่าได้คุ้มครองกรณีนี้แล้ว อีกทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดไว้เป็นหลักการทั่วไปว่า การนำตัวผู้ต้องหาเข้าสู่การพิจารณาคดีต้องไปถึงศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมง แม้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ จะไม่ได้กำหนดเวลาไว้ก็ตาม แต่ก็ได้กำหนดไว้ว่าจะต้องได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม นอกจากนี้ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญากรรมก็ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าให้นำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมง

ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีการใช้กฎหมายพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นกฎอัยการศึก หรือพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในตัวบทของกฎหมายรวมถึง ระเบียบ คำสั่ง ประกอบพระราชบัญญัติอย่างเคร่งครัด รวมถึงควรศึกษากฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุด และกติกาสากลระหว่างประเทศ ด้านสิทธิมนุษยชนต่างๆที่ประเทศไทยเป็นภาคี เพื่อจะได้มีการปฏิบัติต่อประชาชนอย่างถูกต้อง และเป็นธรรม

มีข้อเสนอแนะจากภาคประชาชนในพื้นที่ว่าการสร้างความไว้วางใจระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยมีความสำคัญ เมื่อผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยเมื่อต้องการขอใช้สิทธิในการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความซื่อสัตย์รักษาสัญญา รวมทั้งการปฏิบัติตามข้อตกลงอย่างเคร่งครัด เพื่อสร้างความไว้วางใจร่วมกันในการพิจารณาขอปล่อยตัวชั่วคราวแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอื่น ๆ ต่อไป อย่างไรก็ตามยังมีปัญหากรณีผู้มีฐานะยากลำบาก และไม่สามารถหาหลักทรัพย์มาใช้ในการประกันตัวได้ ซึ่งกระทรวงยุติธรรมได้จัดให้มีกองทุนเพื่อให้ความช่วยเหลือในเรื่องนี้แล้ว

ข้อ 10

- บุคคลทั้งปวงที่ถูกลิดรอนเสรีภาพต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความมีมนุษยธรรม และความเคารพในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดแห่งความเป็นมนุษย์
- (ก) ยกเว้นในสภาพการณ์พิเศษ ผู้ต้องหาต้องได้รับการจำแนกจากผู้ต้องโทษ และต้องได้รับ
  - การปฏิบัติที่แตกต่างออกไปให้เหมาะสมกับสถานะที่ไม่ใช่ผู้ต้องโทษ
  - (ข) ต้องแยกผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนออกจากผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ และให้นำตัวขึ้นพิจารณาพิพากษาคดีให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้
- ระบบราชทัณฑ์ต้องประกอบด้วย การปฏิบัติต่อนักโทษ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะให้นักโทษกลับตัวและฟื้นฟูทางสังคม ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนต้องได้รับการจำแนกออกจากผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ และต้องได้รับการปฏิบัติให้เหมาะสมกับวัยและสถานะทางกฎหมาย

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

10.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

10.1.1 ด้านกฎหมาย

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 26 ว่าด้วยการเคารพศักดิ์ศรีต่อความเป็นมนุษย์
- 2) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยการบังคับการตามคำพิพากษาของศาล
- 3) พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 ว่าด้วยการบังคับการตามคำพิพากษาของศาล
- 4) พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 46 ว่าด้วยการควบคุมผู้ต้องหาที่เป็นบุคคลอยู่ในอำนาจของศาลทหาร
- 5) พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 ว่าด้วยทัณฑ์ทางวินัยที่จะลงแก่ผู้ต้องขัง
- 6) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ว่าด้วยการกำหนดส่งตั้งผู้ต้องขังที่เป็นเยาวชนไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเพื่อควบคุมตัวไว้ไม่ให้ปะปนกับผู้ใหญ่
- 7) พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2534 ว่าด้วยการคุมขังผู้ต้องขังที่เป็นผู้ติดยาเสพติด

10.1.2 ด้านการดำเนินงานตามกฎหมาย

- 1) โครงการในการจัดตั้งเรือนจำเพิ่มของกระทรวงมหาดไทย
- 2) มาตรการต่างๆ เช่น มาตรการอภัยโทษ, มาตรการลดวันต้องโทษ, มาตรการพักการลงโทษ, มาตรการแลกเปลี่ยนนักโทษที่ประสงค์ไปรับโทษต่อในประเทศของตน เป็นต้น

10.2 ความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

10.2.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ได้ให้ความสำคัญต่อสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ แก่บุคคลที่ถูกจับกุม ควบคุมตัว หรือถูกไล่ออนสิทธิเสรีภาพระหว่างการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ ตีในบทบัญญัติดังต่อไปนี้

- (1) มาตรา 26 ว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยจากการใช้อำนาจใดๆ โดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

“มาตรา 26 การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยจากการใช้อำนาจใดๆ โดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร

องค์กรของรัฐทุกประเภท เช่น หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจราชการส่วนท้องถิ่น รวมตลอดถึงรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายอื่น จะต้องปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจบังคับตามกฎหมายหรือตรากฎหมาย กฎข้อบังคับใดๆ หรือการตีความกฎหมายที่มีผลกระทบต่อประชาชน จะต้องตระหนักและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยแจ้งชัดหรือโดยปริยาย แม้บุคคลนั้นจะถึงแก่ความตายไปแล้วศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์พึงได้รับความเคารพเช่นกัน

(2) **มาตรา 28** ว่าด้วยหน้าที่ของบุคคลในการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และต้องไม่กระทำการใดๆ อันเป็นการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

“มาตรา 28 บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลย่อมสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในหมวดนี้ได้โดยตรง หากการใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดมีกฎหมายบัญญัติรายละเอียดแห่งการใช้สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้แล้ว ให้การใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือจากรัฐ ในการใช้สิทธิตามความในหมวดนี้”

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้บุคคล รวมทั้งนิติบุคคล คณะบุคคลหรือชุมชนที่บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้รับรอง ต้องมีหน้าที่ให้ความเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพและต้องไม่กระทำการใดๆ อันเป็น

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

การล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล หรือเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

หากชนชาวไทยถูกบุคคลหรือองค์กรของรัฐล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่บัพัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยแจ้งชัด โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมได้รับการปกป้องคุ้มครองและแก้ไขเยียวยาด้วยกระบวนการทางศาลโดยตรง เว้นแต่การใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ก็ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

อนึ่ง เพื่อประกันการใช้สิทธิทางศาลในกรณีที่ถูกบุคคลซึ่งเป็นชนชาวไทยถูกล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามบัพัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญประสงคฺจะใช้สิทธิทางศาลย่อมได้รับความสะดวกและได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมาย

(3) มาตรา 29 ว่าด้วยเงื่อนไขการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

“มาตรา 29 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบัพัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบัพัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บัพัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบัพัญญัติแห่งกฎหมายด้วยโดยอนุโลม”

เจตนารมณ์ กำหนดเงื่อนไขการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ป้องกันมิให้รัฐดำเนินการใด ๆ เพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจนเกินสมควร และกระทบสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ

เงื่อนไขของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลรวมทั้งสิ้น 5 ประการ มีดังนี้

- (1) ต้องอาศัยอำนาจตามบัพัญญัติของกฎหมาย และระบุบัพัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจ
- (2) จำกัดสิทธิและเสรีภาพได้เฉพาะเพื่อการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ
- (3) จำกัดสิทธิและเสรีภาพได้เท่าที่จำเป็น

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- (4) จะกระทบสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพไม่ได้
- (5) มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป

เงื่อนไขให้นำการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยดังกล่าวไปใช้กับการออกกฎหรือระเบียบที่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งปวงด้วย ทั้งนี้ คำว่า “กฎและระเบียบ” หมายรวมถึง กฎหมายลำดับรองที่ฝ่ายบริหารบัญญัติขึ้นอาศัยอำนาจตามกฎหมายระดับพระราชบัญญัติทุกประเภท เช่น พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ

10.2.2 ความก้าวหน้าด้านการดำเนินการ

- 1) การแยกผู้ถูกควบคุมที่เป็นเด็ก เยาวชน อายุต่ำกว่า 18 ปี โดยมีการนำไปควบคุมไว้ในสถานพินิจ จังหวัดปัตตานี แต่ในบางครั้งยังพบมีข้อผิดพลาดโดยพบมีการควบคุมตัวเยาวชนไว้ร่วมกับผู้ใหญ่
- 2) ในเรือนจำสถานพินิจทุกแห่งจะมีการอำนวยความสะดวกในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การถือศีลอด การละหมาด หรือ การเชิญผู้นำศาสนาบรรยายให้ความรู้ชัดแจ้งแก่จิตใจของผู้ต้องหาและผู้ถูกควบคุมตัวโดยสม่ำเสมอ เช่น เรือนจำราชวิลาส แม้มีความแออัด เนื่องจากมีผู้กระทำความผิดเข้ามาทุกวันโดยเฉพาะคดีความมั่นคง อย่างไรก็ตามยังมีการอำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆ เช่น น้ำ ไฟ สถานที่ควบคุมตัว มีการแยกชายหญิง ในกรณีผู้ต้องหาคดียาเสพติดที่ส่วนใหญ่มักถูกจับกุมทั้งสามมีภรรยา ทางเรือนจำก็ได้จัดสถานที่เพื่อเปิดโอกาสให้ได้พบกันเดือนละหนึ่งครั้ง ประมาณ 10 นาที

10.3 ข้อจำกัดของการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

10.3.1 สถานที่คุมขัง ในกรณีที่ผู้ถูกควบคุมตัวยังมิใช่ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องสงสัย

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีการใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ในการควบคุมตัวประชาชนนั้น มิได้ใช้เรือนจำ หรือสถานี่ตำรวจเป็นสถานที่ควบคุมตัว แต่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ได้กำหนดสถานที่ควบคุมบุคคล ตามระเบียบประกอบพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ไว้ จำนวน 5 แห่ง ดังนี้

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- (1) ศูนย์เสริมสร้างความสมานฉันท์ (ศูนย์วิวัฒน์สันติ) ค่ายอิงคยุทธบริหาร ตำบลบ่อทอง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี
- (2) ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 9 (ศูนย์พิทักษ์สันติ ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจแห่งชาติ ส่วนหน้า¹⁴¹) ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา
- (3) ศูนย์สันติสุข ค่ายรัตนพล อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา
- (4) กองพันทหารปืนใหญ่ที่ 5 ค่ายพระปกเกล้า อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
- (5) กองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส

พบว่าสถานที่ควบคุมตัวภายในค่ายอิงคยุทธ(ศูนย์เสริมสร้างความสมานฉันท์) มีความแออัดมาก บางครั้งต้องนำผู้ถูกควบคุมตัวไปควบคุมไว้ในตู้คอนเทนเนอร์ ซึ่งทำให้มีการร้องเรียนจากผู้ถูกควบคุมตัวว่าบางครั้งเครื่องปรับอากาศเสียทำให้อากาศภายในห้องควบคุมตัวบางครั้งร้อนมาก และบางครั้งก็หนาวมาก ปัจจุบันได้มีการสร้างสถานที่ควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยใหม่ซึ่งมีความกว้างขวางยิ่งขั้นกว่าเดิม

ส่วนที่ศูนย์พิทักษ์สันติ ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจแห่งชาติ ส่วนหน้า สถานที่กว้างขวาง และมีการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ถูกควบคุมตัวตามสิทธิของผู้ถูกควบคุมตัวตามมาตรฐานสากล (โปรดดูรายละเอียดในข้อสังเกต และข้อเสนอแนะ ที่ 16.1)¹⁴²

10.3.2 การควบคุมตัวเยาวชนที่อายุต่ำกว่า 18 ปี

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีการใช้ พ.ร.ก.การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน การออกหมาย ฉฉ ในการควบคุมตัวเยาวชนนั้น เนื่องจากเยาวชนเหล่านี้ไม่ถูกตั้งข้อหาว่าเป็นผู้กระทำความผิด จึงไม่มีการแยกสถานที่ควบคุม แต่หากเป็นการฝากขังตามหมาย ป.วิ อาญา ก็จะมีการนำตัวไปไว้ที่สถานพินิจเด็กและเยาวชน

แต่ยังพบในกรณีที่หญิงซึ่งมีบุตรที่ยังเล็ก เมื่อถูกควบคุมตัวตามกฎอัยการศึก หรือ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร เจ้าหน้าที่มักอนุญาตให้นำบุตรมาอยู่ในสถานที่ควบคุมตัวด้วย

กรณีต่างๆไปนั้น เด็ก และเยาวชน ที่ถูกจับกุมจะถูกส่งไปดูแลที่สถานพินิจ ซึ่งมีอยู่หลายจังหวัดทั่วประเทศไทย

¹⁴¹ ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้

¹⁴² มาตรฐานสากล (International Committee of the Red Cross -ICRC) เข้าเยี่ยมและพบปะพูดคุยกับผู้ถูกควบคุมตัวที่ศูนย์พิทักษ์สันติ โดยกาชาดสากลมีความเห็นว่า การควบคุมตัวที่ศูนย์พิทักษ์สันติเป็นไปตามแบบวิธีและมาตรฐานการปฏิบัติของ ICRC ซึ่งผลการตรวจสอบส่วนใหญ่เป็นไปตามมาตรฐานสากลที่อยู่ในเกณฑ์ดี ทั้งสถานที่ และการปฏิบัติต่อผู้ถูกควบคุมตัว รวมถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของผู้ถูกควบคุมอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพึงพอใจ

10.3.3 การควบคุมตัวประชาชนในสถานที่ที่มีได้กำหนดไว้ในระเบียบ

เช่น การควบคุมตัวตามหน่วยเฉพาะกิจ ต่าง ๆ ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พบว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อประชาชนอยู่เสมอ

10.3.4 การใส่โซ่ตรวน

ตามระเบียบราชทัณฑ์ยังเห็นว่ายังมีความจำเป็นที่จะต้องใส่โซ่ตรวนนักโทษในคดียาเสพติด และนักโทษคดีอุกฉกรรจ์บางคดี

10.3.5 เจ้าหน้าที่ในเรือนจำไม่เพียงพอ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะจังหวัดนราธิวาสซึ่งมีการจับกุมและควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาเป็นจำนวนมาก แต่พบว่าปริมาณของเจ้าหน้าที่ไม่ได้สัดส่วนกับปริมาณของผู้ถูกควบคุมตัว ทำให้การดูแลเป็นไปอย่างยากลำบาก อย่างไรก็ตามในเรือนจำของทั้งสามจังหวัด คือ ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ไม่พบเหตุวิวาท หรือการก่อเหตุร้ายแรงใดๆของผู้ซึ่งอยู่ระหว่างการควบคุมในเรือนจำ

10.4 ข้อเสนอแนะเพื่อความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีการใช้กฎอัยการศึก และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน หลายครั้งที่ประชาชนร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่ได้มีการนำตัวประชาชนไปควบคุมในสถานที่ซึ่งกำหนดไว้ จึงพบปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอยู่เสมอ ผู้เขียนรายงานฯมีความห่วงใยต่อกรณีดังกล่าวเป็นอย่างสูง จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

- ในการจับกุมและควบคุมตัวประชาชน เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งแก่ญาติผู้ถูกควบคุมตัวถึงสถานที่ควบคุมตัวจริง ทุกครั้งเพื่อให้ญาติผู้ถูกควบคุมตัวสามารถเข้าเยี่ยมได้ตามสิทธิ และหากมีการฝ่าฝืนควรดำเนินการลงโทษเจ้าหน้าที่ซึ่งมิได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ และแจ้งให้ประชาชนทราบ
- หากมีการควบคุมตัวหญิงซึ่งมีบุตรที่ยังเล็ก ควรอธิบายให้ญาติเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิเด็กที่จะไม่สามารถถูกควบคุมตัวในสถานที่ควบคุมได้ แม้จะเป็นไปด้วยความสมัครใจก็ตาม
- ในกรณีการควบคุมตัวตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งผู้ถูกควบคุมตัวยังมีได้เป็นผู้กระทำผิด เจ้าหน้าที่ควรระมัดระวังวิธีการและการปฏิบัติต่อผู้ถูกควบคุมตัวอย่างระมัดระวัง อีกทั้ง

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ควรให้มีการอำนวยความสะดวกพอสมควรทั้งในด้านสถานที่ควบคุมอาหาร รวมถึงสิทธิในการการปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนา

- รัฐควรจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอให้แก่เรือนจำต่าง ๆ เพื่อให้สามารถให้ความสะดวกแก่บรรดานักโทษตามสมควร อีกทั้งควรจัดให้มีการฟื้นฟูจิตใจและการจัดอบรมอาชีพ เพื่อให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้ตามปกติหลังพ้นโทษ
- เนื่องจากปัญหาความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรม ทำให้ผู้ต้องหาจำนวนหนึ่งต้องรอการพิจารณาคดีเป็นเวลานาน ทำให้ครอบครัวเดือดร้อน รัฐจึงควรผ่อนผันให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราว (การขอประกันตัว) โดยหลักทรัพย์ในการขอปล่อยตัวชั่วคราวไม่ควรสูงเกินความสามารถของประชาชนในการใช้สิทธินี้ได้ หรือในบางคดีซึ่งไม่สามารถใช้สิทธินี้ได้ ควรพิจารณาให้ความช่วยเหลือครอบครัวผู้ที่เดือดร้อนเพื่อบรรเทาความทุกข์ยากของบุคคลในครอบครัวโดยเฉพาะเด็ก

ข้อ 11

บุคคลจะถูกจำคุกเพียงเพราะเหตุว่าไม่สามารถปฏิบัติตามภาระหน้าที่ตามสัญญาไม่ได้

11.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

11.1.1 ด้านกฎหมาย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254 และ มาตรา 297

11.1.2 ด้านการดำเนินงานตามกฎหมาย

11.2 ความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

11.2.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

11.2.2 ความก้าวหน้าด้านการดำเนินการ

11.3 ข้อจำกัดของการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ปรากฏรายงานว่ามีบุคคลใดถูกจำคุกเพราะไม่สามารถชำระหนี้ตามสัญญา

11.4 ข้อเสนอแนะเพื่อความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

ข้อบทที่ 12

1. บุคคลทุกคนที่อยู่ในดินแดนของรัฐใดโดยชอบด้วยกฎหมาย ย่อมมีสิทธิในเสรีภาพในการโยกย้าย และเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในอาณาเขตของรัฐนั้น
2. บุคคลทุกคนย่อมมีเสรีจะออกจากประเทศใดๆ รวมทั้งประเทศของตนได้โดยเสรี
3. สิทธิดังกล่าวข้างต้นไม่อยู่ภายใต้ข้อจำกัดใดๆ เว้นแต่เป็นข้อจำกัดตามกฎหมาย และที่จำเป็นเพื่อรักษาความมั่นคงของชาติ ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชนหรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และข้อจำกัดนั้นสอดคล้องกับสิทธิอื่นๆ ที่รับรองไว้ในกติกา
4. บุคคลจะถูกกลั่นแกล้งสิทธิในการเดินทางเข้าประเทศของตนโดยอำเภอใจมิได้

12.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

12.1.1 ด้านกฎหมาย

- เสรีภาพในการเดินทาง การเลือกถิ่นที่อยู่ และการเดินทางออกนอกประเทศ
  - 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 36 ว่าด้วยเสรีภาพในการเดินทาง การเลือกถิ่นที่อยู่ และการเดินทางออกนอกประเทศ
  - 2) พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ.2522
- การเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร
  - 1) พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ.2522 มาตรา 41 ว่าด้วยวิธีปฏิบัติในการขออนุญาตเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย ก่อนเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักร
  - 2) พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ.2522 มาตรา 45 ว่าด้วยวิธีปฏิบัติในการขออนุญาตเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย หลังจากได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- 3) ความพยายามในการ ร่าง พ.ร.บ. การประกอบธุรกิจคนต่างด้าว พ.ศ. .... เพื่อเปิดโอกาสให้คนต่างด้าวเข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศไทยมากยิ่งขึ้น
  - 4) ความพยายามในการร่างกฎหมายยกเลิกประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 281 พ.ศ.2515 ที่จำกัดสิทธิของคนต่างด้าวในการเดินทางเพื่อเข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศไทยอย่างเข้มงวด
- สิทธิในการเดินทางเข้าประเทศของตน (สำหรับคนสัญชาติไทย)
    - 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 36 ว่าด้วยเสรีภาพในการเดินทาง การเลือกถิ่นที่อยู่ และการเดินทางออกนอกประเทศ
    - 2) พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ.2522

12.1.2 ด้านการดำเนินงานตามกฎหมาย

-- ไม่ปรากฏในรายงานฉบับที่ 1 --

12.2 ความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

12.2.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

มาตรา 34 ว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่บุคคลในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร

“มาตรา 34 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและมีเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อย หรือสวัสดิภาพของประชาชน การผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้บุคคลผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักร จะกระทำมิได้”

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญเพื่อประกันเสรีภาพในการเดินทางหรือเลือกถิ่นที่อยู่

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร ได้โดยอิสระ การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้เฉพาะเพื่อ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- (1) ความมั่นคงแห่งรัฐ
- (2) ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน
- (3) การผังเมือง
- (4) สวัสดิภาพของผู้เยาว์ เนื่องจากบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายมีอำนาจกำหนดที่อยู่ของบุตรตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1567 (1) เป็นต้น

อนึ่ง บทบัญญัตินี้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลผู้มีสัญชาติไทย มิให้ถูกเนรเทศออกนอกราชอาณาจักรไทย หรือมิให้ถูกห้ามเข้ามาในราชอาณาจักรไทย เป็นสิทธิเด็ดขาดไม่มีข้อยกเว้น

2) พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ.2522

12.2.2 ความก้าวหน้าด้านการดำเนินการ

1) กรณีนางอายุ (โพ) นามเทพ

ประเทศไทย โดยการประสานความร่วมมือจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, กรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้ให้อนุญาตและอำนวยความสะดวกให้นางอายุ (โพ) นามเทพ นักดนตรีไร้สัญชาติ เดินทางเพื่อเป็นตัวแทนประเทศไทยในการแข่งขันการขับร้องประสานเสียง ณ ประเทศจีน เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2549 และประเทศออสเตรเลียเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2551 ตามลำดับ และยังอนุญาตให้เดินทางกลับมายังประเทศไทยได้

2) กรณีนางสาวศรีนวล เสาร์คำนวล

ประเทศไทย โดยการประสานความร่วมมือจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, กรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้ให้อนุญาตและอำนวยความสะดวกให้คนไร้รัฐไร้สัญชาติสามารถเดินทางออกนอกประเทศเพื่อการศึกษาต่อ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา และยังสามารถเดินทางกลับมายังประเทศไทยได้ เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2551

12.3 ข้อจำกัดของการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

12.3.1 ข้อจำกัดด้านกฎหมาย

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ในทางปฏิบัติ ด้วยเหตุผลเรื่องความมั่นคง และความสงบเรียบร้อย ประเทศไทยทั้งในระดับชาติและระดับจังหวัด ได้ตรากฎหมายและออกระเบียบหลายฉบับเพื่อจำกัดเสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ของบุคคลบางกลุ่ม ได้แก่

1) พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในพระราชอาณาจักร พ.ศ.

2551

วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2551 มาตรา 18 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการป้องกันปราบปราม ระงับ ยับยั้งและแก้ไขหรือบรรเทาเหตุการณ์ภายในพื้นที่ ตามมาตรา 15 ให้ผู้อำนวยการโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีออกข้อกำหนด 6 ข้อด้วยกัน ในจำนวนนั้น มีข้อห้ามที่มีผลถึงเสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่ คือ

- (2) ห้ามเข้าหรือให้ออกจากบริเวณพื้นที่ อาคาร หรือสถานที่ที่กำหนดในห้วงเวลาปฏิบัติการ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลซึ่งได้รับการยกเว้น
- (3) ห้ามออกนอกเคหสถานในเวลาที่กำหนด
- (5) ห้ามใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใชยานพาหนะ หรือกำหนดเงื่อนไขการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใชยานพาหนะ

2) พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548

วันที่ 16 กรกฎาคม 2548 มาตรา 9 ระบุว่า ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินให้ยุติลงได้โดยเร็ว หรือป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรงมากขึ้น ให้นายกรัฐมนตรีออกข้อกำหนดได้ ข้อกำหนดที่ระบุไว้ในมาตรานี้ รวมถึง

- (1) ห้ามมิให้บุคคลออกนอกเคหสถานภายในระยะเวลาที่กำหนด เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเป็นบุคคลซึ่งได้รับการยกเว้น
- (4) ห้ามการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใชยานพาหนะ หรือกำหนดเงื่อนไขการใช้เส้นทางคมนาคมหรือยานพาหนะ
- (5) ห้ามการใช้อาคารหรือเข้าไปอยู่ในสถานที่ใดๆ
- (6) ให้อพยพประชาชนออกจากพื้นที่ที่กำหนดเพื่อความปลอดภัยของประชาชนดังกล่าว หรือห้ามผู้ใดเข้าไปในพื้นที่ที่กำหนด

กฎหมายทั้งสองฉบับที่ตราขึ้นใหม่ ด้วยเหตุผลที่ว่าประเทศมีปัญหาความมั่นคงจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลาย มีความรุนแรง รวดเร็ว สามารถขยายตัว

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

จนส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและมีความสลับซับซ้อน จนอาจกระทบต่อเอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต ก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในประเทศ และเป็นภัยต่อความสงบสุขของประชาชน และถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน แต่ก็ใช้บังคับมานานแล้ว ไม่สามารถนำมาแก้ไขสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐที่มีหลากหลายรูปแบบให้ยุติลงได้โดยเร็ว

ทั้งที่ความเป็นจริงปรากฏว่า ประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงอยู่แล้ว และมีผลบังคับค่อนข้างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ซึ่งคือ

3) กฎอัยการศึก พ.ศ.2457 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2485 และ พ.ศ.2515

ในมาตรา 11 ให้อำนาจฝ่ายทหาร ที่จะห้ามในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ คือ

- (4) ใช้ทางสาธารณะเพื่อการจราจรไม่ว่าจะเป็นทางบก ทางน้ำ หรือทางอากาศ รวมถึงทางรถไฟและทางรถรางที่มีรถเดินด้วย
- (6) ห้ามบุคคลออกนอกเขตสถานภายในระหว่างเวลาที่กำหนด
- (7) ห้ามบุคคลเข้าไปหรืออาศัยอยู่ในเขตท้องที่ใดซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารเห็นว่าเป็นการจำเป็นเพื่อการยุทธ การระงับปราบปราม หรือการรักษาความสงบเรียบร้อย และได้ประกาศเมื่อใดแล้ว ให้ผู้ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตนั้นออกไปจากเขตนั้นภายในกำหนดเวลาที่ได้ประกาศกำหนด

และมาตรา 15 ถ้ามีผู้หนึ่งผู้ใด ซึ่งไม่มีภมิลำเนาอาศัยเป็นหลักฐาน หรือเป็นผู้มาอาศัยในตำบลนั้นชั่วคราว เมื่อมีความสงสัยอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือจำเป็นแล้ว มีอำนาจที่จะขับไล่ผู้นั้นออกไปจากเมืองหรือตำบลนั้นได้

ถึงแม้ว่ากฎอัยการศึกจะมีได้มีการประกาศใช้ทั่วราชอาณาจักร นานแล้ว แต่ยังมีมีการประกาศใช้ในจังหวัดชายแดนตลอดมา เช่น ในปัจจุบันในกรณีของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และบางส่วนของจังหวัดสงขลา กับบางพื้นที่ชายแดนส่วนอื่น

12.3.2 ข้อจำกัดด้านการดำเนินงาน

- กรณีที่ประชาชนที่ถูกควบคุมตัว 4 เดือนภายใต้โครงการอบรมศาสนา และพัฒนาศักยภาพได้ใช้สิทธิทางศาลขอให้ระงับการฝึกอบรมพบว่าหลังศาลจังหวัดระนอง จังหวัดชุมพร และจังหวัดสุราษฎร์ มีคำสั่งระงับการอบรมดังกล่าว แต่ผู้เข้าฝึกอบรมก็ยังไม่สามารถเดินทางกลับภูมิลำเนาได้ เพราะยังเป็นบุคคลที่ทางแม่ทัพภาคที่ 4 มีคำสั่งเมื่อวันที่ 22

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ก.ค.2550 ห้ามเข้าพื้นที่ตามประกาศกฏอัยการศึกเป็นเวลา 6 เดือน เป็นการชั่วคราว ทำให้ผู้ที่ไม่ประสงค์จะเข้ารับการฝึกอบรมโครงการดังกล่าว ต้องมาพักอาศัยอยู่รวมกัน ณ มัสยิดกลาง จังหวัดสุราษฎร์ธานีรวมจำนวน ประมาณ 180 คน จนเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2550 ได้มีประกาศ กองทัพบก 4 เรื่องห้ามบุคคลเข้าท้องที่ฉบับที่ 3 อนุญาตให้บุคคล ทั้งหมดสามารถกลับเข้าสู่ภูมิลำเนาของตนได้¹⁴³ ซึ่งกรณีดังกล่าวองค์การ สหประชาชาติเรียกผู้ที่ไม่สามารถกลับภูมิลำเนาในประเทศของตนเองว่า “ผู้พลัดถิ่นในประเทศของตนเอง (Internally Displaced Persons – IDP) ทั้งนี้ยังเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 34 วรรคแรก

12.4 ข้อเสนอแนะเพื่อความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

ที่ผ่านมาหน่วยงานความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้มักใช้หลักการ Preventive Detention ในการควบคุมตัวประชาชนจำนวนมากเพื่อป้องกันการก่อเหตุร้ายโดยอาจมีได้คำอ้างว่าเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพและอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนส่วนใหญ่ การดำเนินการต่างๆของหน่วยงานความมั่นคงจึงต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย และเคารพหลักสิทธิมนุษยชนอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้รัฐต้องรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชน รวมถึงภาคประชาสังคมเพื่อมิให้เกิดข้อผิดพลาดดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นมาก่อน

ข้อบทที่ 13

คนต่างด้าวผู้อยู่ในดินแดนของรัฐภาคีแห่งกติกานี้โดยชอบด้วยกฎหมายอาจถูกไล่ออกจากรัฐนั้นได้โดยคำวินิจฉัยอันได้มาตามกฎหมายเท่านั้น และผู้นั้นย่อมได้รับอนุญาตให้ชี้แจงแสดงเหตุผลคัดค้านการขับไล่ออกจากรัฐนั้น และขอให้มีการทบทวนเรื่องของตนโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ หรือบุคคล หรือคณะบุคคล ที่แต่งตั้งขึ้นเฉพาะการนี้โดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ โดยได้รับอนุญาตให้มีผู้แทนเพื่อวัตถุประสงค์ข้างต้นได้เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุผลจำเป็นอย่างอื่นด้านความมั่นคงแห่งชาติ

13.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

13.1.1 ด้านกฎหมาย

1) พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ.2522

¹⁴³ รายงานผลการสอบสวนศึกษาสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สถาบันนิติบัญญัติแห่งชาติ หน้า 19 , อ้างแล้ว

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- 1.1) มาตรา 12 ว่าด้วยคนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ได้รับโทษฐานผู้หลบหนีเข้าเมือง
- 1.2) มาตรา 52 วรรค 2 ว่าด้วยการส่งตัวคนต่างด้าวกลับไปนอกราชอาณาจักร ให้นำความใน มาตรา 19 และ 20 ว่าด้วยการสอบสวนเพื่อส่งตัวกลับมาใช้
- 1.3) มาตรา 53 ว่าด้วยการเพิกถอนการอนุญาตคนต่างด้าวให้เข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร
- 2) พ.ร.บ.กำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด พ.ศ.2522 มาตรา 45 ว่าด้วยการเนรเทศคนต่างด้าว ในกรณีทำความผิดต่อกฎหมายฉบับนี้
- 3) พ.ร.บ.การเนรเทศ พ.ศ.2499 มาตรา 5 ว่าด้วยการส่งตัวคนต่างด้าวกลับ
- 4) พ.ร.บ.การเนรเทศ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2521 มาตรา 6 ว่าด้วยขั้นตอนการส่งกลับ

13.1.2 ด้านการดำเนินการ

- 1) เมื่อ พ.ศ.2523 รัฐบาลได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาว่าด้วยการยึดหลักการให้ความช่วยเหลือผู้อพยพลี้ภัยโดยคำนึงถึงหลักมนุษยธรรมควบคู่ไปกับหลักอธิปไตย และความมั่นคงของประเทศ
- 2) รัฐบาลไทยได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาผู้อพยพลี้ภัยอินโดจีน (กัมพูชา, ลาว และเวียดนาม)

13.2 ความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

13.2.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 34 วรรค 3 ว่าด้วยการห้ามมิให้เนรเทศคนสัญชาติไทย

“มาตรา 34 การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้บุคคลผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักร จะกระทำมิได้”

อนึ่ง บทบัญญัตินี้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลผู้มีสัญชาติไทย มิให้ถูกเนรเทศออกนอกราชอาณาจักรไทย หรือมิให้ถูกห้ามเข้ามาในราชอาณาจักรไทย เป็นสิทธิเด็ดขาดไม่มีข้อยกเว้น

13.3 ข้อจำกัดของการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย เนื่องด้วยปัญหาความมั่นคงแห่งชาติ ทำให้รัฐบาลมีความจำเป็นต้องเคร่งครัดในการเข้าเมืองของคนต่างชาติ อย่างไรก็ตามประเทศไทยได้ให้สิทธิเสรีภาพ และความคุ้มครองทางกฎหมายแก่คนต่างด้าวในกรณีที่บุคคลเหล่านี้เข้ามาพำนักในประเทศไทยโดยถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งในด้านการประกอบอาชีพ และการเผยแพร่ศาสนา

อย่างไรก็ดีเนื่องจากประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่นิยมคลอดลูกที่โรงพยาบาล จึงอาจไม่ได้รับการจดทะเบียนการเกิด และอาจทำให้เกิดการเข้าใจผิดได้ว่าบุคคลนั้นเป็นคนต่างด้าว เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้เกี่ยวข้องจึงระมัดระวัง ตรวจสอบข้อมูลบุคคลว่าเป็นบุคคลต่างด้าวหรือไม่ ให้แน่ชัด เพื่อป้องกันมิให้มีการดำเนินกับบุคคลใดๆที่เป็นประชาชนชาวไทย แต่อาจจะไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนตามกฎหมาย¹⁴⁴

13.4 ข้อเสนอแนะเพื่อความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

ผู้เขียนรายงานมีความเห็นว่ารัฐบาลควรเปิดโอกาสให้คนต่างด้าวที่เข้ามาพำนักอาศัยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้มีโอกาสได้รับใบอนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเข้ามาประกอบอาชีพ หรือการเผยแพร่ศาสนา เพื่อป้องกันมิให้คนต่างด้าวเหล่านี้ต้องหลบซ่อนตัวในประเทศไทย และอาจถูกจับกุมได้ อีกทั้งควรมีหลักประกันให้ประชาชนไทยทุกคนได้มีสัญชาติไทยตามกฎหมาย และมีบัตรประชาชนเพื่อแสดงตนเพื่อป้องกันการเข้าใจผิดว่าบุคคลสัญชาติไทยนั้นเป็นคนต่างด้าว

ข้อ 14

1. บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอกันในการพิจารณาของศาลและคณะตุลาการ ในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งตนต้องหาว่ากระทำผิด หรือการพิจารณาคดีเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตน บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผยและเป็นธรรม โดยคณะตุลาการซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย มีอำนาจ มีความเป็นอิสระ และเป็นกลาง สื่อมวลชนและสาธารณชนอาจถูกห้ามเข้าฟังการพิจารณาคดีทั้งหมดหรือบางส่วนก็ด้วยเหตุผลทางศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือความมั่นคงของชาติในสังคมประชาธิปไตยหรือเพื่อความจำเป็นเกี่ยวกับส่วนได้เสียในเรื่องชีวิตส่วนตัวของคู่กรณี หรือในสภาพการณ์พิเศษซึ่งศาลเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่ง เมื่อการพิจารณาโดยเปิดเผยนั้นอาจเป็นการเสื่อมเสียต่อประโยชน์

¹⁴⁴ การดำเนินการให้เกิดสิทธิตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง, พันตำรวจโท ดร.ศิริพล กุศลศิลป์วุฒิ, กองคดีอาญา สำนักงานกฎหมายและสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

แห่งความยุติธรรม แต่คำพิพากษาในคดีอาญา หรือคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยข้อพิพาทในคดีอื่นต้องเปิดเผยเว้นแต่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของเด็กและเยาวชน หรือเป็นกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับข้อพิพาทของกลุ่มสมรสในเรื่องการเป็นผู้ปกครองเด็ก

2. บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดอาญา ต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด
3. ในการพิจารณาคดีอาญา บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำดังต่อไปนี้โดยเสมอภาค
  - (ก) สิทธิที่จะได้รับแจ้งโดยพลันซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพและเหตุแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหา ในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้
  - (ข) สิทธิที่จะมีเวลา และได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อต่อสู้คดี และติดต่อกับทนายความที่ตนเลือกได้
  - (ค) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยไม่ชักช้าเกินความจำเป็น
  - (ง) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าบุคคลนั้น และสิทธิที่ต่อสู้คดีด้วยตนเอง หรือโดยผ่านผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายที่ตนเลือก สิทธิที่บุคคลจะได้รับแจ้งให้ทราบถึงสิทธิในการมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย หากบุคคลนั้นไม่มีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย ในกรณีใดๆ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมบุคคลนั้นมีสิทธิที่จะมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย ซึ่งมีการแต่งตั้งให้โดยปราศจากค่าตอบแทน ในกรณีที่บุคคลนั้นไม่สามารถรับภาระในการจ่ายค่าตอบแทน
  - (จ) สิทธิที่จะซักถามพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน และขอให้เรียกพยานฝ่ายตนมาซักถามภายใต้เงื่อนไขเดียวกับพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน
  - (ฉ) สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากล่ามโดยไม่คิดมูลค่า หากไม่สามารถเข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้ในศาลได้
  - (ช) สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้เบิกความเป็นปรปักษ์ต่อตนเอง หรือให้รับสารภาพผิด
    - 1) ในกรณีของบุคคลที่เป็นเด็กหรือเยาวชน วิธีพิจารณาความให้เป็นไปโดยคำนึงถึงอายุและความปรารถนาที่จะส่งเสริมการแก้ไขฟื้นฟูความประพฤติของบุคคลนั้น
    - 2) บุคคลทุกคนที่ต้องคำพิพากษาลงโทษในความผิดอาญา ย่อมมีสิทธิที่จะให้คณะตุลาการระดับเหนือขึ้นไปพิจารณาทบทวนการลงโทษและคำพิพากษาโดยเป็นไปตามกฎหมาย
    - 3) เมื่อบุคคลใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษในความผิดอาญา และภายหลังจากนั้นมีการกลับคำพิพากษาที่ให้ลงโทษบุคคลนั้น หรือบุคคลนั้นได้รับอภัยโทษโดยเหตุที่มีข้อเท็จจริงใหม่หรือมีข้อเท็จจริงที่ได้ค้นพบใหม่อันแสดงให้เห็นว่าได้มีการดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่มีชอบ บุคคลที่ได้รับความทุกข์อันเนื่องมาจากการลงโทษตามผลของคำพิพากษาลงโทษเช่นว่า ต้องได้รับการชดเชยตาม

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

กฎหมายเว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า การไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงที่ยังไม่รู้ให้ทันเวลาเป็นผลจากบุคคลนั้นทั้งหมดหรือบางส่วน

- 4) บุคคลย่อมไม่ถูกพิจารณา หรือลงโทษซ้ำในความผิดซึ่งบุคคลนั้นต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ หรือให้ปล่อยตัวแล้วตามกฎหมายและวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศ

14.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

14.1.1 ด้านกฎหมาย

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540
  - 1.1) มาตรา 30 ว่าด้วยความเสมอภาคของบุคคลในการได้รับความคุ้มครองทางด้านกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน
  - 1.2) มาตรา 33 ว่าด้วยการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์
  - 1.3) มาตรา 233, 236 และ 269 ว่าด้วยอำนาจของศาลในการพิจารณาคดี
  - 1.4) มาตรา 239 วรรค 3 และ มาตรา 241 วรรค 1, 2, 3 ว่าด้วยสิทธิในการเตรียมต่อสู้คดี
  - 1.5) มาตรา 242 ว่าด้วยการช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย
  - 1.6) มาตรา 243 ว่าด้วยการไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์กับตัวเอง
  - 1.7) มาตรา 245 ว่าด้วยสิทธิของเหยื่ออาชญากรรม
  - 1.8) มาตรา 246 ว่าด้วยสิทธิของจำเลยที่ศาลมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้บริสุทธิ์
  - 1.9) มาตรา 247 ว่าด้วยสิทธิในการได้รับการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่
  - 1.10) มาตรา 249, 273, 274 และ 275 ว่าด้วยความเป็นอิสระและความเป็นกลางของศาล
- 2) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
  - 2.1) มาตรา 8 ว่าด้วยสิทธิของจำเลยในการได้รับความช่วยเหลือจากทนาย
  - 2.2) มาตรา 8 และ 15 ว่าด้วยสิทธิจะซักถามพยานซึ่งเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง
  - 2.3) มาตรา 10 และ 11 ว่าด้วยสิทธิที่จะไม่ถูกลงโทษซ้ำในความผิดเดียวกัน
  - 2.4) มาตรา 13 ว่าด้วยการจัดหาล่ามสำหรับชาวต่างชาติ
  - 2.5) มาตรา 172, 177 และ 182 ว่าด้วยการดำเนินคดีโดยเปิดเผย
  - 2.6) มาตรา 173 ว่าด้วยการให้ศาลจัดทนายความให้ผู้ต้องหา
  - 2.7) มาตรา 234 ว่าด้วยการคุ้มครองพยานไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตัวเอง

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- 3) การพิจารณาพิพากษาคดีเด็กหรือเยาวชนเป็นการลับเพื่อคุ้มครองส่วนได้เสียของเด็กหรือเยาวชนเป็นกรณีพิเศษ ตามพระพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 มาตรา 73 และมาตรา 79
- 4) พ.ร.บ.จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาความคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 มาตรา 72 และ มาตรา 78 ว่าด้วยสิทธิของเด็กหรือเยาวชนในคดีอาญา
- 5) พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 มาตรา 55 ว่าด้วยการช่วยเหลือแก่จำเลยในศาลทหาร
- 6) พระราชบัญญัติรื้อฟื้นคดีอาญาพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 14 ว่าด้วยการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่

14.1.2 ด้านการดำเนินการ

14.2 ความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

14.2.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ได้มีการบัญญัติเรื่องของความเสมอภาคในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อบทที่ 14 ในมาตราดังต่อไปนี้
  - 1.1) มาตรา 30 ว่าด้วยความเสมอภาคของบุคคลในการได้รับความคุ้มครองทางด้านกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน

“มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

1.2) มาตรา 197 วรรค 1 และ วรรค 2 ว่าด้วยการแบ่งแยกอำนาจ และ ประกันความเป็นอิสระของผู้พิพากษาและตุลาการในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี

“การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลซึ่งต้องดำเนินการให้เป็นไปโดยยุติธรรม ตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปโดยถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย”

เจตนารมณ์ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ และ ประกันความเป็นอิสระของผู้พิพากษาและตุลาการในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี

1.3) มาตรา 212 ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของประชาชนซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยสามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้เอง

“มาตรา 212 บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้

การใช้สิทธิตามวรรคหนึ่งต้องเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้วทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ”

เจตนารมณ์ เพื่อประกันการคุ้มครองสิทธิของประชาชนซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยสามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้เอง

กำหนดให้สิทธิแก่ประชาชนผู้ถูกระทบสิทธิเป็นผู้เสนอได้เองในกรณีที่ประชาชนเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ การเสนอคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยประชาชนได้โดยตรงนี้ เป็นมิติใหม่ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้คุ้มครองไว้ โดยผู้ถูกระทบสิทธิหรือเสรีภาพสามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ แต่การเสนอคดีในลักษณะนี้ย่อมต้องมีข้อจำกัด เพื่อป้องกันไม่ให้มีคดีความขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญมากเกินไป โดยกำหนดให้การ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

เสนอคดีจะทำได้อีกเฉพาะในกรณีที่ไม้อาจใช้วิธีการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้วเท่านั้น กล่าวคือ เมื่อบุคคลตั้งกล่าวใช้สิทธิทางศาลตามมาตรา 211 แล้วศาลไม่ส่งเรื่อง ทางผู้ตรวจการแผ่นดินแล้วผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ส่งเรื่อง และทางคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติแล้วคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไม่ส่งเรื่องเช่นนี้จึงจะมีสิทธิตามมาตรา 212 นี้

หมายเหตุ

(1) หลักการให้ประชาชนสามารถเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรงในกรณีที่มีมาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

1.4) มาตรา 219 วรรค 2 ว่าด้วยอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาในการพิจารณาพิพากษาคดี

“ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้เสนอต่อศาลฎีกาได้โดยตรง และคดีที่อุทธรณ์หรือฎีกาค่าพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ ตามที่กฎหมายบัญญัติ เว้นแต่เป็นกรณีที่ศาลฎีกาเห็นว่าข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกานั้นจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณา ศาลฎีกามีอำนาจไม่รับคดีไว้พิจารณาพิพากษาได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด”

โดยมีหมายเหตุในเจตนารมณ์ข้อ 1 ว่า

(1) หลักการดังกล่าวบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก โดยกำหนดหลักการใหม่เรื่องอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาในการพิจารณาพิพากษาคดี ทั้งนี้ เพื่อให้ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีที่มีความสำคัญเท่านั้นซึ่งจะทำให้คดีไม่ค้างพิจารณาเป็นจำนวนมาก

1.5) มาตรา 81 (1), (2), (3), (4) และ (5) ว่าด้วยการกำหนดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมายและการยุติธรรม

“มาตรา 81 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

(1) ดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้องรวดเร็ว เป็นธรรม และทั่วถึง ส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน และจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ โดยให้ประชาชนและองค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมและการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

(2) ค้ำครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการล่วงละเมิด ทั้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและโดยบุคคลอื่น และต้องอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน

(3) จัดให้มีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกฎหมายที่ดำเนินการเป็นอิสระ เพื่อปรับปรุงและพัฒนากฎหมายของประเทศ รวมทั้งการปรับปรุงกฎหมายให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ โดยต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายนั้นประกอบด้วย

(4) จัดให้มีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมที่ดำเนินการเป็นอิสระ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

(5) สนับสนุนการดำเนินการขององค์กรภาคเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว”

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมายและการยุติธรรม

รัฐบาลต้องดำเนินการดังนี้

- (1) ให้บังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้อง เป็นธรรม มีประสิทธิภาพ และไม่เลือกปฏิบัติ
- (2) ค้ำครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้พ้นจากการกระทำละเมิด และให้หมายความรวมถึง การถูกกระทำรุนแรงไม่ว่าทางใดๆ
- (3) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม และเข้าถึงได้สะดวก
- (4) จัดให้มีการช่วยเหลือหรือสนับสนุนให้องค์กรภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทางกฎหมายทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครองแก่ประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- (5) จัดให้มีองค์กรอิสระในการพัฒนาและปฏิรูปกฎหมาย และตรวจสอบกฎหมายต่างๆว่าขัดหรือแย้งรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยให้นักกฎหมายหรือบุคคลจากภาคส่วนต่างๆ มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง
- (6) จัดให้มีองค์กรอิสระเพื่อปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม โดยให้ประชาชนจากภาคส่วนต่างๆ มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และติดตามการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ไม่รวมถึงศาลซึ่งมีความเป็นอิสระตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ประเทศไทยมีหลักประกันในสิทธิตามกระบวนการยุติธรรม ตามกติกาสากลฉบับนี้ โดยมีกฎหมายบัญญัติในการคุ้มครองสิทธิตามกระบวนการยุติธรรมแก่ประชาชน ทั้งกฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เช่น

- **สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์**

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๗ บัญญัติว่า ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

- **สิทธิได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับกุม**

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๔ บัญญัติว่า เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียก หรือส่งตัวมา หรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวนเป็นผู้ต้องหา ให้ถามชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล สัญชาติ บิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหา ได้กระทำความผิด แล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ

การแจ้งข้อหาตามวรรคหนึ่งจะต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหา

จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้ไม่เพียงแต่แจ้งข้อกล่าวหา แต่ให้แจ้งรายละเอียดของการจับด้วย เป็นการคุ้มครองผู้ต้องหาคดีอาญามากขึ้น ผิดต้อง

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

หาจะได้ทราบว่าเป็นงานสอบสวนกำลังสอบสวนในเรื่องอะไรและควรจะให้การอย่างไร

- **สิทธิการได้รับโอกาสแจ้งญาติทราบในโอกาสแรก**

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗/๑¹⁴⁵ บัญญัติว่าผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือขังมีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบถึงการถูกจับกุมและสถานที่ที่ถูกควบคุมในโอกาสแรก

ในสิทธิการได้รับโอกาสแจ้งญาติทราบในโอกาสแรกเป็นการรับรองสิทธิในการติดต่อญาติหรือผู้ที่ไว้วางใจ เป็นหลักประกันในการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ต้องหา เพราะผู้ต้องหาอาจขอความช่วยเหลือจากญาติในการต่อสู้คดีติดต่อทนายความ และเป็นหลักประกันว่าผู้ต้องหาจะไม่ถูกละเมิดสิทธิจากผู้จับกุมหรือสอบสวน อาทิ การข่มขู่ หรือการซ้อมให้รับสารภาพ

- **สิทธิได้รับการแจ้งสิทธิ**

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗/๑¹⁴⁶ บัญญัติว่าผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือขังมีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบถึงการถูกจับกุมและสถานที่ที่ถูกควบคุมในโอกาสแรกและให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหามีสิทธิดังต่อไปนี้ด้วย

- (1) พบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัว
- (2) ให้นำทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน
- (3) ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร
- (4) ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งรับมอบตัวถูกจับ หรือผู้ต้องหามีหน้าที่แจ้งให้ผู้ถูกจับ หรือผู้ต้องหานั้นทราบในโอกาสแรกถึงสิทธิตามวรรคหนึ่ง

- **สิทธิให้การหรือไม่ให้การในชั้นสอบสวน**

¹⁴⁵ แก้ไขโดยมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ.2547

¹⁴⁶ อ่างแล้ว

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๐ อนุ ๔ บัญญัติว่า ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยาน ในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการ ยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๓ วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่พนักงานเป็นผู้จับต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกจับกุมทราบ หากมี หมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับ พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่า ผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การ หรือให้การก็ได้และถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการ พิจารณาคดีได้.....”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๔/๔¹⁴⁷ บัญญัติว่า “(๑) ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้”

- สิทธิในการมีล่าม หรือให้รัฐจัดหาล่ามให้เมื่อไม่สามารถพูดหรือ เข้าใจภาษาไทยหรือเป็นผู้พิการทางหู หรือมีปัญหาในการได้ยิน

- สิทธิให้การหรือไม่ให้การต่อศาล

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๕ บัญญัติว่า ในคดีซึ่ง พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ในวันไต่สวนมูลฟ้อง ให้จำเลยมาหรือคุมตัวมาศาล ให้ศาลส่งสำเนาฟ้องแก่จำเลยรายตัวไป เมื่อศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริงแล้ว ให้ อ่านและอธิบายฟ้องให้ฟัง และถามว่าได้กระทำผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้ อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การก็ให้ศาลจด รายงานไว้ และดำเนินการต่อไป

จำเลยไม่มีอำนาจนำพยานมาสืบในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง แต่ทั้งนี้ไม่เป็นการ ตัดสิทธิในการที่จำเลยจะมีทนายมาช่วยเหลือ

ในคดีราษฎรเป็นโจทก์ ศาลมีอำนาจไต่สวนมูลฟ้องลับหลังจำเลย ให้ศาลส่ง สำเนาฟ้องแก่จำเลยรายตัวไป กับแจ้งวันนัดไต่สวนให้จำเลยทราบ จำเลยจะมา ฟังการไต่สวนมูลฟ้อง โดยตั้งทนายให้ชกค้านพยานโจทก์ด้วยหรือไม่ก็ได้ หรือ จำเลยจะไม่มา แต่ตั้งทนายมาชกค้านพยานโจทก์ก็ได้ ห้ามมิให้ศาลถาม คำให้การจำเลย และก่อนที่ศาลประทับฟ้องมิให้ถือว่าจำเลยอยู่ในฐานะเช่นนั้น

¹⁴⁷ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา(ฉบับที่ 22)

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- สิทธิการได้รับการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗/๑ บัญญัติว่าให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาที่มีสิทธิดังต่อไปนี้ด้วย(๔) ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

- สิทธิที่จะถูกนำตัวไปศาลภายใน ๔๘ ชั่วโมง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๗ วรรคสามบัญญัติว่า ในกรณีที่ผู้ถูกจับไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว และมีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวน หรือการฟ้องคดีให้นำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนตามมาตรา ๘๓¹⁴⁸ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้ โดยให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายขังผู้ต้องหา นั้นไว้ ให้ศาลสอบถามผู้ต้องหาว่าจะมีข้อคัดค้านประการใดหรือไม่ และศาลอาจเรียกพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมาชี้แจงเหตุจำเป็น หรืออาจเรียก พยานหลักฐานมาเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้

ในกรณีความผิดอาญาที่ได้กระทำลงมียัตตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังได้ครั้งเดียว มีกำหนดไม่เกินเจ็ดวัน

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าหกเดือนแต่ไม่ถึงสิบปี หรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินสี่สิบแปดวัน

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวันและรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินแปดสิบสี่วัน

¹⁴⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 บัญญัติว่า ในการจับนั้นเจ้าพนักงานหรือราษฎรซึ่งทำการจับต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับนั้นว่าเขาต้องถูกจับ แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับพร้อมด้วยผู้จับ เว้นแต่สามารถนำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้ในขณะนั้น ให้นำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดังกล่าว แต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป

ในกรณีตามวรรคหกเมื่อศาลสั่งขังครบสี่สิบแปดวันแล้วหากพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอขังต่อไปอีกโดยอ้างเหตุจำเป็น ศาลจะสั่งขังต่อไปได้ก็ต่อเมื่อพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนได้แสดงถึงเหตุจำเป็น และนำพยานหลักฐานมาให้ศาลได้สวนจนเป็นที่พอใจแก่ศาล

ในการไต่สวนตามวรรคสามและวรรคเจ็ด ผู้ต้องหาที่มีสิทธิแต่งตั้งทนายความเพื่อแถลงข้อคัดค้านและซักถามพยาน ถ้าผู้ต้องหาไม่มีทนายความเนื่องจากยังไม่มี การปฏิบัติตามมาตรา ๑๓๔/๑และผู้ต้องหาร้องขอให้ศาลตั้งทนายความนั้น มีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๓๔/๑ และผู้ต้องหาร้องขอให้ศาลตั้งทนายความให้โดยทนายความนั้นมีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๓๔/๑ วรรคสาม โดยอนุโลม

- **สิทธิได้รับทราบคำฟ้องและได้รับการอธิบายฟ้องจากศาล**

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ วรรคสองบัญญัติว่า “เมื่อโจทก์หรือทนายโจทก์และจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้วและศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังและถามว่าได้กระทำผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้างคำให้การของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การ ก็ให้ศาลจตรายงานไว้และดำเนินการพิจารณาต่อไป”

- **สิทธิได้รับการพิจารณาคดีต่อหน้า**

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๑๔ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีต่อหน้าบุคคลนั้น”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ บัญญัติว่า การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

- **สิทธิที่จะได้รับการประกันตัว**

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๙ บัญญัติว่า “มิให้ถือเป็นหลักทั่วไปว่าจะต้องคุมขังบุคคลผู้อยู่ระหว่างพิจารณาคดี หากแต่ควรปล่อยชั่วคราวโดยอาจมีหลักประกันว่าจะกลับมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดีหรือในกรณีจำเป็นตามโอกาสหรือมารับการบังคับคดีตามคำพิพากษานั้นก็ได้”

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๐ อนุมาตรา ๗ บัญญัติว่า ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวไว้โดยการประกันตัวนั้นทำได้ตั้งแต่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวจนกว่าคดีจะถึงที่สุด การปล่อยชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามี ๓ วิธี ดังนี้คือ

(1) การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน

การปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวโดยไม่ต้องทำสัญญาประกันไว้ต่อเจ้าพนักงานหรือศาล เพียงแต่สาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามนัดหรือหมายเรียกเท่านั้น¹⁴⁹ การปล่อยชั่วคราววิธีนี้ใช้เฉพาะคดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน ๕ ปี¹⁵⁰

(2) การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน

การปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยไปชั่วคราวโดยผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือบุคคลอื่นผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องลงชื่อทำสัญญาประกัน ในสัญญาประกันจะต้องมีข้อความให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวหรือผู้ประกันแล้วแต่กรณี จะต้องปฏิบัติตามนัดหรือหมายเรียกของเจ้าพนักงานหรือศาลผู้ให้ประกันและเมื่อผิดสัญญาจะใช้เงินจำนวนที่ระบุไว้¹⁵¹ การปล่อยวิธีนี้ใช้บังคับในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน ๕ ปีขึ้นไป¹⁵²

(3) การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันและหลักประกัน

การปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวโดยมีสัญญาประกันพร้อมด้วยหลักประกันซึ่งผู้ร้องขอประกันจัดหา มา หลักประกันมี ๓ ชนิดคือ¹⁵³ (๑) เงินสดมาวาง (๒) มีหลักทรัพย์อื่นมาวาง (๓) มีบุคคลมาเป็นหลักประกัน โดยแสดงหลักทรัพย์ การปล่อยชั่วคราวโดยวิธีนี้ใช้บังคับในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน ๕ ปีขึ้นไป

¹⁴⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 111

¹⁵⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110

¹⁵¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 112

¹⁵² อ้างแล้ว

¹⁵³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 112

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- **สิทธิที่จะพบทนายความเป็นการเฉพาะตัว**

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๐ อนุมาตรา ๗ ได้ระบุถึงประเด็นที่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา สามารถได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗/๑ บัญญัติว่า “ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือขังมีสิทธิ(๑) พบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘ (๓) บัญญัติว่า **ปรึกษาทนายความหรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว**

- **สิทธิที่จะได้รับการเยี่ยมตามสมควร**

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗/๑ บัญญัติว่า “ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือขังมีสิทธิ(๓) ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกฎาติตามสมควร”

- **สิทธิที่จะให้ทนายความหรือบุคคลอื่นเข้าฟังการสอบสวน**

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗/๑ บัญญัติว่า “ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือขังมีสิทธิ (๒) ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๔/๓ บัญญัติว่า ผู้ต้องหามีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๔/๔ บัญญัติว่า ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า (๒) ผู้ต้องหามีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้

- **สิทธิได้รับการสอบสวนหรือพิจารณาคดีโดยเปิดเผย รวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม**

(1) การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ วรรคแรก บัญญัติว่า “การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้า จำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

(2) การพิจารณาคดีอย่างรวดเร็ว

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๐ บัญญัติในอนุมาตรา ๑ กล่าวถึงสิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘ บัญญัติว่า “นับแต่เวลาที่ยื่นฟ้องแล้วจำเลยมีสิทธิดังต่อไปนี้ (๑) ได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม”

(3) การพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘ บัญญัติว่า “นับแต่เวลาที่ยื่นฟ้องแล้วจำเลยมีสิทธิดังต่อไปนี้ (๑) ได้รับการพิจารณาคดีด้วยความที่เป็นธรรม”

● สิทธิที่จะให้รัฐจัดหาทนายความให้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๐ อนุมาตรา ๗ ได้ระบุถึงสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๔/๑ บัญญัติว่า ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่ผู้ต้องหาไม่กินสิบบแปดปี ในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้

ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและผู้ต้องหาต้องการทนายความ ให้รัฐจัดหาทนายความให้

การจัดหาทนายความตามสอง ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง และให้ทนายความที่รัฐจัดหาให้ได้รับเงินรางวัล และค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

เมื่อได้จัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาตามหนึ่ง สอง หรือสามแล้ว ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน หากทนายความไม่อาจมาพบผู้ต้องหาได้ โดยไม่แจ้ง

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

เหตุขัดข้องให้พนักงานสอบสวนทราบ หรือแจ้งแต่ไม่มาพบผู้ต้องหาภายใน เวลาอันสมควร ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวน ผู้ต้องหาไปได้โดยไม่ต้อง รอทนายความ แต่พนักงานสอบสวนต้องบันทึกเหตุนั้นไว้ในสำนวนการ สอบสวนด้วย

- **สิทธิการได้รับการพิจารณาคดีของศาลอย่างเป็นธรรมโดยผู้พิพากษา หนึ่งครบองค์คณะ**

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๐ อนุมาตรา ๒ ระบุถึงสิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ซึ่งรวมถึง การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่หนึ่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ

พระธรรมนูญศาลยุติธรรม¹⁵⁴ มาตรา ๒๖ บัญญัติว่าภายใต้บังคับมาตรา ๒๕¹⁵⁵ ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลชั้นต้น นอกจากศาลแขวงและศาล ยุติธรรมอื่นซึ่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้นกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ต้องมีผู้ พิพากษาอย่างน้อยสองคนและต้องไม่เป็นผู้พิพากษาประจำศาลเกินหนึ่งคน จึง เป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งหรือคดีอาญาทั้งปวง

พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๗ ในการพิจารณาพิพากษาคดีของ ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค หรือศาลฎีกา ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อยสามคน จึงเป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้

- **สิทธิของผู้ต้องโทษ**

- (1) **สิทธิได้รับการเยี่ยม การติดต่อญาติพี่น้องและบุคคลภายนอก**

การเยี่ยมและติดต่อระหว่างผู้ต้องขังกับญาติและบุคคลภายนอก พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๕๗๙ มาตรา ๓๓ บัญญัติว่า “ให้ผู้ต้องขัง

¹⁵⁴ พระราชบัญญัติให้ใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ.2543

¹⁵⁵ พระราชบัญญัติให้ใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ.2543 มาตรา 25 บัญญัติว่า ในศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาคณะเดียวเป็นองค์ คณะที่มีอำนาจเกี่ยวแก่คดีซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลนั้น ดังต่อไปนี้

(1) ใต้สวนและวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องหรือคำขอที่ยื่นต่อศาลในคดีทั้งปวง

(2) ใต้สวนและมีคำสั่งเกี่ยวกับวิธีการเพื่อความปลอดภัย

(3) ใต้สวนมลฟ้องและมีคำสั่งในคดีอาญา

(4) พิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง ซึ่งราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่ฟ้องไม่เกินสามแสนบาท ราคาทรัพย์สินที่ พิพาทหรือจำนวนเงินดังกล่าวอาจขยายได้โดยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

(5) พิจารณาพิพากษาคดีอาญา ซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างสูงไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหก หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่จะลงโทษจำคุกเกินหกเดือน หรือปรับเกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งโทษจำคุกหรือ ปรับอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างเกินอัตราที่กล่าวแล้วไม่ได้

ผู้พิพากษาประจำศาลไม่มีอำนาจตาม (3) (4) หรือ (5)

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ได้รับการเยี่ยมเยียน หรือติดต่อบุคคลภายนอกโดยเฉพาะอย่างยิ่งจาก
ทนายความ”

(2) สิทธิการร้องทุกข์ของผู้ต้องขัง

สิทธิการร้องทุกข์ของผู้ต้องขังนั้นได้รับความคุ้มครองตาม
พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ มาตรา ๓๔ ได้บัญญัติให้สิทธิผู้ต้องขังในการที่จะ
ยื่นเรื่องร้องทุกข์ หรือเรื่องราวใด ๆ ต่อเจ้าหน้าที่เรือนจำ อธิบดี รัฐมนตรี
หรือทูลเกล้าถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ “

(3) สิทธิในการที่จะไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างทารุณโหดร้าย

การปฏิบัติอย่างทารุณโหดร้ายมีประเด็นที่สำคัญ ๓ ประการด้วยกันคือ

- การใช้เครื่องพันธนาการเพื่อเป็นการประจานหรือลงโทษหรือให้
ได้รับความยากลำบาก
- การใช้อาวุธในการทำร้ายผู้ต้องขัง
- การลงโทษทางวินัยต่อผู้ต้องขังโดยการปฏิบัติต่อเนื้อตัวและการ
ทรมาน

ในการใช้เครื่องพันธนาการนั้น พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๔๗๙
มาตรา ๑๔ บัญญัติว่า ห้ามมิให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่

- เป็นบุคคลที่น่าจะทำอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายของตนเองหรือ
ผู้อื่น
- เป็นบุคคลวิกลจริต หรือจิตไม่สมประกอบอันอาจเป็นภัยอันตรายต่อ
ผู้อื่น
- เป็นบุคคลที่น่าจะพยายามหลบหนีการควบคุม
- เมื่อถูกคุมตัวไปนอกเรือนจำ เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ควบคุมเห็น
เป็นการสมควรที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการ
- เมื่อรัฐมนตรีสั่งว่าเป็นการจำเป็นจะต้องใช้เครื่องพันธนาการเนื่อง
แต่สภาพของเรือนจำหรือสภาพการณ์ของท้องถิ่น

ภายใต้บังคับอนุมาตรา (๔) และ (๕) แห่งมาตรานี้ ให้พัศดีเป็น
เจ้าหน้าที่มีอำนาจที่จะสั่งให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขังและที่จะ
เพิกถอนคำสั่งนั้น

การใช้อาวุธต่อผู้ต้องขังนั้น ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ
ราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๔๗๙ มาตรา ๑๖ โดยบัญญัติว่า “เจ้าพนักงาน
เรือนจำอาจใช้อาวุธนอกจากอาวุธปืนแก่ผู้ต้องขังได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังกำลังหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี และไม่มีทางจะป้องกันอย่างอื่นนอกจากใช้อาวุธ
- เมื่อผู้ต้องขังหลายคนก่อการรบกวนวายหรือพยายามใช้กำลังเปิดหรือทำลายประตู รั้ว หรือกำแพงเรือนจำ
- เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังจะใช้กำลังกายทำร้ายเจ้าพนักงานหรือผู้อื่น

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๔๗๘ มาตรา ๑๗ เจ้าพนักงานเรือนจำอาจใช้อาวุธปืนแก่ผู้ต้องขังได้ในกรณีต่อไปนี้

- ผู้ต้องขังไม่ยอมวางอาวุธ เมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้วาง
- ผู้ต้องขังที่กำลังหลบหนีไม่ยอมหยุด ในเมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้หยุด และไม่มีทางอื่นที่จะจับกุมได้
- ผู้ต้องขังตั้งแต่สามคนขึ้นไป ก่อการรบกวนวายหรือพยายามใช้กำลังเปิดหรือทำลายประตูรั้ว หรือกำแพงเรือนจำหรือใช้กำลังกายทำร้ายเจ้าพนักงานหรือผู้อื่น และไม่ยอมหยุดในเมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้หยุด

ถ้ามีเจ้าพนักงานเรือนจำผู้มีอำนาจเหนือตนอยู่ในที่นั้นด้วย จะใช้อาวุธปืนได้ก็ต่อเมื่อได้รับคำสั่งจากเจ้าพนักงานผู้นั้นแล้วเท่านั้น

14.2.2 ความก้าวหน้าด้านการดำเนินการ

1) การจัดหาล่าม

เจ้าหน้าที่ตำรวจ ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศตช) หรือ ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจแห่งชาติส่วนหน้า (ศปก ตร สน) ให้ข้อมูลว่าได้จัดให้มีล่ามและให้มีการสาบานตนก่อนทำหน้าที่ ซึ่งในทางปฏิบัติจะมีการเชิญผู้นำศาสนาซึ่งส่วนมากจะให้ความร่วมมือเป็นการอาศัยความคุ้นเคยของเจ้าหน้าที่กับชาวบ้าน

2) สิทธิที่จะมีเวลา และได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อต่อสู้คดี และติดต่อกับทนายความที่ตนเลือกได้

เจ้าหน้าที่ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศตช) หรือ ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจแห่งชาติส่วนหน้า (ศปก ตร สน) ให้ข้อมูลในเรื่องการมีทนายเข้ามาฟังการสอบสวนว่า ในกรณีพื้นที่ห่างไกลจะไม่ค่อยมีทนาย ทาง

พนักงานสอบสวนตามสถานีตำรวจภูธรต่างๆ ได้จัดให้นำตัวผู้ถูกควบคุมตัวเข้ามาสอบสวนในตัวจังหวัด

ในเรื่องของการสอบสวนเจ้าหน้าที่ ศปก ตร สน หรือ ศตช ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมได้ว่าพยายามประสานและขอความร่วมมือโดยจะไม่กดดันผู้ถูกควบคุมตัว แต่สิ่งที่ดีที่สุดคือการให้ความรู้ทางกฎหมายกับประชาชนเพื่อให้ประชาชนรู้สิทธิและหน้าที่ของตนเองเพื่อที่จะไม่ถูกละเมิดสิทธิ

3) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยไม่ชักช้าเกินความจำเป็น

แม้จะเป็นที่ยอมรับว่า “ความล่าช้าของกระบวนการยุติธรรม คือความไม่เป็นธรรม” แต่ปัญหาจำนวนบุคคลากรทางกระบวนการยุติธรรมไม่เพียงพอ ทั้งผู้พิพากษา อัยการ หรือแม้แต่ทนายเอง มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินการที่ล่าช้าของกระบวนการยุติธรรม และทำให้ผู้ถูกกล่าวหา และผู้ต้องหาต้องเสียเวลาในการต่อสู้คดีเป็นเวลานาน อีกทั้งการพิจารณาคดีต่อเนื่องทำให้ผู้ถูกควบคุมตัวต้องใช้เวลาในการรอการพิจารณาคดี

4) สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้เบิกความเป็นประจักษ์ต่อตนเอง หรือให้รับสารภาพผิด

ผู้ถูกควบคุมตัวบางคนให้ข้อมูลว่าเจ้าหน้าที่บางคนใช้มาตรการกดดันเพื่อให้ผู้ถูกควบคุมตัวรับสารภาพ หรือ ชดทอดบุคคลอื่นอยู่เสมอ

ในการทำแผนประกอบคำรับสารภาพนั้น เจ้าหน้าที่ ศปก ตร สน ชี้แจงว่าในการปฏิบัติต่อผู้ถูกควบคุมตัวนั้นส่วนใหญ่ผู้ต้องหาที่ไปชี้ที่เกิดเหตุในการรับสารภาพ เป็นผู้ต้องหาที่รับสารภาพแล้ว อย่างไรก็ตามผู้ต้องหาที่มีสิทธิปฏิเสธก็ได้ เป็นสิทธิโดยชอบธรรม แต่ถ้าเมื่อให้การรับสารภาพก็จะเป็นประโยชน์ในการลดหย่อนโทษ เจ้าหน้าที่กล่าวว่า เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการให้ความเป็นธรรมก็จะเชิญ ผู้ที่เป็นกลาง เช่นผู้นำศาสนา เข้ามาเพื่อให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ใจของเจ้าหน้าที่และผู้รับสารภาพ

14.3 ข้อจำกัดของการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

- ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบมีบางเหตุของความรุนแรงซึ่งเกิดจากกลุ่มบุคคลไม่ทราบฝ่าย ซึ่งในบางเหตุการณ์ของความรุนแรง ประชาชนบาง

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

กลุ่มมีความเชื่อว่าเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น การสังหาร หรือการบังคับให้บุคคลสูญหาย แต่หลังการสืบสวน สอบสวน พบว่ามีบางกรณีเกิดจากการละเมิดสิทธิจากฝ่ายตรงข้ามรัฐ เช่นกัน เช่นมีเหตุการณ์กรณีเจ้าพนักงานไปรษณีย์ ซึ่งทำงานที่จังหวัดยะลา หายตัวไปหน้าค่ายทหารแห่งหนึ่งโดยพบรถจักรยานยนต์ที่เขาใช้จอดทิ้งไว้หน้าค่ายทหาร ทำให้ประชาชน รวมถึงองค์กรเอกชนที่ทำงานด้านสิทธิมนุษยชนในพื้นที่บางองค์กรมีความเชื่อว่า เจ้าหน้าที่ทหารน่าจะเป็นผู้ลักพาตัว จนต่อมาอีก 2 เดือนจึงมีคนพบพนักงานไปรษณีย์คนนี้ ซึ่งทราบภายหลังว่าเขาถูกฝ่ายก่อความไม่สงบนำตัวไปสอบถามเนื่องจากเกรงว่าเขาจะให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่ถึงผู้ก่อความรุนแรงต่างๆในพื้นที่

- **ปัญหาการขาดแคลนทนายความ** การขาดแคลนทนายความเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้สะดวกและรวดเร็ว ตามที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้กระบวนการพิจารณาเกิดความล่าช้า และเป็นปัญหาที่คนไทยทั้งประเทศประสบอยู่ แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พ.ศ.2550 มาตรา 81 (5) จะได้ระบุให้รัฐ

“ สนับสนุนการดำเนินการขององค์กรเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ...”

พบว่าสภาพทนายความ ซึ่งเป็นองค์กรที่ได้รับความไว้วางใจให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ทั่วประเทศไทยมายาวนาน ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลน้อยมาก ในขณะที่ประชาชนมีความต้องการทนายมากขึ้น

- ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้กฎอัยการศึก และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ผู้ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนจึงมีทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ และทหาร ซึ่งตามหลักกฎหมาย พนักงานสอบสวนจำเป็นต้องมีความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ในการสอบสวน แต่เนื่องจากเจ้าหน้าที่ทหารส่วนใหญ่ซึ่งทำหน้าที่สอบสวนประชาชนภายในศูนย์เสริมสร้างสมานฉันท์ ภายในค่ายอิงคยุทธ มิได้มีความรู้ทางการสอบสวน ทำให้พบการร้องเรียนจากประชาชนจำนวนมากถึงการปฏิบัติอันมิชอบต่างๆภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ เช่น การทรมาน หรือการใช้มาตรการกดดันต่างๆ เป็นต้น หรือในกรณีที่ประชาชนร้องเรียนการกระทำผิดของเจ้าหน้าที่ พบว่ายังไม่มีหน่วยงานใดซึ่งเป็นกลางในการทำการสอบสวนการกระทำผิดดังกล่าวจึงทำ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ให้เป็นความยากลำบากแก่ผู้เสียหายในการเข้าถึงพยานหลักฐาน และความมั่นใจในการจะได้รับความเป็นยุติธรรมรัฐ

- ปัจจุบันประเทศไทยยังมีการใช้กฎหมายให้มีการจำคุกแทนค่าปรับ กรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่มีเงินเพื่อเสียค่าปรับตามกฎหมาย จึงทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม อีกทั้งยังเป็นการเลือกปฏิบัติ เนื่องจากประชาชนผู้มีฐานะยากจน ไม่สามารถหาเงินมาจ่ายค่าปรับตามกฎหมายได้ แม้จะเป็นความผิดเพียงเล็กน้อย ในขณะที่ผู้มีฐานะดี สามารถจ่ายเงินแทนการถูกคุมขังได้
- **ความล่าช้าในการพิจารณาคดี** ส่วนมากการพิจารณาคดีในศาลใช้เวลาหลายปีทำให้ครอบครัวของผู้ต้องสงสัย ที่มีฐานะยากจน หรือศาลไม่อนุญาตให้ประกันตัว ต้องประสบความยากลำบากเนื่องจากขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู

14.4 ข้อเสนอแนะเพื่อความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการใช้กฎหมายพิเศษ เช่นกฎอัยการศึก และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ทำให้ผู้ต้องสงสัยที่ถูกควบคุมตัวต้องสูญเสียสิทธิขั้นพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งผู้มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายมีทั้งเจ้าหน้าที่ทหาร และตำรวจ ผู้เขียนรายงานพบปัญหาว่าเจ้าหน้าที่ทหารซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะในหน่วยเฉพาะกิจย่อยต่างๆ ส่วนมากยังขาดความรู้ในเรื่องขอกฎหมาย และหลักการสิทธิมนุษยชน ทำให้ไม่เข้าใจในสิทธิขั้นพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรม และอาจก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิต่อประชาชน ในขณะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความเข้าใจในการบังคับใช้กฎหมายมากกว่า แต่ยังพบเจ้าหน้าที่บางคนในสถานนีตำรวจภูธรบางแห่งยังมีการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานเหล่านี้อยู่

หลายครั้งในการเชิญตัวประชาชนตามพระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน เจ้าหน้าที่หน่วยงานความมั่นคงมักมีการเก็บสารพันธุกรรม (DNA) ของประชาชนไว้เป็นจำนวนมาก โดยที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่รู้สิทธิของตนเอง นอกจากนั้นยังมีหน่วยงานพิเศษบางหน่วยที่ทำงานเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน ได้มีการเก็บหมายเลขโทรศัพท์ของผู้ต้องสงสัยไว้เป็นจำนวนมาก โดยเมื่อเกิดเหตุความรุนแรงเจ้าหน้าที่จะนำหมายเลขโทรศัพท์เหล่านี้ไปตรวจสอบกับผู้ให้บริการทางโทรศัพท์โดยไม่ได้ผ่านขั้นตอนการขออนุญาตตาม

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

กฎหมาย เพื่อดูว่ามีหมายเลขโทรศัพท์ของผู้ใดที่ใช้ในบริเวณที่เกิดเหตุบ้าง เพื่อออกหมายจับ และนำตัวประชาชนเหล่านั้นมาสอบสวนทั้งที่บางคนอาจไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการก่อเหตุ¹⁵⁶

นอกจากนั้นยังพบว่าเจ้าหน้าที่ทหารตามหน่วยเฉพาะกิจต่างๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มักเข้าไปดูข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนตามทะเบียนราษฎร์ (ทร 14) โดยเจ้าหน้าที่เหล่านั้นไม่มีอำนาจตามกฎหมาย และถือเป็นการแทรกแซงสิทธิความเป็นส่วนตัวของประชาชนด้วยในอีกกรณีหนึ่ง

อย่างไรก็ตามผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานความมั่นคงได้พยายามปรับเปลี่ยนทัศนคติ และให้ความรู้แก่กำลังพลในการปฏิบัติหน้าที่ตามกรอบของกฎหมาย บนพื้นฐานของหลักการสิทธิมนุษยชนมากขึ้น พบในช่วงระยะเวลา 2-3 ปีที่ผ่านมา พบมีการละเมิดสิทธิจากเจ้าหน้าที่ตำรวจน้อยลงมาก โดยเจ้าหน้าที่กล่าวว่า เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการให้ความเป็นธรรมจึงมักเชิญผู้ที่เป็นกลาง และผู้ซึ่งประชาชนให้ความไว้วางใจ เช่นผู้นำศาสนา เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เห็นถึงในการดำเนินการต่างๆ

ในประเทศไทยพบว่ากระบวนการยุติธรรมยังสามารถเป็นที่พึ่งของประชาชนได้ ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความคาดหวังในกระบวนการยุติธรรมและดูเหมือนกระบวนการยุติธรรมยังเป็นสิ่งเดียวที่เกาะเกี่ยวความไว้วางใจเชื่อใจระหว่างรัฐและประชาชน ซึ่งหลักการสำคัญในการใช้หลักนิติธรรมเพื่อดำรงความยุติธรรมที่แท้จริงให้เกิดขึ้นในสังคม คือ หลักแห่งการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม (Fair trial) ซึ่งสิทธิในการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม ถือเป็นสิทธิพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในกระบวนการยุติธรรม

การพิจารณาคดีที่เป็นธรรมนั้นเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของกระบวนการยุติธรรม หากหลักการนี้ไม่สามารถปฏิบัติได้หรือไม่ได้รับการเคารพแล้ว ความยุติธรรมที่แท้จริงก็จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้จริงในสังคมซึ่งมีระบบศาลที่เป็นอิสระ

สิ่งสำคัญที่สุดอีกประการหนึ่งคือการทำที่จะสามารถทำให้พลเมืองทุกคนสามารถเข้าถึง (Access) ความยุติธรรมด้วยตนเองได้โดยง่าย พบว่าในทางปฏิบัติเป็นการยากที่คนสามัญจะสามารถเข้าถึงสิทธิต่างๆ ได้ด้วยตนเอง อีกทั้งกลไกในกระบวนการยุติธรรมเองก็อาจเป็นอุปสรรคต่อการทำให้มีการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมได้ โดยเฉพาะบุคคลกรที่เป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรม เช่น ตำรวจ ทหาร หรืออัยการ เป็นต้น พบว่าหลายครั้งมีการทรมานผู้ถูกควบคุมตัวเพื่อให้ยอมรับสารภาพ หรือการไม่อนุญาตให้ทนายเข้าเยี่ยมผู้ถูกควบคุมตัวในพื้นที่ที่มีการใช้กฎหมายพิเศษ เช่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือการให้สิทธิแก่ผู้เสียหาย หรือ

¹⁵⁶ รายงานสรุปผลการประชุมรับฟังความคิดเห็นกลุ่มเป้าหมาย ครั้งที่ 1: “กรณีปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้” เพื่อใช้ในการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2552 ณ โรงแรมซีเอส ปัตตานี

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

จำเลยในการเข้าถึงพยานหลักฐานตามสมควร ดังที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือแม้แต่การตั้งข้อกล่าวหาที่สมควรตามพยานหลักฐาน การไม่ตั้งข้อกล่าวหาที่เกินจริง เป็นต้น

รัฐบาลที่ผ่านมา รวมถึงประชาชนและภาคประชาสังคมในประเทศไทยได้มีข้อเรียกร้องให้มีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมอย่างต่อเนื่อง¹⁵⁷ โดยเฉพาะการปฏิรูปองค์กรตำรวจ เนื่องจากมีหลายครั้งที่เจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนในฐานะผู้รักษากฎหมาย และในฐานะต้นทางของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการจับกุม สอบสวน ดำเนินคดี กลับเป็นผู้กระทำผิดกฎหมายเสียเอง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการซ้อมทรมานผู้ต้องหา หรือการสร้างพยานเท็จ นอกจากนี้ตำรวจบางกลุ่มยังอิงผลประโยชน์หรืออำนาจการเมือง หรือผู้มีอิทธิพลโดยการทำสำนวนการสอบสวนให้อ่อน เพื่อบิดเบือนรูปคดี หรือสั่งไม่ฟ้อง เป็นต้น

หลักคิดสำคัญของประชาชนทั่วไปคือ ต้องการให้ตำรวจเป็นที่พึ่งของประชาชนได้อย่างแท้จริง จึงควรเน้นเรื่องการกระจายอำนาจ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น มีกลไกที่ดีในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ที่สำคัญต้องให้องค์กรตำรวจปลอดจากการแทรกแซงจากนักการเมือง และผู้มีอิทธิพล เพราะที่ผ่านมาตำรวจถูกแทรกแซงจากผู้มีอำนาจมาโดยตลอด ทำให้ไม่สามารถทำหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรมให้ประชาชนได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นหากทำให้ระบบตำรวจมีความเป็นวิชาชีพได้ ตำรวจก็จะมีศักดิ์ศรี มีความสง่างาม มีเกียรติภูมิ เป็นที่เคารพนับถือ และศรัทธาของประชาชน และสามารถทนต่อแรงเสียดทานต่ออิทธิพลภายนอกได้มากขึ้น ซึ่งผู้ที่จะได้ประโยชน์สูงสุดก็คือประชาชน

การให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมาย และหลักสิทธิมนุษยชน แก่เจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ทหารในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงมีความสำคัญยิ่ง เพราะหากกระบวนการยุติธรรมขั้นต้นขาดความโปร่งใส ความเที่ยงธรรมแล้ว ย่อมเป็นการยากที่ประชาชนในฐานะพลเมืองไทยจะสามารถเข้าถึงความเป็นธรรมได้อย่างแท้จริง อีกทั้งความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรมก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งซึ่งขัดกับหลักการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม (Fair Trial) เพราะความล่าช้าย่อมหมายถึงความไม่เป็นธรรม

ปัจจุบันพบว่ามืองค์กรภาคประชาสังคม รวมถึงประชาชนทั่วไปที่สนใจในเรื่องของการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม ได้มีการเข้าสังเกตการณ์ในคดีสำคัญ ๆ ต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่สนใจของประชาชน (Trail Observation) พร้อมทั้งจัดทำรายงานเผยแพร่ต่อสาธารณะ เพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้า ปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ในการพิจารณาคดีตามกระบวนการยุติธรรม จึงถือเป็นสิ่งดีที่จะสามารถทำให้บุคลากรต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมทำหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดต่อความยุติธรรม

อย่างไรก็ตามคณะผู้เขียนรายงานพบว่า คดีการเสียชีวิตของประชาชน 32 คนที่มัสยิดกรือเซะ ซึ่งภายหลังการไต่สวนการตาย อัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ทำให้เกิดการ

¹⁵⁷ หนุนปรับโครงสร้างตำรวจ ประชาชนมั่นใจได้รับความยุติธรรมมากขึ้น

http://www.siangtai.com/th/newsthai_detail.php?News_ID=4980

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

เสียชีวิตซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นคดีหนึ่งที่ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความรู้สึกไม่ได้ ได้รับความเป็นธรรมตามกระบวนการยุติธรรม

ทั้งนี้คณะผู้เขียนรายงานมีความห่วงใยในการทำงานของศูนย์ซักถามของเจ้าหน้าที่ภายใต้กฎหมายพิเศษ ซึ่งในระบบของศูนย์ซักถามนั้น เป็นการสอบข้อเท็จจริงในระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับผู้ถูกควบคุมตัว ซึ่งผู้ถูกควบคุมตัวไม่มีโอกาสที่จะแต่งตั้งทนายความเข้ามาให้คำแนะนำ และไม่มีสิทธิให้ผู้ไว้วางใจเข้าร่วมรับฟังการสอบสวน ฉะนั้น ระบบการสอบสวนจึงขาดความโปร่งใส ไม่มีหลักประกันในเรื่องสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องสงสัยตามหลักสิทธิมนุษยชนสากล จึงควรต้องรับฟังด้วยความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง

การขาดซึ่ง *นิตินโยบาย* เป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้เขียนรายงานพบว่าเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงบางคนยังไม่ปฏิบัติตามหลักนิติธรรมอย่างเคร่งครัด เช่น ในการจับกุม และควบคุมตัวประชาชน เจ้าหน้าที่ยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนว่าเมื่อใดที่จะใช้กฎหมายฉบับใด เช่น ประชาชนบางคนถูกจับกุมควบคุมตัวตามกฎหมายอาญา บางคนถูกควบคุมตัวตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ประชาชนบางคนถูกจับกุมโดยใช้กฎหมายหลายฉบับ มีกรณีที่ต้องสงสัยบางคนมีหมายจับตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งตามกฎหมายต้องนำตัวส่งศาลภายใน 48 ชั่วโมง แต่เจ้าหน้าที่หน่วยงานความมั่นคงได้นำตัวบุคคลนั้นไปควบคุมยังค่ายทหารแห่งหนึ่งเพื่อต้องการหาข่าว จึงทำให้ต้องสูญเสียสิทธิขั้นพื้นฐานตามกระบวนการยุติธรรม¹⁵⁸

ผู้เขียนรายงานฯ มีความเห็นว่า ปัจจุบันหน่วยงานความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มีความพยายามในการให้ความรู้กับกำลังพลทั้งในระดับผู้บังคับการและระดับปฏิบัติการในการยึดหลักกฎหมาย และหลักการสิทธิมนุษยชนมากขึ้น อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้เสียหาย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนสามารถตรวจสอบกรณีที่มีการร้องเรียนเรื่องการละเมิดสิทธิประชาชนมากขึ้น ซึ่งแม้การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังกล่าวอาจเกิดขึ้นในช่วงหลังการเก็บข้อมูลเพื่อเขียนรายงานฉบับนี้ (ปี 2548- 2551) แต่คณะผู้เขียนรายงานฯ เชื่อว่าหน่วยงานความมั่นคงในประเทศไทยได้มีความพยายามที่จะดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์ให้เป็นไป

158

http://www.isranews.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=4876&Itemid=47

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติกาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติกาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ตามข้อห่วงใยตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองฉบับนี้

ข้อ 15

1. บุคคลย่อมไม่ต้องรับผิดทางอาญาเพราะกระทำหรืองดเว้นกระทำการใดซึ่งในขณะที่กระทำไม่เป็นความผิดอาญาตามกฎหมายภายในหรือกฎหมายระหว่างประเทศ และจะลงโทษให้หนักกว่าโทษที่มีอยู่ในขณะที่ได้กระทำความผิดอาญาไม่ได้ หากภายหลังการกระทำ ความผิดนั้นได้มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดโทษเบาลง ผู้กระทำผิดย่อมได้รับประโยชน์จากบทบัญญัตินั้น
2. ความในข้อนี้ย่อมไม่กระทบต่อการพิจารณาคดี และการลงโทษบุคคลซึ่งได้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการใดอันเป็นความผิดอาญาตามหลักกฎหมายทั่วไปอันเป็นที่รับรองโดยประชาคมนานาชาติในขณะที่มีการกระทำนั้น

15.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

15.1.1 ด้านกฎหมาย

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 32 ว่าด้วยกฎหมายที่มีโทษอาญาจะไม่ผลย้อนหลัง
- 2) ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 และ 3 ว่าด้วยการรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลต้องเป็นไปตามที่กฎหมายขณะนั้นกำหนด
- 3) คำพิพากษาฎีกาที่ 1/2489 และ คำพิพากษาฎีกาที่ 921/2536 ว่าด้วยกฎหมายที่มีโทษทางอาญาย้อนหลังเป็นกฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

15.1.2 ด้านการดำเนินการ

15.2 ความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

15.2.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 39 ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญา

“มาตรา 39 บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญา มิให้ต้องรับโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ ในขณะที่บุคคลนั้นกระทำความผิด

- (1) ห้ามนำบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีโทษทางอาญาไปลงโทษหรือเพิ่มโทษย้อนหลังแก่การกระทำที่มีอยู่ก่อนบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นมีผลใช้บังคับ
- (2) ตราบเท่าที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาไม่เป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้น จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนผู้กระทำความผิดมิได้ บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับปวงชนชาวไทยนอกเหนือจากมีสิทธิในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
อนึ่ง หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของผู้กระทำความผิดอาญาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ บุคคลทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครองไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทยหรือไม่ก็ตาม

ข้อบทที่ 16

บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายในทุกแห่งหน

16.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

16.1.1 ด้านกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 29 ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล

16.1.2 ด้านการดำเนินงานตามกฎหมาย

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

16.2 ความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

16.2.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 4 ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพอื่น และความเสมอภาคของบุคคล

“มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง”

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญเพื่อวางหลักทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพอื่น และความเสมอภาคของบุคคล

การรับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ความเสมอภาคของบุคคลที่ปฏิญญาสากลหรืออนุสัญญาแห่งองค์การสหประชาชาติรับรอง และประเทศไทยร่วมเป็นภาคี เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนพึงได้รับโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยไม่คำนึงถึงว่าบุคคลนั้นๆ จะเป็นคนสัญชาติไทยหรือไม่ เช่น คนต่างด้าว คนไร้รัฐ คนไร้สัญชาติชนกลุ่มน้อย ในฐานะที่เป็นมนุษย์และอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยไม่ว่าชั่วคราวหรือถาวร ย่อมได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับชนชาวไทย เพียงแต่บุคคลดังกล่าวจะกล่าวอ้างสิทธิตามกฎหมายทำนองเดียวกับชนชาวไทยมิได้

เด็กที่เกิดแต่บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิมีชีวิตอยู่รอด มีสิทธิได้รับการบันทึกการเกิดเพื่อให้ปรากฏตัวตน มีสิทธิได้รับการดูแลขั้นพื้นฐานตามสมควร

เด็กที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ปรากฏบิดาหรือมารดาว่าเป็นบุคคลใด ย่อมได้รับความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และมีสิทธิได้รับการดูแลขั้นพื้นฐาน รวมทั้งรับรองสถานภาพด้วย

- 2) พระราชบัญญัติทาส รศ. 128 (พ.ศ. 2448)¹⁵⁹ ซึ่งเป็นผลมาจากการประกาศเลิกทาสโดยในหลวงรัชกาลที่ 5 ตั้งแต่ พ.ศ.2417 จนถึง พ.ศ.2448

- 3) การที่ประเทศไทยประกาศยอมรับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 ตั้งแต่ปีที่ได้รับการรับรองในที่ประชุมสมัชชาใหญ่

¹⁵⁹ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม, “การเลิกทาส,”

http://www.culture.go.th/k_day.php?F=rama5&FF=04, มิถุนายน 2551.

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

แห่งสหประชาชาติ กล่าวคือ วันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ.1948 หรือ พ.ศ.2491 อันทำให้ประเทศไทยมีการยอมรับพันธกรณีทั้งตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิในทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Civil and Political Rights หรือ ICCPR) และ ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิในทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights หรือ ICESCR)¹⁶⁰ ซึ่งกติกาสองนี้มีสถานะเป็นสนธิสัญญาที่แปลงแนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนภายใต้ UDHR สู่ความเป็นจริงในเวลาต่อมา และในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิในการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายนั้น เราพบว่า ข้อ 6 แห่ง UDHR ก็ได้บัญญัติว่า “ทุก ๆ คนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลในกฎหมายไม่ว่า ณ ที่ใด”

- 4) การปรากฏตัวของแนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนในบทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญไทยที่เป็นหลายลักษณะอักษรมาตั้งแต่ พ.ศ.2540 จนถึงปัจจุบัน¹⁶¹ เราคงต้องตั้งข้อสังเกตว่า กฎหมายรัฐธรรมนูญไทยได้ยอมรับปกติประเพณีทางปกครองที่จะบัญญัติรับรองหลักสิทธิมนุษยชนไว้ในบททั่วไปของกฎหมายนี้ ซึ่งหมายความว่า หลักสิทธิมนุษยชนได้ปรากฏตัวชัดเป็น “บทกฎหมายรัฐธรรมนูญหลัก” หนึ่งในเจ็ดประการที่รัฐไทยใช้ในการปกครองประเทศ ดังนั้น เราจึงสรุปได้ว่า โดยหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญอีกด้วย ที่รัฐไทยยอมรับที่จะใช้กฎหมายสูงสุดของประเทศไทยเพื่อจัดการปัญหาการเข้าไม่ถึงหรือการละเมิดสิทธิมนุษยชน จะเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับถาวรทั้งใน พ.ศ.2540 และใน พ.ศ.2550 ต่างก็บัญญัติว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” ดังนั้น การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายจึงเป็นสิทธิที่สำคัญสำหรับรัฐไทยซึ่งเป็นนิติรัฐ

¹⁶⁰ สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติมีมติยอมรับกติกานี้ โดยมติของสมัชชาใหม่แห่งสหประชาชาติที่ 2200(XXI) ลงวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ.2509 กติกานี้มีผลบังคับใช้ในวันที่ 3 มกราคม พ.ศ.2519/ค.ศ.1976 ในส่วนของประเทศไทย คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 10 กันยายน พ.ศ.2535 ให้ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และการภาคยานุวัติได้ทำเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ.2539 จึงมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ.2540

¹⁶¹ ดังจะเห็นจากมาตรา 4 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540, มาตรา 3 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.2549 และมาตรา 4 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- 5) ใน พ.ศ.2452 กฎหมายลายลักษณ์อักษรว่าด้วยทะเบียนราษฎรของ
รัฐไทยก็ได้ปรากฏตัวขึ้นเพื่อสร้างความชัดเจนในการบันทึกการ
สถานะบุคคลของประชากรของรัฐไทย¹⁶² กฎหมายนี้ถือเป็นกฎหมายแรกที่
รัฐไทยใช้ในการก่อตั้งสถาบันรัฐสมัยใหม่บนดินแดนของตน¹⁶³ เราสังเกต
ว่า กฎหมายทะเบียนราษฎรได้ปรากฏตัวขึ้นก่อนกฎหมายลายลักษณ์
อักษรว่าด้วยสัญชาติไทยซึ่งปรากฏตัวครั้งแรกใน พ.ศ.2454¹⁶⁴ และก่อน
กฎหมายลายลักษณ์อักษรว่าด้วยคนเข้าเมืองซึ่งปรากฏตัวครั้งแรกใน พ.ศ.
2470¹⁶⁵
- 6) ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2551 ก็ได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติ
การทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 ในราชกิจจานุเบกษา
กฎหมายนี้ย่อมทำหน้าที่เป็นกลไกที่เข้มแข็งในการขจัดปัญหาคนไร้รัฐที่
สมบูรณ์และครบถ้วน กฎหมายนี้ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่อาจปฏิเสธที่จะ
รับรองการเกิดของมนุษย์ในสังคมไทย และไม่ปฏิเสธที่จะรับรองความเป็น
บุคคลตามกฎหมายของคนไร้รัฐที่ปรากฏตัวบนสังคมไทย แม้บุคคลนั้นจะ
มิได้เกิดในประเทศไทยก็ตาม ขอให้ตระหนักว่า โดยแนวคิดหลักที่ยอมรับ
ใน พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 นี้ คนไร้รัฐ
จะได้รับการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายไทย คนไร้รัฐทั้งหมดที่
ปรากฏตัวบนแผ่นดินไทยจะได้รับการเยียวยา แต่จะต้องไม่สับสนว่า เรื่อง
นี้มีใช้การให้สัญชาติไทย เป็นคนละเรื่องกัน เรื่องนี้เป็นเพียงการยอมรับใน
ทะเบียนราษฎรและออกเอกสารเพื่อรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายให้

16.2.2 ความก้าวหน้าด้านการดำเนินการ

- 1) รัฐบาลไทยโดยมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2548 ได้
ยอมรับยุทธศาสตร์การจัดการกลุ่มคนที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ ซึ่ง

¹⁶² อันได้แก่ พ.ร.บ.สำหรับทำบัญชีคนในพระราชอาณาจักร พ.ศ.2452

¹⁶³ พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร, [สิทธิในทะเบียนการเกิดของมนุษย์ในประเทศไทย : ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายใน](#), บทความเพื่องานเสวนาทางวิชาการซึ่งคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จัดขึ้นเนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ใน พ.ศ.2549, เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2549

¹⁶⁴ อันได้แก่ พ.ร.บ.การแปลงชาติ ร.ศ.130/พ.ศ.2454 ซึ่งเป็นเพียงกฎหมายสัญชาติพิเศษ แต่หากกล่าวถึงกฎหมายสัญชาติเป็นหลักนั้น ก็ต้องรอมาจน พ.ศ.2456 ประเทศไทยจึงได้รับพระราชทาน พ.ร.บ.สัญชาติ พ.ศ.2456 เป็นบทกฎหมายหลักเพื่อจัดการประชากรโดยสัญชาติไทย

¹⁶⁵ อันได้แก่ พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ.2470

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ยุทธศาสตร์ย่อยที่เรียกว่า “ยุทธศาสตร์การกำหนดสถานะ” ได้ระบุอย่างชัดเจนว่า “ดำเนินการสำรวจ และจัดทำทะเบียนประวัติบุคคลที่ไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร เพื่อให้ทราบที่มาและสถานะการดำรงอยู่ของคนกลุ่มนี้ให้ชัดเจนนำไปสู่การพิจารณากำหนดสถานะที่เหมาะสม”

2) ยุทธศาสตร์นี้ได้นำไปสู่การปรากฏตัวของ “ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2548”¹⁶⁶ ซึ่งเป็นกฎหมายของฝ่ายปกครองที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้ยุทธศาสตร์นี้มีผลได้จริง กล่าวคือ ประเทศไทยได้ใช้กฎหมายนี้ในการจัดปัญหาความด้อยโอกาสทางกฎหมายให้แก่มนุษย์ทุกคนที่พิสูจน์ได้ว่า เป็นคนไร้รัฐ กล่าวคือ ไม่ได้รับการยอมรับในทะเบียนราษฎรของรัฐใดเลยบนโลก คนที่ได้รับการเยียวยาจากระเบียบนี้ย่อมจะถูกบันทึกตนในเอกสารที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “ท.ร.38 ก”

3) ทางราชการได้ทำการสำรวจและให้สถานะภาพทางกฎหมายแก่คนไทยกลุ่มดังกล่าว ตาม โครงการเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา 5 พฤษภาคม 2550 โครงการดังกล่าวเน้นกิจกรรมการแจ้งเกิดเกินกำหนด การเพิ่มชื่อบุคคลในทะเบียนบ้าน และการแก้ไขปัญหาให้แก่บุคคลที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านกลาง¹⁶⁷ และเพื่อเป็นการปฏิบัติการในเชิงรุก เกี่ยวกับการจดทะเบียนการเกิดแก่บุคคลในสถานการณ์พิเศษเช่นจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะ ทางกระทรวงสาธารณสุขได้มีการฝึกอบรมหมอดำแยพื้นบ้านให้ได้มาตรฐาน และบรรดาหมอดำแยที่ผ่านการฝึกอบรมเหล่านี้จะสามารถรับรองการเกิดได้ อีกทั้งยังสนับสนุนงบประมาณในการจัดหารถพยาบาลเพื่อลงพื้นที่รับบุคคลที่ตั้งครุภมาคลอดที่โรงพยาบาลอีกด้วย

เพื่อให้ได้มาซึ่งสถิติบัตรตามกฎหมายไทย กระทรวงสาธารณสุขยังร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทย ในการจัดตั้ง “สำนักทะเบียนส่วนแยก” ประจำ

¹⁶⁶ ระเบียบนี้จึงถูกบัญญัติขึ้นโดยอาศัยอัยการตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2548 ซึ่งเห็นชอบยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลไร้สถานะที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยทุกกลุ่ม โดยให้มีการสำรวจและจัดทำทะเบียนบุคคลที่ไม่มีชื่ออยู่ในระบบทะเบียนราษฎร และอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 8 (1) วรรคสอง และมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534

¹⁶⁷ ดูเพิ่มเติมในข้อห้วงโยข้อที่ 22.2.3

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

โรงพยาบาล ในกรณีหากมีคนเกิดหรือเสียชีวิต ข้อมูลจากโรงพยาบาลก็จะเชื่อมโยงไปสู่ระบบของการทะเบียนราษฎรได้ในทันที นอกจากนี้ กระทรวงสาธารณสุขยังมีความร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทยในการเชื่อมระบบคอมพิวเตอร์ระหว่างกัน โดยเริ่มนำร่องที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และจะขยายไปยังจังหวัดอื่นๆต่อไป¹⁶⁸

แต่อย่างไรก็ตาม ยุทธศาสตร์เพื่อการจัดการสถานะและสิทธิของบุคคลยังไม่มีความชัดเจนที่เป็นกฎหมาย และระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2548 ก็เป็นเพียงกฎหมายปกครองที่ออกโดยกรมการปกครองเท่านั้น

16.3 ข้อจำกัดของการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้พบมีประชาชนจำนวนไม่น้อยยังไม่นิยมไปคลอดบุตรที่โรงพยาบาล หรือจากเหตุการณ์ความไม่สงบจึงทำให้ไม่สามารถไปคลอดบุตรที่สถานีนอนามัยหรือโรงพยาบาลในยามวิกาลได้ จึงทำให้มีเด็กจำนวนหนึ่งไม่มีสัญชาติในทะเบียนราษฎร ทำให้เสียสิทธิต่างๆในฐานะพลเมืองไทย เช่น สิทธิในการรักษาพยาบาล สิทธิในการศึกษา รวมถึงสิทธิต่างๆทางการเมือง เป็นต้น

16.4 ข้อเสนอแนะเพื่อความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

รัฐควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญในการบันทึกการเกิดของเด็ก รวมถึงการแจ้งให้ประชาชนทราบถึงสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน แม้ประชาชนบางส่วนยังนิยมการคลอดบุตรที่บ้าน แต่ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ควรเป็นตัวกลางในการบันทึกการเกิดให้แก่ประชาชน เพื่อให้เด็กทุกคนสามารถเข้าถึงบริการต่างๆของรัฐได้อย่างเท่าเทียมกัน

ข้อบทที่ 17

¹⁶⁸ รายงานการประชุมกลุ่มย่อย คณะที่ปรึกษาผู้เขียนรายงานประเทศด้านคนชายขอบ วันที่ 21 สิงหาคม 2552

ณ สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, อ้างแล้ว

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

1. บุคคลจะถูกแทรกแซงความเป็นส่วนตัว ครอบครัว เคหสถาน หรือการติดต่อสื่อสารโดยพลการหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายมิได้ และจะถูกลบลู่เกียรติและชื่อเสียงโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายมิได้
2. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายมิให้ถูกแทรกแซงหรือลบลู่เช่นนั้น

17.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

17.1.1 ด้านกฎหมาย

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 34 ได้บัญญัติคุ้มครองเสรีภาพส่วนบุคคลหรือความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right of Privacy)
- 2) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพ.ศ.2547 มาตรา 105 ว่าด้วยการสอดหรือการแทรกแซง ความเป็นส่วนตัวของบุคคลในประเทศไทย อาจเกิดขึ้นได้จากการกระทำของบุคคลธรรมดา นิติบุคคลโดยรัฐก็ได้ เช่น การตรวจค้นจดหมายหรือเอกสารที่จะจัดส่งไปให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีของศาล
- 3) พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ว่าด้วยการเซ็นเซอร์จดหมายและสิ่งของของผู้ต้องขัง

17.1.2 ด้านการดำเนินงานตามกฎหมาย

17.2 ความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

17.2.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550
  - 1.1) มาตรา 33 ว่าด้วยการประกันสิทธิและเสรีภาพในเคหสถานหรือที่อยู่อาศัย

“มาตรา 33 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข

การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองหรือการตรวจค้นเคหสถานหรือในที่รโหฐาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ”

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญเพื่อประกันสิทธิและเสรีภาพใน เคสสถานหรือที่อยู่อาศัย

การค้นต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่
กฎหมายบัญญัติ และการที่ศาลจะมีคำสั่งหรือหมายเช่นนั้นก็ต้องมีเหตุ
ตามที่กฎหมาย เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติไว้
เป็นต้น

1.2) มาตรา 35 ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัว สิทธิของ บุคคลในครอบครัว และเกียรติยศ ชื่อเสียง

“มาตรา 35 สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความ
เป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยัง
สาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว
เกียรติยศชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็น
ประโยชน์ต่อสาธารณะ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจาก
ข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัว (Privacy Rights) สิทธิของบุคคลในครอบครัว และเกียรติยศ ชื่อเสียง

“สิทธิความเป็นส่วนตัว” หมายความว่า สิทธิของบุคคลที่จะอยู่โดยลำพัง
ปราศจากการแทรกแซงของบุคคลอื่น รัฐให้ความคุ้มครองและจะล่วงละเมิดมิได้
เว้นแต่เพื่อประโยชน์สาธารณะ ถือเป็นสิทธิมนุษยชนประเภทหนึ่ง สิทธิความ
เป็นส่วนตัวมีลักษณะเกี่ยวข้องกับหลายเรื่อง เช่น สิทธิความเป็นส่วนตัวใน
ทรัพย์สิน สิทธิความเป็นส่วนตัวในการติดต่อสื่อสาร หรือสิทธิความเป็นส่วนตัว
ในข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลอันเกี่ยวกับตน เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังครอบคลุมถึงสิทธิในครอบครัวหรือสถาบันครอบครัว
เกียรติยศ ชื่อเสียงของบุคคลซึ่งต้องได้รับความคุ้มครอง การกระทำใดๆ อัน
เป็นการแทรกแซงหรือการแพร่ข่าวหรือละเมิดสิทธิ จะกระทำมิได้ เว้นแต่เพื่อ
ประโยชน์สาธารณะ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- 2) ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยระบบงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานและให้
เป็นไปตามมาตรา 10 มาตรา 11 และมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติ
คุ้มครองผู้กระทำด้วยความรุนแรง พ.ศ. 2550

17.3 ข้อจำกัดของการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

17.3.1 กรณีที่ ฉก สองตัว ออกหนังสือเรียกบุคคลมาให้ข้อมูลโดยอ้างว่าผู้หนึ่งเป็น
ผู้ให้การสนับสนุนผู้ก่อความไม่สงบ ทำให้บุคคลและครอบครัวได้รับความ
เสื่อมเสีย¹⁶⁹

17.3.2 หลายครั้งสื่อมวลชนเสนอข่าวในเชิงตัดสินว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องใน
เหตุการณ์ความไม่สงบนั้นคือผู้ที่ก่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่ยังไม่ได้มีการ
ดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิและสร้างความ
เดือดร้อนให้กับบุคคลนั้นและญาติพี่น้อง

17.3.3 นอกจากนี้พบอีกว่า พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์
ฉุกเฉิน มาตรา 11 (4) และ (5) ได้ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการแทรกแซง
ความเป็นส่วนตัวของประชาชน โดยระบุว่า

“(4) ประกาศให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งตรวจค้น รื้อ ถอน หรือทำลายซึ่ง
อาคารสิ่งปลูกสร้าง หรือสิ่งกีดขวาง ตามความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อระงับ
เหตุการณ์ร้ายแรงให้ยุติโดยเร็ว...

(5) ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งตรวจสอบจดหมาย
หนังสือ สิ่งพิมพ์ โทรเลข โทรศัพท์ หรือการสื่อสารด้วยวิธีอื่นใด ตลอดจนการส่ง
ระงับหรือยับยั้งการติดต่อหรือการสื่อสารใดๆ เพื่อป้องกันหรือระงับเหตุการณ์ร้ายแรง
.....”

การใช้พระราชกำหนดฯ ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการปิดล้อม ตรวจค้น
เคหสถาน หรือการดักฟังโทรศัพท์ของประชาชนได้ จึงทำให้หลายครั้งมีการใช้อำนาจ
เกินกว่าที่กฎหมายบัญญัติ เช่นการปิดล้อมตรวจค้นโรงเรียนสอนศาสนา หรือศาสน
สถานต่างๆ เป็นต้น

17.3.4 ปัจจุบันในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เจ้าหน้าที่มักตรวจเก็บสารพันธุกรรม
(DNA) ของประชาชน ไว้เปรียบเทียบกับเมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงขึ้น

¹⁶⁹ อ้างแล้ว

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

เนื่องจากสารพันธุกรรมเป็นข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งจะต้องได้รับความคุ้มครอง หากในทางปฏิบัติการนำผลการตรวจทางพันธุกรรมของบุคคลไปใช้ มิได้มีการแจ้งให้เจ้าของสารพันธุกรรมนั้น ๆ ทราบ

17.3.5 เจ้าหน้าที่งานการข่าวของหน่วยงานความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มักเข้าไปสืบค้น ทร 14 (ข้อมูลทะเบียนราษฎร) ของบุคคลต่าง ๆ ที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด เช่น การค้นข้อมูลทะเบียนราษฎรของนักสิทธิมนุษยชนบางคน ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิ และแทรกแซงสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคล¹⁷⁰

17.3.6 หน่วยงานพิเศษบางหน่วยที่ทำงานเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน ได้มีการเก็บหมายเลขโทรศัพท์ของผู้ต้องสงสัยไว้เป็นจำนวนมาก โดยเมื่อเกิดเหตุความรุนแรงเจ้าหน้าที่จะนำหมายเลขโทรศัพท์เหล่านี้ไปตรวจสอบกับผู้ให้บริการทางโทรศัพท์โดยไม่ได้ผ่านขั้นตอนการขออนุญาตตามกฎหมาย เพื่อดูว่ามีหมายเลขโทรศัพท์ของผู้ใดที่ใช้ในบริเวณที่เกิดเหตุบ้าง เพื่อออกหมายจับและนำตัวประชาชนเหล่านั้นมาสอบสวนทั้งที่บางคนอาจไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการก่อเหตุร้าย¹⁷¹

17.4 ข้อเสนอแนะเพื่อความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

ผู้เขียนรายงานมีความห่วงใยต่อหน่วยข่าวกรอง หรือหน่วยงานการข่าว ของหน่วยงานความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ว่าควรมีความระมัดระวังรอบคอบ และเคร่งครัดในการทำงานภายใต้กรอบของกฎหมาย ที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่มักไม่คำนึงถึงกรอบของกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองในสิทธิส่วนบุคคล มีการใช้อำนาจเกินกว่าที่กฎหมายบัญญัติ จึงทำให้เกิดการแทรกแซงสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลอยู่

¹⁷⁰ คดีนายยะผา กาเซ็ง ซึ่งญาติฟ้องร้องต่อศาลแพ่งเรียกค่าเสียหายจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐในการทำให้เอกดการเสียชีวิต โดย ผู้ถูกฟ้องได้ยื่นเอกสารลับ ปรากฏภาพถ่ายหน้าตรง ตามทะเบียนราษฎร ของนักสิทธิมนุษยชน 2 คนซึ่งทำงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พร้อมประวัติว่าเป็นผู้เข้าไปให้ความช่วยเหลือผู้ก่อความไม่สงบ

¹⁷¹ รายงานสรุปผลการประชุมรับฟังความคิดเห็นกลุ่มเป้าหมาย ครั้งที่ 1: “กรณีปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้” เพื่อใช้ในการจัดทำร่างรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2552 ณ โรงแรมซีเอส บัตตานี, อ่างแล้ว

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

เสมอ ทั้งนี้ผู้รับผิดชอบควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้แก่กำลังพลในเรื่องสิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ รวมถึงสิทธิตามกฎหมายด้านสิทธิมนุษยชนฉบับต่าง ๆ ที่ประเทศไทยได้ให้การรับรอง

ข้อบทที่ 18

1. บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในเสรีภาพทางความคิด มโนธรรมและศาสนา สิทธินี้ย่อมรวมถึงเสรีภาพในการมีหรือนับถือศาสนา หรือมีความเชื่อตามคตินิยมของตน และเสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา หรือความเชื่อของตนโดยนัยการสักการบูชา การปฏิบัติ การประกอบพิธีกรรม และการสอน ไม่ว่าจะโดยลำพังตัวเอง หรือในชุมชนร่วมกับผู้อื่น และไม่ว่าต่อสาธารณชน หรือเป็นการส่วนตัว
2. บุคคลจะถูกบีบบังคับให้เสื่อมเสียเสรีภาพในการมีหรือนับถือศาสนาหรือความเชื่อตามคตินิยมของตนมิได้
3. เสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา หรือความเชื่อของบุคคลอาจอยู่ภายใต้บังคับแห่งข้อจำกัดเฉพาะที่บัญญัติโดยกฎหมาย และตามความจำเป็นเพื่อรักษาความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย สุขอนามัย หรือศีลธรรมของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นมูลฐานของบุคคลอื่นเท่านั้น
4. รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับที่จะเคารพเสรีภาพของบิดามารดา หรือผู้ปกครองตามกฎหมายในการให้การศึกษาทางศาสนาและศีลธรรมแก่เด็กตามความเชื่อของตน

18.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

18.1.1 ด้านกฎหมาย

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540
- 2) ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 206 – 208 ว่าด้วยการบดบังบัญญัติความผิดเกี่ยวกับศาสนาเพื่อคุ้มครองเสรีภาพทางศาสนา
- 3) พ.ร.บ.คณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ว่าด้วยการจัดการปกครองคณะสงฆ์ในพุทธศาสนาของประเทศไทย
- 4) ระเบียบกรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยองค์การศาสนาต่าง ๆ พ.ศ.2512 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2525 ที่กล่าวถึงลัทธิศาสนาที่ได้รับการรับรองอยู่ในความอุปถัมภ์ของทางราชการ
- 5) ระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยการออกหนังสือรับรองเพื่อต่ออายุหนังสือเดินทางของผู้เผยแพร่ศาสนาชาวต่างประเทศ พ.ศ.2523 ที่ให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการพำนักอยู่ในประเทศไทยของเจ้าหน้าที่ทางศาสนา

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- 6) ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยเครื่องแบบนักเรียนและนักศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2540 ที่ให้สิทธินักเรียนนักศึกษาแต่งกายตามความเชื่อในทางศาสนาอิสลามได้

18.2 ความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

18.2.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

1.1) มาตรา 37 ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการนับถือศาสนา

“มาตรา 37 บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพตามวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใดๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้ เพราะเหตุที่ถือศาสนานิกายของศาสนา ลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือแตกต่างจากบุคคลอื่น”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการนับถือศาสนา

ปวงชนชาวไทยรวมถึงบุคคลทั่วไปที่มีเชื้อสายชาติไทยมีเสรีภาพในการเลือกนับถือศาสนาและปฏิบัติพิธีกรรมตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์และเด็ดขาด การกระทำใดๆ อันเป็นการจำกัดขัดขวางสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ ทั้งนี้ การปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ หรือพิธีกรรมตามความเชื่อในศาสนาที่ตนนับถือ ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่พลเมืองหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน และรัฐต้องไม่กระทำการใดๆ อันเป็นการรอนสิทธิและเสรีภาพเช่นว่านั้น

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

1.2) มาตรา 79 ว่าด้วยการกำหนดให้รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น

“มาตรา 79 รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านานและศาสนาอื่น ทั้งต้องส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต”

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น

- (6) รัฐบาลต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านานเสมือนเป็นศาสนาประจำชาติ และภายใต้หลักความคุ้มครองประชาชนชาวไทยตามมาตรา 5 แก่ศาสนาอื่น ๆ เช่นเดียวกับพระพุทธศาสนา รัฐบาลต้องอุปถัมภ์คุ้มครอง และให้ความสำคัญแก่ศาสนาอื่น ๆ เช่นเดียวกับพระพุทธศาสนา
- (7) รัฐบาลต้องส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนให้นำหลักธรรมและหลักคำสอนของทุกศาสนาใช้ในการดำเนินชีวิต

18.3 ข้อจำกัดของการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 37 ระบุว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา นิิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่ใช่การขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม และมีวิถีปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตามหลักการศาสนาของตน ซึ่งรัฐบาลได้ให้การสนับสนุนเสรีภาพในการประพฤติปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างดีมาโดยตลอด แต่ยังมีปัญหาที่พบคือความไม่เข้าใจของเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานรัฐบางหน่วยโดยเฉพาะในเรื่องของการจัดการศึกษาศาสนาซึ่งรัฐบาลมิได้ให้ความสนใจและสนับสนุนเท่าที่ควร เช่นการศึกษาในสถาบันการศึกษาพอเหมาะ ซึ่งเปรียบเสมือนวิทยาลัยชุมชนในระดับท้องถิ่นที่มีอยู่จริงตามธรรมชาติ เป็นสถาบันการศึกษาที่มุ่งพัฒนาด้านจิตวิญญาณเป็นหลัก รัฐบาลจึงควรเคารพในภูมิปัญญาของท้องถิ่นนี้ โดยรัฐควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ อุปกรณ์และบุคลากร

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนดั่งเจตนารมณ์ของประชาชนได้จริง ทั้งนี้รัฐไม่ควรดำเนินการใดๆที่จะทำให้เกิดความหลากหลายในระบบการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ลดลงหรือหมดไป กรณีสถาบันปอเนาะบางแห่งมีการสอนท่องจำ อัล-กุรอาน (ฮาฟิซ) ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของชุมชนมุสลิมเป็นอย่างสูง รัฐจึงควรส่งเสริมเพื่อมิให้สถาบันที่ประชาชนเชื่อถือศรัทธาที่ต้องหายไปจากสังคมไทย

รวมถึงการศึกษาในตาดีกา ซึ่งพบว่าปัจจุบัน ตาดีกา หลายแห่งมีความสำคัญและทำหน้าที่สนับสนุนสถาบันครอบครัว โดยทำหน้าที่เสมือนสถานรับเลี้ยงเด็ก เนื่องจากพบว่าในปัจจุบันบิดา มารดา มักต้องออกไปประกอบอาชีพ แม้ในวันหยุดจึงต้องทิ้งบุตรให้อยู่ตามลำพัง ตาดีกาจึงทำหน้าที่ให้การอบรมศึกษาและดูแลเยาวชนในช่วงที่ บิดา มารดา ไม่สามารถทำหน้าที่ของตนได้ครบถ้วน

สถาบันมัสยิด มัสยิดเป็นสถาบันที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลอย่างสูงต่อจิตวิญญาณของชุมชนมุสลิม เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน เป็นศูนย์รวมและศูนย์กลางการทำกิจกรรมต่างๆของชุมชน จึงควรสนับสนุนให้มัสยิดเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ได้จริง

ที่ผ่านมารัฐบาลมักหวาดระแวงว่าสถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาศาสนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าอาจจะเป็นสถานที่ซึ่งบ่มเพาะผู้ก่อการร้ายต่างจากรัฐ จึงทำให้สถาบันการศึกษาศาสนาเหล่านี้ไม่ได้รับการดูแล เอาใจใส่ และจัดสรรงบประมาณให้อย่างพอเพียง ทั้งที่สถาบันการศึกษาเหล่านี้เป็นความภาคภูมิใจของชาวมุสลิม และถือเป็นสถาบันอันทรงคุณค่า เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น รายได้ส่วนใหญ่ของสถาบันเหล่านี้มักมาจากเงินบริจาคของประชาชนซึ่งมีไม่เพียงพอที่จะบริหารจัดการให้มีคุณภาพที่ดีได้ รัฐจึงควรให้ความสนใจอย่างจริงจังมากขึ้น

18.4 ข้อเสนอแนะเพื่อความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

ผู้เขียนรายงานได้พบปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือ ปัญหาอคติ ความขัดแย้งและความไม่เข้าใจที่มีต่อกันระหว่างรัฐและชาวมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน จึงทำให้ชาวมุสลิมบางส่วนเข้าใจว่ารัฐไทยจะใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการกลืนวัฒนธรรมมาลายูมุสลิมให้หมดสิ้นไป ฝ่ายรัฐก็มองสถาบันการสอนศาสนาที่ชุมชนตั้งขึ้นมาโดยเจเพาะสถาบันศึกษาปอเนาะ และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม รวมทั้งตาดีกาบางแห่งว่าเป็นแหล่งบ่มเพาะอุดมการณ์แบ่งแยกดินแดน และอุดมการณ์ที่ใช้ความรุนแรง อีกทั้งเยาวชนที่เข้ารับการศึกษาในสถาบันการศึกษาเหล่านี้ก็ถูกมองว่าอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความไม่สงบ เช่นกรณีการพบว่าผู้ก่อความไม่สงบใช้สถาบันการศึกษาทางศาสนาเป็นที่หลบซ่อน หรือเป็นสถานที่ใช้เพื่อเตรียมก่อความรุนแรง เจ้าหน้าที่ควรแยกแยะระหว่างความเป็น

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

สถาบันการศึกษา และผู้กระทำผิด ไม่ควรเหมารวม เพราะจะทำให้เพิ่มความหวาดระแวงและความไม่ไว้วางใจต่อกันมากยิ่งขึ้น

ข้อบทที่ 19

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะมีความคิดเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง
2. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหา รับและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความคิดทุกประเภท โดยไม่คำนึงถึงพรมแดน ทั้งนี้ ไม่ว่าจะด้วยวาจาเป็นลายลักษณ์อักษรหรือการตีพิมพ์ ในรูปของศิลปะ หรือโดยอาศัยสื่อประการอื่นตามที่ตนเลือก
3. การใช้สิทธิตามที่บัญญัติในวรรค 2 ของข้อนี้ ต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบพิเศษควบคู่ไปด้วย การใช้สิทธิดังกล่าวอาจมีข้อจำกัดในบางเรื่อง แต่ทั้งนี้ข้อจำกัดนั้นต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายและจำเป็นต่อ
  - (ก) การเคารพในสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น
  - (ข) การรักษาความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อย หรือการสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชน

19.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

19.1.1 ด้านกฎหมาย

- 1) รัฐธรรมนูญ ปี 2540 มาตรา 39 วรรคแรก และมาตรา 38
- 2) พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารทางราชการ พ.ศ.2540 มาตรา 58 ได้ระบุถึงบุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา ได้ให้สิทธิแก่ประชาชนในการรับข้อมูลข่าวสารจากทางราชการได้

อย่างไรก็ตามมีกฎหมายหลายฉบับของประเทศไทยที่มีผลกระทบทางอ้อมต่อการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้ เช่น

- 1) พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ.2547 มาตรา 6, 9 และ 12 เป็นไปเพื่อความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ
- 2) พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารสถานการณ์ฉุกเฉิน มาตรา 3, 4, 9 และ 11 โดยเป็นไปเพื่อ บังคับใช้ภายใต้สถานการณ์อันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงหรือความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักร

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- 3) พระราชบัญญัติข่าวกรองแห่งชาติ พ.ศ. 2528 มาตรา 3 โดยดำเนินไปเพื่อให้อำนาจรัฐในการดำเนินการเพื่อต่อต้านการก่อการร้ายในรูปแบบต่างๆ อันมีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติ
- 4) ระเบียบข้อบังคับของทางราชการอีกหลายฉบับที่มีผลเป็นการจำกัดการใช้เสรีภาพทางวิชาการโดยทางอ้อม

19.2 ความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

19.2.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ส่วนที่ 7 ได้ให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชนมากกว่ารัฐธรรมนูญฯ ฉบับที่ผ่านๆ มา

1.1) มาตรา 45 ว่าด้วยเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียนการพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

“มาตรา 45 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียนการพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพเกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

การสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้

การห้ามหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นทั้งหมดหรือบางส่วน หรือการแทรกแซงด้วยวิธีการใดๆ เพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามวรรคสอง

การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่น จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามวรรคสอง

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติ
ไทย

การให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์หรือ
สื่อมวลชนอื่นของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้”

**เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น
ของบุคคลและสื่อมวลชน**

บทบัญญัติมาตรานี้จึงกำหนดให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น
ของบุคคลและสื่อมวลชน ซึ่งเป็นสาระสำคัญในสังคมประชาธิปไตย ได้รับ
ความคุ้มครองตราบเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นหรือขัดต่อประโยชน์
สาธารณะ กล่าวคือ

(1) เสรีภาพในการแสดงออกของบุคคล

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น การพูด
การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และหมายความรวมถึงการแสดง
ด้วยวิธีใดๆ ไม่ว่าจะผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อสารสนเทศชนิด
ใดๆ เช่น อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์เว็บบอร์ด เป็นต้น เพื่อให้บุคคล
เข้าใจความหมายกำหนดมิให้รัฐจำกัดเสรีภาพการแสดงออกของ
บุคคล เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และ
กฎหมายเช่นว่านั้นต้องมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- ก. เพื่อความมั่นคงของรัฐในด้านต่างๆ รวมถึงความสัมพันธ์
อันดีระหว่างประเทศ
- ข. เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิใน
ครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลหรือเพื่อ
คุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน รวมทั้งเพื่อรับรอง
สิทธิของเด็กและเยาวชนให้ได้รับการพัฒนาใน
สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
- ค. เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของ
ประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทาง
จิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

(2) เสรีภาพของสื่อมวลชน

รัฐจะสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนชนิดอื่นๆ เช่น
วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์มิได้เพื่อป้องกันการลิดรอนสิทธิและ
เสรีภาพของสื่อมวลชนจึงกำหนดบทบัญญัติมิให้รัฐห้ามหนังสือพิมพ์
หรือสื่อมวลชนอื่นเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นหรือเข้า

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

แทรกแซงสื่อมวลชนด้วยวิธีการใดๆ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันการประกอบ วิชาชีพของหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นมิให้ถูกรวบงำโดยรัฐ ซึ่ง จะทำให้การเสนอข่าวหรือให้ความเห็นเป็นไปโดยอิสระ และสามารถ ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพื่อเสนอเป็นข้อมูลให้ประชาชนได้รับ ทราบความเป็นจริง

นอกจากนี้ ยังห้ามรัฐกำหนดให้นำข่าว บทความหรือสิ่งสื่อ ความหมายอย่างอื่นๆ ไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปเผยแพร่ เว้น แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

กำหนดให้เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนต้องเป็น บุคคลสัญชาติไทย

กำหนดห้ามรัฐให้เงินหรือทรัพย์สินเพื่ออุดหนุนกิจการ หนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ เพื่อป้องกันมิให้การเมืองเข้าครอบงำสื่อ

1.2) มาตรา 46 ว่าด้วยการคุ้มครองเสรีภาพของผู้ปฏิบัติงานด้าน สื่อมวลชน

“**มาตรา 46** พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการ หนังสือพิมพ์วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น ย่อมมี เสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตาม รัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจริยธรรมแห่งการ ประกอบวิชาชีพ และมีสิทธิจัดตั้งองค์กรเพื่อปกป้องสิทธิ เสรีภาพและความ เป็นธรรม รวมทั้งมีกลไกควบคุมกันเองขององค์กรวิชาชีพ

ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ในกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชน อื่น ย่อมมีเสรีภาพเช่นเดียวกับพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนตามวรรค หนึ่ง

การกระทำใดๆ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมของผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเจ้าของกิจการ อันเป็นการขัดขวางหรือ แทรกแซงการเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะของ บุคคลตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองให้ถือว่าเป็นการจงใจใช้อำนาจหน้าที่

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

โดยมิชอบและไม่มีผลใช้บังคับ เว้นแต่เป็นการกระทำเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายหรือจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองเสรีภาพของผู้ปฏิบัติงานด้านสื่อมวลชน และเพื่อให้มาตรการคุ้มครองดังกล่าวมีผลบังคับใช้อย่างแท้จริง

เพื่อป้องกันการครอบงำหรือแทรกแซงผู้ปฏิบัติงานด้านสื่อมวลชน โดยผู้ปฏิบัติงานต้องมีจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพ และมีองค์กรวิชาชีพควบคุมตรวจสอบตนเอง

เพื่อห้ามผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเจ้าของกิจการกระทำการใดๆ ไม่ว่าในทางตรงหรือทางอ้อมอันเป็นการขัดขวางหรือแทรกแซงการเสนอข่าว หรือแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะของพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น หากกระทำให้ถือว่าการจงใจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบและไม่มีผลใช้บังคับ เว้นแต่การกระทำดังกล่าวเป็นไปตามกฎหมายหรือจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพ ทั้งนี้ เพื่อให้สื่อมวลชนสามารถเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะ เช่น การเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาลที่มีผลกระทบต่อประชาชนโดยรวมได้โดยปราศจากการแทรกแซงหรือการใช้อิทธิพลครอบงำจากผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือหน่วยงานของรัฐ

1.3) มาตรา 47 ว่าด้วยการคุ้มครองการจัดสรรคลื่นความถี่อย่างเป็นธรรม

“มาตรา 47 คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระองค์กรหนึ่งทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่ง และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินการตามวรรคสองต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐประโยชน์สาธารณะอื่น และการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม รวมทั้งต้องจัดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อมวลชนสาธารณะ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

การกำกับการประกอบกิจการตามวรรคสองต้องมีมาตรการเพื่อป้องกันมิให้มีการรวบรวม การครองสิทธิข้ามสื่อ หรือการครอบงำ ระหว่างสื่อมวลชนด้วยกันเองหรือโดยบุคคลอื่นใด ซึ่งจะมีผลเป็นการขัดขวางเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือปิดกั้นการได้รับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายของประชาชน”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองการจัดสรรคลื่นความถี่อย่างเป็นธรรม ให้ประชาชนมีส่วนร่วม และป้องกันมิให้มีการรวบรวม การครองสิทธิข้ามสื่อ เพื่อคุ้มครองให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย

บทบัญญัติมาตรานี้จึงกำหนดให้คลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ และกำหนดให้

- (1) มีองค์กรอิสระองค์กรเดียวในการจัดสรรคลื่นความถี่ เพื่อความเป็นเอกภาพในการจัดการ เนื่องจากการพัฒนาการด้านเทคโนโลยีที่ทำให้คลื่นโทรคมนาคมสามารถใช้ในการกระจายเสียงและแพร่ภาพได้เหมือนคลื่นวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ หากมีสององค์กรเช่นเดิมอาจก่อให้เกิดปัญหาการคาบเกี่ยวในอำนาจหน้าที่ได้
- (2) การจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และโทรคมนาคม และการกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม ต้องกระทำโดยองค์กรอิสระ เพื่อให้สามารถดูแลการจัดสรรและการใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่ในภาพรวมอย่างเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำจากการเมืองหรือธุรกิจเอกชน
- (3) การจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และโทรคมนาคม ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชน ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐและประโยชน์สาธารณะอื่น ตลอดจนการแข่งขันโดยเสรีและเป็นธรรม รวมทั้งต้องจัดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อมวลชนสาธารณะ ทั้งในด้านการจัดสรรคลื่นความถี่ให้กับภาคประชาชน และการจัดให้มีกองทุนสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเนื้อหาสาระและเทคโนโลยีของสื่อเพื่อประโยชน์สาธารณะ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

1.4) **มาตรา 48** ว่าด้วยการป้องกันมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
เข้าเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการด้านสื่อมวลชน

“**มาตรา 48** ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะเป็นเจ้าของกิจการหรือ
ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือ
โทรคมนาคม มิได้ ไม่ว่าในนามของตนเองหรือให้ผู้อื่นเป็นเจ้าของกิจการ
หรือถือหุ้นแทน หรือจะดำเนินการโดยวิธีการอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือ
ทางอ้อมที่สามารถบริหารกิจการดังกล่าวได้ในทำนองเดียวกับการเป็น
เจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการดังกล่าว”

เจตนารมณ์ เพื่อป้องกันมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเข้า
เป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์
วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือโทรคมนาคม รวมถึงการ
แทรกแซงทั้งทางตรงและทางอ้อม

1.5) **มาตรา 56** ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร
สาธารณะ

“**มาตรา 56** บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือ
ข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ
รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นเว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสาร
นั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วน
ได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล
ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร
สาธารณะ ทำให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารงานของรัฐและง่าย
ต่อการตรวจสอบ

1.6) **มาตรา 57** ว่าด้วยสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการ
รับรู้ข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐ

“**มาตรา 57** บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจาก
หน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อน
การอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อ
คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัยคุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่น

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว

การวางแผนพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ การวางผังเมือง การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการออกกฎที่อาจมีผลกระทบต่อส่วนได้เสียสำคัญของประชาชน ให้รัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึงก่อนดำเนินการ”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิการมีส่วนร่วมในการรับรู้และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ในการวางแผนและการดำเนินกิจการที่อาจมีผลกระทบต่อบุคคลและส่วนรวม

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมของรัฐที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต สุขภาพอนามัยหรือคุณภาพสิ่งแวดล้อม บุคคลหรือชุมชนที่มีส่วนได้เสียย่อมมีสิทธิได้รับคำชี้แจงและร่วมแสดงความคิดเห็น ก่อนที่รัฐจะอนุญาตให้ดำเนินโครงการ เช่น การให้สัมปทานระเบิดหินสร้างสาธารณูปโภค ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม การกำจัดขยะมูลฝอย การสร้างอาคารขนาดใหญ่ เป็นต้น

นอกจากนี้ การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ การวางผังเมือง การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน ตลอดจนการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองจะต้องจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเช่นกัน

1.7) มาตรา 58 ว่าด้วยสิทธิมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครอง

“มาตรา 58 บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับรู้ให้ความคิดเห็น หรือโต้แย้งการปฏิบัติราชการทางปกครอง ในระหว่างการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

กำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมรับรู้ แสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อมูลหรือมีส่วนร่วมในกระบวนการปฏิบัติราชการ เช่น การออกคำสั่งหรือกฎระเบียบใดๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

1.8) มาตรา 59 ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการร้องทุกข์

“มาตรา 59 บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอันรวดเร็ว”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการร้องทุกข์

กำหนดให้บุคคลที่ได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำของบุคคลใดหรือหน่วยงานของรัฐย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องร้องทุกข์เพื่อขอให้มีการทบทวนการกระทำหรือคำสั่งใดๆ ของเจ้าพนักงานของรัฐและมีสิทธิได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในระยะเวลาที่รวดเร็ว

1.9) มาตรา 60 ว่าด้วยคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการฟ้องหน่วยงานของรัฐ

“มาตรา 60 บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล ให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการฟ้องหน่วยงานของรัฐ

กำหนดให้บุคคลที่ได้รับความเสียหายหรือได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดหรือละเว้นการกระทำโดยเจ้าพนักงานของรัฐ มีสิทธิจะฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบความเสียหายในมูลเหตุแห่งการละเมิดนั้นโดยตรง เช่น ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากพนักงานขับรถของเทศบาล ย่อมมีสิทธิฟ้องเทศบาลที่ตนสังกัดอยู่ให้ร่วมกันรับผิดชอบค่าเสียหายได้เป็นต้น

1.10) มาตรา 61 ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค

“มาตรา 61 สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครองในการได้รับข้อมูลที่เป็นความจริง และมีสิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

แก้ไขเยียวยาความเสียหาย รวมทั้งมีสิทธิรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค

ให้มืองค์การเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นอิสระจากหน่วยงานของรัฐซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภค ทำหน้าที่ให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของหน่วยงานของรัฐในการตราและการบังคับใช้กฎหมายและกฎ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งนี้ ให้รัฐสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการขององค์การอิสระดังกล่าวด้วย”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค คือ

- (1) บุคคลมีสิทธิได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการ ที่เป็นความจริงทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าบนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้อง
- (2) บุคคลมีสิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหาย
- (3) บุคคลมีสิทธิในการรวมกลุ่มกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค และจัดให้มีองค์การอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคที่เป็นอิสระจากหน่วยงานของรัฐทำหน้าที่ให้ความเห็นและเสนอแนะการดำเนินงานต่อรัฐ รวมทั้งตรวจสอบการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค

2) ระเบียบกรมการขนส่งทางบกว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของกรมการขนส่งทางบก พ.ศ. 2550

19.3 ข้อจำกัดของการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

19.3.1 กฎหมาย

พบว่ามีความหมายหลายฉบับในประเทศไทยที่กระทบต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน เช่น

- 1) พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 มาตรา 6 มาตรา 9 มาตรา 12
- 2) พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 9 มาตรา 11 เป็นต้น

19.3.2 ความน่าเชื่อถือของสื่อมวลชนของไทย

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

สื่อในพื้นที่บางฉบับมีความจำเป็นต้องติดตามเจ้าหน้าที่ในการทำข่าวเพราะว่ามีความเร็วในการเข้าสู่พื้นที่และนำเสนอข่าว ทำให้ข้อมูลที่ได้รับมีด้านเดียวและไม่ตรงกับตรงกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ทำให้ชาวบ้านไม่เชื่อถือสื่อไทยแต่ให้ความเชื่อมั่นต่อสื่อต่างประเทศ (สื่อมาเลเซีย) มากกว่าและบางครั้งมีความระแวงว่านักข่าวท้องถิ่นอาจเป็นสายให้กับรัฐ

เนื่องจากสถานการณ์ไม่สงบ ทำให้สื่อนานาชาติให้ความสนใจในการทำข่าวที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก แต่สื่อไทยกับถูกจำกัดสิทธิในการนำเสนอโดยอ้างเหตุด้านความมั่นคง ในขณะที่สื่อต่างประเทศกลับสามารถสื่อข้อเท็จจริงได้มากกว่า เช่น การที่นักข่าวอัลจาซีร่านำเสนอเหตุการณ์มัสยิดกรือเซะไปทั่วโลกและทำสัญญาการเช่าสัญญาอนุญาตอย่างถูกต้อง แต่ด้วยความหวาดระแวงในภาพลักษณ์ประเทศจึงมีการพยายามห้ามแต่สุดท้ายก็ได้เผยแพร่เนื่องจากตามกระบวนการที่ถูกต้องและสิทธิในการนำเสนอข่าวแล้ว ไม่สามารถปกปิดข้อมูลได้

บางครั้งสื่อมวลชนเสนอข่าวในเชิงตัดสินว่าบุคคลที่ถูกจับกุม และควบคุมตัวคือแนวร่วม หรือมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความไม่สงบ ทั้งที่บุคคลนั้นยังไม่ได้ถูกนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม จึงถือเป็นการละเมิดสิทธิและสร้างความเดือดร้อนให้กับบุคคลที่ถูกจับกุมรวมถึงและญาติพี่น้องของบุคคลเหล่านั้น

19.3.3 การจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน

กรณีผู้สื่อข่าวอาวุโสหนังสือพิมพ์ *Bangkok Post* และผู้สื่อข่าวต่างประเทศถูกคุกคามขณะเดินทางไปหมู่บ้านคอลลอบาแลในอำเภอบันนังสตา เมื่อปลายปี 2550 ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ชาวบ้านเกือบ 80 คนถูกจับกุมตัวและหนึ่งในจำนวนนั้นถูกยิงจนเสียชีวิตระหว่างการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่¹⁷² ขณะเดินทางกลับจากหมู่บ้านผ่านด่านตรวจมีกลุ่มทหารติดอาวุธเข้ามาล้อมรถและบังคับให้ผู้สื่อข่าวหญิงออกจากรถ มีการถ่ายภาพตรวจบัตรประชาชน และตรวจค้นเอกสารในรถ อีกทั้งเจ้าหน้าที่ทหารยังถ่ายภาพผู้สื่อข่าวต่างประเทศในลักษณะที่ถือหนังสือเดินทางของตนด้วย¹⁷³

ภายหลังเหตุการณ์สื่อมวลชนเสียชีวิตจากเหตุระเบิดที่ อ.สุไหงโกลอก จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2551 กอ.รมน.ภาค 4 ส่วนหน้า ได้มีมาตรการในการควบคุมสื่อในการทำหน้าที่ในการเสนอข่าว 6 ข้อ ซึ่งได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากสื่ออย่างมาก โดย นายไชยรงค์ มณีรุ่งสกุล นายกสมาคมนักหนังสือพิมพ์ภาคใต้แห่ง

¹⁷² ดู การเสียชีวิตของนายยาการ์ยา ปะโอมานี , อ้างแล้ว

¹⁷³ รายงาน “การคุกคามสิทธิมนุษยชน” คณะทำงานยุติธรรมเพื่อสันติภาพ หน้า 32 , อ้างแล้ว

ดู Supara Janchitfah , *VIOLENCE in the Mist: In The Name of Justice* , Kobfai Publishing p. 174

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ประเทศไทยได้แสดงความคิดเห็นต่อการจำกัดเสรีภาพสื่อในครั้งนี้อีกว่า “เมื่อพิจารณาถึง ถ้อยแถลงของ กอ.รมน.ภาค 4 ส่วนหน้า ที่จะใช้เป็นแนวทางปฏิบัติของ “นักข่าว” ใน จังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว จึงเห็นชัดเจนถึงแนวคิด ของ กอ.รมน.ภาค 4 ส่วนหน้า ที่ติดอยู่ในกรอบเดิมๆ คือต้องการเห็น “สื่อ” เดินไปในทิศทางเดียวกัน โดยมี กอ.รมน. ภาค 4 ส่วนหน้า เป็นผู้กำหนดบทบาทอย่างที่ต้องการเห็นและได้ยิน

ในสนามแห่งความขัดแย้ง กอ.รมน.ภาค 4 ส่วนหน้า ต้องการแต่ข่าวในเชิงบวก โดยลืมนึกถึงความ “หลากหลาย” ในมิติต่างๆ และไม่เข้าใจ “ธรรมชาติ” ของข่าวเลย ที่สำคัญไม่เข้าใจความเป็นมืออาชีพของ “คนข่าว” แม้แต่น้อย ¹⁷⁴

19.4 ข้อเสนอแนะเพื่อความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

ผู้เขียนรายงานมีความเห็นว่าในพื้นที่ความขัดแย้ง การรายงานข่าวที่ตรงกับความเป็นจริงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะรายงานที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริงจะเป็นการซ้ำเติมสถานการณ์ให้มีความรุนแรงเพิ่มขึ้น โดยทุกฝ่ายควรให้ความเคารพเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (Rights of Freedom of Expression) ของผู้ทำหน้าที่ สื่อ ขณะเดียวกันสื่อเองก็ควรมีความระมัดระวังในความปลอดภัยของตนเองให้มากขึ้น และควรนำเสนอความจริงจากทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้ทุกกลุ่มคนได้มีพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกัน

ข้อ 20

1. การโฆษณาชวนเชื่อใดๆ เพื่อการสงคราม เป็นสิ่งต้องห้ามตามกฎหมาย
2. การสนับสนุนให้เกิดความเกลียดชังในชาติ เผ่าพันธุ์ หรือศาสนา ซึ่งยั่วให้เกิดการเลือกปฏิบัติ การเป็นปฏิปักษ์ หรือการใช้ความรุนแรง เป็นสิ่งต้องห้ามตามกฎหมาย

20.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

20.1.1 ด้านกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับข้อบทที่ 20 ดังต่อไปนี้

- (1) มาตรา 30 วรรค 2 ว่าด้วยการต้องห้ามในการสนับสนุนให้เกิดความเกลียดชัง เผ่าพันธุ์ หรือศาสนา

¹⁷⁴ ดู “ถ้อยแถลงของนายกสมาคมหนังสือพิมพ์ภาคใต้ฯ ถึงมาตรการคุมสื่อของ กอ.รมน.ภาค 4 “ วันอาทิตย์ที่ 7 กันยายน 2008 22:52 น ไชยรงค์ มณีพิลึกโต๊ะข่าวภาคใต้ สถาบันอิศรา

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- (2) มาตรา 74 ว่าด้วยนโยบายเพื่อส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศอื่นๆ

20.1.2 ด้านการดำเนินการตามกฎหมาย

20.2 ความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

20.2.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

20.2.2 ความก้าวหน้าด้านการดำเนินการ

20.3 ข้อจำกัดของการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

ในข้อบทนี้รัฐบาลไทยได้มีถ้อยแถลงตีความเรื่องการห้ามการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อสงครามโดยได้ตีความหมายถึง “สงครามตามที่ขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศ” ดังนั้น จึงไม่รวมถึงสงครามเพื่อป้องกันตนเองในกรณีที่ไทยจำเป็นต้องประชาสัมพันธ์และชักชวนให้ประชาชนรักชาติในกรณีที่ต้องทำสงครามเพื่อ ป้องกันการรุกรานจากประเทศอื่น

เรื่องการห้ามการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อสงคราม กระทรวงกลาโหมมีความกังวลว่า ในยามที่ไทยต้องทำสงครามเพื่อป้องกันรุกรานจากประเทศอื่น รัฐบาลอาจมีความจำเป็นต้องประชาสัมพันธ์ชักชวนให้ประชาชนเกิดความรักชาติและมีส่วนร่วมในการต่อสู้ ซึ่งจะเป็นการขัดต่อกติกาฯได้ ดังนั้น ไทยจึงจะทำคำแถลงในข้อนี้ชี้แจงว่า ไทยตีความคำว่าสงครามตามกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งไม่รวมถึงการทำสงครามเพื่อป้องกันตนเอง

ผู้เขียนรายงานมีความห่วงใยในสถานการณ์ความขัดแย้งและความรุนแรงที่กำลังเกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันซึ่งถือเป็นการขัดต่อวรรคสองของข้อบทนี้ เพราะในปัจจุบันพบว่ามีความพยายามจากบางส่วนของฝ่ายรัฐไทย และฝ่ายต่อต้านรัฐ ในการปลุกกระแสชาตินิยมไทย และมลายู ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ระวังและบางส่วนเปลี่ยนเป็นความเกลียดชังระหว่างคนไทยพุทธ และคนมลายูมุสลิม ทำให้หลายครั้งราษฎรบางกลุ่มที่เคยใช้ชีวิตร่วมกันเกิดความรู้สึกถูกละเมิดปฏิบัติ เกิดความหวาดระแวงต่อกัน และเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ราษฎรที่เคยร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ไม่ไว้วางใจกัน และนำไปสู่การใช้ความรุนแรงต่อกันในที่สุด

เช่นกรณีเกิดเหตุการณ์การใช้ความรุนแรงเพื่อตอบโต้กันของชาวไทยพุทธ และชาวมลายูมุสลิม ในหลายพื้นที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือล่าสุดกรณีเหตุการณ์ยิงในมัสยิด อัล-

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ฟุรคอน บ้านไอบาร์แย อำเภोजะเอย์ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งมีผู้เสียชีวิต 10 ศพ บาดเจ็บอีก 12 ราย เป็นความรู้สึกกลัวๆของชาวบ้านมุสลิมว่า ผู้กระทำผิดเป็นคนไทยพุทธในพื้นที่ใกล้เคียง ทำให้เพื่อนบ้านที่เคยอยู่ร่วมกันมาอย่างกลมกลืนเริ่มมีปฏิกิริยาในการต่อต้านกัน แม้ยังไม่มีใครยืนยันด้วยพยานหลักฐานที่ชี้ชัดลงไปได้ แต่การพกพาอาวุธปืนของเพื่อนต่างศาสนาที่เพิ่มจำนวนขึ้นทุกวัน ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูจำนวนมากเชื่อว่าคนไทยพุทธต้องการตอบโต้กลุ่มขบวนการซึ่งใช้ความรุนแรง ด้วยการเหวี่ยงแหว่าคนมุสลิมส่วนใหญ่ยืนอยู่ข้างเดียวกับขบวนการ จนมีข่าวแพร่สะพัดว่า คนไทยพุทธในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีทหารหนุนอยู่ข้างหลังว่า คนพุทธตายหนึ่งศพ ต้องแลกด้วยชีวิตคนมุสลิมสิบศพ ซึ่งเหตุการณ์ที่มัสยิดอัลฟุรคอนทำให้ความเชื่อนี้แจ่มชัดขึ้น¹⁷⁵

20.4 ข้อเสนอแนะเพื่อความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

ประเทศไทยควรพิจารณาถอนถ้อยแถลงตีความตามข้อ 20 วรรค 1 เนื่องจากการห้ามการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อสงครามได้ตีความหมายถึงเรื่อง "สงครามตามที่ขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศ" ดังนั้น จึงไม่รวมถึงสงครามเพื่อป้องกันตนเองในกรณีของไทยจำเป็นต้องประชาสัมพันธ์และชักชวนให้ประชาชนรักชาติในกรณีที่ต้องทำสงครามเพื่อ ป้องกันการรุกรานจากประเทศอื่นเรื่องการห้ามการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อสงคราม อย่างไรก็ตามทางกระทรวงกลาโหมมีความกังวลว่า ในยามที่ไทยต้องทำสงครามเพื่อป้องกันการรุกรานจากประเทศอื่น รัฐบาลอาจมีความจำเป็นต้องประชาสัมพันธ์ชักชวนให้ประชาชนเกิดความรักชาติและมีส่วนร่วมในการต่อสู้ ซึ่งจะเป็นการขัดต่อกติกาฯ

ขณะที่ปรึกษามีความเห็นในเรื่องนี้ว่า การโฆษณาชวนเชื่อเพื่อสงครามที่เป็นการป้องกันตนเองสามารถกระทำได้ตามกฎหมายระหว่างประเทศอยู่แล้ว โดยกฎบัตรสหประชาชาติข้อ ๕๑ รับรองสิทธิของทุกรัฐที่จะป้องกันตนเองได้จึงไม่มีความจำเป็นต้องทำถ้อยแถลงตีความ

แต่ทั้งนี้ผู้เขียนรายงานมีความเห็นว่ากรณีเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งทำให้ประชาชนชาวไทยพุทธ และชาวมลายูมุสลิมบางส่วนในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดความระแวงกัน อีกทั้งมีการโฆษณาให้เกิดความรักชาติ รวมถึงความรู้สึกว่าเชื้อชาติของตนถูกเลือกปฏิบัติจากรัฐ หรือความรู้สึกว่าประชาชนเชื้อชาติที่ต่างจากตนเป็นผู้ใช้ความรุนแรง จึงทำให้เกิดความรู้สึกเกลียดชังกันระหว่างคนสองชาติพันธุ์ ซึ่งอาจขัดต่อวรรคสองของข้อบทนี้ รัฐบาลไทยจึงควรให้ความสำคัญและให้ความใส่ใจในปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อมิให้ความรู้สึกแบ่งแยกในจิตใจของคนสองเชื้อชาติ ลุกลามและขยายขอบเขตกลายเป็นสงครามกลางเมืองของคนที่เคยร่วมทุกข์ ร่วมสุข และอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขเช่นในอดีต

¹⁷⁵ <http://www.deepsouthwatch.org/node/382>

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

"สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้"

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ข้อบทที่ 21

สิทธิในการชุมนุมโดยสงบย่อมได้รับการรับรอง การจำกัดการใช้สิทธินี้จะกระทำมิได้ นอกจากจะกำหนดโดยกฎหมายและเพียงเท่าที่จำเป็นสำหรับสังคมประชาธิปไตย เพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงของชาติ หรือความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชนหรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น

21.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

21.1.1 ด้านกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 44 วรรคแรก และ วรรคสอง ได้ให้การรับรองถึงสิทธิในการชุมนุมโดยสงบ โดยการจำกัดสิทธิจะกระทำมิได้ นอกจากจะกำหนดโดยกฎหมายและเท่าที่จำเป็นสำหรับระบอบประชาธิปไตย เพื่อประโยชน์ความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุขหรือศีลธรรมของประชาชน หรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น

อย่างไรก็ดี ยังมีกฎหมายหลายฉบับที่มีลักษณะจำกัดเสรีภาพในการชุมนุม เช่น

- 1) พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 ซึ่งมีลักษณะอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการใช้ที่สาธารณะ
- 2) พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ.2493 มีจุดประสงค์เพื่อป้องกันความเดือดร้อนรำคาญจากการใช้เสียง
- 3) พระราชบัญญัติการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ.2522 มีจุดประสงค์เพื่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยต่างๆและการก่อวินาศกรรมมุ่งทำลายทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ
- 4) พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2499 มีจุดประสงค์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ
- 5) พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ.2457 มีจุดประสงค์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและป้องกันภัยที่มาจากภายในหรือภายนอกประเทศในภาวะไม่ปกติ
- 6) ประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปที่ได้มีบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับการชุมนุมหรือมั่วสุมกันโดยผิดกฎหมายและกำหนดโทษทางอาญาไว้ด้วย คือ มาตรา 116, 117, 215, 216 และ 385

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

21.1.2 ด้านการดำเนินการตามกฎหมาย

21.2 ความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

21.2.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 63 ว่าด้วยเสรีภาพของประชาชนในการชุมนุมและการสมาคม

“มาตรา 63 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสงบของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนในการชุมนุม

กำหนดให้บุคคลมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เฉพาะเมื่อมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้อำนาจไว้

- (1) เพื่อคุ้มครองประชาชนให้ได้รับความสะดวกในการใช้ที่สาธารณะ
- (2) เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างภาวะสงคราม ระหว่างประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

21.2.2 ความก้าวหน้าด้านการดำเนินการ

สิทธิการชุมนุม เป็นสิทธิทางการเมืองขั้นพื้นฐานในสังคมประชาธิปไตย โดยที่ประเทศไทยได้ให้การสนับสนุนพลเมืองไทยในการใช้สิทธินี้ตามกติการะหว่างประเทศด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งเป็นที่ยอมรับในสังคมอย่างกว้างขวางว่า การชุมนุมถือเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล กลุ่มคน ในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แม้อาจมีข้อถกเถียงถึงความพยายามในการที่จะจำกัดสิทธินี้ ด้วยเหตุผลถึงความมั่นคง เพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือการกระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่นจะยังมีอยู่บ้างก็ตาม

ในประเทศไทย พลเมืองไทยได้ใช้สิทธิทางการเมืองดังกล่าวอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะเมื่อประชาชนเกิดปัญหา หรือไม่ได้รับการแก้ไขเยียวยาแก้ไขหรือไม่ได้รับ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ความเป็นธรรมจากรัฐ หรือหน่วยงานของรัฐ อีกทั้งยังเป็นการแสดงถึงการใช้สิทธิในการเมืองภาคพลเมืองตามที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในการชุมนุมประท้วงตามสิทธินี้ พลเมืองไทยได้ใช้เสรีภาพการชุมนุมเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ เช่น การชุมนุมคัดค้านนโยบาย หรือโครงการขนาดใหญ่ต่างๆ ของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน หรือการชุมนุมประท้วงรัฐบาลในประเด็นทางการเมืองต่างๆ ไปจนถึงการชุมนุมเพื่อขับไล่รัฐบาลหรือ เจ้าหน้าที่รัฐบางคนที่ประชาชนเห็นว่าไม่มีความชอบธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ โดยที่ประชาชนสามารถอ้างสิทธิเสรีภาพพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองรับรองอย่างกว้างขวาง ปัจจุบันรัฐบาลไทยได้เปิดกว้างและสนับสนุนสิทธิดังกล่าว โดยไม่มีการรอนสิทธินี้แต่อย่างใด แม้ว่าสิทธิดังกล่าวจะถูกจำกัดให้เป็นสิทธิที่ไม่เด็ดขาดตามรัฐธรรมนูญ อันหมายความว่า รัฐอาจตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิเช่นว่านั้นได้เพื่อผลประโยชน์สาธารณะหรือความมั่นคงแห่งรัฐอันเป็นผลประโยชน์ของส่วนรวมได้ก็ตาม

อย่างไรก็ตาม การชุมนุมประท้วงในประเทศไทยมีความรุนแรงมากขึ้นจากการโต้ตอบของกลุ่มประชาชนที่เห็นต่างกันทั้งในอดีตและในปัจจุบัน หรือโดยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐบาล โดยเฉพาะตำรวจ ที่พยายามปฏิบัติตามกฎหมายและพิจารณาถึงข้อจำกัดของสิทธินี้เพื่อประโยชน์สาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นการตั้งข้อกล่าวหา เช่น การมั่วสุมเกิน 10 คนขึ้นไปเพื่อให้เกิดความวุ่นวายในบ้านเมือง หรือเป็นภัยต่อความมั่นคงแห่งรัฐ หรือ “ข้อหาทางการเมือง” อื่นๆ โดยข้อจำกัดดังกล่าวได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ ได้แย้ง คัดค้านและหรือสนับสนุนอย่างกว้างขวางในหมู่ประชาชนไทย อย่างไรก็ตาม สิทธิการชุมนุมก็ได้รับการตีความอย่างกว้างและเป็นคุณจากบรรทัดฐานการชุมนุมดังกล่าว

แม้ว่า ยังมีการโต้ตอบสิทธิในการชุมนุมนี้ ในหมู่ประชาชนที่เห็นต่างทางการเมืองกันเองด้วย ไม่ว่าจะเป็นการชุมนุมเพื่อคัดค้านข้อเสนอของกลุ่มผู้ชุมนุมอื่นที่เห็นต่าง หรือการชุมนุมเพื่อต่อต้านผู้ชุมนุมอีกกลุ่มหนึ่ง จึงทำให้ในหลายครั้งมีการใช้ความรุนแรงต่อกันในหลายระดับ ไม่ว่าจะเป็นในระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชน หรือระหว่างประชาชน กับประชาชนผู้มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน โดยรูปแบบของความรุนแรง เช่น การข่มขู่คุกคาม การลอบประทุษร้ายในร่างกายและทรัพย์สิน การใช้อาวุธเพื่อสลายการชุมนุม ดังที่พบเกิดขึ้นนับแต่ปี ๒๕๔๘ ถึงปัจจุบัน ในปริมณฑลเมืองหลวงและตามจังหวัดต่างๆ ที่มีการชุมนุมทางการเมือง เช่น กรณีเหตุเกิดที่จังหวัดอุดรธานี โดยกลุ่มต่อต้านพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ในวันที่ 24 กรกฎาคม

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

2551 ที่ผ่านมามีผู้ได้รับบาดเจ็บถึง 13 ราย โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลพยายามปฏิบัติการกิจสนับสนุนดูแลความปลอดภัยตามกฎหมายเพื่อสร้างหลักประกันสวัสดิภาพแห่งรัฐ และคุ้มครองชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน แต่หลายครั้งเจ้าหน้าที่รัฐก็ไม่สามารถต้านทาน หรือระงับเหตุได้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 28 ได้บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น” และวางเงื่อนไขการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลว่า ต้องเป็นไปตามกฎหมายและเท่าที่จำเป็นและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ ตามมาตรา 29 วรรคหนึ่ง

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 63 วรรคแรก ได้กำหนดเงื่อนไขเรื่องสิทธิเสรีภาพในการชุมนุมอยู่สองประการคือ การชุมนุมนั้นต้องเป็นการชุมนุมโดยสงบ และปราศจากอาวุธ หากนอกเหนือจากนั้นรัฐสามารถจำกัดเสรีภาพหรือสิทธิได้ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 63 วรรคสอง ที่ได้บัญญัติว่า “การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ เพื่อคุ้มครองความสงบของประชาชนใช้ที่สาธารณะ...”

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีการใช้กฎหมายพิเศษ แต่ประชาชนก็ยังสามารถใช้สิทธิในการชุมนุมได้ เช่น กรณีการประท้วงที่มีสยิดกลางปัตตานี เมื่อ วันที่ 31 พฤษภาคม - 4 มิถุนายน 2550 โดยการชุมนุมที่มีสยิดกลางปัตตานีเป็นการชุมนุมที่เกิดขึ้นหลังจากชุมนุมประท้วงที่ ต.ปะแต อ.ยะหา จังหวัดยะลา โดยเหตุผลในการชุมนุมคือเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้แก่ครอบครัวผู้เสียชีวิต 4 ศพที่บ้านซาลาแแป การชุมนุมในครั้งนี้ผู้ชุมนุมมีทั้งสิ้นประมาณ 5,000 คน ส่วนมากเป็นนักศึกษาและเยาวชน โดยผู้ชุมนุมมีข้อเรียกร้องด้านความยุติธรรม 10 ประการ

ต่อมาแกนนำนักศึกษา และตัวแทนจากภาครัฐได้ร่วมลงนามในข้อตกลงเพื่อสลายการชุมนุม โดยมีข้อตกลงร่วมกันให้แต่งตั้งคณะกรรมการแสวงหาข้อเท็จจริงกรณีไม่ได้รับความเป็นธรรม โดยมีแม่ทัพภาค 4 ลงนามในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดังกล่าว แต่เป็นที่น่าเสียดายที่คณะกรรมการชุดนี้ไม่สามารถดำเนินงานได้เนื่องจากทางกองทัพแจ้งว่าไม่มีงบประมาณ

ทางคณะที่ปรึกษา ได้มีการแลกเปลี่ยนถึงประสบการณ์ในการชุมนุม กับแกนนำนักศึกษาในการชุมนุมประท้วงที่มีสยิดกลางปัตตานีว่าที่ผ่านมารณี ผู้ประท้วงมีระบบการจัดการที่ดี ใช้สันติวิธี ซึ่งอยู่ในกรอบของรัฐธรรมนูญ และมีการชุมนุมอย่างสงบโดยไม่หวังจะเสียมวลชน แกนนำผู้ชุมนุมเป็นเยาวชนที่ทางเจ้าหน้าที่รัฐควรจะมีการสื่อสาร และทำความเข้าใจ เพื่อทำให้ผู้ชุมนุมได้สัมผัสถึงความจริงใจของเจ้าหน้าที่รัฐมากขึ้น แต่พบว่าแกนนำนักศึกษาบางคนถูกเจ้าหน้าที่รัฐเพ่งเล็ง โดยแกนนำคน

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

หนึ่งได้ถูกจับกุมตาม พรก. สถานการณ์ฉุกเฉิน หรือในกรณีที่เจ้าหน้าที่มักถ่ายรูปแบบ
นำ ซึ่งทำให้เกิดความหวาดกลัวว่าจะเป็นการคุกคาม

ฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจ ศปก จขต ได้แสดงทัศนะต่อเรื่องนี้ว่า เป็นเรื่องของ
สิทธิที่จะแสดงออกในการประท้วงการใช้อำนาจรัฐที่ไม่เป็นธรรม กรณีการประท้วงที่
มีสยิดกลางของนักศึกษาและชาวบ้านเมื่อ ปี 2550 เจ้าหน้าที่มองว่าเป็นการไม่ได้
ต่อต้านอำนาจรัฐแต่เหมือนเป็นการปลุกกระดมให้ประชาชนมาชุมนุมร่วมกัน เจ้าหน้าที่
หน้าที่มีการใช้ดุลยพินิจและดำเนินการควบคุมที่อยู่ในขอบเขตของกฎหมาย โดยมองว่า
เป็นการชุมนุมโดยสันติ แต่ก็อดคิดไม่ได้ว่าอาจจะมီးอะไรแฝงเร้น

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นที่น่าชื่นชมว่าหลังเหตุการณ์การสลายการ
ชุมนุมประท้วงของประชาชนที่อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 25
ตุลาคม 2547 และทำให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจำนวนมากนั้น ทำให้ปัจจุบัน
เจ้าหน้าที่รัฐมีความรอบคอบ ระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่ และเคารพสิทธิของ
ประชาชนมากขึ้น ดังปรากฏในการชุมนุมประท้วงของประชาชนที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง
ในระหว่างปี 2548 -2550 แต่ไม่ปรากฏว่ามีการปะทะ หรือมีความสูญเสียชีวิต
เกิดขึ้น โดยที่ประชาชนสามารถใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ และกติกาฉบับนี้ได้
อย่างเต็มที่

21.3 ข้อจำกัดของการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในด้านกฎหมายที่กระทบต่อสิทธิการชุมนุมของพลเมืองนั้น
นอกจากการประกาศกฎอัยการศึก พ.ศ.2547 ในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะ 3 จังหวัดชายแดน
ภาคใต้และพื้นที่ริมชายแดนโดยทั่วไปนั้น รัฐบาลได้ตรากฎหมาย พระราชกำหนดการบริหาร
ราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๔๘ เพื่อจำกัดสิทธิในการชุมนุมในกรณีพิเศษ ในกรณีมี
ความจำเป็นในการรักษาความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย และการรักษาเอกราช โดยกฎหมาย
ฉบับนี้ได้ปฏิเสธ หลักการการตรวจสอบการกระทำในสถานการณ์ฉุกเฉินโดยองค์กรตุลาการ
โดยการยกเลิกอำนาจของศาลปกครอง รวมทั้งกำหนดให้เจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ ไม่ต้องรับผิดชอบ
ทั้งทางแพ่งและอาญา หรือทางวินัย ในการปฏิบัติตามกฎหมายนี้ การจำกัดสิทธิโดยการห้ามมิ
ให้ชุมนุมหรือมั่วสุม หรือกระทำการใดอันเป็นการยุยง ให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย ตามมาตรา
9(2) โดยให้เป็นอำนาจทั่วไป ที่นายกรัฐมนตรีสามารถกระทำได้

อีกทั้งในเดือนธันวาคม พ.ศ.2550 ก่อนการเลือกตั้งทั่วไป รัฐบาลและสภานิติบัญญัติ
แห่งชาติ(สนช.) ชุดรักษาการ ได้ผ่านกฎหมายพระราชบัญญัติรักษาความมั่นคงใน
ราชอาณาจักร และประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2551 โดยกอง

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

อำนาจการรักษาความมั่นคงภายใน(กอ.รมน.) ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้บัญชาการ ผู้บัญชาการกองทัพบกเป็นรองผู้บัญชาการ และผู้บัญชาการกองทัพอากาศ เป็นผู้บัญชาการ กอ.รมน.ภาค มีอำนาจในการห้ามการชุมนุม ห้ามบุคคลใดออกนอกเคหสถาน และสั่งการให้มีการใช้กำลังทหารได้ กฎหมายได้ให้อำนาจ ผอ.รมน. ตั้งเจ้าพนักงานให้มีอำนาจในการจับกุม คุมขัง บุคคลใดๆ ก็ได้ที่ถือว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ คำนับบุคคล ยานพาหนะ หรือที่อยู่อาศัยและยึดสิ่งของไว้เป็นพยานหลักฐาน หรือห้ามเดินทาง ห้ามใช้เส้นทางคมนาคม ห้ามชุมนุมการเมือง ห้ามแสดงมหรสพ ห้ามโฆษณา และห้ามออกจากเคหสถาน

21.4 ข้อเสนอแนะเพื่อความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

โดยสรุป การใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบปราศจากอาวุธ เพื่อแสดงออกซึ่งความคิดเห็นทางการเมือง เป็นพื้นฐานสำคัญของระบอบประชาธิปไตย รัฐต้องมีภาระหน้าที่ในการวางหลักประกันให้ประชาชนสามารถใช้เสรีภาพดังกล่าวโดยเสมอหน้ากันไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็นที่เป็นการคัดค้านหรือสนับสนุนรัฐบาล รวมทั้งความคิดเห็นทางการเมืองอื่นๆ ดังนั้น ในกรณีเกิดการปะทะ ความรุนแรงจากการเผชิญหน้า หรือการสลายการชุมนุมจนเกิดความรุนแรงขึ้นไม่ว่าในสถานการณ์ใดๆ รัฐต้องใช้วิธีการเพื่อสลายการชุมนุมจากเบา ไปหาหนัก ตามหลักการสลายการชุมนุมที่กระทำในระดับสากล และจะต้องมีการดำเนินการทางกฎหมายกับทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมกันตามกระบวนการยุติธรรม โดยไม่เลือกปฏิบัติและกีดกันแก่งลังทางการเมือง ทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐและฝ่ายผู้ชุมนุม เพื่อให้แต่ละฝ่ายได้พิสูจน์ตัวเองในศาลว่าฝ่ายผู้ชุมนุมได้ใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบปราศจากอาวุธ โดยมีได้ละเมิดสิทธิเสรีภาพและความสงบเรียบร้อยของประชาชาติ รวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ว่าได้ทำหน้าที่ในการประกันสิทธิการชุมนุมเพียงใด

ทั้งนี้เจ้าพนักงานของรัฐต้องคอยพิทักษ์สิทธิของประชาชนที่ถูกคุกคามอย่างเต็มที่ เช่น ออกมาตรการดูแลรักษาความปลอดภัย และสอบสวนเอาผิดผู้กระทำความผิดทางร่างกายและทรัพย์สินต่อประชาชนตามกระบวนการยุติธรรมอย่างเคร่งครัด เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมเป็นที่พึ่งในสถานการณ์ความขัดแย้งทางความคิดทางการเมืองที่ขยายกว้างในสังคมไทย และต้องยึดหลักการสำคัญในการสลายการชุมนุมคือ ต้องรักษาชีวิตของผู้ชุมนุม

ในกรณีที่การชุมนุมอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น และรัฐบาลจำเป็นต้องขอให้ยุติการชุมนุม เจ้าหน้าที่ต้องใช้วิธีละมุลละม่อม หลีกเลี่ยงการปะทะ และต้องระลึกไว้เสมอว่าหลักการสำคัญของการสลายการชุมนุมคือ ต้องพยายามรักษาชีวิตของผู้ชุมนุม ต้องพยายามทุกวิถีทางมิให้เกิดการบาดเจ็บหรือเสียชีวิตอย่างเด็ดขาด

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ตัวอย่างกรณีการสลายการชุมนุมที่เกิดความสูญเสียต่อผู้ชุมนุม เช่น การสลายการชุมนุมกรณีที่ประชาชนมีการประท้วงการสร้างท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย ซึ่งแม้ประชาชนจะถูกเจ้าหน้าที่รัฐฟ้องร้องว่ามีการกระทำความผิด แต่ศาลยุติธรรมก็ได้ให้ความคุ้มครองผู้ชุมนุมที่ชุมนุมอย่างสงบและปราศจากอาวุธ อีกทั้งยังได้รับฟ้องเจ้าหน้าที่ตำรวจที่สั่งให้มีการสลายการชุมนุมจนเกิดความเสียหายดังล่าว (รายละเอียดดู ข้อห้วงโยที่ 24) หรือ กรณีการที่รัฐบาลสั่งให้มีการสลายการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ที่บริเวณหน้ารัฐสภา เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2551 เป็นต้น

ผู้เขียนรายงานมีความเห็นว่า รัฐควรเปลี่ยนทัศนคติในการมองผู้ที่ออกมาชุมนุมอย่างสงบ และปราศจากอาวุธว่าเป็นการแสดงออกซึ่งเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และเป็นสิ่งหนึ่งของการต่อสู้ด้วยสันติวิธี เป็นส่วนหนึ่งของการเมืองภาคพลเมือง รัฐจึงไม่ควรมองผู้ชุมนุมด้วยสายตาที่หวาดระแวงว่าจะเป็นขบวนการต่อต้านรัฐ อีกทั้งการรับฟังข้อเสนองของผู้ชุมนุม โดยใช้กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยจะส่งผลดีต่อการมีส่วนร่วมกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ของประชาชน ที่สำคัญที่สุดคือเมื่อมีข้อตกลงใดร่วมกันทุกฝ่ายควรปฏิบัติตามข้อตกลงนั้น ๆ อย่างเคร่งครัด

ข้อบทที่ 22

1. บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม รวมทั้งสิทธิที่จะก่อตั้งและเข้าร่วมสหภาพแรงงานเพื่อปกป้องประโยชน์ของตน
2. การจำกัดการใช้สิทธินี้จะกระทำมิได้ นอกจากจะกำหนดโดยกฎหมายและเพียงพอที่จำเป็นสำหรับสังคมประชาธิปไตย เพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงของชาติ หรือความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชน หรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ความในข้อนี้ไม่ห้ามการวางข้อจำกัดอันชอบด้วยกฎหมาย ในการใช้สิทธินี้ของทหารและตำรวจ
3. ความในข้อนี้ไม่ให้อำนาจรัฐภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคมว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิในการจัดตั้ง ค.ศ. 1948 ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ในอันที่จะมีมาตรการทางนิติบัญญัติ หรือบังคับใช้กฎหมายในลักษณะที่จะกระทบต่อหลักประกันต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาดังกล่าว

22.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

22.1.1 ด้านกฎหมาย

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540
  - 1.1) มาตรา 45 ว่าด้วยเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม
  - 1.2) มาตรา 46 ว่าด้วยเสรีภาพในการเข้าร่วมสหภาพแรงงาน
  - 1.3) มาตรา 47 ว่าด้วยเสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมือง
  - 1.4) มาตรา 63 ว่าด้วยการดำเนินการของสมาคม
- 2) พ.ร.บ.แรงงานสัมพันธ์ พ.ศ.2518
- 3) พ.ร.บ.พนักงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ.2534
- 4) พ.ร.บ.พรรคการเมือง พ.ศ.2524

22.1.2 ด้านการดำเนินการตามกฎหมาย

22.2 ความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

22.2.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

1.1) มาตรา 64 ว่าด้วยเรื่องการจัดตั้งสมาคม

“มาตรา 64 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน หรือ หนุ่่คณะอื่น

ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมมีเสรีภาพในการรวมกลุ่ม เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป แต่ทั้งนี้ต้องไม่กระทบประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดินและความต่อเนื่องในการจัดทำบริการสาธารณะ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่มของประชาชน

กำหนดให้ประชาชนชาวไทยมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน หรือหนุ่่คณะอื่น ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็่่นนิติบุคคลหรือไม่ก็ตาม

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มเช่นกัน แต่ต้องไม่กระทบต่อการบริหารราชการหรือความต่อเนื่องในการบริการสาธารณะ

การจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำไม่ได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ

- (1) เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ
- (2) เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน
- (3) เพื่อป้องกันการผูกขาดตัดตอนทางเศรษฐกิจ

1.2) มาตรา 65 ว่าด้วยเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง

“มาตรา 65 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมือง เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจกรรมในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้นตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การจัดองค์กรภายใน การดำเนินกิจการ และข้อบังคับของพรรคการเมืองต้องสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง กรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองตามจำนวนที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่งเห็นว่ามีมติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้น จะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามีมติหรือข้อบังคับดังกล่าวขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้มีมติหรือข้อบังคับนั้นเป็นอันยกเลิกไป”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองเสรีภาพในการตั้งพรรคการเมือง

กำหนดให้ประชาชนคนไทยมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มจัดตั้งพรรคการเมือง เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองตามวิถีทางการปกครอง

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

กรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมือง จะต้องไม่ถูกรวบงำหรือถูกบังคับให้ออกจากพรรคได้โดยง่าย จึงให้สิทธิในการฟ้องร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

1.3) มาตรา 61 ว่าด้วยการได้รับความคุ้มครองในการได้รับข้อมูลความจริง

“**มาตรา 61** สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครองในการได้รับข้อมูลที่เป็นความจริง และมีสิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหาย รวมทั้งมีสิทธิรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค

ให้มีองค์การเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นอิสระจากหน่วยงานของรัฐซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภค ทำหน้าที่ให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของหน่วยงานของรัฐในการตราและการบังคับใช้กฎหมายและกฎ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งนี้ ให้รัฐสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการขององค์การอิสระดังกล่าวด้วย”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค

- (1) บุคคลมีสิทธิได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการ ที่เป็นความจริงทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าบนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้อง
- (2) บุคคลมีสิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหาย
- (3) บุคคลมีสิทธิในการรวมกลุ่มกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค และจัดให้มีองค์การอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคที่เป็นอิสระจากหน่วยงานของรัฐทำหน้าที่ให้ความเห็นและเสนอแนะการดำเนินงานต่อรัฐ รวมทั้งตรวจสอบการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค

2) ระเบียบสำนักรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2550

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติกาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติกาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

3) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค

22.3 ข้อจำกัดของการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ปรากฏรายงานข้อจำกัดในการรวมตัวเพื่อการก่อตั้งสมาคมของประชาชน หรือบุคคลแต่อย่างใด

22.4 ข้อเสนอแนะเพื่อความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

-

ข้อบทที่ 23

1. ครอบครัวเป็นหน่วยรวมของสังคมซึ่งเป็นพื้นฐานและเป็นธรรมชาติ และย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากสังคมและรัฐ
2. สิทธิของชายและหญิงในวัยที่อาจสมรสได้ในการที่จะสมรสและมีครอบครัวย่อมได้รับการรับรอง
3. การสมรสจะกระทำโดยปราศจากความยินยอมอย่างเต็มที่ของผู้ที่เจตนาจะสมรสกันมิได้
4. รัฐภาคีแห่งกติกานี้จะดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อประกันความเสมอภาคแห่งสิทธิและความรับผิดชอบของคู่สมรสในการที่จะสมรส ระหว่างการสมรสและเมื่อการสมรสสิ้นสุดลง ในกรณีการสิ้นสุดของการสมรส จะต้องมิบัญญัติเพื่อการคุ้มครองที่จำเป็นแก่บุตร

23.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

23.1.1 ด้านกฎหมาย

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540
มาตรา 34 วรรค 1 และ มาตรา 80 วรรค 1 ว่าด้วยการคุ้มครองครอบครัว
- 2) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
  - 2.1) มาตรา 1438 ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิในการสมรส
  - 2.2) มาตรา 1448 ว่าด้วยสิทธิของชายและหญิงที่จะสมรสและมีครอบครัว
  - 2.3) มาตรา 1457 ว่าด้วยการสมรสตามกฎหมาย
  - 2.4) มาตรา 1482 ว่าด้วยสิทธิของคู่สมรสทั้งสองฝ่ายในการจัดการบ้านเรือน
  - 2.5) มาตรา 1546 ว่าด้วยเด็กนอกสมรส
- 3) ประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ 8) พ.ศ.2542
- 4) พ.ร.บ.จดทะเบียนครอบครัว พ.ศ.2478
- 5) พ.ร.บ.การจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- 6) พ.ร.บ.สัญชาติ พ.ศ.2535 ที่มีบทบัญญัติว่าด้วยการให้สิทธิหญิงสัญชาติไทยที่ได้สมรสกับสามีต่างด้าว และอาจถือสัญชาติของสามีได้ตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของสามี
- 7) พ.ร.บ.ชื่อสกุล พ.ศ.2505
- 8) พ.ร.บ.ให้ใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ.2489

23.1.2 ด้านการดำเนินการตามกฎหมาย

- 1) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 8) พ.ศ.2540 – 2544
- 2) แผนนโยบายการคุมกำเนิด
- 3) แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคเอดส์แห่งชาติประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2541 – 2544
- 4) การส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการสมรสตามกฎหมาย แม่ต่อชาวไทยที่อยู่ห่างไกล

23.2 ความก้าวหน้าในการทำรายงานฉบับที่ 2

23.2.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

ศาลยุติธรรมไทยมีแนวคำพิพากษาบรรทัดฐานที่ชัดเจนในการยืนยันถึงความ เป็นสิทธิมนุษยชนของสิทธิในการก่อตั้งครอบครัว โดยมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 720/2505 เป็นคำพิพากษาแรกที่นำแนว¹⁷⁶ เพื่อวางแนวคิดทางกฎหมายเกี่ยวกับ ธรรมชาติแห่งสิทธิมนุษยชนประเภทนี้

ศาลฎีกาในฎ.720/2505 ได้ยืนยันว่า กฎหมายไทยว่าด้วยการรับรองสิทธิ มนุษยชนในการก่อตั้งครอบครัว ก็คือ พระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ.2478 ซึ่งกฎหมายไม่ได้บัญญัติให้รับจดทะเบียนสมรสได้แต่เฉพาะบุคคลที่มีภูมิลำเนาใน ประเทศไทย ดังนั้น คำสั่งของกระทรวงมหาดไทยที่ไม่ให้รับจดทะเบียนสมรสให้แก่คน ต่างด้าวที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยชั่วคราว จึงเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วย พ.ร.บ.จดทะเบียนครอบครัว พ.ศ.2478 โดยศาลฎีกาได้ยืนยันตามศาลชั้นต้นว่า คำสั่งของ กระทรวงมหาดไทยที่ไม่ให้รับจดทะเบียนสมรสให้แก่คนต่างด้าวเป็นคำสั่งที่ไม่มี กฎหมายสนับสนุน และจะถือปฏิบัติให้ขัดต่อ พ.ร.บ.จดทะเบียนครอบครัว พ.ศ.2478 หาได้ไม่

23.2.2 ความก้าวหน้าในการดำเนินการ

¹⁷⁶ ฎ.720/2505 มีสถานะเป็นคำพิพากษาศาลฎีกาบรรทัดฐานในเรื่องการใช้สิทธิในการสมรสของเอกชนเนื่องจากมีคำพิพากษาศาลฎีกา เดินตามมาอีกจำนวนหนึ่ง กล่าวคือ ฎ.1501/2522 ฎ.3057/2526 ฎ.580/2527 ฎ.1832/2527 ฎ.4302/2528 และ ฎ.1950/2529

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มีการใช้ประมวลกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก พ.ศ.2489 กับประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลาม ทำให้มุสลิมในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ได้รับการยกเว้นไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 และ บรรพ 6 ทำให้ชาวมุสลิมสามารถจดทะเบียนสมรสได้ตามความเชื่อถือทางศาสนาของตน

23.3 ข้อจำกัดของการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

ผู้หญิงมลายุมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย มักมีชีวิตส่วนใหญ่อยู่อยู่กับครอบครัว การเชื่อฟังพ่อ และสามี ถือเป็นหน้าที่ซึ่งผู้หญิงต้องพึงปฏิบัติ ผู้หญิงเหล่านี้มักถูกขอร้อง หรือบังคับจากผู้ปกครองให้แต่งงานตั้งแต่อายุยังน้อย โดยพ่อแม่มักจะอายหากลูกสาวเข้าสู่วัยรุ่นแล้วยังมิได้แต่งงาน ทำให้ผู้หญิงบางคนจำต้องแต่งงานทั้งที่ไม่เต็มใจ และทำให้ขาดโอกาสในการศึกษา พบว่าเมื่อผู้หญิงเหล่านี้มีปัญหาหาครอบครัว ขาดการเลี้ยงดู สามีเสียชีวิต หรือกรณีสามีอาจมีภรรยามากกว่าหนึ่งคนซึ่งในกฎหมายอิสลามสามารถกระทำได้ ทำให้ผู้หญิงเหล่านี้ประสบปัญหาในการหาเลี้ยงครอบครัวและบุตร

อีกทั้งกฎหมายอิสลามที่ใช้อยู่ในภาคใต้ ผู้ชายมักขอหย่าได้โดยง่าย โดยในสถานการณ์ปกติแล้ว สามีเท่านั้นที่มีสิทธิ์จะขอหย่าร้างภรรยาของตน โดยการกล่าวออกมาด้วยวาจาหรือเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร¹⁷⁷ ในทางปฏิบัติพบว่าผู้ชายมลายุมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้หลายคนสามารถหย่าภรรยาของตนได้แค่เพียงการเอ่ยปากกล่าวขอหย่าเพียง 3 ครั้ง¹⁷⁸ ในขณะที่ผู้หญิงไม่สามารถขอหย่าสามีได้โดยตรงหากต้องการหย่าต้องขอหย่าโดยขอให้ศาลหรือกอดี จัดการหย่าร้างภายใต้เงื่อนไขที่ชอบธรรม

23.4 ข้อเสนอแนะเพื่อความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

สถาบันทางศาสนา และสถาบันครอบครัวควรสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้หญิงมลายุมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาทั้งใน และนอกระบบ อีกทั้งควรเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้มีโอกาสตัดสินใจในการเลือกคู่ครองของตนเองภายใต้ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม และศาสนาของตน

¹⁷⁷

<http://www.halalthailand.com/olips/index.php?page=content&category=12&subcatname=&subcat=34&id=304>

¹⁷⁸ จากการสัมภาษณ์ผู้หญิงมลายุมุสลิมจำนวนมากในจังหวัดชายแดนภาคใต้

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ในการใช้กฎหมายอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น หรือมีโอกาสในการให้ข้อเท็จจริงกรณีที่ผู้หญิงเห็นว่าการที่สามีของตนขอหย่าโดยไม่มีเหตุผลเพียงพอที่จะรับฟัง อีกทั้งควรให้ผู้หญิงมีสิทธิในการอุทธรณ์หากเห็นว่ายังไม่ได้รับความเป็นธรรมในการตัดสินของผู้นำศาสนา หรือตะโต๊ะยุติธรรม

ข้อบทที่ 24

1. เด็กทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยมาตรการต่างๆ ที่จำเป็นตามสถานะของผู้เยาว์ จากครอบครัวของตน สังคมและรัฐ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน หรือกำเนิด
2. เด็กทุกคนต้องได้รับการจดทะเบียนทันทีภายหลังจากการเกิด และต้องมีชื่อ
3. เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้มาซึ่งสัญชาติ

24.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

24.1.1 ด้านกฎหมาย

- การคุ้มครองเด็ก
  - 1) ประเทศไทยได้ลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
  - 2) รัฐธรรมนูญปี 2540 มาตรา 30 ได้รับความคุ้มครองสิทธิความคุ้มครองโดยมาตรการต่างๆที่จำเป็นตามสถานะของผู้เยาว์และโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ
  - 3) รัฐธรรมนูญปี 2540 มาตรา 43 ได้คุ้มครองสิทธิในการได้รับการศึกษา
  - 4) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 10และ17
  - 5) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในเรื่องของการสมรสของผู้เยาว์ มาตรา 19 และ 20
- การจดทะเบียนเกิดในแก่เด็ก และการมีชื่อของเด็ก
  - 1) พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534 ว่าด้วยการแจ้งการเกิดของเด็ก
  - 2) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1561 ว่าด้วยสิทธิมีชื่อและชื่อสกุลของเด็กตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนของทางราชการ
- สัญชาติของเด็ก

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2535 ที่ให้สิทธิแก่สายโลหิตจากทั้งบิดาหรือมารดาที่เป็นคนไทยได้สัญชาติไทยโดยหลักสายโลหิต ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักรไทย โดยเด็กที่เกิดจากบุคคลดังกล่าวจึงได้สัญชาติไทยโดยทันทีที่เกิด ยกเว้นบุคคลตามมาตรา 7 ทวิวรรคหนึ่งของกฎหมายดังกล่าว ได้แก่ ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ย่อมไม่ได้รับสัญชาติไทย นอกจากนี้ยังมีบุตรของชนกลุ่มน้อย ที่เป็นตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงมหาดไทย

24.1.2 ด้านการดำเนินการตามกฎหมาย

- การคุ้มครองเด็ก

- 1) การแก้ไขปัญหาเด็กในครอบครัวที่ยากจน
- 2) การแก้ไขปัญหาเด็กผู้ลี้ภัยและอพยพที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี โดยมีข้อตกลงร่วมกัน 3 ฝ่ายคือ ระหว่างประเทศไทย กัมพูชาและสำนักข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ พ.ศ.2534
- 3) การพัฒนาเด็กและเยาวชน
- 4) การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก
- 5) การแก้ไขปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง
- 6) การแก้ไขปัญหาเด็กถูกทารุณและเด็กถูกละเมิดสิทธิ
- 7) การแก้ไขปัญหาเด็กเร่ร่อน
- 8) การแก้ไขปัญหาในเรื่องเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดอาญา
- 9) การให้บริการสาธารณสุขแก่เด็กและเยาวชน
- 10) การมีมาตรการป้องกันการซื้อขายเด็ก

- การจดทะเบียนเกิดในแก่เด็ก และ การมีชื่อของเด็ก

-- ไม่ปรากฏในรายงานฉบับที่ 1 --

- สัญชาติของเด็ก

-- ไม่ปรากฏในรายงานฉบับที่ 1 --

24.2 ความก้าวหน้าในการทำรายงานฉบับที่ 2

24.2.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

1.1) มาตรา 4 ว่าด้วยเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

“มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง”

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญเพื่อวางหลักทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพอื่น และความเสมอภาคของบุคคล

การรับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ความเสมอภาคของบุคคลที่ปฏิญญาสากลหรืออนุสัญญาแห่งองค์การสหประชาชาติรับรอง และประเทศไทยร่วมเป็นภาคี เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนพึงได้รับโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยไม่คำนึงถึงว่าบุคคลนั้นๆ จะเป็นคนสัญชาติไทยหรือไม่ เช่น คนต่างด้าว คนไร้รัฐ คนไร้สัญชาติชนกลุ่มน้อย ในฐานะที่เป็นมนุษย์และอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยไม่ว่าชั่วคราวหรือถาวรย่อมได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับชนชาวไทย เพียงแต่บุคคลดังกล่าวจะกล่าวอ้างสิทธิตามกฎหมายทำนองเดียวกับชนชาวไทยมิได้

เด็กที่เกิดแต่บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิมีชีวิตอยู่รอด มีสิทธิได้รับการบันทึกการเกิดเพื่อให้ปรากฏตัวตน มีสิทธิได้รับการดูแลขั้นพื้นฐานตามสมควร

เด็กที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ปรากฏบิดาหรือมารดาว่าเป็นบุคคลใด ย่อมได้รับความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และมีสิทธิได้รับการดูแลขั้นพื้นฐาน รวมทั้งรับรองสถานภาพด้วย

1.2) มาตรา 52 ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิเด็ก เยาวชน สตรีและบุคคลในครอบครัว

“มาตรา 52 เด็กและเยาวชน มีสิทธิในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนาด้านร่างกายจิตใจ และสติปัญญา ตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

เด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม ทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มีเหตุดังกล่าว

การแทรกแซงและการจำกัดสิทธิของเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่ง

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

กฎหมาย เฉพาะเพื่อสงวนและรักษาไว้ซึ่งสถานะของครอบครัวหรือ
ประโยชน์สูงสุดของบุคคลนั้น

เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษา
อบรมที่เหมาะสมจากรัฐ”

**เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิเด็ก เยาวชน สตรีและบุคคลใน
ครอบครัว**

- (1) กำหนดให้เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความอ่อนแอในสังคม
ได้รับการรับรองและปกป้องคุ้มครองสิทธิเป็นพิเศษยิ่งกว่าบุคคล
ทั่วไป กล่าวคือ
  - (1.1) สิทธิมีชีวิตรอดอยู่รอดนับแต่แรกเกิด
  - (1.2) สิทธิได้รับการพัฒนารอบด้านไม่ว่าด้านร่างกาย จิตใจ
สติปัญญาตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
โดยเฉพาะในช่วงหกขวบแรกของชีวิต
  - (1.3) สิทธิได้รับการปกป้องคุ้มครองจากความรุนแรงทั้งปวง
ไม่ว่าจากครอบครัวหรือสังคม
  - (1.4) สิทธิการมีส่วนร่วมตามสมควรแก่วัย ในกิจกรรมที่มี
ผลกระทบหรือเกี่ยวข้องกับตน

หลักการรับรองและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนดังกล่าว
สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ค.ศ.1989
ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามในภาคยานุวัติสาร เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์
พุทธศักราช 2535 และมีผลบังคับใช้ต่อประเทศไทยเมื่อวันที่ 26
เมษายน พุทธศักราช 2535 ประเทศไทยจึงมีพันธกรณีต้องปฏิบัติ
ตาม เว้นแต่การได้สัญชาติและการศึกษา

- (2) เด็ก เยาวชน สตรีและบุคคลในครอบครัว คำว่า “บุคคลใน
ครอบครัว” ซึ่งหมายความรวมถึงทุกเพศ ทุกวัย โดยเฉพาะเด็ก
สตรี และผู้สูงอายุหรือผู้พิการที่อาศัยอยู่ในครอบครัวหรือ
ครัวเรือนเดียวกันมีสิทธิได้รับความคุ้มครองมิให้ได้รับความ
รุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมจากบุคคลในครอบครัว
เดียวกัน ทั้งนี้ มาตรการคุ้มครองไม่ควรใช้วิธีการทางอาญาโดย
เคร่งครัด ควรให้ความสำคัญแก่มาตรการป้องกันและแก้ไขฟื้นฟู
มากกว่า โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของบุคคลในครอบครัวหรือ
โดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุรุนแรง

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- (3) ห้ามแทรกแซงและจำกัดสิทธิของเด็ก เยาวชนและบุคคลในครอบครัว ในด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และความเป็นสถาบันครอบครัวที่บัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญรับรองและคุ้มครอง เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บัญญัติไว้เฉพาะ เพื่อสงวนและรักษาสถานะของครอบครัวหรือประโยชน์สูงสุดของบุคคลนั้น เช่น การแทรกแซงสถาบันครอบครัวเพื่อประโยชน์สูงสุดในการคุ้มครองเด็กหรือบุคคลที่ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัว หรือแทรกแซงเพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์ หรือให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครอบครัวที่ประสบปัญหาทางสังคม เป็นต้น หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 มาตรา 16 (3) กำหนดให้ครอบครัวจะต้องได้รับการคุ้มครองโดยสังคมและรัฐ และมาตรา 12 ซึ่งห้ามแทรกแซงโดยพลการในกิจการส่วนตัวและครอบครัว
- (4) เด็กและเยาวชนที่ไม่มีผู้ดูแล เช่น เด็กกำพร้าหรือถูกทอดทิ้งต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองเป็นพิเศษจากรัฐ โดยรัฐต้องเลี้ยงดูและให้การศึกษอบรมให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาที่เด็กและเยาวชนแต่ละคนประสบ

1.3) มาตรา 80 (1) ว่าด้วยการพัฒนาสังคมการศึกษา การสาธารณสุข และวัฒนธรรมของชาติ

“มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุขการศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

(1) คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษাপฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้”

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดเป็นนโยบายอันสำคัญของรัฐบาลในการพัฒนาสังคมการศึกษา การสาธารณสุข และวัฒนธรรมของชาติ เพื่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพซึ่งเป็นการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- (1) รัฐบาลต้องคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา การอบรมเลี้ยงดูและการศึกษาปฐมวัย เสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันครอบครัว และความเสมอภาคหญิงชาย ตลอดจนจัดการสงเคราะห์ และจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ โดยส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในภารกิจดังกล่าว

1.4) มาตรา 49 ว่าด้วยความเสมอภาคในการได้รับการศึกษา

“มาตรา 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอภาคในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น

การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ”

เจตนารมณ์ เพื่อให้บุคคลมีความเสมอภาคในการได้รับการศึกษา

บทบัญญัติมาตรานี้จึงกำหนดให้

- (1) บุคคลมีความเสมอภาคและมีอิสระในการเลือกรับการศึกษาได้ทุกรูปแบบ
- (2) ในกรณีที่บุคคลเลือกรับการศึกษาในระบบ ย่อมมีความเสมอภาคในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า แม้ระยะเวลาการศึกษาจะไม่ต่อเนื่องก็ตาม ซึ่งรัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพและเหมาะสมกับผู้เรียน โดยห้ามเก็บเงินกินเปล่า เงินบริจาคน เงินบำรุง และค่าใช้จ่ายใดๆ ในหลักสูตรนั้นๆ จากผู้ปกครองไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม เช่น การเก็บเงินผู้ปกครองผ่านสมาคมผู้ปกครองสำหรับทุกกิจกรรมตามหลักสูตรทุกประเภทที่จัดขึ้นในสถานศึกษา ไม่ว่าจะ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

กับหลักสูตรโดยตรงหรือกิจกรรมร่วมหลักสูตร ทั้งนี้ แม้จะใช้ชื่อว่าเป็นกิจกรรมพิเศษหรือกิจกรรมนอกหลักสูตรล้วนถือว่าเป็นกิจกรรมตามหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดขึ้น และเป็นสิทธิในการรับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายที่บุคคลมีอยู่อย่างเสมอกันทั้งสิ้น

- (3) กลุ่มบุคคลที่รัฐต้องให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษ เพื่อให้เกิดความเสมอภาคในการศึกษาอย่างแท้จริง เช่น ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรืออยู่ในภาวะยากลำบากอื่น ๆ รัฐต้องจัดหรือส่งเสริมให้ได้รับความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพทั่วถึง และเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนที่มีลักษณะแตกต่างกัน โดยห้ามเก็บเงินกินเปล่า เงินบริจาค เงินบำรุงและค่าใช้จ่ายใดๆ ในหลักสูตรนั้นๆ จากผู้ปกครองไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม และให้กลุ่มบุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาทัดเทียมกับบุคคลอื่น
- (4) องค์กรวิชาชีพหรือเอกชนได้รับความคุ้มครอง ส่งเสริม สนับสนุน และรับรอง ในการจัดการศึกษา อบรม หรือการศึกษาทางเลือกอื่น ๆ ของประชาชน อย่างกว้างขวางเหมาะสมและไม่ถูกแทรกแซงโดยรัฐการจัดการศึกษาและควบคุมการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐ ท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาและเข้าร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งนี้ พิจารณาร่วมกับหมวดนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐมาตรา 80 (4) และหมวดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาตรา 289

หมายเหตุ

หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยเพิ่มให้การคุ้มครองกลุ่มบุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบากให้สามารถเข้าถึงการศึกษา (Equal Accessibility to Education) อย่างเท่าเทียมกับผู้อื่น

1.5) มาตรา 50 ว่าด้วยเสรีภาพในทางวิชาการ

“มาตรา 50 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ

การศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการ ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”

เจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองเสรีภาพทางวิชาการ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

บทบัญญัติมาตรานี้จึงกำหนดให้บุคคลมีเสรีภาพในการศึกษาอบรม การเรียนการสอนการวิจัยทุกสาขาวิชา รวมทั้งการเผยแพร่ผลงานวิจัยตามหลักวิชาในแต่ละสาขาย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ เสรีภาพทางวิชาการดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหน้าที่พลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

1.6) มาตรา 80 (3) ว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพและการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐาน

“มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุขการศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

(3) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข”

เจตนารมณ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพและการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐาน

รัฐบาลต้องพัฒนาคุณภาพและการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานทุกระดับและทุกรูปแบบ โดยต้องจัดให้มีแผนและกฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษา รวมทั้งพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยเน้นการเสริมสร้างคุณภาพของผู้เรียนให้ประกอบด้วยควมมีวินัย มีจิตอันเป็นสาธารณะ และยึดมั่นในอุดมการณ์การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2) พระราชบัญญัติส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550

3) ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2548

ระเบียบฉบับนี้ถือว่าเป็นการปรับปรุงระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐาน ในการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนใน สถานศึกษา ให้สอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

เพื่อเป็นการเปิดโอกาสแก่บุคคลให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยไม่เลือกปฏิบัติด้วยเหตุใดๆ และเป็นการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย รวม 4 ข้อ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอ ดังนี้

- (1) ขยายโอกาสทางการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งเดิมเคยจำกัดไว้ให้บางกลุ่ม บางระดับ การศึกษาเป็นเปิดกว้างให้ทุกคนที่อาศัยในประเทศสามารถเข้าเรียนได้ โดยไม่จำกัดระดับ ประเภท หรือพื้นที่การศึกษาทั้งการรับเข้าเรียน ลงทะเบียนนักเรียน นักศึกษา และการออกหลักฐานการศึกษาเมื่อสำเร็จการศึกษาแต่ละระดับตามร่างระเบียบฯ และแนวปฏิบัติ
  - (2) จัดสรรงบประมาณอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายหัว ให้แก่สถานศึกษาที่จัดการศึกษาแก่กลุ่มบุคคลที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในอัตราเดียวกับค่าใช้จ่ายรายหัวที่จัดสรรให้แก่เด็กไทย โดยจะต้องใช้งบประมาณเพิ่มเติมเพื่ออุดหนุนจัดการศึกษาแก่นักเรียน นักศึกษาที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ในความดูแลของสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน 1,269 คน เป็นเงิน (6.5 ล้านบาท)
  - (3) ให้กระทรวงมหาดไทยจัดทำฐานข้อมูล (เลขประจำตัว 13 หลัก) เกี่ยวกับบุคคลที่ไม่มีหลักฐานหรือไม่มีสัญชาติไทย เพื่อประโยชน์ต่อการจำแนกสถานะและการอนุญาตและอำนวยความสะดวกให้เด็กและเยาวชนที่มีข้อกำหนดเฉพาะระเบียบปฏิบัติหรือมีกฎหมายควบคุมเฉพาะให้จำกัดพื้นที่อยู่อาศัยสามารถเดินทางไปศึกษาได้เป็นระยะเวลาตามหลักสูตรระดับนั้นๆ โดยไม่ต้องขออนุญาตเป็นครั้งคราว ยกเว้นผู้หนีภัยจากการสู้รบและบุคคลในความห่วงใย (POC)
  - (4) ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมแก่เด็กและเยาวชนที่หนีภัยจากการสู้รบ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์
- 4) พ.ร.บ.การทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551** เกี่ยวกับการจดทะเบียนคนเกิด และการออกสูติบัตรให้กับเด็กทุกคน รวมทั้ง การจัดทำทะเบียนราษฎรและทะเบียนประวัติกับคนที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักร เป็นต้น

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

- 5) พ.ร.บ.สัญชาติ พ.ศ.2508 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551
 เกี่ยวกับการให้สัญชาติตาม มาตรา 7, มาตรา 7 ทวิ วรรค 3, มาตรา 12/1
 และ มาตรา 23

24.2.2 ความก้าวหน้าในการดำเนินการ

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเป็นการปฏิบัติการในเชิงรุก เกี่ยวกับการจดทะเบียน
 การเกิดแก่บุคคลในสถานการณ์พิเศษเช่นจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะ ทางกระทรวง
 สาธารณสุขได้มีการฝึกอบรมหมอดำแยพื้นบ้านให้ได้มาตรฐาน และบรรดาหมอดำ
 แยที่ผ่านการฝึกอบรมเหล่านี้จะสามารถรับรองการเกิดได้

ทั้งนี้รัฐยังสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาโรงพยาบาลเพื่อลงพื้นที่รับบุคคลที่ตั้งครรภ์
 มาคลอดที่โรงพยาบาลอีกด้วย และเพื่อให้ได้มาซึ่งสถิติบัตรตามกฎหมายไทย กระทรวง
 สาธารณสุขยังร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทย ในการจัดตั้ง “สำนักทะเบียนส่วนแยก” ประจำ
 โรงพยาบาล ในกรณีหากมีคนเกิด หรือเสียชีวิต ข้อมูลจากโรงพยาบาลก็จะเชื่อมโยงไปสู่ระบบ
 ของทะเบียนราษฎรได้ในทันที นอกจากนี้ กระทรวงสาธารณสุขยังมีความร่วมมือกับกระทรวง
 มหาดไทยในการเชื่อมระบบคอมพิวเตอร์ระหว่างกัน โดยเริ่มนำร่องที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้
 และจะขยายไปยังจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป¹⁷⁹

ในการแก้ไขปัญหาคชช.ที่ไม่มีสัญชาติในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้นทางราชการได้ทำ
 การสำรวจและให้สถานะภาพทางกฎหมายแก่คนไทยกลุ่มดังกล่าว ตาม โครงการเฉลิมพระ
 เกียรติ เนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนพรรษา 80 พรรษา 5 พฤษภาคม 2550
 โครงการดังกล่าวเน้นกิจกรรมการแจ้งเกิดเกินกำหนด การเพิ่มชื่อบุคคลในทะเบียนบ้าน และ
 การแก้ไขปัญหาให้แก่บุคคลที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านกลาง¹⁸⁰

24.3 ข้อจำกัดของการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้พบมีประชาชนจำนวนไม่น้อยยังไม่นิยมไปคลอด
 บุตรที่โรงพยาบาล หรือจากเหตุการณ์ความไม่สงบจึงทำให้ไม่สามารถไปคลอดบุตรที่สถานี
 อำนวยหรือโรงพยาบาลในยามวิกาลได้ จึงทำให้มีเด็กจำนวนหนึ่งไม่มีสัญชาติในทะเบียน
 ราษฎร ทำให้เสียสิทธิต่างๆในฐานะพลเมืองไทย เช่น สิทธิในการรักษาพยาบาล เป็นต้น

¹⁷⁹ รายงานการประชุมกลุ่มย่อย คณะที่ปรึกษาผู้เขียนรายงานประเทศด้านคนชายขอบ วันที่ 21 สิงหาคม 2552
 ณ สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, อ้างแล้ว

¹⁸⁰ ดูเพิ่มเติมในข้อห้วงใยข้อที่ 22.2.3

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
 ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

24.4 ข้อเสนอแนะเพื่อความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

รัฐควรจัดให้ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการในการตรวจสอบการเกิดของเด็กในชุมชน และทำการตรวจสอบข้อมูลในทะเบียนราษฎรอยู่โดยสม่ำเสมอเพื่อให้ความมั่นใจว่าเด็กทุกคนจะได้รับการจดทะเบียนการเกิด และสามารถเข้าถึงสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองตามกติกาอื่น อีกทั้งควรรณรงค์ให้มีการคลอดบุตรที่โรงพยาบาลเพื่อความปลอดภัยของทั้งมารดาและทารกในครรภ์ ควรให้เด็กทุกคนได้แจ้งเกิดทันทีหลังการเกิด พร้อมทั้งให้สามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้ เช่นการฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่างๆ ควรอธิบายให้ประชาชนเข้าใจถึงผลดีของการคลอดที่โรงพยาบาล

ข้อบทที่ 25

พลเมืองทุกคนย่อมมีสิทธิและโอกาส โดยปราศจากความแตกต่างดังกล่าวไว้ในข้อ 2 และโดยปราศจากข้อจำกัดอันไม่สมควร

- (ก) ในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารรัฐกิจโดยตรง หรือผ่านทางผู้แทนซึ่งได้รับเลือกมาอย่างเสรี
- (ข) ในการที่จะออกเสียงหรือได้รับเลือกตั้งในการเลือกตั้งอันแท้จริงตามวาระ ซึ่งมีการออกเสียงโดยทั่วไปและเสมอภาค และโดยการลงคะแนนลับเพื่อประกันการแสดงเจตนาโดยเสรีของผู้เลือก
- (ค) ในการที่จะเข้าถึงการบริการสาธารณะในประเทศของตน ตามหลักเกณฑ์ทั่วไปแห่งความเสมอภาค

25.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

25.1.1 ด้านกฎหมาย

- การมีส่วนร่วมในการบริหารรัฐกิจ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้เพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเมืองการปกครองให้มากยิ่งขึ้น ดังนี้

- (1) การให้ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง 50,000 คน เข้าชื่อเสนอกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ และหลักการพื้นฐานในการกำหนดนโยบายของรัฐ
- (2) การให้ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง 50,000 คน เข้าชื่อกันร้องขอให้ถอดถอนนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกผู้แทนราษฎร สมาชิก

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

วุฒิสภา ประธานศาลหรืออัยการสูงสุดได้ หากมีพฤติการณ์ส่อทุจริตหรือร่ำรวยผิดปกติ

(3) การออกเสียงประชามติในเรื่องที่คณะรัฐมนตรีปรึกษา

(4) การเพิ่มส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นและการกำหนดในการปกครองท้องถิ่นโดยประชาชนในจังหวัดเกิดขึ้นได้จริง โดยไม่ให้กระทบความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของราชอาณาจักร

- การมีส่วนร่วมในการที่จะออกเสียงหรือได้รับเลือกตั้งในการเลือกตั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 เพิ่มสิทธิหน้าที่ของพลเมืองมากยิ่งขึ้น โดยได้กำหนดการออกเสียงเลือกตั้งอันแท้จริงตามวาระ ซึ่งมีการออกเสียงโดยทั่วไปและเสมอภาค

- การเข้าถึงการบริการสาธารณะในประเทศของตน

-- ไม่ปรากฏในรายงานฉบับที่ 1 --

25.1.2 ด้านการดำเนินการตามกฎหมาย

-- ไม่ปรากฏในรายงานฉบับที่ 1 --

25.2 ความก้าวหน้าในการทำรายงานฉบับที่ 2

25.2.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 หมวด 7 การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน

1.1) มาตรา 72 ว่าด้วยการมีส่วนร่วมในการเลือกตัวแทนของตนเข้าสู่ระบบการปกครอง

“มาตรา 72 บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งบุคคลซึ่งไปใช้สิทธิหรือไม่ไปใช้สิทธิโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปใช้สิทธิได้ ย่อมได้รับสิทธิหรือเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติการแจ้งเหตุที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งและการอำนวยความสะดวกในการไปเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

เจตนารมณ์ เพื่อให้ประชาชนชาวไทยมีส่วนร่วมในการเลือกตัวแทนของตนเข้าสู่ระบบการปกครอง

กำหนดให้บุคคลที่มีสิทธิเลือกตั้งมีหน้าที่ต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ดังนั้นรัฐต้องมีหน้าที่โดยตรงในการอำนวยความสะดวกและจัดให้สามารถ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ใช้สิทธิเลือกตั้งได้โดยง่าย การไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร ย่อมเสียสิทธิบางประการตามที่กฎหมายกำหนดแล้วแต่กรณี ในทางตรงกันข้ามหากไปใช้สิทธิเลือกตั้งย่อมได้สิทธิบางประการตามที่กฎหมายบัญญัติเช่นกัน เพื่อเป็นการจูงใจให้บุคคลไปใช้สิทธิเลือกตั้งควบคู่กับการตัดสิทธิของผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงอีกทางหนึ่งด้วย

1.2) มาตรา 163 ว่าด้วยการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเสนอกฎหมายและได้รับความสะดวกในการใช้สิทธิ

“มาตรา 163 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตามที่กำหนดในหมวด 3 และหมวด 5 แห่งรัฐธรรมนูญนี้ คำร้องขอตามวรรคหนึ่งต้องจัดทำร่างพระราชบัญญัติเสนอมาด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการเข้าชื่อ รวมทั้งการตรวจสอบรายชื่อ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่ง สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาต้องให้ผู้แทนประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นชี้แจงหลักการของร่างพระราชบัญญัติ และคณะกรรมการวิสามัญเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นจะต้องประกอบด้วยผู้แทนของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมดด้วย”

เจตนารมณ์ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเสนอกฎหมายและได้รับความสะดวกในการใช้สิทธิมากขึ้น

กำหนดให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 10,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อเพื่อเสนอร่างกฎหมายต่อประธานรัฐสภา โดยให้จัดทำร่างกฎหมายที่ต้องการเสนอมายัง ทั้งนี้ ร่างกฎหมายที่เสนอได้นั้นต้องจำกัดอยู่เฉพาะเรื่องสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐเท่านั้น และอาจขอให้องค์กรเพื่อการปฏิรูปกฎหมายช่วยเหลือในการร่างพระราชบัญญัตินั้นได้ หรืออาจได้รับการสนับสนุนจากกองทุนเพื่อพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองช่วยเหลือในการทำร่างพระราชบัญญัติก็ได้

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

เพื่อคงเจตนารมณ์ของประชาชนอย่างแท้จริงจึงจำเป็นต้องให้มีผู้แทนของผู้เสนอกฎหมายเข้าชี้แจงและเป็นกรรมาธิการร่วมไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามในการพิจารณาร่างกฎหมาย

1.3) **มาตรา 164** ว่าด้วยการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและเสนอให้ถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและตำแหน่งในองค์กรอิสระ ศาล และองค์กรอื่น

“**มาตรา 164** ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าสองหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติตามมาตรา 274 ให้ถอดถอนบุคคลตามมาตรา 270 ออกจากตำแหน่งได้

คำร้องขอตามวรรคหนึ่งต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวกระทำความผิดเป็นข้อๆ ให้ชัดเจน

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการที่ประชาชนจะเข้าชื่อร้องขอตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต”

เจตนารมณ์ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและเสนอให้ถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและตำแหน่งในองค์กรอิสระ ศาล และองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ

ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 20,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อเสนอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภาเริ่มกระบวนการถอดถอนนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด อัยการสูงสุด รวมทั้งผู้พิพากษา กรรมการการเลือกตั้ง และองค์กรอิสระอื่นๆ ในฐานะความผิดปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ทุจริต ร่ำรวยผิดปกติ ส่อว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญเป็นต้น โดยต้องระบุพฤติการณ์การกระทำความผิดเป็นข้อๆ ให้ชัดเจน ทั้งนี้ หลังจากประธานวุฒิสภาได้รับคำร้องแล้ว จะส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติชี้มูลความผิด หากเห็นว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูลก็จะนำเข้าสู่นขั้นตอนการลงคะแนนถอดถอนโดยวุฒิสภาต่อไป

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

1.4) มาตรา 212 ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของประชาชนซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยสามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้

“มาตรา 212 บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้

การใช้สิทธิตามวรรคหนึ่งต้องเป็นกรณีที่เมื่ออาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้วทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ”

เจตนารมณ์ เพื่อประกันการคุ้มครองสิทธิของประชาชนซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยสามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้เอง

กำหนดให้สิทธิแก่ประชาชนผู้ถูกระทบสิทธิเป็นผู้เสนอได้เองในกรณีที่ประชาชนเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ การเสนอคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยประชาชนได้โดยตรงนี้ เป็นมิติใหม่ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้คุ้มครองไว้ โดยผู้ถูกระทบสิทธิหรือเสรีภาพสามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ แต่การเสนอคดีในลักษณะนี้ย่อมต้องมีข้อจำกัด เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญมากเกินไป โดยกำหนดให้การเสนอคดีจะทำได้ก็เฉพาะในกรณีที่เมื่ออาจใช้วิธีการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้วเท่านั้น กล่าวคือ เมื่อบุคคลดังกล่าวใช้สิทธิทางศาลตามมาตรา 211 แล้วศาลไม่ส่งเรื่อง ทางผู้ตรวจการแผ่นดินแล้วผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ส่งเรื่อง และทางคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติแล้วคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไม่ส่งเรื่องเช่นนี้จึงจะมีสิทธิตามมาตรา 212 นี้

1.5) มาตรา 281 ว่าด้วยความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

“มาตรา 281 ภายใต้บังคับมาตรา 1 รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วน

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในพื้นที่ท้องถิ่นใดมีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ย่อมมีสิทธิจัดตั้งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่น

รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมและแสดงเจตนารมณ์ปกครองตนเองในรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้มีหน้าที่หลักในการจัดทำบริการสาธารณะให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความเป็นอิสระภายใต้บทบัญญัติมาตรา 1 แห่งรัฐธรรมนูญนี้ ราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจะต้องไม่แทรกแซงการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.6) มาตรา 287 ว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

“มาตรา 287 ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดให้มีวิธีการที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมดังกล่าวได้ด้วย

ในกรณีที่การกระทำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นในสาระสำคัญ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องแจ้งข้อมูลรายละเอียดให้ประชาชนทราบก่อนกระทำการเป็นเวลาพอสมควร และในกรณีที่เห็นสมควรหรือได้รับการร้องขอจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นก่อนการกระทำนั้น หรืออาจจัดให้ประชาชนออกเสียงประชามติเพื่อตัดสินใจก็ได้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรายงานการดำเนินงานต่อประชาชนในเรื่องการจัดทำงบประมาณ การใช้จ่าย และผลการดำเนินงานในรอบปี เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและกำกับการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในการจัดทำงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามวรรคสาม ให้นำบทบัญญัติมาตรา 168 วรรคหก มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

เจตนาธรรมณ์ เพื่อกำหนดให้ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิมีส่วนร่วม และตรวจสอบการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะการกระทำที่จะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่หรือความผาสุกของประชาชนในท้องถิ่น และเพื่อป้องกันการทุจริตหรือผลประโยชน์ทับซ้อนของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บทบัญญัตินี้กำหนดให้ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิ ดังนี้

- (1) มีสิทธิมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะปฏิเสธสิทธิของประชาชนไม่ได้ ต้องจัดให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมดังกล่าว
- (2) กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินกิจการใดอันมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นในสาระสำคัญ จะต้องแจ้งให้ประชาชนทราบล่วงหน้า ในกรณีเห็นสมควรหรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร้องขอ จะต้องรับฟังความคิดเห็นหรือจัดให้มีการออกเสียงประชามติ ก่อนดำเนินการ ซึ่งอาจมีทั้ง 2 รูปแบบ คือ ประชามติแบบหารือหรือประชามติแบบตัดสินใจ เช่น การจัดที่ทิ้งขยะมูลฝอย การย้ายตลาดสด หรือสถานีขนส่ง เป็นต้น
- (3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ตรวจสอบและกำกับการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อป้องกันการทุจริตโดยต้องแถลงเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การดำเนินงานอย่างน้อยในเรื่องการจัดทำงบประมาณ การใช้จ่ายงบประมาณและผลการดำเนินงานในรอบปีให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบ

1.7) มาตรา 289 ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ในการบำรุงรักษาศิลปประเพณี ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

“มาตรา 289 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่บำรุงรักษาศิลปประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม และการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ

การจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นตามวรรคสอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย”

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ส่งเสริมและรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีสิทธิหรือมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชน ย่อมทราบความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นตลอดจนใกล้ชิดกับศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาของท้องถิ่น บทบัญญัตินี้จึงกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนอกเหนือจากหน้าที่จัดบริการสาธารณสุขแล้ว ยังมีหน้าที่และสิทธิดังต่อไปนี้

- (1) บำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีอันดี และภูมิปัญญาของท้องถิ่น
- (2) จัดการศึกษาอบรม และฝึกอาชีพให้แก่ประชาชนตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น โดยคำนึงถึงมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ
- (3) เข้าร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ

1.8) มาตรา 290 ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

“มาตรา 290 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

- (1) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่
- (2) การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่ เฉพาะในกรณีที่มีผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2
ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

(3) การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่

(4) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

เจตนารมณ์เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมรับรู้สภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยและการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ บทบัญญัตินี้จึงกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- (1) จัดการ บำรุงรักษา และ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่
- (2) มีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา
- (3) มีสิทธิเข้ามีส่วนร่วมโครงการหรือกิจกรรมนอกเขตที่มีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในพื้นที่
- (4) เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย

1.9) **มาตรา 291 (1) ว่าด้วยสิทธิของประชาชนในการลงชื่อเพื่อเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญ (ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ใช้สิทธินี้กับประชาชน)**

“มาตรา 291 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้

(1) ผู้ที่ขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรหรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย”

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

ในการจัดทำกฎหมายกำหนดให้สิทธิแก่ประชาชนที่เข้าชื่อเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้นจะต้องมีข้อกำหนดให้ผู้เข้าชื่อเสนอแก้ไขร่าง

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

รัฐธรรมนูญตั้งตัวแทนเข้าชี้แจงเหตุผลและร่วมเป็นกรรมการเพื่อพิจารณาแก้ไข

25.3 ข้อจำกัดของการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

25.3.1 การมีส่วนร่วมในการบริหารรัฐกิจ และ ในกรณีที่ออกเสียงหรือได้รับเลือกตั้งในการเลือกตั้ง

หลังการทำประชามติเพื่อรับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีการร้องเรียนจากประชาชนในอำเภอเกาะ อำเภอสุนทรบุรี จังหวัดนราธิวาส ต่อองค์กรพัฒนาเอกชนองค์กรหนึ่งว่ารายชื่อของประชาชนจำนวนหนึ่งหายไปจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร ทำให้ผู้ที่ไม่มีรายชื่อดังกล่าวไม่สามารถไปทำหน้าที่ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาได้ ตาม รธน. มาตรา 72 ได้ ซึ่งจะทำให้ประชาชนเหล่านี้ไม่สามารถทำหนังสือเดินทาง หรือเอกสารต่างๆของทางราชการได้ อีกทั้งยังเสียสิทธิในการที่จะสมัครรับเลือกตั้ง การลงชื่อเพื่อยื่นเสนอพระราชบัญญัติ และการร่วมลงชื่อเพื่อถอดถอนนักการเมือง เป็นต้น

เจ้าหน้าที่ในอำเภอเกาะให้ข้อเท็จจริงว่ารายชื่อที่หายไปเกิดจากการขัดข้องของระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งได้ทำการแก้ไขอย่างทันท่วงทีโดยนายธีรพงศ์ ศรีจันทร์ ปลัดอำเภอซึ่งเป็นหัวหน้าประจำตำบลเกาะได้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง และสอบสวนเพื่อเพิ่มชื่อบุคคลดังกล่าวในฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรเป็นที่เรียบร้อยแล้ว¹⁸¹

25.1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดยะลาได้นำ กฎอภิมุขปาเกะ ซึ่งเป็นการควบคุมพฤติกรรมในสังคม เป็นวิถีชีวิตมุสลิมตามหลักศาสนาอิสลามมาใช้ในการแก้ปัญหาของท้องถิ่น โดยให้ชุมชนท้องถิ่นดูแลกันเองและมีการกำหนดกติกาในการอยู่ร่วมกัน โดยทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎกติกาประจำหมู่บ้าน โดยมอบหมายให้ผู้ใหญ่บ้านในแต่ละหมู่บ้าน ร่วมกับโต๊ะอิหม่ามซึ่งมีอยู่แล้วทุกหมู่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) รวมถึงผู้อาวุโสประจำหมู่บ้าน โดยนำหลักการของศาสนาอิสลามเข้ามาใช้ รวมถึงมีการกำหนดโทษกับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกติกาซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกัน เช่น ในเรื่อง การปฏิบัติศาสนกิจ, การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, การรักษาความปลอดภัยและความสันติสุขภายในหมู่บ้าน , การแก้ไขข้อพิพาท

¹⁸¹ ดูเอกสารประกอบการหารือสถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ความขัดแย้งระหว่างบุคคล และ การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
182

25.3.2 สิทธิในการที่จะเข้าถึงการบริการสาธารณะในประเทศของตน

การที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดพื้นที่สี ทำให้การกระจายงบประมาณในแต่ละพื้นที่ไม่เท่าเทียมกัน และเป็นผลทำให้เกิดการพัฒนาและการสร้างงานที่ไม่เป็นธรรม ทั้งนี้เจ้าหน้าที่อ้างว่า เขตพื้นที่ที่ยังคงมีความรุนแรงสูงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา

ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หน่วยทหารเฉพาะกิจมักเข้าไปตั้งค่ายในโรงเรียนหรือสถานีนอนามัย ทำให้เกิดความขัดแย้งกับชุมชน ประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะเด็ก ๆ ไม่อยากไปเรียนหนังสือ หลายครั้งประชาชนเกิดความระแวงว่าเด็กจะถูกใช้เป็นเครื่องมือในการหาข่าวของเจ้าหน้าที่ และจะเกิดความไม่ปลอดภัยขึ้นกับตนเอง จึงทำให้ชุมชนบางแห่งเกิดความขัดแย้งกับโรงเรียนและไม่นิยมส่งบุตรหลานไปเรียนหนังสือ

เช่นเดียวกับสถานีนอนามัยหลายแห่ง ที่เจ้าหน้าที่รัฐมักต่อรองให้ประชาชนที่มาใช้บริการต้องให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับรัฐมิเช่นนั้นจะไม่อนุญาตให้เจ้าหน้าที่นอนามัยให้บริการ¹⁸³ เหตุการณ์เช่นนี้พบมากในพื้นที่สีแดงซึ่งเป็นพื้นที่ซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนไม่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทำให้ประชาชนจำนวนหนึ่งต้องเสียสิทธิในการเข้าถึงบริการทางสาธารณสุขของรัฐ

25.4 ข้อเสนอแนะเพื่อความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ได้เน้นการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เน้นการเมืองภาคพลเมือง และการกระจายอำนาจ แต่ในทางปฏิบัติยังเป็นการยากที่ประชาชนจะสามารถมีส่วนร่วมในการปกครองของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง อำนาจการปกครองมักอยู่กับนักการเมืองท้องถิ่น โดยเฉพาะประชาชนทั่วไปไม่สามารถตรวจสอบการใช้อำนาจในการปกครอง และการตรวจสอบการใช้งบประมาณของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง การให้ความรู้ในสิทธิของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชนจึงมีความสำคัญเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึง และมีส่วนร่วมในการปกครองได้อย่างแท้จริง

¹⁸² บันทึกการเดินทางไปศึกษาดูงานของคณะกรรมการวิสามัญติดตาม เร่งรัด ประเมินผลการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ วุฒิสภา ร่วมกับคณะอนุกรรมการติดตามและประเมินผลด้านการสร้างความไว้วางใจและการสื่อสารเพื่อปรับกระบวนการอยู่ร่วมกันด้วยสันติวิธี เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๒

¹⁸³ เจ้าหน้าที่นอนามัยหลายแห่งได้ให้ข้อมูลที่สอดคล้องกันในการทำงานกับผู้เขียนรายงานโดยตรง ซึ่งโดยปกติเจ้าหน้าที่ซึ่งประจำอยู่ตามสถานีนอนามัยมักเป็นเจ้าหน้าที่ระดับผู้ช่วยพยาบาลที่ไม่มีใบประกอบโรคศิลป์ในการที่จะสามารถให้ยา หรือสารอาหารทางเส้นเลือดได้ แต่ในทางปฏิบัติเนื่องจากการขาดแคลนแพทย์เจ้าหน้าที่เหล่านี้จะให้การรักษาพยาบาลในกรณีที่เป็นและฉุกเฉิน เช่นในผู้ป่วยหนัก หรือผู้ป่วยที่เสียเลือด หรือขาดสารอาหาร รวมถึงหญิงตั้งครรภ์ในบางกรณีด้วย

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติกาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติกาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า แม้รัฐจะได้มีการกระจายอำนาจไปยังท้องถิ่นมากขึ้น (Decentralization) แต่อย่างไรก็ดี ยังพบว่าประชาชนยังไม่มีส่วนร่วม (People Participation) อย่างเท่าเทียม และเป็นรูปธรรมแท้จริง ซึ่งรวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้หญิงด้วย ทั้งในการเสนอความต้องการและการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการต่างๆ ในพื้นที่ นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนถึงแม้เป็นคนท้องถิ่นแต่ก็ไม่ได้เปิดพื้นที่ในการมีส่วนร่วมให้แก่ประชาชนฐานรากในการแก้ปัญหาของชุมชน นอกจากนี้ การไม่มีส่วนร่วมในการตรวจสอบความโปร่งใสในการดำเนินการของภาครัฐ ส่งผลให้เกิดปัญหาความไม่ไว้วางใจต่อเจ้าหน้าที่ตามมา ดังนั้น รัฐจึงควรสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมและเป็นรูปธรรมแท้จริง

จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีการใช้กฎหมายพิเศษในเรื่องของรัฐสวัสดิการไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน หรือสถานีนอนมัย ควรเป็นพื้นที่ปลอดภัย ไม่ควรเป็นสถานที่ซึ่งมีกองกำลังติดอาวุธตั้งอยู่ หากต้องการให้ความปลอดภัยแก่สถานที่ดังกล่าวควรตั้งอยู่บริเวณภายนอก เพื่อให้ประชาชนรู้สึกปลอดภัย และไม่หวาดระแวงในการให้บริการของรัฐ

ในส่วนของผู้หญิงมลายุมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐบาล ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน รวมถึงผู้นำท้องถิ่นควรส่งเสริมให้ผู้หญิง และเด็กให้สามารถเข้าถึงการศึกษาทั้งในและนอกระบบ รวมถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต และให้ได้รับความคุ้มครองภายใต้หลักประกันสังคม การเข้าถึงบริการสาธารณสุข โดยเฉพาะผู้หญิงในวัยเจริญพันธุ์ ควรสามารถเข้าถึงความรู้ในโรคที่อาจติดต่อได้ทางเพศสัมพันธ์ และมีสิทธิในการปกป้องตนเองจากการมีโอกาสดังกล่าว รวมถึงการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนและท้องถิ่นของตน ทั้งกิจกรรมทางการเมือง และการมีส่วนร่วมต่างๆ

ข้อบทที่ 26

บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอภาคตามกฎหมาย และมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันตามกฎหมาย โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ ในกรณีนี้ กฎหมายจะต้องห้ามการเลือกปฏิบัติใดๆ และต้องประกันการคุ้มครองบุคคลทุกคนอย่างเสมอภาคและเป็นผลจริงจึ่งจากการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุผลใด เช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นใด เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นๆ

26.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

26.1.1 ด้านกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 28 และ มาตรา 30 ได้ให้สิทธิความคุ้มครองเท่าเทียมกันทางกฎหมายโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ อันเป็นการเลือกปฏิบัติโดยเคร่งครัด โดยในปัจจุบันประเทศไทยได้ริเริ่มจัดยกร่างกฎหมาย

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ห้ามการเลือกปฏิบัติให้สอดคล้องกับข้อบทที่ 26 แห่งกติกาฯ นี้ โดยคณะกรรมการ ทบพทวนกฎหมายเพื่ออนุวัติตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและอนุสัญญาด้าน สิทธิมนุษยชน ซึ่งได้พิจารณาแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ต่อบุคคลตามร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล พ.ศ..... เสร็จเรียบร้อยแล้ว

26.1.2 ด้านการดำเนินงานตามกฎหมาย

-- ไม่ปรากฏในรายงานฉบับที่ 1 --

26.2 ความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

26.2.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

-- โปรดดูการรายงานตามข้อบทที่ 2 --

2) พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550

3) พระราชบัญญัติคำนำหน้านามหญิง พ.ศ. 2551

26.2.2 ความก้าวหน้าด้านการดำเนินการ

26.3 ข้อจำกัดของการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

26.3.1 ความรู้สึกว่าคุณเลือกปฏิบัติของคนไทยซึ่งนับถือศาสนาพุทธ ในจังหวัด ชายแดนภาคใต้

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายมลายู ทำให้คนไทยพุทธซึ่งเป็นคนส่วนน้อยมีความรู้สึกว่าคุณเลือกปฏิบัติจากรัฐ โดยเห็นว่ารัฐบาลสนใจและให้การดูแลชาวไทยมุสลิมมากกว่า อีกทั้งยังรู้สึกว่าคนไทยเชื้อสายมลายูมักรังเกียจคนไทยพุทธในพื้นที่ ทั้งที่อาศัยอยู่ร่วมกันมาเป็นระยะเวลา นาน

26.3.2 กรณีการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1) บทบาทของผู้หญิงในครอบครัว

จากข้อมูลที่ได้รับพบว่า ผู้หญิงมุสลิมมีบทบาทสำคัญยิ่งในการดูแลครอบครัว ซึ่ง มีความผูกพันกับธรรมเนียมประเพณี และศาสนา มาก และแต่เมื่อสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น ประกอบกับการพัฒนาต่างๆ ในพื้นที่ ทำให้โครงสร้างสังคมเปลี่ยนแปลงไป เมื่อผู้หญิงได้รับผลกระทบจากความไม่เป็นธรรม

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ที่เกิดขึ้นกับตนเอง ผู้หญิงก็ไม่สามารถที่จะและปกป้องสิทธิชอบธรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และศาสนา ของตนเองได้ เช่น บางกรณีผู้หญิงที่ได้รับเงินเยียวจากเหตุการณ์ความไม่สงบ แต่เมื่อมีการตัดสินโดยตะโต๊ะยุติธรรม ซึ่งอ้างหลักการทางศาสนาว่าเงินเยียวที่ได้รับเป็นเงินมรดกที่ญาติฝ่ายชายได้ ทำให้ผู้หญิงได้เงินเยียวจำนวนไม่มาก ซึ่งจุดนี้จะต้องมีการทำความเข้าใจต่อหลักการตัดสินทางศาสนาและผลกระทบในเชิงสังคมและจิตวิทยา ซึ่งจะกล่าวในประเด็นต่อไป¹⁸⁴

นอกจากนี้ยังมีกรณีความผูกพันกับแม่ลูกที่ห่างเหินมากขึ้นเนื่องจากโครงสร้างสังคมที่ผลักดันให้ ครอบครัว ต้องทำมาหากินเพื่อความอยู่รอด โดยเฉพาะครอบครัวที่ขาดผู้นำเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบ ทำให้การดูแลลูกๆ ตกเป็นภาระของสถาบันนอกร้านมากขึ้น เช่น โรงเรียน

มีความแตกต่างระหว่างผู้หญิงที่มีการศึกษาและผู้หญิงไม่ได้รับการศึกษา ในครอบครัวมลายูมุสลิม ผู้หญิงที่ได้รับการศึกษาและมาจากครอบครัวที่มีฐานะดีจะมีโอกาสในการอธิบายถึงความต้องการและตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองได้ดีมากกว่าผู้หญิงที่ไม่ได้รับการศึกษา แต่อย่างไรก็ตามขึ้นอยู่กับความเห็นความสำคัญของฝ่ายชายและสังคมด้วยว่าได้สนใจถึงเสียงของผู้หญิงหรือไม่ ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าแม้แต่ผู้หญิงที่ได้รับการศึกษาหรือปัจจัยอื่นๆ การมองเห็นความสำคัญของเสียงและการตระหนักถึงสิทธิของผู้หญิง ในพื้นที่ยังไม่ค่อยมาก

2) มุมมองของการใช้กฎหมายอิสลามในเรื่องของครอบครัวและมรดก

เนื่องจากภายในสังคมมุสลิมจำเป็นต้องยึดถือและปฏิบัติตามวิถีทางของศาสนาอิสลาม ซึ่งมีความสำคัญในการดำรงชีวิต จากข้อมูลของผู้หญิงพบว่าในแง่ของกระบวนการตามหลักการศาสนาผู้ชายเป็นผู้ตัดสินคดี แต่ยังไม่มียุติหญิงเข้าไปทำหน้าที่รับฟังหรือให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะในกรณีต่างๆที่มีความสัมพันธ์กับผู้หญิงเอง จึงมีข้อเสนอแนะว่า ในกรณีที่เป็นข้อขัดแย้งระหว่างผู้หญิงและผู้ชายในครอบครัว หรือในกรณีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยเรื่องครอบครัว และมรดก หรือในกรณีอื่นๆที่กระทบต่อสิทธิของผู้หญิง ควรมีตัวแทนผู้หญิงเข้าไปร่วมรับฟังและทำข้อเสนอแนะ หรือข้อคิดเห็น

¹⁸⁴ รายงานกรมการสิทธิมนุษยชน เรื่องการฟัตวาที่สตูล

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนได้เสีย ตั้งแต่เรื่องของยุทธธรรมชุมชนจนถึงระดับกระบวนการไตสวนทางศาลของตะโตะยุทธธรรม¹⁸⁵

จากการแลกเปลี่ยนข้อมูลของผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้หญิงเพื่อเขียนรายงานฉบับนี้ ผู้หญิงซึ่งเข้าร่วมประชุมมีความตระหนักในเรื่องของการให้ผู้หญิงรู้จักตระหนักถึงสิทธิของตนเองที่มีความเหมาะสมกับบริบททางวัฒนธรรม ศาสนาและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ เพื่อเป็นการเปิดพื้นที่ในการพูดคุยถึงปัญหาของผู้หญิง สร้างความเข้มแข็งให้กับผู้หญิงในชุมชน เช่น ด้านเศรษฐกิจ การปฏิบัติตามหลักการศาสนาที่ถูกต้องทั้งภายในครอบครัวและชุมชน มุมมองของศาสนาอิสลามในเรื่องของครอบครัวและมรดก โดยมีการสนับสนุนจากเครือข่ายของผู้หญิงในพื้นที่ที่เข้าร่วมประชุม การสนับสนุนจากทางคณะที่ปรึกษา ในการหยิบยกประเด็นของผู้หญิงที่ได้พูดคุยและหาแนวทางในการดำเนินการต่อไป

3) ปัญหาในการใช้สิทธิในการแต่งกายและปฏิบัติตามความเชื่อตามหลักการของศาสนา

จากการรับฟังความคิดเห็นของผู้หญิง หลายกลุ่มใน สาม จชต. พบว่า ปัญหาที่พบในปัจจุบันของผู้หญิงมลายูมุสลิม ในการออกไปทำงานนอกบ้าน ในสถานประกอบการด้วยความจำเป็นในการอยู่รอด แต่ถูกกีดรอนสิทธิในการแต่งกายและปฏิบัติตามความเชื่อตามหลักการของศาสนา เช่น การไม่อนุญาตให้ใส่ผ้าคลุมผม (ฮิญาบ) และจำเป็นต้องแต่งกายตามที่สถานประกอบการเอกชนกำหนด อย่างไรก็ตาม หลักศาสนาไม่ได้ห้ามให้ผู้หญิงออกไปทำงานนอกบ้านตามความจำเป็น แต่การกีดรอนเสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนาและความเชื่อของตนเองทำให้วิถีชีวิตและการยึดหลักการตามศาสนาของชาวบ้านเปลี่ยนไป ทำให้มีการปฏิบัติตามความเคยชิน ทั้งๆที่ในรัฐธรรมนูญก็ได้มีการกำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานไว้แล้ว ทั้งสถานประกอบการควรปฏิบัติตามและชาวบ้านควรรับรู้ถึงสิทธิของตนเอง ผู้เข้าร่วมประชุมให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงที่เป็นแรงงานระดับล่างและระดับกลางที่เป็นผู้หญิงที่มีการศึกษาด้วยเช่นกัน

นอกจากนั้นสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นยังจำกัดช่องทางการหารายได้ของครอบครัว ทำให้ภาระส่วนหนึ่งตกเป็นของผู้หญิงและเด็กด้วย เช่น

¹⁸⁵ การเข้าประชุม focus group กลุ่มผู้หญิง เพื่อการเขียนรายงานประเทศไทยตาม กติกาสภาว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 ที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เมื่อเดือน กรกฎาคม 2551

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ประชาชนจะไปกรีดยางแต่เช้าหน่อยลงทำให้มีรายได้ลดลง ซึ่งประชาชนที่ไม่มีสวนยางเป็นของตนเองก็จะมีควมยากลำบากในการหารายได้มากขึ้น ทำให้จำเป็นต้องหาช่องทางในการหารายได้โดยเฉพาะผู้หญิงซึ่งต้องไปทำงานในสถานประกอบการและต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับดังกล่าว ซึ่งบางครั้งก็เป็นปัญหาในการที่จะเรียกร้องสิทธิของผู้หญิง เพราะบางกรณีจะมีเรื่องระบบอุปถัมภ์ซึ่งเป็นพันธะระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง เช่น เรื่องของหนี้สินที่กู้ยืมมาจากนายจ้าง

4) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

ผู้หญิงส่วนใหญ่เห็นว่าการทำงานของผู้หญิงในพื้นที่ยังขาดอำนาจต่อรองเนื่องด้วยความจำเป็นในการอยู่รอด โดยเฉพาะผู้หญิงซึ่งต้องทำงานเพื่อหารายได้เพิ่มเติม นอกจากงานประจำ เช่น งานปักผ้าคลุมผม จากข้อมูลที่ได้จากการพูดคุยพบว่า อัตราค่าจ้างต่ำมาก ทั้งๆที่เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือและเวลาในการทำงานเป็นงานละเอียด หรือการเป็นคนงานรับจ้างที่แปปลา เป็นต้น

จากปัญหาความรุนแรง หรือจากการหย่าร้างทำให้ผู้หญิงถูกบังคับให้กลายเป็นหัวหน้าครอบครัวโดยไม่มีประสบการณ์และขาดทรัพยากร และความรู้ในการประกอบอาชีพ อีกทั้งการที่มีบุตรหลายคนทำให้ผู้หญิงต้องตกอยู่ในสภาวะยากลำบากในการเลี้ยงดูครอบครัว

5) ปัญหาเรื่องความรุนแรงในครอบครัว

ข้อมูลจากการศึกษาของเมตตา ภูนิง¹⁸⁶ ซึ่งทำการสำรวจกับหญิงตั้งครรภ์จำนวน 611 ราย ที่มารับบริการที่คลินิกฝากครรภ์ในโรงพยาบาลปัตตานี ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม – 21 พฤศจิกายน 2545 ซึ่งให้เห็นถึงความรุนแรงของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดกับผู้หญิง ผลการศึกษาพบว่า ร้อยละ 51 ของหญิงตั้งครรภ์ที่ให้สัมภาษณ์ ถูกกระทำความรุนแรงในชีวิตสมรส ที่ถูกกระทำทางเพศอย่างเดียว ร้อยละ 5.2 ทางเพศและทางจิตใจ ร้อยละ 20 ทางร่างกาย ร้อยละ 29.6 ซึ่งแบ่งเป็นถูกกระทำทางกายอย่างเบา ร้อยละ 17.5 และอย่างรุนแรง ร้อยละ 12.1¹⁸⁷

¹⁸⁶ อาจารย์ประจำภาควิชาคณิตศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

¹⁸⁷ กฎหมายอิสลามอนุญาตให้สามีเขียนตีภรรยาของตนได้เพื่อเป็นการตักเตือนโดยไม่ต้อง ไม่ให้เกิดบาดแผล , จะต้องไม่ให้เกิดบาดแผลลึกถึงเนื้อ จะต้องไม่ให้กระดูกแตกหัก จะต้องไม่ตบตีที่ใบหน้า และบริเวณที่จะเป็นอันตราย ที่อนุญาตให้สามีเขียนตีภรรยาได้นี้ เฉพาะกรณีที่เห็นไปได้ว่าความประพฤติของภรรยาจะดีขึ้น และค่อนข้างมั่นใจว่าภรรยาจะกลับมาประพฤติธรรมที่

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

สอดคล้องกับข้อมูลจาก จิตแพทย์จากศูนย์สุขภาพจิต เขต 15 ซึ่งพบว่า มีคนไข้ที่เข้ามารักษาปัญหาสุขภาพจิตเพราะต้องเผชิญกับความรุนแรงทางเพศ ในคู่สมรส

จากสถานการณ์ข้างต้น จะเห็นได้ว่า หญิงที่ประสบกับการกระทำความรุนแรงทางเพศยังขาดกลไกที่จะช่วยให้สามารถเข้าถึงความยุติธรรม ผู้หญิงยังขาดโอกาสเลือกที่จะใช้ช่องทางใดแก้ไขปัญหา และยังไม่รู้ถึงสิทธิของตนเองทางกฎหมาย โดยเฉพาะผู้หญิงมุสลิมที่ประสบกับการกระทำความรุนแรงทางเพศยังขาดกลไกที่จะช่วยให้สามารถเข้าถึงความยุติธรรม ผู้หญิงยังขาดโอกาสเลือกที่จะใช้ช่องทางใดแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะกรณีการถูกข่มขืน ยังไม่เป็นที่ยอมรับในการที่จะเปิดเผยในสังคมมลายูมุสลิม ทำให้ผู้หญิงกลุ่มนี้ประสบความยากลำบากในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ ประเด็นเรื่องการข่มขืนผู้หญิงโดยเจ้าหน้าที่ ได้เคยเป็นชนวนให้เกิดการประท้วงยึดมัสยิดของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีกันมาแล้ว เมื่อปี พ.ศ. 2550

หน่วยงานภาครัฐจึงควรให้ความสนใจและรับผิดชอบให้ความคุ้มครองแก่ผู้หญิง และควรให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อการกระทำของเจ้าหน้าที่ในเรื่องความรุนแรงต่อผู้หญิงในชนบท¹⁸⁸

นอกจากนี้แม้จะพบสถิติการข่มขืนมีจำนวนสูงขึ้นแต่เนื่องจากสังคมไม่ยอมรับจึงทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้

6) การไม่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างเต็มที่จากหัวหน้าครอบครัว

ดิหาคามีรู้ว่าการเขียนดีไม่อาจทำให้ความประพฤติของภรรยาดีขึ้นได้ มีแต่จะทำให้กระด้างกระเดื่องมากยิ่งขึ้นก็ไม่ควรเขียนดี (อัลนินซาอู : 33)

ถ้าความขัดแย้งไม่สามารถตกลงกันได้ ให้ตั้งอนุญาโตตุลาการ 2 คน มาจากญาติของฝ่ายหญิงและชายอย่างละ 1 คน มาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย

หากความผิดเกิดจากสามี ให้ภรรยาตักเตือนสามีถึงสิทธิที่ภรรยาจะได้รับ ให้ภรรยาเตือนสามีให้กลัวการลงโทษที่ละเมิดสิทธิของภรรยา ถ้าสามีไม่ยอมปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น ให้ภรรยานำเรื่องของตนขึ้นสู่การพิจารณาของ “กอดี” เพื่อดำเนินการเรียกเอาสิทธิของตน

ถ้าสามียังมีพฤติกรรมที่เลวร้ายต่อภรรยาของตน ทำร้าย หรือต่อว่าภรรยาโดยไม่มีเหตุผล ให้ภรรยาร้องต่อ “กอดี” ให้ลงโทษสามีได้

ดู (อัลฟิกห์ (นิติศาสตร์อิสลาม) อรุณ บุญชม เล่ม 4 หน้า 95-97)

¹⁸⁸ สำหรับการชุมนุมครั้งล่าสุดนี้ นายตูแวนดาเนีย ตูแวนแมง ประธานเครือข่ายนักศึกษาเพื่อพิทักษ์ประชาชน ซึ่งเป็นแกนนำในการชุมนุม ระบุว่า ต้นเหตุของการจัดกิจกรรมในครั้งนี้มาจากได้รับข้อมูลการสังหารชาวบ้านที่ตำบลปะแต อำเภอยะหา จังหวัดยะลา จนเป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิต 4 คน โดยเชื่อว่าหนึ่งในนั้นคือหญิงสาววัย 21 ปี ถูกฆ่าข่มขืน ซึ่งเหตุการณ์นี้กลายเป็นตัวจุดประกายให้เพื่อนๆ นักศึกษามีความรู้สึกว่าอยากจะช่วยชาวบ้านเรียกร้องความเป็นธรรม

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ในกรณีหัวหน้าครอบครัวมีภรรยามากกว่า 1 คน และไม่สามารถให้การเลี้ยงดูแก่ภรรยาและบุตรทุกคนได้อย่างเท่าเทียมกัน ทำให้ผู้หญิงจำนวนมากที่มีลูกหลายคนต้องรับภาระในการหาเลี้ยงครอบครัวแต่เพียงลำพัง จึงเป็นสาเหตุให้ไม่สามารถดูแลครอบครัวได้อย่างเต็มที่

7) โอกาสในการศึกษา

เนื่องจากครอบครัวมุสลิมมักนิยมให้บุตรสาวแต่งงานอายุน้อยทำให้เมื่อเกิดปัญหาครอบครัว เช่น สามีเสียชีวิตหรือหย่าร้าง ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวตามลำพังได้

การตีความที่อาจไม่ถูกต้องตามหลักศาสนาบางประการทำให้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้หญิง เช่น การห้ามออกนอกบ้านหลังสามีเสียชีวิต 3 เดือน ทำให้ไม่สามารถออกไปประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้ บางรายเสียสิทธิในการขอรับการเยียวยาจากรัฐ¹⁸⁹ หรือการตัดสินใจของตะโต๊ะยุติธรรมที่ว่าเงินที่รัฐมอบให้เพื่อเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบเป็นเงินมรดก ทำให้ผู้หญิงได้รับการเยียวยาน้อยมาก แม้ต่อมาจะได้มีการวินิจฉัยว่าเงินเยียวยาจากรัฐมิใช่มรดก แต่ก็มิได้มีการชดเชย หรือความรับผิดชอบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือองค์กรทางศาสนาอิสลามแต่อย่างใด

8) ปัญหาการติดเชื้อจากการมีเพศสัมพันธ์

ปัจจุบันมีการแพร่ระบาดของการติดเชื้อ HIV มากขึ้น การแพร่ระบาดดังกล่าวได้ขยายวงไปสู่ผู้หญิงและเด็กมากขึ้น โดยไม่มีผู้ใดสามารถยืนยันตัวเลขของผู้ติดเชื้อที่แน่นอนได้ ทำให้การเข้าถึงการรักษาของผู้ติดเชื้อมีจำนวนน้อย การรณรงค์ป้องกันการติดเชื้อยังจำกัดอยู่ในวงแคบ เนื่องจากสังคมมุสลิมยังไม่ยอมรับอุบัติการณ์ของโรคนี้ อีกทั้งการมองผู้ติดเชื้อว่าเป็นผู้ที่ถูกพระเจ้าลงโทษ เป็น “คนบาป” ทำให้สังคมตั้งข้อรังเกียจ การไม่มองว่า

¹⁸⁹ หลักการการห้ามออกนอกบ้านของผู้หญิงกรณีสามีเสียชีวิต หรือปรากฏแน่ชัดว่าสามีหายหน้าไปเป็นเวลาเกิน 4 ปี อิตตะห์ของภรรยาจะสิ้นสุดลงในเวลา สี่เดือน กับสิบวัน (อัลบาคอเราะห์ :234)

(กักตัวเองไว้ : รอคอย : ถึงกำหนดของพวกนาง : สิ้นสุดกำหนด อิตตะห์ของพวกนาง ในสิ่งที่พวกนางได้กระทำไปในส่วนที่เกี่ยวกับตัวของพวกนาง ละเว้นการใส่เครื่องหอม การแต่งเครื่องประดับ: การสู้ออ รับการสู้ออ และแต่งงาน)

สรุป ผู้หญิงที่อยู่ในอิตตะห์เนื่องจากสามีตาย จะออกจากบ้านไม่ได้นอกจากมีความจำเป็นเท่านั้น เช่น ต้องการอาหาร หรือต้องการขายสิ่งของของตนเพื่อหารายได้และไม่มีใครทำแทน หรือจำเป็นต้องไปหาเพื่อบ้านที่เป็นสตรีเพราะความเหงา ในกรณีเช่นนี้ไม่ห้ามนางที่จะออกจากบ้าน (เล่มเดียวกันหน้า 145)

คนเหล่านี้เป็นผู้ป่วย ซึ่งต้องการการรักษาพยาบาล ต้องการความเข้าใจ และกำลังใจ จึงเป็นสาเหตุสำคัญทำให้ไม่สามารถหยุดยั้งการแพร่ระบาดของโรคนี้ได้ จึงเป็นปัญหาที่ทำนายบรรดาผู้รู้ และผู้นำศาสนาเป็นอย่างยิ่งว่าหากสังคมมุสลิมยังมองปัญหาเอดส์ด้วยท่าทีที่ปฏิเสธ และตั้งข้อรังเกียจ สังคมก็จะขาดองค์ความรู้ที่สำคัญอีกมากมาย ตั้งแต่การป้องกันไม่ให้บุตรหลานและคนในครอบครัวมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเป็นเอดส์ การดูแลรักษาผู้ติดเชื้อ การจัดการเกี่ยวกับศพ การอาบน้ำศพที่ต้องทำให้ปลอดภัย หรือการดูแลเด็กเมื่อพ่อแม่ต้องเสียชีวิตจากโรคนี้เป็นต้น

ในบริบทของผู้หญิงมุสลิมที่ต้องเชื่อฟังสามีจึงทำให้ผู้หญิงเหล่านี้ไม่สามารถปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์กับสามีได้ แม้จะทราบว่าสามีติดเชื้อ โดยตัวเธอก็เสี่ยงต่อการติดเชื้อและการรับเชื้อเพิ่มเช่นกัน โดยมากผู้หญิงมุสลิมเหล่านี้จะทราบว่าตัวเองติดเชื้อก็ต่อเมื่อเธอตั้งครรภ์และต้องไปตรวจเลือด และฝากครรภ์ที่โรงพยาบาล ในขณะที่เดียวกับในสังคมมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยผู้ชายมักนิยมการมีภรรยามากกว่าหนึ่งคน จึงทำให้การแพร่ขยายของโรคเอดส์ในสังคมมุสลิมยากที่ควบคุมได้ในปัจจุบัน

26.3.3 กรณีการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงแรงงานต่างด้าว

วันที่ 14 พฤศจิกายน 2550 พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายความมั่นคง และในฐานะประธานคณะกรรมการบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง (กบร.) ได้ลงตรวจเยี่ยมชุมชนแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร และได้ให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนถึงกรณีของการพบแรงงานหญิงข้ามชาติตั้งครรภ์และคลอดบุตรในประเทศไทยว่า แรงงานหญิงกลุ่มนี้จะต้องกลับไปคลอดบุตรในประเทศบ้านเกิด และห้ามครอบครัวเข้ามาตั้งรกรากในประเทศไทย

26.4 ข้อเสนอแนะเพื่อความเป็นไปได้ในการดำเนินงาน

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการใช้กฎหมายอิสลาม ซึ่งเป็นกฎหมายจารีต แต่มีปัญหาในการที่ไม่มีสภาพบังคับได้จริง เช่นเมื่อ ดะโต๊ะ ยุติธรรมตัดสินคดีครอบครัวมรดก แต่การไม่มีสภาพบังคับ ทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้หญิง เช่นกรณีการเลี้ยงดูภายหลังหย่าขาดจากสามี หรือกรณีสามีมีภรรยาหลายคนและไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึง

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

เป็นต้น หรือกรณีที่จะโต้ะยุติธรรมตัดสินคดี แล้วผู้เสียหายยังรู้สึกว่าจะไม่ได้รับความเป็นธรรม ก็ไม่สามารถอุทธรณ์ หรือ ฎีกา ได้เช่นเดียวกับระบบศาลไทยโดยทั่วไป

ส่วนปัญหาเรื่องความรุนแรงในครอบครัว พบว่าผู้หญิงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังไม่สามารถดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมได้ เนื่องจากผู้รู้ทางศาสนาส่วนใหญ่มักมองว่าปัญหาเช่นนี้เป็นปัญหาภายในที่ผู้หญิงไม่ควรนำมาพูดภายนอก ทำให้ในความเป็นจริงจึงยังเป็นความยากลำบากในการให้ความคุ้มครองสิทธิในร่างกายต่อผู้หญิงในครอบครัว

สืบเนื่องจากการประชุมทำให้ทางกลุ่มผู้หญิงและทางคณะที่ปรึกษาฯ ตระหนักถึงปัญหาของผู้หญิง จึงเสนอให้มีการทำงานวิจัยเชิงขับเคลื่อนในพื้นที่ เพื่อเปิดพื้นที่ให้กับผู้หญิงในประเด็นต่างๆมากขึ้น โดยเริ่มจากการทำโครงการนาร่องเพื่อเป็นต้นแบบ โดยดำเนินกระบวนการอย่างเป็นธรรมชาติและสอดคล้องกับวิถีชีวิตซึ่งจะเป็นการรับฟังปัญหา สื่อถึงความต้องการและแนวทางในการแก้ไขปัญหาจากผู้หญิงและชุมชน ให้เกิดความเข้าใจร่วมกันและตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองอย่าถูกต้องตามบริบทของวิถีชีวิตและหลักการของศาสนา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเอง ชุมชน และสังคม

สรุป จากสภาพการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งในสังคมไทยส่วนใหญ่ และสังคมมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้หญิงเองก็ตกเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ วันหนึ่งของผู้หญิงมลายูมุสลิมจึงอยู่ตรงกลางระหว่างสองทางเลือกทั้งฝ่ายรัฐไทยที่ต้องการให้ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทในสังคมมากขึ้นทั้งในเรื่องการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบ และในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งในขบวนการสันติภาพ ในบริบทที่ผู้หญิงส่วนหนึ่งถูกบังคับให้ต้องกลายเป็นหัวหน้าครอบครัวโดยไม่มีประสบการณ์และเข้าไม่ถึงทรัพยากรต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต ในขณะที่อีกฝ่ายคือผู้นำศาสนา และกลุ่มชาตินิยมมลายู ที่พยายามทำให้ผู้หญิงยอมรับและเชื่อมั่นว่า หน้าที่หลักของเธอยังคงอยู่ในบ้าน เพื่อทำหน้าที่ภรรยา และแม่ที่ดี เพราะการเคารพและเชื่อฟังสามีเป็นหนทางเดียวที่จะนำพวกเธอสู่สวรรค์ ในวันนี้ชีวิตของผู้หญิงมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนหนึ่งจึงถูกทำลายทั้งรัฐไทยซึ่งพยายามจัดวางให้ผู้หญิงอยู่ในที่ซึ่งรัฐเชื่อว่าเป็นสิทธิ เสรีภาพ กับการทำลายต่อนักการศาสนาโดยการตั้งคำถามในการตีความศาสนาที่เคร่งครัด และจำกัดในบทบาทญัตติต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้หญิงในฐานะแม่ และภรรยาโดยตรง ที่สำคัญที่สุดคือการทำลายต่อวาทกรรม ของการเป็น “ผู้หญิงที่ดี ผู้หญิงที่

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

ประเสริฐ” ในทัศนะอิสลามโดยปราศจากการผ่อนปรน และเข้าใจบริบทของ
ผู้หญิงในความเป็นจริง และผลกระทบจากสังคมรอบข้างที่เธอกำลังเผชิญอยู่

ข้อบทที่ 27

ในรัฐทั้งหลายซึ่งมีชนกลุ่มน้อยทางเผ่าพันธุ์ ศาสนา หรือภาษาอยู่ บุคคลผู้เป็นชนกลุ่ม
น้อยดังกล่าวจะไม่ถูกปฏิบัติเสกสิทธิ์ในอันที่จะมีวัฒนธรรมของตนเอง หรือนับถือและประกอบ
พิธีกรรมทางศาสนาของตนเอง หรือใช้ภาษาของตนเอง ภายในชุมชนร่วมกับสมาชิกอื่นๆ ของ
ชนกลุ่มน้อยด้วยกัน

27.1 สรุปการดำเนินงานจากรายงานฉบับที่ 1

27.1.1 ด้านกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในการ
คุ้มครองสิทธิของชนกลุ่มน้อยตามข้อบทที่ 27 ดังต่อไปนี้

- (1) มาตรา 4 ว่าด้วยการรับรองศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
- (2) มาตรา 46 ว่าด้วยการคุ้มครองชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยให้มีสิทธิอนุรักษ
หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดี
ตามลำดับ
- (3) มาตรา 38 ว่าด้วยการนับถือและประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

27.1.2 ด้านการดำเนินงานตามกฎหมาย

- 1) การนับถือศาสนาของชาวเขา
- 2) การให้สัญชาติแก่ผู้อพยพโดยชอบด้วยกฎหมายอย่างแน่ชัดแก่กลุ่มต่างๆ
รวม 4 กลุ่มได้แก่ (1) ญวนอพยพ (2) อดีตทหารจีน (3) คณะชาติและจีน
ฮ่ออพยพพลเรือน และ (4) ไทยลื้อ ส่วนรุ่นบุตรที่เกิดในประเทศไทยรัฐบาล
มีนโยบายให้สัญชาติไทย
- 3) การกำหนดนโยบายแปลงสัญชาติเป็นไทยให้แก่ (1) ผู้อพยพเชื้อสายไทย
จากจังหวัดเกาะกง กัมพูชา และ (2) ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทย

อย่างไรก็ดี ยังมีกลุ่มที่รัฐบาลยังไม่ได้กำหนดนโยบายแน่ชัด ซึ่งมี 3 กลุ่ม ได้แก่
(1) จีนฮ่ออิสระ (2) ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า และ (3) เนปาลอพยพ

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

27.2 ความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

27.2.1 ความก้าวหน้าด้านกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 4 ว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพอื่น และความเสมอภาคของบุคคล

“มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง”

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญมาตรา 4 เพื่อวางหลักทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพอื่น และความเสมอภาคของบุคคล

การรับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ความเสมอภาคของบุคคลที่ปฏิญญาสากลหรืออนุสัญญาแห่งองค์การสหประชาชาติรับรอง และประเทศไทยร่วมเป็นภาคี เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนพึงได้รับโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยไม่คำนึงถึงว่าบุคคลนั้นๆ จะเป็นคนสัญชาติไทยหรือไม่ เช่น คนต่างด้าว คนไร้รัฐ คนไร้สัญชาติชนกลุ่มน้อย ในฐานะที่เป็นมนุษย์และอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยไม่ว่าชั่วคราวหรือถาวรย่อมได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับชนชาวไทย เพียงแต่บุคคลดังกล่าวจะกล่าวอ้างสิทธิตามกฎหมายทำนองเดียวกับชนชาวไทยมิได้

เด็กที่เกิดแต่บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิมีชีวิตอยู่รอด มีสิทธิได้รับการบันทึกการเกิดเพื่อให้ปรากฏตัวตน มีสิทธิได้รับการดูแลขั้นพื้นฐานตามสมควร

เด็กที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ปรากฏบิดาหรือมารดาว่าเป็นบุคคลใด ย่อมได้รับความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และมีสิทธิได้รับการดูแลขั้นพื้นฐานรวมทั้งรับรองสถานภาพด้วยผู้ยากไร้

27.2.2 ความก้าวหน้าด้านการดำเนินการ

รัฐบาลไทยสนับสนุนให้ชาวมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถดำเนินกิจกรรม และประพฤติปฏิบัติตามความเชื่อของตนได้ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมในการแต่งกาย หรือประเพณีวัฒนธรรม หรือความเชื่อทางศาสนาต่างๆได้

ในส่วนของชนท้องถิ่นดั้งเดิม ซาไก ที่เป็นชนเร่ร่อน มีถิ่นฐานอยู่บริเวณจังหวัดสตูล พัทลุง และที่อำเภอธารโต จังหวัดยะลา ซึ่งที่ผ่านมารัฐได้ให้การดูแลตามสมควร โดยยังดำรงความเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมไว้

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

27.3 ข้อจำกัดของการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

27.3.1 การห้ามใช้ภาษามลายูถิ่นในบางกรณี

การที่ประชาชนส่วนใหญ่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้พูดภาษามลายูถิ่น ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐเกิดความไม่เข้าใจ บางครั้งมีความหวาดระแวงว่าจะมีการส่งสัญญาณเพื่อทำร้ายเจ้าหน้าที่ เช่นกรณีที่ ฉก 30¹⁹⁰ วัดสวนธรรม อำเภอหรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส ไม่อนุญาตให้หญิงชราวัยกว่า 70 ปี ที่ไปเยี่ยมบุตรชายที่ถูกควบคุมตัวใช้ภาษามลายูถิ่นในการสื่อสาร โดยอ้างว่าไม่ไว้วางใจ เพราะไม่มีล่ามแปล ทำให้เกิดความไม่เข้าใจระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งนี้พบว่าประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไปส่วนมากมักไม่เข้าใจภาษาไทย

หรือในกรณีที่ชาวมลายูมุสลิมมีความต้องการที่จะระบุคำว่า เชื้อชาติ “มลายู” ของตนเองลงในบัตรประชาชนแต่ไม่สามารถทำได้ ฯ

27.3.2 การห้ามการดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรม

วันที่ 26 ตุลาคม 2550 ทางจังหวัดสมุทรสาครก็ได้มีหนังสือสั่งการจากผู้ว่าราชการจังหวัด เรื่องการควบคุมดูแลแรงงานต่างด้าว ที่เน้นย้ำ การที่แรงงานข้ามชาติได้มีการดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นภัยต่อความมั่นคงและขัดต่อนโยบายของรัฐบาล ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมแรงงานข้ามชาติอย่างเคร่งครัด และไม่สนับสนุนให้เผยแพร่วัฒนธรรมของแรงงานข้ามชาติอีกต่อไป

27.3.3 ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ซาไก

ในบางอำเภอของจังหวัดสตูล พัทลุง และอำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา ซึ่งเป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ยังมีชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมอาศัยอยู่ คือชนเผ่า ซาไก ซึ่งอาศัยอยู่ในท้องที่ อำเภอพานัง จังหวัดสตูล มีภาษาและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง และมีธรรมชาติที่ชอบเร่ร่อน ย้ายที่อยู่อาศัยบ่อย แต่ยังคงอยู่ในพื้นที่ในหลายอำเภอในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าชนเผ่านี้มีเหลืออยู่ไม่มากนัก ทางรัฐบาลไทยได้ให้ความช่วยเหลือ ดูแลอยู่ ทั้งการอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น และการดำเนินชีวิตอื่นๆ แต่เนื่องจากมีธรรมชาติของการเร่ร่อน ย้ายถิ่น จึงมิได้มีการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง อีกทั้งการดำเนินชีวิตที่เป็นอิสระ ไม่ผูกพันกับรัฐ จึงพบว่าชนเผ่านี้มีได้มีการแจ้งเกิดบันทึกการเกิด หรือจดทะเบียนการเกิดแต่อย่างใด จึงไม่ปรากฏสถานะบุคคล

¹⁹⁰ ฉก 30 ย้ายมาปฏิบัติหน้าที่แทน ฉก 39 ที่ย้ายไปปฏิบัติหน้าที่ที่อื่นหลังการเสียชีวิตของนายยะผา กาเซ็ง โดยมีที่ตั้งบริเวณวัดสวนธรรม อ.หรือเสาะ จ.นราธิวาส

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน

แก่ชนเผ่าดังกล่าวทั้งที่ได้อาศัยอยู่ในประเทศไทยมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน อีกทั้งไม่สามารถเข้าถึงสิทธิ และสวัสดิการต่างๆของรัฐได้เท่าเทียมกับคนไทยทั่วไป

27.4 ข้อเสนอแนะเพื่อความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในการจัดทำรายงานฉบับที่ 2

- รัฐบาลไทยควรรับฟังข้อเสนอของคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ(กอส)¹⁹¹ ในการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชาวมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กอส) โดยคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติได้เสนอไว้ในข้อเสนอมติ (3) ว่า ให้ประกาศให้ภาษามลายูปัตตานีเป็นภาษาทำงาน (working language) เพิ่มเติมอีกภาษาหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากชาวมลายูมุสลิมจำนวนมากฟังภาษาไทยได้มากบ้างน้อยบ้าง แต่ไม่มั่นใจในการพูดภาษาไทย บางคนอ่านและเขียนภาษาไทยไม่ได้จึงต้องยอมรับความจริงว่าผู้ที่รู้ภาษาไทยน้อยจะพบอุปสรรคในการติดต่อกับราชการ จนบางครั้งอาจถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องภาษา จึงควรประกาศให้ภาษามลายูเป็นภาษาทำงานเพิ่มเติมในจังหวัดชายแดนภาคใต้¹⁹²

- ในกรณีชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม รัฐควรให้ความสำคัญในสิทธิชุมชนของชุมชนเหล่านี้ รวมถึงให้มีการจดทะเบียนการเกิด การให้สวัสดิการทางด้านสาธารณสุข และอื่นๆที่ไม่ขัดต่อความคิด ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม ประเพณี ของคนเหล่านี้

.....

¹⁹¹ ดู “รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส)” เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์

¹⁹² อ้างแล้ว หน้า 91

(ร่าง) รายงานประเทศตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

“สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ภายใต้โครงการการจัดทำรายงานประเทศตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2

ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2553 อังคณา นีละไพจิตร ผู้เขียนรายงาน